

**Revisionsberetning**  
**til**  
**Borgerrepræsentationen**  
**om**  
**Københavns Kommunes**  
**regnskab for 2007**

<b>Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 .....</b>	4
<b>Resumé .....</b>	6
<b>Revisionspåtegningen på kommunens samlede årsregnskab 2007.....</b>	9
<b>Revisionens formål, ansvarsfordelingen mellem kommunen og revisor, planlægningen og udførelsen af revisionen samt rapporteringen herom ....</b>	13
<b>Økonomiudvalget .....</b>	23
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	24
Direktoratets protokollat.....	25
<b>Kultur- og Fritidsudvalget.....</b>	110
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	111
Direktoratets protokollat.....	118
<b>Større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	169
Direktoratets protokollat om undersøgelsen.....	173
<b>Børne- og Ungdomsudvalget .....</b>	210
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	211
Bilag til beslutningsprotokol .....	214
Direktoratets protokollat.....	219
<b>Sundheds- og Omsorgsudvalget.....</b>	278
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	279
Direktoratets protokollat.....	284

## Del II

<b>Indholdsfortegnelse</b> .....	326
<b>Lovpligtig beretning til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – socialområdet (folkepension og boligydelse)	329
Direktoratets beretning .....	333
<b>Socialudvalget</b> .....	352
<b>Årsrevisionsprotokollat til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger .....	353
Direktoratets protokollat .....	356
<b>Lovpligtige beretninger til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – socialområdet (ud over folkepension) .....	402
Direktoratets beretning .....	405
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn .....	430
Direktoratets beretning .....	432
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger - børnefamilieydelsesområdet .....	450
Direktoratets beretning .....	452
<b>Teknik- og Miljøudvalget</b> .....	463
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger .....	464
Bilag til beslutningsprotokol .....	470
Direktoratets protokollat .....	510
<b>Lovpligtig beretning til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – byfornyelsesområdet mv. ....	562
Direktoratets beretning .....	566
<b>Beskæftigelses- og Integrationsudvalget</b> .....	581

### **Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007**

Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	582
Direktoratets protokollat.....	586

### **Lovpligtige beretninger til regnskab 2007**

Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – området for integration og repatriering.....	624
Direktoratets beretning .....	625

## **Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007**

1. Revisionsdirektoratet afgiver – i henhold til revisionsvedtægtens § 13 – beretning til Borgerrepræsentationen om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007.

Revisionsdirektoratet skal erklære, at revisionen af regnskabet – således som det er forelagt for Borgerrepræsentationen den 15. maj 2008 – er blevet udført i overensstemmelse med revisionsvedtægtens § 4.

Revisionen er gennemført efter kravene til god offentlig revisionskik.

2. Beretningen indeholder i udvalgsrækkefølge en fuldstændig gengivelse af de revisionsprotokollater, som direktoratet har afgivet til Økonomiudvalget henholdsvis de 6 stående udvalg.

Inden for hvert udvalgsområde vil protokollaterne blive præsenteret i følgende rækkefølge:

- Revisionsprotokollatet om årsregnskabsrevisionen.
- Revisionsprotokollater om lovpligtige beretninger til ministerier på tilskuds- og refusionsområder.
- Revisionsprotokollater om større undersøgelser.

Der er før hvert revisionsprotokollat gengivet pågældende udvalgs beslutningsprotokol, hvorefter fremgår udvalgets godkendelse af de forslag til foranstaltninger, som forvaltningen har forelagt udvalget i anledning af direktoratets revisionsbemærkninger og anbefalinger.

Revisionsbemærkninger afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.

Anbefalinger fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunen, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.

Redaktionen af beretningen er afsluttet den 5. september 2008.

**3.** Den efterfølgende behandling af revisionsberetningen skal følge Borgerrepræsentationens retningslinier af 4. december 1997.

Ifølge disse oversender Borgerrepræsentationen revisionsberetningen til Økonomiudvalget. Til at foretage det forberedende arbejde i forhold til Økonomiudvalgets behandling af revisionsberetningen har Borgerrepræsentationen nedsat et Revisionsudvalg.

Økonomiudvalget afgiver indstilling om årsregnskabet i en revisionsbetænkning til Borgerrepræsentationen.

## Resumé

1. Revisionsdirektoratets 2007-revisionsberetning til Borgerrepræsentationen indledes med revisionspåtegningen på kommunens samlede årsregnskab 2007 – indeholdende et forbehold om væsentlig fejlinformation i kommunens åbnings- og ultimobalance i årsregnskab 2007 – samt en kort omtale af revisionens formål, ansvarsfordelingen mellem kommunen og revisor, planlægningen og udførelsen af revisionen samt rapporteringen herom (tiltrædelsesprotokollat).

Direktoratets rapportering om den udførte revision opdeles i:

- Revisionsprotokollater om årsregnskabsrevisionen.
- Revisionsprotokollater om lovpligtige beretninger til ministerier på tilskuds- og refusionsområder.
- Revisionsprotokollater om større undersøgelser.

Protokollaterne redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved en væsentlig fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentar. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Økonomiudvalget henholdsvis de 6 stående udvalg skal træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra direktoratet.

Revisionsdirektoratets revision af Københavns Kommunes årsregnskab 2007 har givet anledning til følgende antal revisionsbemærkninger og anbefalinger inden for de 7 udvalg.

### Revisionsbemærkninger og anbefalinger til årsregnskab 2007

Udvalg	Revisionsbemærkninger	Anbefalinger
Økonomiudvalget	11	8
Kultur- og Fritidsudvalget	8	2
Børne- og Ungdomsudvalget	7	4
Sundheds- og Omsorgsudvalget	7	3
Socialudvalget	5	3
Teknik- og Miljøudvalget	10	3
Beskæftigelses- og Integrationsudvalget	7	2
I alt	55	25

Oversigten over revisionsbemærkninger og anbefalinger til årsregnskab 2007 indeholder i alt 55 revisionsbemærkninger. Til årsregnskab 2006 blev der afgivet 49 revisionsbemærkninger.

Revisionsbemærkningerne er udformet efter revisionens skøn over sagernes kritiske omfang og indhold. I det følgende omtales meget kort de sager, som af revisionen anses for mest kritiske. I udvalgsrækkefølge er de 5 sager:

#### Økonomiudvalget

- Revisionsdirektoratet udtaler kritik i anledning af, at Økonomiforvaltningen – uanset direktoratets erindringer herom – ikke har fremsendt væsentlig rapportering om bl.a. afstemning af balancekonti og IT-revisionserklæring i relation til lønadministrationen.



## **Børne- og Ungdomsudvalget**

- Revisionsdirektoratet udtaler – på trods af at der nu foreligger afstemte og specificerede finansielle balancekonti – alvorlig kritik af, **at** ikke alle finansielle balancekonti er afstemte, **at** der ikke foretages ledelsestilsyn, og **at** saldiene ikke er specificerede.

Kravene i Kasse- og Regnskabsregulativet, herunder Rammebilaget regnskab i årets løb, er ikke overholdt.

Direktoratet påskønner, at den nyetablerede forretningsgang Afstemning og specifikation af den finansielle balance er dækkende, herunder at der foretages ledelsesmæssigt tilsyn med de udarbejdede afstemninger og specifikationer.

## **Socialudvalget**

- Revisionsdirektoratet udtaler – med henvisning til Statsforvaltningen Hovedstadens udtalelse i anledning af revisionsbetænkningen for 2006 – kritik af, at Socialudvalget ikke har søgt om tillægsbevilling til de 2 bevillingsområder til Handicappede til dækning af det forventede merforbrug, hvor der allerede i regnskabsprognosen for august 2007 forventedes et merforbrug på 44 mio. kr. – hvilket også blev det endelige regnskabsresultat.

Direktoratet henstiller, at udvalget fremover har fokus på overholdelsen af hver enkelt af Borgerrepræsentationens meddelte bevillinger.

## **Teknik- og Miljøudvalget**

- Revisionsdirektoratet finder det kritisabelt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har afstemt statuskontiene.
- Revisionsdirektoratet finder anledning til at udtale alvorlig kritik af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign lever op til kommunens regnskabsregler.

Det anbefales, at Teknik- og Miljøudvalget snarest muligt sikrer, at der bliver etableret tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabsfunktionen for Center for Bydesign.

## **Revisionspåtegningen på kommunens samlede årsregnskab 2007**

Revisionsdirektoratets revision har givet anledning til bemærkninger af en sådan væsentlighed og karakter, at der er taget forbehold i revisionspåtegningen på kommunens samlede årsregnskab 2007.

Forbeholdet om væsentlig fejlinformation i kommunens åbnings- og ultimobalance i årsregnskab 2007 er uddybet i en revisionsberetning af 19. februar 2008 til Borgerrepræsentationen.

Som resultat af den udførte revision vil direktoratet, såfremt Borgerrepræsentationen godkender det foreliggende årsregnskab, forsyne det med følgende revisionspåtegning:

"Til Københavns Borgerrepræsentation.

Vi har revideret regnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2007, der aflægges efter den kommunale styrelseslov.

### **Københavns Kommunes ansvar for årsregnskabet**

Københavns Kommune har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med de kommunale regnskabsregler. Dette ansvar omfatter udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne. Herudover er det Københavns Kommunes ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

## **Revisors ansvar og den udførte revision**

Vort ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vor revision. Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder og god offentlig revisionsskik. Disse standarder kræver, at vi lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter handlinger for at opnå revisionsbevis for de beløb og oplysninger, der er anført i årsregnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor interne kontroller, der er relevante for Københavns Kommunes udarbejdelse og aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede, med henblik på at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne, men ikke med det formål at udtrykke en konklusion om effektiviteten af Københavns Kommunes interne kontrol. En revision omfatter endvidere stillingtagen til, om den af ledelsen anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen udøvede regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere efterprøves det, om forvaltningen af midlerne er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Det er vor opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vor konklusion.

## **Forbehold**

Vi har den 19. februar 2008 som resultatet af revisionen af åbningsbalancen pr. 1. januar 2007 forsynet den med følgende forbehold, hvis virkninger også er gældende for balancen den 31. december 2007:

"Vi har konstateret, at grunde og bygninger på 17.759 mio. kr. i flere tilfælde indeholder værdien af grunde 2 gange. Vi har opgjort overvurderingen heraf til 818,6 mio. kr. Beløbene er eksklusive afskrivninger for perioden 2004-2006.

Der er endvidere konstateret tilfælde med undervurdering på i alt 54 mio. kr. som følge af, at bygninger og grunde ikke er indregnet i åbningsbalancen.

Der er ikke forelagt dokumentation for 39 mio. kr. svarende til Kommune Teknik Københavns andel af tekniske anlæg.

Aktiver under udførelse på 79 mio. kr., jf. børneplanen, der var indeholdt i ultimobalancen for 2006, er ikke medtaget i åbningsbalancen for 2007. Der er ikke forelagt dokumentation for, at igangværende arbejder skal udgå af åbningsbalancen.

Hensatte pensionsforpligtelser vedrørende tjenestemænd på 24.326 mio. kr. indeholder ordninger, hvor staten dækker hele eller dele af kommende pensionsudgifter. Der foreligger ikke oplysninger, som har gjort det muligt at estimere omfanget heraf. Det er dog vores opfattelse, at der er tale om meget væsentlige beløb, der burde have reduceret de hensatte pensionsforpligtelser."

### **Konklusion**

Det er vor opfattelse, at årsregnskabet – bortset fra virkningen af det i forbeholdet anførte – giver et retvisende billede af Københavns Kommunes aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2007 samt af resultatet af Københavns Kommunes aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2007 i overensstemmelse med den kommunale styrelseslov."

### **Københavns Kommunes tiltag i anledning af forbeholdet**

Som led i kommunalreformen anmodede Velfærdsministeriet alle kommuner om at udarbejde en åbningsbalance pr. 1. januar 2007, som skulle forsynes med en revisionspåtegning.

Vi har i den forbindelse udarbejdet en Revisionsberetning til Borgerrepræsentationen om Revisionen af åbningsbalancen pr. 1. januar 2007, som Borgerrepræsentationen behandlede på sit møde den 3. april 2008 (BR 151/08).

Borgerrepræsentationen godkendte Økonomiudvalgets indstilling med de af revisionen tilknyttede bemærkninger og de i Københavns Kommunes besvarelse nævnte initiativer, som skal sikre en retvisende balance for regnskab 2008.

Det følger af Borgerrepræsentationens beslutning, at balancen i 2007 indeholder fejlene fra åbningsbalancen, og at fejlene forventes at være korrigerede i regnskab 2008.

## **Revisionens formål, ansvarsfordelingen mellem kommunen og revisor, planlægningen og udførelsen af revisionen samt rapporteringen herom**

### **Revisionens formål**

1. Styrelsesloven bestemmer, at revisionen af Københavns Kommunes regnskaber varetages af kommunens Revisionsdirektorat. De nærmere bestemmelser om revisionens virksomhed fastsættes i en revisionsvedtægt, der vedtages af Borgerrepræsentationen og stadfæstes af velfærdsministeren.

Revisionsarbejdet skal udføres, så det opfylder kravene til god offentlig revisionsskik, dvs. omfattende dels finansiel revision dels forvaltningsrevision.

2. Den finansielle revision omfatter en efterprøvelse af, om regnskabet er rigtigt, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger ("bevillingskontrol"), og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis ("juridisk-kritisk revision").

Den finansielle revision og kvalitetsniveauet herfor svarer i princippet til den revision, der er foreskrevet for selskaber omfattet af årsregnskabsloven mv. Ved den kommunale revision lægges der dog større vægt på kontrollen med overholdelsen af bevillingsmæssige og juridiske rammer for drift og anskaffelser.

3. Forvaltningsrevisionen omfatter en bedømmelse af, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Det skal således efterprøves, om dispositionerne er i overensstemmelse med de almindelige normer for, hvad der kræves af en hensigtsmæssig og sparsommelig administration ved brug af offentlige midler.

Forvaltningsrevisionens formål er at efterprøve kommunens efterlevelse af:

- At være sparsommelig – Er goder og tjenesteydelser erhvervet på den mest økonomiske måde under hensyn til kvalitet, kvantitet etc.
- At være produktiv – Er der et optimalt forhold mellem ressourceanvendelse og produktion.
- At være effektiv – I hvilket omfang har man nået de mål – udløst de virkninger – som var tilsigtet med den pågældende bevilling, set i forhold til ressourceanvendelsen.
- At have en god ledelsesstyring – Har den øverste ledelse tilrettelagt et styringssystem til sikring af, at forvaltningsopgaverne bliver varetaget på en korrekt og en sparsommelig, produktiv og effektiv måde.

Forvaltningsrevisionen omfatter både den lovfæstede løbende forvaltningsrevision samt den udvidede forvaltningsrevision, der normalt udføres som større undersøgelser.

Målsætningen for kvalitetsniveauet for forvaltningsrevisionen er som for den statslige revision.

#### **Ansvarsfordelingen mellem kommunen og revisor**

4. Revisionsdirektoratets revisionsmæssige ansvar bygger på følgende fordeling af opgaverne mellem kommunen og revisor:

**Københavns Kommunes** anliggender styres af Borgerrepræsentationen, jf. styrelseslovens almindelige bestemmelser. De nærmere regler om Københavns Kommunes styrelse er fastsat i Styrelsesvedtægt for Københavns Kommune af 12. juni 1997 (senest ændret den 13. oktober 2005).

Til at varetage den umiddelbare forvaltning er der nedsat et Økonomiudvalg samt 6 stående udvalg, der hver forestår forvaltningen af sit område. De enkelte forvaltningsområder er præciseret i styrelsesvedtægten.

Styrelseslovens kapitel V fastsætter bestemmelser for kommunens økonomiske forvaltning. Heraf fremgår, at Borgerrepræsentationen fastsætter de nærmere regler for indretningen af kommunens kasse- og regnskabsvæsen i et regulativ, hvori der tillige optages forskrifter vedrørende forretningsgangen inden for kasse- og regnskabsvæsenet.

Kommunen skal endvidere overholde Velfærdsministeriets bekendtgørelse om kommunernes budget- og regnskabsvæsen, revision m.v., herunder ministeriets regelsæt: "Budget- og regnskabssystem for kommuner og amtskommuner".

Økonomiudvalget varetager den umiddelbare forvaltning af kommunens kasse- og regnskabsvæsen, og Økonomiudvalget har indseende med de økonomiske og almindelige administrative forhold inden for samtlige kommunens administrationsområder. Kommunens overordnede budget- og regnskabsforhold – herunder formueforvaltning og optagelse af lån – henhører under Økonomiudvalget. Økonomiudvalgets centrale rolle i forhold til kommunens økonomiske forvaltning er uddybet i styrelseslovens kapitel V.

Kommunens årsregnskab aflægges af Økonomiudvalget til Borgerrepræsentationen inden en af velfærdsministeren fastsat frist. Regnskabet skal bl.a. ledsages af en fortegnelse over kommunens kautions- og garantiforpligtelser. Det skal i fornødent omfang være ledsaget af bemærkninger, navnlig vedrørende væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

Forvaltningerne har til opgave at tilrettelægge bogføringen og formueforvaltningen i form af registreringssystemer og procedurer, der opfylder lovgivningens og kommunens bestemmelser samt sikrer en pålidelig økonomirapportering og regnskabsaflæggelse.

Forvaltningerne skal påse, at registreringssystemerne og formueforvaltningen kontrolleres på en efter forvaltningens forhold tilfredsstillende måde, dvs. der skal tilrettelægges en god intern kontrol.

Det påhviler forvaltningerne at etablere en god kommunal økonomistyring, som gør det muligt for ledelsen at vurdere, om der er en hensigtsmæssig sammenhæng mellem ressourceindsats, produktion og målopfyldelse.



Dette indebærer i praksis, at der løbende og systematisk rapporteres til ledelsen om ressourceindsats, produktion, produktivitet og effektivitet, og at ledelsen prioriterer forvaltningens aktiviteter og budgetter i overensstemmelse hermed.

Endelig påhviler det forvaltningerne i overensstemmelse med god tilskudsforvaltning at tilrettelægge en administrativ kontrol med anvendelsen af ydede tilskud – tilpasset forholdene på det konkrete tilskudsområde.

**Revisionsdirektoratets** ansvar er at kontrollere, at det udarbejdede årsregnskab opfylder lovgivningens og kommunens regnskabsbestemmelser, og at regnskabet ikke indeholder væsentlige fejl eller mangler.

Det er desuden revisionens opgave at foretage en kritisk gennemgang af de forretningsgange, som er tilrettelagt på det regnskabsmæssige område. Det påses særligt, om gældende bestemmelser er blevet overholdt.

Under den løbende forvaltningsrevision vurderer revisionen ved sagsgennemgangen og gennemgangen af enkelttransaktioner, om der er udvist en sparsommelig adfærd. I forbindelse med vurderingen af registreringssystemernes nøjagtighed foretages der en overordnet bedømmelse af systemernes hensigtsmæssighed ud fra en styringsvinkel.

Større undersøgelser indebærer, at et afgrænset område af kommunens aktivitetsområder bliver underkastet en dyberegående vurdering særligt med henblik på, om der er en god ledelsesstyring til sikring af en korrekt og en sparsommelig, produktiv og effektiv forvaltning.

## **Revisionens planlægning og udførelse**

5. Revisionen planlægges og udføres med henblik på at kunne tage stilling til, om kommunens årsregnskab indeholder væsentlige fejl og mangler.

Revisionen vil i overensstemmelse med almindeligt anerkendte danske revisionsprincipper blive planlagt og udført således, at hovedvægten lægges på de poster i regnskabet og de dele af kommunens registreringssystemer og forretningsgange, hvor risikoen for fejl og mangler er størst.

Omfanget af revisionen afhænger som nævnt af de konkrete forhold i kommunens forvaltning, herunder lovgivningens krav, valg af regnskabs- og sikkerhedsmæssig organisation, omfanget af IT-anvendelsen, internt kontrolmiljø, etablerede forretningsgange mv.

Revisionen udføres dels i årets løb dels i forbindelse med årsregnskabsaflæggelsen. Revisionen i årets løb er et led i revisionen af årsregnskabet og kan ikke betragtes som et afsluttet arbejde i sig selv.

Revisionsarbejdet for det enkelte regnskabsår udføres ved stikprøver og analyser og omfatter således ikke en gennemgang af alle kommunens forretningsgange og funktioner inden for det regnskabsmæssige område.

Der er således ikke tale om en gennemgang af samtlige bilag og transaktioner, men revisionen udføres ved, at der ved et antal stikprøver indhentes dokumentation for eller på anden måde bekræftelse af bogføringens og regnskabets rigtighed.

Den stikprøvevise revision i årets løb vil blandt andet omfatte en gennemgang af udvalgte forretningsgange, herunder IT-området, og registreringer med henblik på at konstatere, om kommunens retningslinier for benyttede registreringssystemer efterleves, samt om de fastlagte forretningsgange overholdes. I tilslutning hertil vil der blive foretaget en vurdering af, om registreringssystemer og forretningsgange skønnes at være hensigtsmæssige og forsvarlige i kontrolmæssig henseende, herunder tilstrækkelige til at sikre, at alle transaktioner kommer rigtigt til udtryk i årsregnskabet.

Under revisionen vil opmærksomheden være henledt på, at besvigelser eller uregelmæssigheder kan forekomme. Fejl i regnskabet, der er en følge af besvigelser eller uregelmæssigheder, vil dog ikke nødvendigvis blive opdaget under revisionen, da fejl af denne karakter sædvanligvis tilsløres eller holdes skjult. Hvis der konstateres forhold, som giver formodning herom, vil der blive foretaget yderligere undersøgelser med henblik på at afkræfte eller bekræfte formodningens rigtighed.

I denne forbindelse skal det understreges, at muligheden for at hindre såvel tilsigtede som utilsigtede fejl eller mangler, herunder besvigelser og uregelmæssigheder, først og fremmest beror på, om der ved tilrettelæggelsen af registreringssystemer og forretningsgange sikres en god intern kontrol.

Revisionen ved årsafslutningen omfatter blandt andet en analyse af resultatopgørelsens poster og en sammenligning med bevillingerne. Ved revisionen af balancen vil de opførte aktivers tilhørsforhold, deres tilstedeværelse og værdiansættelse blive kontrolleret. Det påses endvidere, at rettigheder tilhørende kommunen samt gældsposter og forpligtelser, der revisor bekendt påhviler kommunen, er rigtigt udtrykt i årsregnskabet.

I forbindelse med revisionen af årsregnskabet bliver de enkelte forvaltninger anmodet om at bekræfte en række oplysninger inden for særligt vanskeligt reviderbare områder, eksempelvis eventualforpligtelser og retssager samt regnskabsposter, hvortil der knytter sig særlig risiko eller usikkerhed (ledelsens regnskabserklæring).

Den udførte forvaltningsrevision omfatter en bedømmelse af, om enkeltdispositioner, aktiviteter, programmer eller forvaltningernes samlede opgaver er gennemført på en økonomisk hensigtsmæssig måde, og om resultaterne svarer til de mål, der er sat for den pågældende virksomhed (jf. i øvrigt om forvaltningsrevision under Revisionens formål).

## **Rapportering om den udførte revision**

6. Direktoratet vil ved møder med de enkelte forvaltninger drøfte forhold af orienterende og opklarende karakter samt praktisk arbejdstilrettelæggelse. Eventuelt vil der i skrivelser blive behandlet regnskabs- og revisionsmæssige spørgsmål, fx om forhold der senere kan blive omtalt i et revisionsprotokollat.

7. Direktoratet afgiver revisionsprotokollater til Økonomiudvalget og vedkommende stående udvalg om arten og omfanget af revisionen af årsregnskabet samt de bemærkninger og anbefalinger, revisionen har givet anledning til.

Revisionsprotokollater kan i øvrigt afgives i årets løb, når direktoratet finder det hensigtsmæssigt.

Protokollaterne skal besvares af udvalget snarest muligt og senest 4 uger efter modtagelsen.

Protokollatudkast fremsendes til vedkommende forvaltning med henblik på verifikation af faktuelle oplysninger.

8. Revisionsdirektoratet afgiver en revisionspåtegning på kommunens årsregnskab.

Påtegningen er, medmindre andet er anført i påtegningen, udtryk for,

at regnskabet er revideret,

at regnskabet er rigtigt opstillet på grundlag af bogføringen,

at regnskabet er opgjort under omhyggelig hensyntagen til bestående værdier, rettig heder og forpligtelser, og

at regnskabet er i overensstemmelse med lovgivningens krav til regnskabsaf-læggelsen.

Revisionspåtegningen vil, såfremt den udførte revision ikke giver anledning til andet, have følgende ordlyd:

"Til Københavns Borgerrepræsentation.

Vi har revideret årsregnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar-31. december 200x, der aflægges efter den kommunale styrelseslov.

### **Københavns Kommunes ansvar for årsregnskabet**

Københavns Kommune har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med de kommunale regnskabsregler. Dette ansvar omfatter udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne. Herudover er det Københavns Kommunes ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

### **Revisors ansvar og den udførte revision**

Vort ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vor revision. Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder og god offentlig revisionsskik. Disse standarder kræver, at vi lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter handlinger for at opnå revisionsbevis for de beløb og oplysninger, der er anført i årsregnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor interne kontroller, der er relevante for Københavns Kommunes udarbejdelse og aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede, med henblik på at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne, men ikke med det formål at

udtrykke en konklusion om effektiviteten af Københavns Kommunes interne kontrol. En revision omfatter endvidere stillingtagen til, om den af ledelsen anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen udøvede regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere efterprøves det, om forvaltningen af midlerne er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Det er vor opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vor konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

### **Konklusion**

Det er vor opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af Københavns Kommunes aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 200x samt af resultatet af Københavns Kommunes aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 200x i overensstemmelse med den kommunale styrelseslov.

**9.** Revisionsrapporteringen i Københavns Kommune omfatter dernæst Revisionsdirektoratets udfærdigelse af den årlige revisionsberetning til Borgerrepræsentationen. Denne beretning – der skal afgives inden den 15. september efter regnskabsårets udløb – indeholder årets revisionsprotokollater og tillige udvalgenes besvarelser.

Borgerrepræsentationens behandling af Revisionsdirektoratets revisionsberetning sker efter Borgerrepræsentationens retningslinier af 4. december 1997.

### **Andre opgaver end revision**

**10.** Revisionsvedtægtens § 8 foreskriver, at Revisionsdirektoratet har adgang til gennem Økonomiudvalget eller vedkommende stående udvalg at kræve indsendt til gennemgang

regnskaber for de institutioner, foreninger, fonde mv., der modtager kapitalindskud, tilskud, lån, garanti eller anden støtte fra kommunen.

Regnskaberne er sædvanligvis blevet revideret af privatpraktiserende revisorer forinden indsendelsen til direktoratets regnskabsgennemgang.

Ved gennemgangen skal det navnlig påses, at regnskabet er undergivet en betryggende revision, at vilkårene for tilskud mv. er opfyldt, at midlerne er anvendt i overensstemmelse med givne bestemmelser, og at forvaltningen er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Regnskabsgennemgangen baserer sig på en vurdering af, om forvaltningerne har tilrettelagt en administrativ kontrol med anvendelsen af ydede tilskud i overensstemmelse med god tilskudsforvaltning.

**11.** Revisionsdirektoratet forsyner en række regnskabsopgørelser til staten, EU og andre med erklæring. Disse erklæringer bliver omtalt i vedkommende årsrevisionsprotokollat.

**12.** I årsrevisionsprotokollaterne gives der endvidere oplysning om den assistance og rådgivning, som er ydet efter særlig aftale med pågældende forvaltning. Det samme gælder, når der er afgivet særlige beretninger eller udført detaljeret kontrol.

Rådgivningen vil normalt omfatte regnskabsmæssige spørgsmål og tilrettelæggelse af forretningsgange mv. Rådgivningen vil for disse og andre områder altid blive givet på en sådan måde, at revisors uafhængighed og troværdighed ikke anfægtes. Det er derfor den enkelte forvaltning, der har til opgave at træffe beslutningerne, som revisor efterfølgende vil kunne foretage en almindelig revisionsmæssig efterprøvning af.

## **Økonomiudvalget**



## **Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007**

### **Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger**

Økonomiforvaltningen forventer, at revisionsprotokollatet behandles på et udvalgsmøde i september 2008.

Forvaltningens udkast til besvarelse forelå ikke ved afslutningen af redaktionen af beretningen.

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 9/2007

Årsrevisionsprotokollat

til

Økonomiudvalget

vedrørende

Økonomiforvaltningen

**Revisionen af regnskab 2007**

4. juli 2008

## Indholdsfortegnelse

	Side
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>2</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> ....	<b>7</b>
<b><u>3. Københavns Kommunes årsregnskab 2007</u></b> .....	<b>8</b>
<u>3.1 Revisionspåtegning</u> .....	9
<u>3.2 Ledelsens regnskaberklæring</u> .....	12
<u>3.3 Årsregnskabets formelle rigtighed</u> .....	13
<u>3.4 Økonomiforvaltningens varetagelse af de koordinerende økonomiopgaver</u> .....	17
<u>3.5 Lønanvisning og hertil knyttede ydelser for Københavns Kommune</u> .....	22
<u>3.6 Overholdelse af lånebekendtgørelsen</u> .....	31
<b><u>4. Økonomiudvalgets årsregnskab 2007</u></b> .....	<b>34</b>
<b><u>5. Basisrevision</u></b> .....	<b>36</b>
<u>5.1 Forretningsgange</u> .....	36
<u>5.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	40
<u>5.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	42
<u>5.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring</u> .....	43
<u>5.5 Balancen</u> .....	47
<u>5.6 Bevillingskontrol</u> .....	51
<u>5.7 Anlæg</u> .....	56
<u>5.8 Eftersyn af likvide midler</u> .....	57
<u>5.9 Særligt risikofyldte områder mv.</u> .....	58
<b><u>6. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>59</b>
<u>6.1 IT-anvendelse</u> .....	59
<b><u>7. Opfølgning af større undersøgelser</u></b> .....	<b>82</b>
<b><u>8. Andre opgaver</u></b> .....	<b>84</b>

## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Økonomiudvalgets regnskab for 2007. Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Økonomiudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Økonomiudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Økonomiudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Økonomiforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Økonomiudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Økonomiudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

**Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det påkrævet, at det igangsatte projektarbejde om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer også sikrer realisering af særberetningens anbefalinger, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol. Herunder bør overvejes strukturen i Kasse- og Regnskabsregulativet og dets relationer til Budget- og Regnskabshåndbogen. Det foreslås, at direktoratets synspunkter indgår i arbejdet. (Der henvises til side 21).
2. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Økonomiforvaltningen forbedrer styringen af dagpengerefusionsområdet ved at indføre en regnskabspraksis, hvorefter refusionskrav bogføres som tilgodehavende, så snart et krav fremsættes. Det henstilles endvidere, at Økonomiforvaltningen fortsat medvirker til at sikre, at KMD-lønssystemet leverer et hensigtsmæssigt grundlag til brug for forvaltningernes opfølgning af, at berettigede dagpengerefusioner tilgår kommunen. (Der henvises til side 30).
3. Revisionsdirektoratet skal på ny henstille, at Økonomiforvaltningen sikrer dokumentation af, at Børne- og Ungdomsforvaltningen implementerer grundlaget for overholdelse af en aftale fra 1992 om pensionsforpligtelser på folkeskoleområdet. (Der henvises til side 31).
4. Revisionsdirektoratet skal udtale kritik i anledning af, at Økonomiforvaltningen – uanset direktoratets erindringer herom – ikke har fremsendt væsentlig rapportering om bl.a. afstemning af balancekonti og IT-revisionserklæring i relation til lønadministrationen. (Der henvises til side 31).
5. Revisionsdirektoratet henstiller, at Økonomiforvaltningen ud over den interne kontrol med overholdelse af forretningsgange med hjemmel i Rammebilagene budgetprocedure, bevillingsregler og budgetoverholdelse også tilrettelægger en intern kontrol med overholdelsen af de øvrige forretningsgange. Der henvises i øvrigt til afsnit 3.4 om Økonomiforvaltningens varetagelse af de koordinerende økonomiopgaver. (Der henvises til side 40).
6. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at der var konti, som Økonomiforvaltningen ikke kunne afstemme eller specificere inden

regnskabsafslutningen. Desuden var udarbejdede afstemninger/specifikationer behæftet med væsentlige mangler. (Der henvises til side 51).

7. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Økonomiforvaltningen ikke har udarbejdet anlægsregnskaber for 19 bevillinger, der er afsluttet i perioden 2002-2007. Anlægsregnskaberne bør behandles i Økonomiudvalget med henblik på en samlet godkendelse og efterfølgende sendes til Revisionsdirektoratet til revision af hver anlægsbevilling. (Der henvises til side 57).
8. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Økonomiforvaltningen foretager interne eftersyn i Borgerservicecentrene, og at eftersynene indgår i et ledelsestilsyn. (Der henvises til side 58).
9. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Økonomiforvaltningen endnu ikke har ajourført den skriftlige forretningsgang for udbetaling af vederlag til medlemmer af Borgerrepræsentationen, herunder tilrettelagt en kontrol med korrekt anvendelse af satser og udbetaling af vederlag. (Der henvises til side 59).
10. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Økonomiforvaltningen kun i 2 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af administrationen af området. (Der henvises til side 72).
11. Revisionsdirektoratet skal henstille, at der udarbejdes en aktivitets- og tidsplan til sikring af realiseringen af anbefalingerne i særberetningen om kommunens generelle økonomistyring, herunder om Budget- og Regnskabshåndbogen. (Der henvises til side 83).

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der udarbejdes korrigerende posteringer, hvis udarbejdelsen af regnskabet viser, at bogføringen er fejlbehæftet. Registreringen kan separeres fra den øvrige bogføring ved at ske i periode 14.  
Posteringsene er omfattet af kommunens og Økonomiudvalgets regler om attestation og anvisning. Det skal sikre, at alle regnskabets udgifter og indtægter er underlagt

ledelsens tilrettelæggelse af regnskabsarbejdet og delegering og dermed accept af de foretagne rettelser. (Der henvises til side 17).

2. Revisionsdirektoratet påskønner udviklingen af fælles værktøjer til brug for udviklingen af økonomistyringen, men direktoratet er af den opfattelse, at der bør foretages måling i form af benchmarking til brug for de enkelte forvaltningers egen evaluering af styringsniveauet i såvel centrale som decentrale niveauer i forvaltningen. Direktoratet anbefaler, at økonomichefkredsen drøfter dette spørgsmål. (Der henvises til side 22).
3. Det anbefales, at Regnskabscirkulæret fremover oplyser, hvilket regnskabsmateriale der skal forelægges udvalgene i forbindelse med forelæggelsen af årsregnskabet. (Der henvises til side 22).
4. Revisionsdirektoratet forudsætter, at Økonomiforvaltningen i den bebudede tilretning af Generelle retningslinier for anvendelsen af Københavns Kommunes personaleadministrative system indarbejder direktoratets synspunkter, herunder at retningslinierne sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen. (Der henvises til side 31).
5. Revisionsdirektoratet konstaterer, at der ikke i regnskabet er redegjort for merudgiften vedrørende Pumpehusvej. I denne anledning anbefaler direktoratet til overvejelse, at en hensigtsmæssig styring af anlægsområdet sker ved, at der til hver af de 3 rådighedsbeløbsbevillinger afgives forklaring om årsagen til væsentlige afvigelser mellem bevilling og forbrug, og at der er sammenhæng med tilsvarende akkumulerede oplysninger i anlægsoversigten. Endvidere bør anlægsoversigten suppleres med redegørelser for reelle væsentlige afvigelser mellem årets budget og forbrug for de enkelte anlægsbevillinger. (Der henvises til side 56).
6. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der i forbindelse med den fornyede risikovurdering etableres en samlet oversigt over forvaltningernes anvendte IT-systemer, herunder især IT-regnskabssystemer, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag om Kontrolforanstaltninger for brugen af Edb-regnskabssystemer. (Der henvises til side 60).
7. Revisionsdirektoratet har anbefalet en række tiltag, som Økonomiforvaltningen i samarbejde med Borgerrepræsentationens Sekretariat bør etablere med henblik på

8. Revisionsdirektoratet har anbefalet Koncernservice en række forslag til brug for tilrettelæggelsen af de generelle IT-kontroller. Det anbefales endvidere, at der udarbejdes en konkret aktivitets- og tidsplan for gennemførelse af kontrollerne. (Der henvises til side 82).



## **2. Indledning**

Dette revisionsprotokollat indledes i afsnit 3 med en redegørelse for den udførte revision af Københavns Kommunes samlede årsregnskab for 2007 i form af revisionspåtegning samt bemærkninger og anbefalinger.

I de følgende afsnit redegøres der for den udførte revision af Økonomiudvalgets regnskab for 2007 samt konklusionerne hertil.

### **Den udførte revision**

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen. Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

### **3. Københavns Kommunes årsregnskab 2007**

#### **Det reviderede regnskab**

Vi har afsluttet revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007, som omfatter både et udgiftsbaseret og et omkostningsbaseret regnskab.

#### **Det udgiftsbaserede regnskab**

Det udgiftsbaserede regnskab viser drifts-, refusions-, og anlægsudgifter samt skatteindtægter og ekstraordinære indtægter på netto 8.091 mio. kr.

#### **Det omkostningsbaserede regnskab**

Det omkostningsbaserede regnskab viser et resultatet på 8.029 mio. kr.

Balancen viser samlede aktiver på 61.450 mio. kr. og en egenkapital på 26.982 mio. kr.

### **3.1 Revisionspåtegning**

Som resultat af den udførte revision vil vi, såfremt Borgerrepræsentationen godkender det foreliggende årsregnskab, forsyne det med følgende revisionspåtegning:

"Til Københavns Borgerrepræsentation.

Vi har revideret regnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2007, der aflægges efter den kommunale styrelseslov.

#### **Københavns Kommunes ansvar for årsregnskabet**

Københavns Kommune har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med de kommunale regnskabsregler. Dette ansvar omfatter udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne. Herudover er det Københavns Kommunes ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

#### **Revisors ansvar og den udførte revision**

Vort ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vor revision. Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder og god offentlig revisionsskik. Disse standarder kræver, at vi lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter handlinger for at opnå revisionsbevis for de beløb og oplysninger, der er anført i årsregnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om

fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor interne kontroller, der er relevante for Københavns Kommunes udarbejdelse og aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede, med henblik på at udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke med det formål at udtrykke en konklusion om effektiviteten af Københavns Kommunes interne kontrol. En revision omfatter endvidere stillingtagen til, om den af ledelsen anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen udøvede regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere efterprøves det, om forvaltningen af midlerne er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Det er vor opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vor konklusion.

### **Forbehold**

Vi har den 19. februar 2008 som resultatet af revisionen af åbningsbalancen pr. 1. januar 2007 forsynet den med følgende forbehold, hvis virkninger også er gældende for balancen den 31. december 2007:

"Vi har konstateret, at grunde og bygninger på 17.759 mio. kr. i flere tilfælde indeholder værdien af grunde 2 gange. Vi har opgjort overvurderingen heraf til 818,6 mio. kr. Beløbene er eksklusive afskrivninger for perioden 2004-2006.

Der er endvidere konstateret tilfælde med undervurdering på i alt 54 mio. kr. som følge af, at bygninger og grunde ikke er indregnet i åbningsbalancen.

Der er ikke forelagt dokumentation for 39 mio. kr. svarende til Kommune Teknik Københavns andel af tekniske anlæg.

Aktiver under udførelse på 79 mio. kr., jf. børneplanen, der var indeholdt i ultimobalancen for 2006, er ikke medtaget i åbningsbalancen for 2007. Der er ikke forelagt dokumentation for, at igangværende arbejder skal udgå af åbningsbalancen.

Hensatte pensionsforpligtelser vedrørende tjenestemænd på 24.326 mio. kr. indeholder ordninger, hvor staten dækker hele eller dele af kommende pensionsudgifter. Der foreligger ikke oplysninger, som har gjort det muligt at estimere omfanget heraf. Det er dog vores opfattelse, at der er tale om meget væsentlige beløb, der burde have reduceret de hensatte pensionsforpligtelser."

### **Konklusion**

Det er vor opfattelse, at årsregnskabet – bortset fra virkningen af det i forbeholdet anførte – giver et retvisende billede af Københavns Kommunes aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2007 samt af resultatet af Københavns Kommunes aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2007 i overensstemmelse med den kommunale styrelseslov."

### **Københavns Kommunes tiltag i anledning af forbeholdet**

Som led i kommunalreformen anmodede Velfærdministeriet alle kommuner om at udarbejde en åbningsbalance pr. 1. januar 2007, som skulle forsynes med en revisionspåtegning.

Vi har i den forbindelse udarbejdet en Revisionsberetning til Borgerrepræsentationen om Revisionen af åbningsbalancen pr. 1. januar 2007, som Borgerrepræsentationen behandlede på sit møde den 3. april 2008 (BR 151/08).

Borgerrepræsentationen godkendte Økonomiudvalgets indstilling med de af revisionen tilknyttede bemærkninger og de i Københavns Kommunes besvarelse nævnte initiativer, som skal sikre en retvisende balance for regnskab 2008.

Det følger af Borgerrepræsentationens beslutning, at balancen i 2007 indeholder fejlene fra åbningsbalancen, og at fejlene forventes at være korrigerede i regnskab 2008.

### **3.2 Ledelsens regnskaberklæring**

Til brug for revisionen af årsregnskabet har vi i overensstemmelse med god offentlig revisionskik anmodet den daglige ledelse i samtlige forvaltninger om at bekræfte regnskabet fuldstændighed, herunder oplysninger om finansieringsaftaler, pantsætninger, forpligtelser, risici vedrørende uopfyldte kontrakter, retssager, begivenheder efter balancetidspunktet, andre vanskeligt reviderbare områder samt besvigelser og fejl.

Samtlige regnskaberklæringer er gennemgået og har ikke givet anledning til yderligere revisionshandlinger.

### 3.3 Årsregnskabet formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold i kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektiv med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007 og for kommunens samlede regnskab.

Økonomiudvalget har i mødet den 22. april 2008 oversendt Københavns Kommunes regnskab for 2007 til Borgerrepræsentationen, som på mødet den 15. maj 2008 har overgivet regnskabet til revision.

a. Det udgiftsbaserede regnskab skal ifølge Budget- og Regnskabssystemet for kommuner indeholde:

- Regnskabsopgørelse.
- Finansieringsoversigt.
- Oversigt over overførte uforbrugte bevillinger.
- Regnskabsoversigt.
- Bemærkninger til regnskabet.
- Anlægsregnskaber.

Københavns Kommunes udgiftsbaserede regnskab 2007 viser i hovedtal netto (mio. kr.):

	<b>Regnskab</b>
<b>Indtægter</b>	25.433
<b>Driftsudgifter</b>	24.047
<b>Driftsresultat før finansiering</b>	<b>1.386</b>
<b>Renteindtægter mv.</b>	628
<b>Resultat af ordinær driftsvirksomhed</b>	<b>2.014</b>
<b>Anlægsudgifter</b>	611
<b>Resultat af det skattefinansierede område</b>	<b>1.403</b>
<b>Indtægt ved forsyningsvirksomheder</b>	8
<b>Resultat før ekstraordinære poster</b>	<b>1.411</b>
<b>Ekstraordinære indtægter</b>	6.680
<b>Resultat</b>	<b>8.091</b>

b. Det omkostningsbaserede regnskab skal ifølge Budget- og Regnskabssystemet for kommuner indeholde:

- Anvendt regnskabspraksis.
- Resultatopgørelse.
- Balance.
- Omregningstabel.
- Pengestrømsopgørelse.
- Anlægsoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.

Resultatopgørelsen for 2007 for Københavns Kommune viser følgende hovedposter (i mio. kr.):

	<b>Regnskab</b>
<b>Indtægter</b>	34.733
<b>Driftsudgifter</b>	33.362
<b>Driftsresultat før afskrivninger</b>	<b>1.371</b>
Afskrivninger	648
<b>Resultat af primær drift</b>	723
Finansielle nettoindtægter	587
<b>Resultat før ekstraordinære poster</b>	<b>1.349</b>
Ekstraordinære indtægter	<b>6.680</b>
<b>Årets resultat</b>	<b>8.029</b>

Den omkostningsbaserede balance for 2007 for Københavns Kommune viser følgende hovedtal (i mio. kr.):

	<b>Ultimo 2007</b>
<b>Materielle anlægsaktiver</b>	17.965
<b>Immaterielle anlægsaktiver</b>	4
<b>Finansielle anlægsaktiver</b>	31.781
<b>Anlægsaktiver i alt</b>	<b>49.750</b>
<b>Omsætningsaktiver</b>	11.700
<b>Aktiver i alt</b>	<b>61.450</b>
<b>Egenkapital</b>	26.982



<b>Hensatte forpligtelser</b>	23.883
<b>Langfristede gældsforpligtelser</b>	5.474
<b>Nettogæld vedrørende fonds, legater, deposita</b>	22
<b>Kortfristede gældsforpligtelser</b>	5.089
<b>Passiver i alt</b>	<b>61.450</b>

Årsregnskabet skal endvidere indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.

c. Vi har påset, at Københavns Kommunes regnskab for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabsdirektørens. Vi har endvidere stikprøvevist efterprøvet rigtigheden de supplerende økonomiplysninger i de obligatoriske oversigter til regnskabet.

Vi har endelig stikprøvevist kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

Vi har konstateret:

#### **Uoverensstemmelse mellem det omkostningsbaserede regnskab og bogføringen**

Afstemningen mellem bogføringen og det omkostningsbaserede regnskab viste følgende forskel i opgørelsen af årets resultat:

Årets resultat ifølge regnskabet	8.029 mio. kr.
Resultat ifølge bogføringen	<u>7.962 mio. kr.</u>
Forskel	67 mio. kr.

Bogføringen viser et resultat på 67 mio. kr. mindre end det omkostningsbaserede regnskab. Det skyldes, at følgende bogførte udgifter ikke er indregnet i årets resultat:

Reduktion af udgifter til tjenestemandspensioner 65 mio. kr. Arbejder for fremmed regning 2 mio. kr.

Det er oplyst, at reduktionen af udgifter til tjenestemandspensioner skyldes en for tidlig og dermed fejlagtig indregning af hensættelse til fremtidige pensioner og usikkerhed om, hvorvidt opgørelsen af udbetalte pensioner skulle ske ud fra art 5.1 Tjenestemandspensioner eller funktion 6.52.72 Tjenestemandspensioner.

Arbejder for fremmed regning på 2 mio. kr. er ved en fejl ikke medtaget i resultatopgørelsen.

Ændringen i det omkostningsbaserede regnskab er sket uden tilsvarende bogføring og uden dokumentation af ledelsens accept af den foretagne ændring.

Forskellen på 67 mio. kr. har også indvirkning på omregningstabellen, der viser sammenhængen mellem det udgiftsbaserede regnskab og det omkostningsbaserede regnskab. I omregningstabellen indgår resultatopgørelsen med 8.029 mio. kr. svarende til det udarbejdede omkostningsbaserede regnskab.

Det skal oplyses, at forholdet alene har indvirkning på det omkostningsbaserede regnskab og har således ikke indvirkning på bevillingsregnskabet.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der udarbejdes korrigerende posteringer, hvis udarbejdelsen af regnskabet viser, at bogføringen er fejlbehæftet. Registreringen kan separeres fra den øvrige bogføring ved at ske i periode 14.

Posteringsreglerne er omfattet af kommunens og Økonomiudvalgets regler om attestation og anvisning. Det skal sikres, at alle regnskabs udgifter og indtægter er underlagt ledelsens tilrettelæggelse af regnskabsarbejdet og delegering og dermed accept af de foretagne rettelser.

### **3.4 Økonomiforvaltningens varetagelse af de koordinerende økonomiopgaver**

**a.** Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede bl.a. følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, herunder forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Benchmarking af økonomistyringen og Årsregnskabet.

#### **Ad Forretningsgange**

Revisionsdirektoratet har som led i revisionen af regnskabet for 2007 hos de enkelte forvaltninger indhentet oversigter over de forretningsgangsbeskrivelser, der er udarbejdet i henhold til kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ (senest enkelte justeringer i oktober 2006 af regulativet fra 1998) og de tilhørende Rammebilag samt oversigter over eventuelle øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Endvidere bad direktoratet oplyst seneste ajourføringsdato for de enkelte forretningsgange, og hvorledes forvaltningernes direktioner i praksis har tilrettelagt den interne kontrol med at påse, at forretningsgangsbeskrivelserne bliver overholdt.

Revisionsdirektoratets sammenfattende vurdering af forvaltningernes udmøntning af kravene i Kasse- og Regnskabsregulativet:

- Forvaltningerne anvender ikke i alle tilfælde strukturen i Kasse- og Regnskabsregulativet ved udmøntningen heraf i de konkrete forretningsgangsbeskrivelser. Dette medfører, at det kan være vanskeligt umiddelbart at afgøre, om alle de krævede forretningsgange er udarbejdet.
- Det vurderes, at der er behov for, at Rammebilagene intern kontrol generelt og kontrolforanstaltninger for brugen af edb-regnskabssystemer mere klart angiver for hvilke områder, der skal udarbejdes forretningsgange. Dette vil medvirke til at sikre, at alle væsentlige regnskabsområder i såvel resultatopgørelse som balance, herunder anvendelsen af it-regnskabssystemer, bliver dækket af forretningsgange. Endvidere er der behov for at tydeliggøre begrebet intern kontrol.
- Der er behov for en tydeligere og mere systematisk kommunikation af Økonomiforvaltningens generelle krav og vejledninger til udarbejdelsen af

- Der er i flere tilfælde behov for at præcisere de centrale forvaltningers forpligtelse til at overvåge, at de udarbejdede forretningsgange bliver overholdt i tilfælde af delegation af opgaverne, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets rammebilag for intern kontrol generelt. Forvaltningerne har i stor udstrækning delegeret ansvar og opgaver til underliggende enheder i forvaltningerne. Dette fordrer indledningsvist, at der udarbejdes de fornødne forretningsgange, og at der for at sikre en forsvarlig opgavevaretagelse udøves en vist tilsyn med overholdelsen af disse. Generelt gælder det, at jo mere specifikke retningslinier for udøvelse af opgaverne, der gives, jo mere kan tilsynet indskrænkes. Omvendt gælder det, at behovet for tilsyn øges, når forretningsgangene er sparsomme. Tilsynet kan udøves på forskellig måde, fx ved egentlig stedlig kontrol, afholdelse af møder, eller gennemgang af relevante rapporter. Endelig bør det kunne dokumenteres, at tilsynet har fundet sted.

På baggrund af forvaltningernes redegørelser for tilrettelæggelsen af den øvrige kontrol i forvaltningerne finder Revisionsdirektoratet anledning til at påpege, at tilstedeværelsen af de fornødne retningslinier og et efterfølgende tilsyn med overholdelsen heraf også bør gælde for andre forretningsgangsbeskrivelser end de, der forudsættes udarbejdet i Kasse- og Regnskabsregulativet, fx forretningsgange for løsning af opgaver i henhold til særlovgivning, eller andre aktiviteter hvor der ikke eksisterer forretningsgangsbeskrivelser.

Det tilsyn, som centralforvaltningerne skal tilrettelægge og udøve, er et selvstændigt ansvar og dermed uafhængigt af udøvelsen af det almindelige ledelsesansvar i de decentrale enheder.

Med henblik på at bistå forvaltningernes ledelser i styringen af, hvorvidt der foreligger de fornødne forretningsgange samt det overordnede ledelsestilsyn med overholdelsen heraf, kan det som metode overvejes at inddrage risikovurderinger som led i strategisk og operationel controlling, jf. Økonomiforvaltningens pjece om controlling i Københavns Kommune.

**b.** Revisionsdirektoratet afgav i oktober 2005 en særberetning om Københavns Kommunes generelle økonomistyring. Heri opfordrede direktoratet til, at der blev igangsat et arbejde som bl.a. inddrog følgende synspunkter i beretningen i en fortsat udvikling af kommunens økonomistyring:

- Opdatering og modernisering af kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ med dets rammebilag samt Budget- og Regnskabshåndbogen.
- Modernisering af kommunens tilrettelæggelse af intern kontrol, herunder inddragelse af nyere udvikling i risikostyring.
- Udarbejdelse af fælles – eventuelt vejledende – forretningsgange, jf. rammebilag.

Revisionsudvalget tilsluttede sig Revisionsdirektoratets opfattelse.

Økonomiudvalget tog Økonomiforvaltningen indstilling om besluttede foranstaltninger til efterretning, herunder at forvaltningen forventede på baggrund af anbefalingerne at indbyde alle kommunens forvaltninger til et tværgående projektsamarbejde om initiativer til styrkelse af kommunens generelle økonomistyring.

Borgerrepræsentationen tog på sit møde den 12. oktober 2006 revisionsberetningen og Økonomiudvalgets besluttede foranstaltninger til efterretning.

Et notat af 7. februar 2007 til Økonomichefkredsen indeholdt et udkast til kommissorium og forslag til projekter bl.a. udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer.

I revisionsbetænkningen for 2006 fra november 2007 er omtalt en opfølgning af sagen. Det fremgår heraf, at Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at

Økonomiudvalget medio juni 2007 ikke har modtaget en opfølgning på særberetningen om kommunens generelle økonomistyring.

Økonomiudvalget godkendte Økonomiforvaltningens beklagelse af den manglende orientering om opfølgningen af særberetningen. Der blev i et bilag til indstillingen til Økonomiudvalget givet en beskrivelse af de tiltag, som er igangsat som opfølgning på særberetningen. Økonomiforvaltningen vil løbende orientere Økonomiudvalget og Revisionsdirektoratet om status på de tværgående indsatsområder: "Styrke kommunens interne kontrol", "Implementering af Budgetmodel", "Afbureaukratisering og regelforenkling", Fælles uddannelse for økonomimedarbejdere på tværs af forvaltningerne" og "Styrket IT-understøttelse af ledelsesinformation".

Revisionsudvalget understregede betydningen af, at realiseringen af særberetningens anbefalinger bliver gennemført snarest muligt.

I Økonomiudvalget midtvejsopfølgning den 4. marts 2008 er oplyst, at Borgerrepræsentationen vedtog i forbindelse med behandlingen af budget 2008 at iværksætte en række tværgående initiativer til forbedring af kommunens grundlæggende økonomistyring: styrke kommunens interne kontrol (intern revision), implementering af budgetmodul, afbureaukratisering og regelforenkling samt fælles uddannelse af økonomimedarbejdere på tværs af forvaltningerne.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det påkrævet, at det igangsatte projektarbejde om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer også sikrer realisering af særberetningens anbefalinger, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol. Herunder bør overvejes strukturen i Kasse- og Regnskabsregulativet og dets relationer til Budget- og Regnskabshåndbogen. Det foreslås, at direktoratets synspunkter indgår i arbejdet.

**Ad Benchmarking**

c. I besvarelsen af Revisionsdirektoratets brev af 19. december 2007 har flere forvaltninger redegjort for, hvorledes benchmarkingværktøjet anvendes som led i udviklingen af økonomistyringen. Nogle forvaltninger anvender ikke dette værktøj og har omtalt anvendelsen af andre økonomistyringsværktøjer samt henvist til kommende drøftelser i økonomichefkredsen om valget af fælles værktøjer til understøttelse af økonomistyringen, herunder benchmarkingværktøjet.

**Anbefaling**

Revisionsdirektoratet påskønner udviklingen af fælles værktøjer til brug for udviklingen af økonomistyringen, men direktoratet er af den opfattelse, at der bør foretages måling i form af benchmarking til brug for de enkelte forvaltningers egen evaluering af styringsniveauet i såvel centrale som decentrale niveauer i forvaltningen. Direktoratet anbefaler, at økonomichefkredsen drøfter dette spørgsmål.

**Ad Årsregnskabet**

d. Revisionsdirektoratet har konstateret, at nogle forvaltninger ved forelæggelsen af årsregnskabet for udvalget ikke har vedlagt de obligatoriske oversigter, som forvaltningerne ifølge Regnskabscirkulæret skal indberette til Økonomiforvaltningen til brug for kommunens samlede årsregnskab.

Oversigterne indeholder økonomidata til brug for bedømmelse af økonomien og bør efter direktoratets opfattelse derfor medsendes til udvalget i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet.

**Anbefaling**

Det anbefales, at Regnskabscirkulæret fremover oplyser, hvilket regnskabsmateriale der skal forelægges udvalgene i forbindelse med forelæggelsen af årsregnskabet.

### **3.5 Lønanvisning og hertil knyttede ydelser for Københavns Kommune**

#### **a. Indledning**

I resultatopgørelsen i Københavns Kommunes regnskab for 2007 indgår samlede lønudgifter på 13,1 mia. kr. (inklusive selvejende institutioner). De samlede udgifter til tjenestemandspensioner har udgjort netto 0,9 mia. kr.

I balancen i kommunens regnskab indgår betydelige poster vedrørende tilgodehavender og gæld, der kan henføres til lønområdet.

I det følgende redegøres indledningsvis for resultatet af opfølgningen af revisionen af 2006. Dernæst redegøres for revisionen af 2007, herunder revisionen af balanceposter, IT mv., opgørelser af tilskud fra staten samt oplyses om oprydningen efter Accenture. Afslutningsvis gives konklusioner i form af revisionsbemærkninger og anbefalinger.

#### **b. Opfølgning af revisionen af 2006**

##### **Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system**

Revisionsudvalget fandt det stærkt beklageligt, at Økonomiudvalget ikke havde draget omsorg for, at Økonomiforvaltningen har levet op til gældende krav om udarbejdelse af generelle retningslinier for kommunens interne kontrol på et risikofyldt og udgiftstungt område, jf. revisionsbetænkningen for 2006, s. 6.

Ifølge Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning af revisionen af 2006 den 4. marts 2008 (ØU 69/2008) har Økonomiforvaltningen (Koncernservice) oplyst: "Generelle retningslinier version 2 er udsendt til forvaltningerne. Der sker meget på området, herunder nye systemer, nye arbejdsgange og ændrede snitflader. Koncernservice har i februar 2008 i samarbejde med forvaltningerne igangsat en proces, der sikrer en løbende udvikling af retningslinierne, således at de kontinuerligt udvikles sammen med systemer, arbejdsgange og snitflader, og understøtter ensartede processer på tværs af kommunen."

Økonomiforvaltningen (Koncernservice) har i marts 2008 supplerende oplyst, at der pågår en proces, hvor kommunen blandt andet får nye rapportmuligheder (nyt system),



og nye muligheder i indberetningsportalen. Derfor er der lagt op til en proces, hvor Økonomiforvaltningen, i samarbejde med de driftsansvarlige i forvaltningerne, vil revidere retningslinierne i takt med udviklingen i de tekniske muligheder. Retningslinierne er derfor gældende som de ligger nu, men de vil sandsynligvis blive tilrettet efter sommerferien 2008.

Revisionsdirektoratet finder det positivt, at "Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system" nu er udsendt.

Revisionsdirektoratet har i flere omgange drøftet indholdet af disse retningslinier med Økonomiforvaltningen. De udsendte retningslinier har imidlertid ikke i den foreliggende form været fremsendt til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden udsendelsen til forvaltningen som foreskrevet i Kasse- og Regnskabsregulativet. Efter direktoratets opfattelse savnes i retningslinierne omtale af bl.a. afstemning af lønsystemet med bogføringen i KØR, arkiveringsbestemmelser, opfølgning af opkrævningen af dagpengerefusioner, tjenestemandpensioner og generelt opdatering af retningslinierne i forhold til anvendelsen af Københavns Kommunes Lønportal.

### **Dagpengerefusion**

Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at Økonomiforvaltningen medvirker til at sikre, at KMD-lønsystemet leverer et hensigtsmæssigt grundlag til brug for forvaltningernes opfølgning af, at berettigede dagpengerefusioner tilgår kommunen.

Af Økonomiudvalgets besvarelse af 11. september 2007 fremgår det bl.a., at vilkår og procedurer for KMD's håndtering af kommunens indtægter fra dagpengerefusioner foreligger. Der foreligger procedurer og værktøjer til forvaltningernes indhentning af refusioner. KMD's opgaver og ansvar angående dette er udelukkende procesunderstøttende. Det er forvaltningens personalemedarbejders registrering af refusionsberettiget fravær i vagtplansystemet, der initierer refusionsprocessen, og det er forvaltningens personalemedarbejders kontering af de modtagne refusioner i

lønsystemet med deraf følgende korrekt bogføring i KØR, der afslutter den. De procesmæssige opgave- og ansvarsskift mellem KMD og forvaltningerne afhænger af det konkrete forløb med indhentning af medarbejderens bekræftelse/underskrift.

Det er endvidere Økonomiforvaltningens opfattelse, at de foreliggende procedurer og værktøjer ikke er optimale. Der forekommer forsinkelser i processen, så fristen for fremsættelse af krav overskrides, og refusionskrav dermed afvises. Disse overskridelser hidrører væsentligst fra, at indhentning af medarbejderes underskrift på refusionskravet er tidsrøvende med rykkerprocedurer. Dokumentationskravene for refusion er blevet ændret. Det er nu muligt ved anvendelse af en virk.dk-procedure at udelade indhentningen af medarbejderes underskrift. Muligheden for at indføre denne nye proces i kommunen vurderes. Økonomiforvaltningen forventede, at dette vil kunne indebære en væsentlig smidigere proces og en reduktion af tabte potentielle refusioner. Dataproblemer med identifikation/kompatibilitet mellem virk.dk og kommunen som følge af, at kommunen er syv virksomheder i virksomheden, forhindrer en umiddelbar implementering. Mulige løsninger af dette vurderes pt.

Ifølge Økonomiforvaltningens opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt, at grundlaget for den enkelte institutions opfølgning af, at de fremsatte refusionskrav honoreres, forbedres i form af automatiske advis-lister og i form af en dertil hørende smidigere proces for kontering i lønsystemet af de modtagne refusioner. I dag er institutionens/forvaltningens opfølgningsgrundlag egne registreringer af fremsatte refusionskrav. Kommunen har rejst spørgsmålet overfor KMD. Der er pt. ikke systemmæssigt grundlag hos KMD for løbende at ajourføre og rapportere en sådan advis-liste. Der er ikke konkrete planer for en forbedring på dette område.

Det var sammenfattende Økonomiforvaltningens vurdering, at indførelse af en procedure uden indhentning af medarbejderens underskrift vil være det enkelt-tiltag, der økonomisk og administrationsmæssigt vil have den største effekt. Koncernservice arbejder videre med de nævnte to og andre forbedringsområder.

Af Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning den 4. marts 2008 henvises til den tidligere omtalte omlægning af refusionsindhentningen til nye systemer (KMD og Virk.dk) med dertil hørende procedurer. Implementeringen heraf er planlagt afsluttet i alle forvaltninger ultimo februar 2008.

Revisionsdirektoratet er enig med Økonomiforvaltningen i, at det vil være hensigtsmæssigt, at grundlaget for opfølgning af, at de fremsatte refusionskrav honoreres, forbedres i form af automatiske advis-lister. Direktoratet finder det dog ikke optimalt, at der ikke kan gennemføres en tilpasning af lønsystemet, der kan muliggøre dette.

Revisionsdirektoratet har som led i revisionen af lønområdet i Børne- og Ungdomsforvaltningen foretaget en stikprøve i opkrævningen af dagpengerefusioner. Direktoratet konstaterede ved gennemgangen tilfælde med væsentlige tab af berettigede refusioner. Børne- og Ungdomsforvaltningen har oplyst, at der forventes en reduktion i antallet af tabte refusioner efter overgangen til indberetningen af fraværsoplysningerne til portalen Virk.dk, idet der fremover sker en elektronisk videresendelse af dagpengeoplysninger til den ansattes bopælskommune.

Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at styringen af refusionsområdet ville kunne styrkes yderligere, hvis refusionen indtægtsføres og registres som tilgodehavende, så snart refusionskravet fremsendes, jf. endvidere Rammebilag for regnskab i årets løb.

### **Plan for styring og opfølgning af KMD A/S's opgaver**

Revisionsdirektoratet henstillede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at der blev udarbejdet de bebudede vilkår og procedurer for KMD's håndtering af kommunens indtægter samt den bebudede handlingsplan for styring og opfølgning af KMD's opgaver med lønanvisningen.

Det fremgår af Økonomiudvalgets besvarelse af 11. september 2007, at der er etableret et særligt driftssamarbejdsforum mellem KMD Lønservice og Økonomiforvaltningen. Dette forum har blandt andet som opgave at færdiggøre en checkliste for KMD's rapportering

og Økonomiforvaltningens opfølgning. Det omfatter blandt andet fastsættelse af omfang og indhold af rapportering ved årsregnskabsafslutning og ved halvårs- og kvartalsregnskabsafslutning vedrørende organisationsnummer 11750 og 11050, samt tidsplanskoordinering til kommunens årskalenderen. Handlingsplanen/årskalenderen vil foreligge november 2007.

Endvidere blev oplyst: Med hensyn til vilkår og procedurer for KMD's håndtering af kommunens indtægter (og udgifter): Hvad angår refusioner henvises til tidligere kommentarer om, at processer er etablerede, og at KMD i øvrigt ikke på vegne kommunen foretager økonomiske dispositioner men udelukkende leverer IT-systemer og administrativt arbejde.

I Økonomiudvalget midtvejsopfølgning den 4. marts 2008 blev det oplyst, at det er aftalt, at KMD's rapportering i forbindelse med årsregnskab 2007 er en afstemning og specifikation for kontiene i organisationsnummer 11750 og 11050 (i lighed med 2006). Det er aftalt, at KMD udarbejder tilsvarende ved halvåret. For den løbende drift foreligger der KMD-udarbejdede kalenderfaste procedurer for ansvarsskiftene mellem KMD og forvaltningerne for den månedsvise cyklus med rettelse af fejllister/fejlpoteringer fra lønsystemet. Endelig fremgår det, at Økonomiforvaltningen ikke har til hensigt at monitorere de rent KMD interne forretningsgange.

Revisionsdirektoratet har forgæves søgt at fremskaffe den oplyste checkliste for KMD's rapportering og handlingsplan/årskalender.

Direktoratet finder, at Økonomiforvaltningen som led i styringen af outsourcingen af lønområdet bør have tilrettelagt procedurer, der følger op på, at KMD A/S leverer de aftalte ydelser.

### **Opgørelser af tilskud fra staten**

I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2/2006 af 22. juni 2006) henstillede Revisionsdirektoratet, at Økonomiforvaltningen som ansvarlig for opgørelse af tilskud til lærerpensioner fra staten sikrer dokumentation af, at Børne- og Ungdomsforvaltningen

implementerer et grundlag for at overholde aftalen fra 1992 om pensionsforpligtelse på folkeskoleområdet.

Af Økonomiudvalgets besvarelse af 11. september 2007 fremgår det bl.a., at Økonomiforvaltningen vil følge op overfor Børne- og Ungdomsforvaltningen. Der foreligger ikke – Økonomiforvaltningen bekendt – hos Børne- og Ungdomsforvaltningen særlige procedurer, der kvalitetssikrer og dokumenterer, at Børne- og Ungdomsforvaltningen opgørelser er fuldstændige og retvisende. Økonomiforvaltningen har flere gange efterspurgt dette. Økonomiforvaltningen vil følge op overfor Børne- og Ungdomsforvaltningen. Der er som nævnt afregnet til og med 2005. Økonomiforvaltningen kan oplyse, at KMD Lønservice i juni 2007 har rykket Børne- og Ungdomsforvaltningen for opgørelsen vedrørende 2006.

Af Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning den 4. marts 2008 fremgår det, at Økonomiforvaltningen igen har rykket Børne- og Ungdomsforvaltningen for implementering af særlige procedurer til sikring af korrekt håndtering af pensionsår optjent under orlov for visse tjenestemænd. Børne- og Ungdomsforvaltningen har ikke reageret.

KMD pensionsanvisning udarbejder refusionsopgørelser på grundlag af de konkrete oplysninger om orlov med fastholdelse af pensionsoptjening, som man modtager fra Børne- og Ungdomsforvaltningen.

Revisionsdirektoratet har den 16. april 2008 modtaget opgørelsen af tilskud til lærerpensioner for 2006, men savner supplerende oplysninger. Økonomiforvaltningen oplyste i denne forbindelse, at Børne- og Ungdomsforvaltningen fortsat ikke kan dokumentere implementeringen aftalen fra 1992 om pensionsforpligtelse på folkeskoleområdet. Opgørelsen for 2007 er ikke modtaget.

Opgørelsen af sociale medarbejderpensionister for 2. halvår 2006 er modtaget og gennemgået af Revisionsdirektoratet. Opgørelsen indeholdt imidlertid fejl, som Økonomiforvaltningen ville korrigerer i opgørelsen. En korrigeret opgørelse er imidlertid

ikke modtaget. Ifølge Økonomiforvaltningen indgår fra 1. januar 2007 opgørelsen af de sociale medarbejderpensioner i en samlet opgørelse, jf. bestemmelserne i bekendtgørelse nr. 965 af 14. oktober 2005 om tjenestemandsforsikringer i forbindelse med kommunalreformen.

### **c. Revisionen af 2007**

Revisionsdirektoratet har til brug for revisionen af 2007 anmodet Økonomiforvaltningen (Koncernservice) om følgende:

- KMD A/S's Erklæring om IT-sikkerhedskrav i relation til lønadministrationen for Københavns Kommune, jf. aftale mellem Københavns Kommune og KMD A/S om varetagelsen af lønadministrative opgaver.
- KMD A/S's notater om afstemninger af balancekonti vedrørende lønområdet (Brugnummer 11750) og tjenestemandspensioner (Brugnummer 11050), herunder resultatet af Økonomiforvaltningens ledelsesmæssige tilsyn hermed.
- Endeligt notat om oprydningen vedrørende Accenture (Brugnummer 11725).

Revisionsdirektoratet har uanset erindringer til Koncernservice herom den 9. april 2008 og den 15. maj 2008 ikke modtaget nævnte væsentlige rapporteringer om afstemning af balancekontiene og IT-revisionserklæringen i relation til lønadministrationen. Direktoratet har derfor måttet afslutte revisionen uden denne dokumentation.

### **d. Oprydningen efter Accenture**

I indstillingen til Borgerrepræsentationen om Københavns Kommunes regnskab 2007 (BR 232/2008) af 15. maj 2008 er der redegjort for lønoprydningen efter Accenture, jf. Bilag 2 Forklaringer til regnskab 2007. Den følgende redegørelse er et uddrag heraf.

Ifølge Økonomiforvaltningens redegørelse er arbejdet med udredning af udeståender fra Accentures løndrift tilendebragt i 2007. I kommunens balance ultimo 2007 henstår følgende:

- Tilgodehavende på 7,6 mio. kr. vedrørende løndebitorer, som er til opkrævning i opkrævningsenheden under Kultur- og Fritidsforvaltningen.

- Tilgodehavende på 1,4 mio. kr. vedrørende for meget indbetalt pensionsbidrag. Tilgodehavendet forventes opkrævet i første halvår 2008.
- Banksaldo på 1,7 mio. kr., som lukkes, når de sidste indbetalinger fra pensionselskaberne indgår.

Der udestår endvidere et tilgodehavende på 0,7 mio. kr. vedrørende 9 løndebitorer, hvor det i øjeblikket vurderes, om tilbagebetalingskravene kan fastholdes. Sagerne overdrages til opkrævningsenheden under Kultur- og Fritidsforvaltningen eller afskrives, når der er truffet endelig beslutning i de enkelte sager.

Resultatet inklusive renter for 2007 er et overskud på 26,3 mio. kr., som dels opstår ved en indtægtsføring på 27 mio. kr., som modsvarer en manglende nedskrivning af en gældspost i regnskab 2006. Derudover består resultatet af -0,7 mio. kr., som er summen af en række mindre bevægelser blandt andet bestående af indtægter vedrørende for store hensættelser til skyldig ferie i perioden 2003-2005, afskrivning på løndebitorer, renteomkostninger og diverse omkostninger.

## **e. Konklusioner**

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at Økonomiforvaltningen forbedrer styringen af dagpengerefusionsområdet ved at indføre en regnskabspraksis, hvorefter refusionskrav bogføres som tilgodehavende, så snart et krav fremsættes. Det henstilles endvidere, at Økonomiforvaltningen fortsat medvirker til at sikre, at KMD-lønssystemet leverer et hensigtsmæssigt grundlag til brug for forvaltningernes opfølgning af, at berettigede dagpengerefusioner tilgår kommunen.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal på ny henstille, at Økonomiforvaltningen sikrer dokumentation af, at Børne- og Ungdomsforvaltningen implementerer grundlaget for overholdelse af en aftale fra 1992 om pensionsforpligtelser på folkeskoleområdet.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal udtale kritik i anledning af, at Økonomiforvaltningen – uanset direktoratets erindringer herom – ikke har fremsendt væsentlig rapportering om bl.a. afstemning af balancekonti og IT-revisionserklæring i relation til lønadministrationen.

**Anbefaling**

Revisionsdirektoratet forudsætter, at Økonomiforvaltningen i den bebudede tilretning af Generelle retningslinier for anvendelsen af Københavns Kommunes personaleadministrative system indarbejder direktoratets synspunkter, herunder at retningslinierne sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.



### 3.6 Overholdelse af lånebekendtgørelsen

Vi har undersøgt, om Københavns Kommune har overholdt bestemmelserne om kommunernes låntagning, jf. Velfærdsministeriets bekendtgørelse nr. 1372 af 12. december 2006 om kommunernes låntagning og meddelelse af garantier mv.

a. Budget- og Regnskabssystem for kommuner indeholder i afsnit 10.3 Vejledning om kommunernes låntagning og meddelelse af garantier mv. af 23. august 2000.

Det fremgår af vejledningen (s. 17), at lånereglerne omfatter en generel adgang til at foretage konvertering af lån, hvorefter en kommune kan optage lån, hvis provenu fuldt ud anvendes til indfrielse af eksisterende lån. Denne adgang er begrundet i hensynet til at gøre det muligt for kommunerne at opnå en mere fordelagtig rente. Derimod er det ikke hensigten, at konvertering skal kunne medføre en øjeblikkelig likviditetsgevinst. Det bemærkes, at refinansiering af afdrag på eksisterende lån ikke er mulig.

Det fremgår endvidere af vejledningen (s. 18), at løbetiden på et lån aldrig kan overstige sammenlagt 25 år, dog kan lån til opførelse eller erhvervelse af almene ældreboliger have længere løbetid indenfor den grænse, der er fastsat i almenboligloven. Det præciseres hermed, at der eksempelvis ikke er adgang til at konvertere et 25-årigt realkreditlån eller et 25-årigt lån i Kommunekredit med en restløbetid på 10 år til et nyt lån med en løbetid på 20 år. Ved omlægning af lån er det således en betingelse, at summen af de gamle og nye låns løbetider ikke overstiger de afdragstider, der er forudsat i lånebekendtgørelsens § 8, stk. 1 og 2.

Ifølge vejledningen skal kommunen i regnskabsbemærkningerne for det år, hvor konverteringen er foregået, redegøre for, hvilken restløbetid, der var tilbage på det oprindelige lån. Dette gælder for hvert lån og for hver konvertering.

Ved en samtidig konvertering af flere lån til et nyt lån skal restløbetiden beregnes som en vægtet sum af de enkelte låns restløbetider. Ved konvertering af lån skal provenuet af det nye lån i øvrigt fuldt ud anvendes til indfrielse af eksisterende lån.

Indfrielse af gamle lån og optagelse af nye lån skal ske inden for samme regnskabsår.

**b.** Borgerrepræsentationen har den 29. marts 2007 godkendt en indstilling om, at Økonomiforvaltningen bemyndiges til at optage et nyt 25-årigt serielån på 200 mio. kr. til refinansiering af afdrag på den langfristede gæld (BR 122/07).

Det er ifølge lånevejledningen ikke i overensstemmelse med reglerne, at refinansiere afdrag på eksisterende lån.

Økonomiforvaltningen har hertil oplyst, at formuleringen "refinansiering af afdrag på eksisterende lån" er misvisende, men er anvendt som forklaring overfor det politiske niveau, og ikke har den praktiske og juridiske implikation, som Revisionsdirektoratet tillægger formuleringen. Der er i praksis sket det, at der på baggrund af indstillingen BR 122/07 er optaget et nyt lån med træk på lånerammen. Samtidigt er budgettet til afdrag på gælden steget fra 88 mio. kr. til 288 mio. kr. I sag BR 123/07 forøges afdragsbudgettet med yderligere 200 mio. kr. ved træk på kassen (til 488 mio. kr.).

Økonomiforvaltningen er af den opfattelse, at en kommune kan refinansiere afdrag på eksisterende lån via ny låneoptagelse, selvom afdrag på langfristet gæld ikke er låneberettiget, såfremt kommunen har ledig låneramme fra afholdte låneberettigede udgifter, der ikke er finansieret via låneoptagelse.

Revisionsdirektoratet konstaterer, at BR beslutningen reelt set omhandler udnyttelse af resterende udisponerede låneramme for 2006 ved optagelse af fastforrentet 25-årigt serielån på 200 mio. kr., i overensstemmelse med lånebekendtgørelsen.

**c.** Borgerrepræsentationen godkendte den 29. marts 2007 (BR 129/07) en indstilling fra Økonomiudvalget om at delegere bemyndigelsen til omlægning af lån til Økonomiudvalget. Økonomiudvalget har den 4. september 2007 (ØU 287/2007) godkendt omlægning af 3 eksisterende lån på 1,2 mia. kr. til et nyt serielån.

Som tidligere nævnt fremgår det af lånevejledningen, at kommunen i regnskabsforklaringerne for det regnskabsår, hvor konverteringen er foregået, skal redegøre for, hvilken restløbetid, der var tilbage på det oprindelige lån. Dette gælder for hvert lån og for hver konvertering.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at regnskabsforklaringerne ikke indeholder en redegørelse for restløbetid på de lån, der blev konverteret.

Økonomiforvaltningen har hertil oplyst, at omlægning af lånene er sket i overensstemmelse med lånebekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 3, men, at forvaltningen beklageligvis ikke har været opmærksom på formuleringen i vejledningen om, at restløbetiderne på lånene der er omlagt skal fremgå af regnskabsbemærkningerne, hvilket er taget til efterretning med henblik på korrekt håndtering ved fremtidige omlægnings af lån.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet er af den opfattelse, at administrationen af lånebekendtgørelsen er tilfredsstillende, og direktoratet forventer, at der som bebudet fremover i regnskabsforklaringerne oplyses om restløbetider på omlagte lån.

#### **4. Økonomiudvalgets årsregnskab 2007**

##### **Det reviderede regnskab**

Vi har afsluttet revisionen af Økonomiudvalgets årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Drifts-, anlægs- og finansposter viser indtægter på netto 25.026 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Økonomiudvalgets balance viser samlede aktiver på 39.546 mio. kr. og en egenkapital på 15.279 mio. kr.

##### **Den udførte revision**

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og Regnskabsgennemgang.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med med-

delte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

## **5. Basisrevision**

### **5.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssigt måde.

### **Revisionen af 2007**

Forvaltningen har i svar af 7. marts 2008 på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om tilrettelæggelsen af den interne kontrol i form af forretningsgange og om overholdelsen heraf oplyst, at forvaltningen har indgået aftale med revisionselskabet KPMG om at bistå med en analyse af forvaltningens forretningsgange.

**b.** Det fremgår af KPMG's analyse af 6. marts 2008, at ud over analysen af forvaltningens forretningsgange har revisionselskabet også givet en overordnet vurdering af kvaliteten af de foreliggende forretningsgange og ved forespørgsler i forvaltningen konstateret om forretningsgangene efterleves i praksis.

I det følgende gengives revisionselskabets konklusion:

I forbindelse med etablering af Koncernservice (KS) og andre organisationsændringer er der en del forretningsgange, der ikke er ajourførte i overensstemmelse hermed. Dette kan give uklarheder, men generelt er det vores opfattelse, at det ikke har væsentlig betydning i forbindelse med den praktiske efterlevelse af forretningsgangene.

KS har igangsat et projekt omkring udfærdigelse af en del procesbeskrivelser, som vil erstatte de forvaltningsspecifikke forretningsgange og i stedet være tværgående procesbeskrivelser gældende for de områder, som KS administrerer for flere af kommunens forvaltninger. Dette projekt forventes færdiggjort ultimo marts måned 2008. De omtalte procesbeskrivelser var vedlagt som bilag 3.

Efter færdiggørelsen vil KS udarbejde en status på de forretningsgange, som KS udarbejder, og som er gældende for alle forvaltningerne. Denne meddelelse forventedes afsluttet i uge 10 – den 7. marts 2008.

Det oplyses om Brandvæsenets forretningsgange, at de er af noget ældre dato og kan henføres til de i Teknik- og Miljøforvaltningen (TMF) gældende forretningsgange.

Brandvæsenet har hertil oplyst, at der er behov for at udarbejde nye forretningsgange, bl.a. mangler der forretningsgangsbeskrivelse om brugen af Navision bogføringssystem, hvilket vurderes som mere væsentlig. Endvidere oplyses, at der ikke foreligger forretningsgange med hjemmel i Rammebilaget kontrolforanstaltninger for bruges af edb-systemer og Rammebilaget regnskab i åres løb.

Afsluttende oplyser revisionselskabet:

"Generelt er det KPMG's opfattelse, at Kasse- og Regnskabsregulativet med tilhørende bilag bør underlægges en grundig revurdering og modernisering. Baggrunden herfor er bl.a., at

- En stor del af rammebilagene er af ældre dato.
- Etableringen af KS, hvilket betyder, at mange forretningsgange bliver tværgående for alle forvaltningerne.
- Rammebilagene er efter vores opfattelse upræcise og lægger op til forvaltningernes egne vurderinger af væsentlighed og risiko.

- Etableringen af KS kontra decentraliseringen medfører behov for ændrede styringsprincipper.
- Regulativet bør ses i sammenhæng med kommunens politikker på væsentlige områder."

c. Revisionselskabet har følgende kommentarer til de enkelte forretningsgange i Økonomiforvaltningen:

Stillingshierarkiet med hjemmel i Rammebilaget intern kontrol generelt, indeholder ubegrænset anvisningsret til alle kontorchefer. Den ubegrænsede anvisningsret til kontorchefer vil blive opdateret i forbindelse med implementering af workflowsystemet.

Den stikprøvevise kontrol af anvisning og attestation er ikke iværksat på grund af manglende uklarhed over, hvilken enhed der skulle udføre kontrollen efter etableringen af KS.

I henhold til IT-sikkerhedsregulativet skal der udarbejdes en oversigt over de systemansvarlige. Oversigten er ikke udarbejdet.

Der mangler en kasseinstruks for de 6 kontantkasser i Borgerservice.

d. Økonomiforvaltningens direktion har udpeget kontorchefer i henholdsvis Koncernservice, Ledelsessekretariatet og Brandvæsenet som ansvarlige for at sikre, at de forretningsgangsbeskrivelser, der skal udarbejdes i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet, foreligger og er ajour.

e. Vi har fra forvaltningen modtaget en oversigt over de udarbejdede forretningsgange med hjemmel i rammebilagene og de øvrige forretningsgange. Oversigten indeholder angivelse af seneste ajourføringsdato.

Vi har vurderet, at de udarbejdede øvrige forretningsgange er dækkende og ajour.



f. Forvaltningen har oplyst, at forretningsgangene, der er udstedt med hjemmel i Rammebilagene om budgetprocedure, bevillingsregler og budgetoverholdelse er ajour. Vi har taget forvaltningens oplysninger til efterretning.

Det er konstateret, at der ikke er oplyst om tilrettelæggelsen af interne kontroller i de øvrige forretningsgange, som er etableret med hjemmel i de øvrige rammebilag.

g. Til brug for vores bedømmelse og rapportering til Revisionsudvalget om KPMG's rapports betydning for fremdriften af arbejdet med at styrke økonomistyringen, skal vi anmode om, at besvarelsen af dette protokollat indeholder oplysninger om Koncernservice udfærdigelse og eventuelle initiering af procesbeskrivelserne og de manglende forretningsgange, herunder kommentarerne til de enkelte forretningsgange.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet henstiller, at Økonomiforvaltningen ud over den interne kontrol med overholdelse af forretningsgange med hjemmel i Rammebilagene budgetprocedure, bevillingsregler og budgetoverholdelse også tilrettelægger en intern kontrol med overholdelsen af de øvrige forretningsgange.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.4 om Økonomiforvaltningens varetagelse af de koordinerende økonomiopgaver.

## **5.2 Benchmarking af økonomistyringen**

a. Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 – Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang, forvaltningen anvender dette.

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

b. Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2 af 22. juni 2007), at Økonomiforvaltningen foretog benchmarking af økonomistyringen, når reorganiseringen af økonomifunktionen var gennemført, så økonomichefernes mål om økonomistyringsniveau 3 kan opfyldes.

Økonomiforvaltningen oplyste hertil, at forvaltningen ikke havde aktuelle planer om at gennemføre en ny benchmarking i 2007.

### **Revisionen af 2007**

c. Forvaltningen har i et svar af 7. marts 2008 på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om benchmarking af økonomistyringen oplyst, at der er implementeret flere værktøjer til kvalitetsløft i ressourcestyringen og henvist til tidligere oplysninger om, at benchmarkingværktøjet er aftalt drøftet i økonomichefkredsen i løbet af 2008.

**Kommentar**

Revisionsdirektoratet har i dette protokollats afsnit om Københavns Kommunes årsregnskab 2007 oplyst, at benchmarkingværktøjet er aftalt drøftet i økonomichefkredsen i løbet af 2008.

### **5.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

#### **Revisionen af 2007**

**b.** Forvaltningen har i svar af 7. marts 2008 på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om forvaltningens kontrol med decentrale enheder oplyst, at kontrollen er omfattet af et situationsbestemt tilsyn, hvor der med udgangspunkt i periodevise analyser og budgetopfølgninger foretages grundigere gennemgang af eventuelle problemområder. Som eksempler herpå er vedlagt oplysninger om de kontroller, der følger af forretningsgange udstedt med hjemmel i Rammebilagene om budgetprocedure, bevillingsregler og budgetopfølgning.

#### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet har i dette protokollats afsnit 3.4 om Økonomiforvaltningens varetagelse af de koordinerende økonomiopgaver påpeget nogle forhold til overvejelse fx om controlling til sikring af tilstedeværelsen af nødvendige forretningsgange for udførelsen af de væsentlige aktiviteter i de decentrale enheder og tilrettelæggelsen af et overordnet ledelsestilsyn med overholdelsen heraf.

## 5.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring

### 5.4.1 Årsregnskabets formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektiv med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Økonomiudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 1. april 2008.

a. Økonomiudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 i hovedtal viser nettoindtægter på 25.056 mio. kr., – endvidere er oplyst sammenligningstal for 2006:

	Regnskab 2007	Regnskab 2006
<b>Drift inkl. pensionsudgifter</b>	1.750	1.737
<b>Anlæg</b>	-207	-225
<b>Finansposter</b>	-26.569	-33.513
<b>I alt</b>	-25.026	-32.001

Nedgangen i finansposter skyldes færre skatteindtægter.

b. Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Økonomiudvalget viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
Materielle anlægsaktiver	55	125
Finansielle anlægsaktiver	27.903	2.949
<b>Anlægsaktiver i alt</b>	<b>27.958</b>	<b>3.074</b>
Omsætningsaktiver	11.588	6.871
<b>Aktiver i alt</b>	<b>39.546</b>	<b>9.945</b>
Egenkapital	15.279	-8.973
Hensatte forpligtelser	15.633	15.468
Langfristede gældsforpligtelser	4.606	1.760
Kortfristede gældsforpligtelser	4.027	1.690
Nettogæld vedrørende fonds, legater, deposita mv.	1	0
<b>Passiver i alt</b>	<b>39.546</b>	<b>9.945</b>

Stigningen i de finansielle anlægsaktiver skyldes, at kommunens ejerandele i aktieselskaber er overført fra Teknik- og Miljøudvalget til Økonomiudvalget, optagelse i regnskabet af kommunens tilbagekøbsrettigheder og stiftelsen af Metroselskabet.

c. Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabscirkulæret skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomioplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.
- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er påkrævet ifølge Regnskabscirkulæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.

- Låneberettigede udgifter.

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

d. Revisionsdirektoratet henstillede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at samtlige obligatoriske oversigter til regnskabet sendes til Revisionsdirektoratet, så disse kan indgå i regnskabet.

Økonomiforvaltningen har den 11. september 2007 erklæret sig enig heri og oplyst, at forvaltningen fremtidigt sørger for, at dette sker fremadrettet startende med regnskab 2007.

### **Revisionen af 2007**

e. Vi har påset, at udvalgets regnskaber for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabsdirektoratets cirkulære. Vi har endvidere stikprøvevist efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af regnskabet for 2007 konstateret, at der ikke forelå oplysninger om følgende obligatoriske oversigter:

- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed.
- Deponering og indgåede aftaler.
- Tilskudsmidler.

Revisionsdirektoratet forventer, at det fremover udtrykkeligt oplyses, såfremt de obligatoriske oversigter ikke er relevante.

#### **5.4.2 Ledelsens regnskabserklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte. Ledelsen har afgivet en erklæring herom.



## 5.5 Balancen

a. Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder tilgodehavender samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

### Opfølgning af revisionen af 2006

b. Revisionsdirektoratet henstillede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at reglerne i kommunens Regnskabscirkulære om afstemning/specifikation af balancekonti følges, herunder at interne mellemværender ikke indgik i kommunens balance, men sikres udlignet i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Økonomiforvaltningen har i forbindelse med opfølgningen på årsrevisionsprotokollatet den 4. marts 2008 (ØU 69/2008) oplyst, at Økonomiforvaltningen i forbindelse med regnskabscirkulæret for 2007 vil indskærpe, at reglerne for afstemning/specifikation af balancekonti følges.

**Revisionen af 2007**

c. Revisionsdirektoratet afgav den 19. februar 2008 en beretning om revisionen af Københavns Kommunes åbningsbalance pr. 1. januar 2007 til Borgerrepræsentationen, jf. bestemmelserne herom i Budget- og Regnskabssystem for kommuner.

Revisionen viste, at åbningsbalancen indeholdt væsentlig fejlinformation, hvilke medførte, at direktoratet tog et forbehold i revisionspåtegningen til åbningsbalancen.

Der henvises til herom til afsnit 3.1 om revisionspåtegningen på Københavns Kommunes samlede regnskab.

d. Vi har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Endvidere har vi kontrolleret, at afstemninger/specifikationer indeholder dokumentation for en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Vi har endvidere ved stikprøver påset, at posterne i balancen er indregnet og værdiansat i overensstemmelse med retningslinierne i Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner samt Københavns Kommunes regnskabspraksis og bestemmelser i Kasse- og Regnskabsregulativet samt Regnskabscirkulæret.

e. Forvaltningen har i svar af 7. marts 2008 på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om balancen oplyst, at revisionsfirmaet Basico var hyret til at bistå med afstemning og specifikation af balancekontiene.

I det følgende gengives forvaltningens oplysninger, om konti det ikke var muligt at specificere og afstemme inden regnskabsafslutningen:

**Kontantkasser i Borgerservicecentrene.** Det system, der var indkøbt til at håndtere kontanterne i Borgerservicecentrene, havde været ramt af systemfejl. En saldo (opfattes af Revisionsdirektoratet som de kontante beholdninger) på 305.119 kr. var derfor ikke specificeret.

**Mellemregningskonto mellem Brandvæsenet og Skorstensfejrvæsenet.**

Mellemregningen på 15,4 mio. kr. kunne ikke afstemmes. Det er oplyst, at den samlede risiko ikke udgør mere end 0,5 mio. kr. (opfattes af Revisionsdirektoratet som kommunens risiko for tab).

**Momskonto i Brandvæsenet.** Det har ikke været muligt at afstemme Brandvæsenets momskonti inden for de tidsrammer, der er fastsat i Regnskabscirkulæret. Momskontoen udgør ca. 850.000 kr. og sandsynliggøres i forlængelse af afstemningen af mellemregningskontoen.

Revisionsdirektoratet skal oplyse, at vi i forbindelse med revisionen af 2006 gjorde opmærksom på, at Brandvæsenets konti for indgående moms og udgående moms ikke var modregnet i forbindelse med afregningen til SKAT. Det blev hertil oplyst, at dette ikke var korrekt, idet der faktisk var afregnet rigtigt i forhold til SKAT. Revisionsdirektoratet havde dog ikke haft mulighed for at se afregningen i KØR, idet Brandvæsenet havde været bagud med bogføringen som følge af implementeringen af Navision. Brandvæsenet vil naturligvis sørge for, at det ikke sker igen.

f. Ved revisionen af balancekonti er der konstateret følgende:

**VM-konto 9.22.01 Kontante beholdninger**

Borgerservicecentrenes kassebeholdning udgjorde ifølge bogholderiet 6,2 mio. kr. ved udgangen af 2007. Der foreligger ikke afstemninger eller specifikationer heraf. Det er tidligere nævnt, at der var en saldo på kontantkasserne på 305.119 kr., der ikke kunne specificeres.

Revisionsdirektoratet anbefaler, at der føres en manuel kasserapport i Borgerservicecentrene, indtil det indkøbte system tages i anvendelse og fungerer tilfredsstillende.

**VM-konto 9.28.15 Andre Tilgodehavender**

Posten indeholder en gæld eller en indtægt på 7,7 mio. kr. uden yderligere oplysninger til identifikation af saldoen.

**VM-konto 9.28.17 Mellemregning med foregående og følgende år**

Den foreliggende specifikation indeholder oplysninger om transaktioner i Borgerservicecentrene men ikke oplysninger om, hvad der skal ske med saldoen eller årsagen til, at beløbet er bogført på kontoen.

**VM-konto 9.32.21 Aktier og andelsbeviser mv.**

Det fremgår af Budget- og Regnskabssystem for kommuner, at saldoen for noterede aktier skal svare til kursværdien pr. 31. december. Kursreguleringen foretages over balancekonto 9.75.99.

For selskaber foretages indregningen efter den indre værdis metode opgjort i henhold til senest aflagte årsregnskab, som kommunen har kapitalandele i. Et selskabs indre værdi er dets egenkapital. Metoden indebærer, at der i balancen skal indregnes en andel af selskabets indre værdi svarende til kommunens ejerandel.

Revisionsdirektoratet har ikke fået forelagt beregningerne og dokumentationen for de opgjorte indre værdier. Direktoratet forventer, at de forelagte specifikationer vedlægges beregninger over selskabernes indre værdier.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at der var konti, som Økonomiforvaltningen ikke kunne afstemme eller specificere inden regnskabsafslutningen. Desuden var udarbejdede afstemninger/specifikationer behæftet med væsentlige mangler.

## 5.6 Bevillingskontrol

a. Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget for 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

### Revisionen af 2007

b. I de specielle bemærkninger til regnskabet for Økonomiudvalget er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
<b>Rammestyrede områder</b>		
Økonomisk forvaltning	494	-56
Københavns Brandvæsen	20	-2
Fælles Ramme Puljer	448	15
Koncernservice	-9	-12
Lønpulje	21	-23
Forsikringer	11	-8
Arbejdsskadepuljen	8	-16
Efterspørgselsstyrede overførsler		
Pensionsudgifter	859	-47

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.

I oversigten er ikke medtaget anlæg og finansposter som følge af de særlige bevillingsregler for disse områder.

Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen, jf. oktoberprognosen.
- Er forklaringerne af afgivelserne korrekte og fyldestgørende.

### Væsentlige beløbsmæssige afvigelser

c. Vi har konstateret væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal for følgende bevillinger (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse
Økonomisk forvaltning	494	-56
Fælles Ramme Puljer	448	15

**Økonomisk forvaltning.** Det fremgår af regnskabsforklaringerne, at det samlede mindreforbrug primært skyldes aktivitetsforskydninger. De væsentligste

aktivitetsforskydninger skyldes løn og personale (10,6 mio.kr.), betalingsforskydninger i Koncernservice (12,6 mio. kr.), aktivitetsforskydninger af igangsættelse af økonomiske analyser og projekter (6,2 mio. kr.) og IT-projekter (12,4 mio. kr.).

**Fælles Ramme Puljer.** Ifølge regnskabsforklaringerne skyldes merforbruget dels fejlkontering dels et stigende antal barslende og flere gravide med graviditetsgener end forventet i budgettet. Der er taget skridt til at sikre at det korrekte budgetniveau for 2008 og frem.

#### d. Rammebelagte områder anlæg

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse
Salg af rettigheder mv.	-211	-54
Økonomisk Forvaltning anlæg	113	-55
Pulje – uforudsete udgifter	106	-106

Økonomiudvalget har den 29. november 2005 (ØU 505/2005) i bilag 4 konsolideret kommunens overførselsregler, som udvalget vedtog i januar 2005 (ØU 43/2005). Reglerne blev opdateret i forbindelse med Økonomiudvalgets godkendelse af tilføjelser til de eksisterende regler (ØU 438/05).

Det fremgår af overførselsreglerne, at udvalgene ifølge kommunens bevillingsregler kan ansøge om at overføre midler mellem budgetårene på de rammestyrede udgiftsområder (drift og anlæg). Overførselsadgangen giver udvalgene fleksibilitet og mulighed for hensigtsmæssig økonomisk styring mellem årene.

Herefter følger en præcisering af principperne for overførsler og de tilfælde, hvor udvalgene ikke kan forvente overførsel mellem årene. Der kan således ikke forventes overførsel som følge af øgede indtægter fra ejendomssalg og mindreforbrug på Økonomiudvalgets pulje til uforudsete udgifter (anlæg). Endvidere fremgår det, at mindreforbrug på områder, der i budgettet er lånefinansieret eller indgår som en del af kommunens samlede låneramme, hvor mindreforbruget som udgangspunkt i stedet

anvendes til at reducere låneoptagelse det følgende år. Det gjaldt p.t. byfornyelse på tidspunktet for udarbejdelsen af konsolideringsreglerne.

Det fremgår af Økonomiudvalgets indstilling til Årsregnskab 2007 (ØU 108/2008 af 1. april 2008), at der på de rammebelagte anlægsområder var et mindreforbrug på 214,7 mio. kr. Mindreforbruget fordelte sig på følgende større poster:

- Merindtægt på salg af rettigheder mv. på 53,9 mio. kr.
- Mindreforbrug på Økonomisk forvaltning, anlæg på 55 mio. kr., hvilket skyldes manglende udmøntning af Puljen til helhedsorienteret Byudvikling.
- Mindreforbrug vedrørende fælles anlægspuljer på 105,8 mio. kr., vedrørende Puljen til uforudsete udgifter

Økonomiforvaltningen ville i forbindelse med regnskabet og efterfølgende i den ordinære overførselssag søge mindreforbruget overført til 2008. Overførslen skal primært dække projekter og opgaver, der ikke er afsluttet i 2007 mv.

I forbindelse med aflæggelsen af regnskabet anbefalede Økonomiforvaltningen, at der søgtes overført uforbrugte midler fra 2007 til 2008 for i alt 74,9 mio. kr. vedrørende anlægskonti. Overførslerne vedrørte – jf. indkaldelsescirkulæret herom – projekter, som allerede var prioriteret af Borgerrepræsentationen. (Helhedsorienteret byudvikling 50 mio. kr., BR 477/06; Erhvervscenter 0,314 mio. kr., BR 28/07; Jordkøbspuljen 24,4 mio. kr. BR 477/06; Kløvermarken 0,202 mio. kr. BR 505/07).

Med henvisning til konsolideringsreglerne finder Revisionsdirektoratet det tvivlsomt, om der i den almindelige overførselssag kan søges overførsel af mindreforbruget på det rammebelagte anlægsområde.

Det skyldes, at Revisionsdirektoratet opfatter nettomerindtægten på 53,9 mio. kr. for salg af rettigheder som fx frikøb af tilbagekøbsklausuler på linje med ejendomssalg. Dette støttes af regnskabsforklaringens oplysninger til anlægsbevillingen "Salg af rettigheder m.v.", hvorefter merindtægten på 69,6 mio. kr. lægges i kassen.



Merudgiften på 15,7 mio. kr. på anlægsbevillingen "Salg af rettigheder m.v." (69,6-53,9) indeholder et mindreforbrug på 0,2 mio. kr. til Kløvermarken, der overføres til det følgende år, jf. BR 505/07. Herefter er der en merudgift på 15,5 mio. kr., der består af merudgifter til Pumpehusvej på 17,7 mio. kr. og mindreudgifter i forbindelse med salg og frikøb på 1,8 mio. kr.

Der er således ingen oplysninger i regnskabet om årsagen til merforbruget på 17,7 mio. kr. til Pumpehusvej.

Mindreforbruget på økonomisk forvaltning, anlæg på 55 mio. kr. skyldes hovedsageligt en ikke udmøntet pulje til helhedsorienteret byudvikling (50 mio. kr.).

Revisionsdirektoratet finder, at forudsætningen, for at en ikke udmøntet pulje til helhedsorienteret byudvikling med et mindreforbrug på 58,8 mio. kr. kan indgå i den ordinære overførselssag, er, at det af regnskabsforklaringerne fremgår, at mindreforbrug ikke er lånefinansieret eller indgår som en del af kommunens samlede låneramme, hvor mindreforbruget som udgangspunkt i stedet anvendes til at reducere låneoptagelse det følgende år. Det gælder p.t. byfornyelse.

Mindreforbruget vedrørende fælles anlægspuljer udgør 105,8 mio. kr., der skyldes mindreforbrug til uforudsete udgifter (75,2 mio. kr.), som lægges i kassen. Også mindreforbrug på puljen til trafik/nye boliger/renholdelse på (6,2 mio. kr.) lægges i kassen, hvorimod mindreforbruget til jordkøb (24,4 mio. kr.) søges overført til næste år, jf. BR 477/06.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet konstaterer, at der ikke i regnskabet er redegjort for merudgiften vedrørende Pumpehusvej. I denne anledning anbefaler direktoratet til overvejelse, at en hensigtsmæssig styring af anlægsområdet sker ved, at der til hver af de 3 rådighedsbe-  
løbsbevillinger afgives forklaring om årsagen til væsentlige afvigelser mellem bevilling og forbrug, og at der er sammenhæng med tilsvarende akkumulerede oplysninger i anlægsoversigten. Endvidere bør anlægsoversigten suppleres med redegørelser for reelle væsentlige afvigelser mellem årets budget og forbrug for de enkelte anlægsbevillinger.

## **5.7 Anlæg**

### **Revisionen af 2007**

Københavns Kommunes regnskab 2007 indeholder en oversigt over de anlægsbevillinger (s. 216-217), der administreres af Økonomiforvaltningen.

Det fremgår af oversigten, hvornår anlægsbevillingerne er afsluttet eller forventes afsluttet.

Under Økonomiforvaltningens ressort henstår 19 bevillinger, som er afsluttet i perioden 2002-2007.

Revisionsdirektoratet har ikke modtaget regnskaberne for disse bevillinger, selv om det af Budget- og Regnskabshåndbogen fremgår, at anlægsregnskab skal aflægges og sendes til revision senest 6 måneder efter afslutningen af et anlægsarbejde.

Uanset at de årlige regnskabsforklaringer har indeholdt oplysninger om bevillingerne, finder Revisionsdirektoratet, at der skal udfærdiges anlægsregnskaber, som skal behandles af Økonomiudvalget og efterfølgende sendes til Revisionsdirektoratet.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Økonomiforvaltningen ikke har udarbejdet anlægsregnskaber for 19 bevillinger, der er afsluttet i perioden 2002-2007.

Anlægsregnskaberne bør behandles i Økonomiudvalget med henblik på en samlet godkendelse og efterfølgende sendes til Revisionsdirektoratet til revision af hver anlægsbevilling.

### **5.8 Eftersyn af likvide midler**

Det er oplyst til Revisionsdirektoratet, at der ikke er foretaget interne kasseeftersyn i Borgerservicecentrene.

Revisionsdirektoratet finder, at god intern kontrol forudsætter interne kasseeftersyn af væsentlige likvide beholdninger.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at Økonomiforvaltningen foretager interne eftersyn i Borgerservicecentrene, og at eftersynene indgår i et ledelsestilsyn.

## **5.9 Særligt risikofyldte områder mv.**

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

#### **Vederlag til Borgerrepræsentationens medlemmer**

I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007) fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at Økonomiforvaltningen ikke havde ajourført den skriftlige forretningsgang for udbetaling af vederlag til medlemmer af Borgerrepræsentationen, herunder tilrettelagt en kontrol med korrekt anvendelse af satser og udbetaling af vederlag. Det blev foreslået, at forretningsgangen præciserer opgave- og ansvarsfordelingen mellem Borgerrepræsentationens Sekretariat, Center for HR og Koncernservice, herunder ansvaret for at gældende bestemmelser implementeres i sagsbehandlingen. Endvidere bør der etableres en intern kontrol til sikring af korrekt beregning af vederlagssatser.

Af Økonomiudvalgets besvarelse af 11. september 2007 fremgår det, at Økonomiforvaltningen forventede, at nye forretningsgange vil være fastlagt skriftligt inden udgangen af 2007. Ifølge Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning den 4. marts 2008 har Borgerrepræsentationen den 13. december 2007 godkendt de nye retningslinjer for udbetaling af erstatning for tabt arbejdsfortjeneste til medlemmer af Borgerrepræsentationen (BR 630/07).

Revisionsdirektoratet skal gøre opmærksom på, at direktoratets rejste problemstillinger ikke er løst ved udarbejdelsen af nævnte retningslinier. Borgerrepræsentationens Sekretariat er gjort bekendt hermed.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Økonomiforvaltningen endnu ikke har ajourført den skriftlige forretningsgang for udbetaling af vederlag til medlemmer af Borgerrepræsentationen, herunder tilrettelagt en kontrol med korrekt anvendelse af satser og udbetaling af vederlag.

## **6. Revision af særlige regnskabsområder**

### **6.1 IT-anvendelse**

#### **a. Opfølgning af revisionen af 2006**

##### **Risikoanalyse af IT-anvendelsen**

Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 til Økonomiudvalget (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at der snarest foretages en fornyet risikoanalyse af kommunens samlede IT-anvendelse, der både omfatter en vurdering af trusler og kommunens evne til at imødegå disse trusler.

I Økonomiudvalgets møde den 4. marts 2008 blev der foretaget en opfølgning af revisionssagerne for 2006. Det fremgår heraf, at Borgerrepræsentationens Sekretariat generelt kan tilslutte sig Revisionsdirektoratets anbefalinger. Sekretariat finder det imidlertid mest hensigtsmæssigt, at risikovurderingerne afventer udarbejdelsen af det nye IT-Sikkerhedsregulativ med tilhørende procedurebeskrivelser og vejledninger.

Når dette arbejde er afsluttet, vil der kunne hentes hjælp til udarbejdelsen af analyserne, således at det sikres, at forvaltningerne/IT-sikkerhedsområderne anvender en ensartet risikovurderingsmodel.

Efter godkendelse af det nye IT-Sikkerhedsregulativ vil der følgende i en periode blive lavet en informations- og oplysningskampagne.

Herefter vil man følge bestemmelserne om risikovurderinger i det nye regulativ.

Revisionsdirektoratet har med tilfredshed noteret sig Økonomiforvaltningens synspunkter.

##### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der i forbindelse med den fornyede risikovurdering etableres en samlet oversigt over forvaltningernes anvendte IT-systemer, herunder især IT-regnskabssystemer, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag om Kontrolforanstaltninger for brugen af Edb-regnskabssystemer.

### **Sikkerhed for IT-systemer**

Revisionsdirektoratet henstillede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 til Økonomiudvalget (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at kommunen for at opnå den fornødne grad af sikkerhed for de anvendte IT-systemers interne kontroller fremover sikrer, at kommunens IT-leverandører/databehandlere specifikt erklærer sig om tilstedeværelse og dokumentation af virkemåden for en række vitale kontroller i de årlige type B-erklæringer for IT-systemernes applikationskontroller (interne kontroller).

Ved Økonomiudvalgets opfølgning af revisionsager for 2006 på mødet den 4. marts 2008 blev oplyst følgende:

- I det omfang der ikke allerede foreligger tilfredsstillende RS 3411 type B erklæringer for de systemer, som Økonomiforvaltningen er kontraktpart på, vil Koncernservice kontakte leverandørerne herom.
- Forvaltningerne er kontraktpart på en række fagspecifikke IT-systemer. Koncernservice vil orientere forvaltningerne om Revisionsdirektoratets anbefalinger for kommunen som helhed.
- Koncernservice vil for KMD's erklæring om IT-sikkerhedskrav i relation til lønadministrationen for Københavns Kommune fremadrettet anmode KMD om, at erklæringen afgives som en RS 3411 type B erklæring.

Revisionsdirektoratet har for Økonomiforvaltningen og Koncernservice præciseret formuleringen af erklæringskravet for en RS 3411 type B erklæring i forbindelse med forvaltningens planlægning af driftsudbuddet for kommunens hovedsystemer.

### **Kommentar**

Som nævnt under afsnittet om Lønanvisning og hertil knyttede ydelser for Københavns Kommune har Revisionsdirektoratet ikke for 2007 modtaget en RS 3411 type B erklæringer fra KMD A/S i relation til lønadministrationen for Københavns Kommune. Revisionsdirektoratet har derfor ikke grundlag for at vurdere, om Økonomiforvaltningens bebudede tiltag er blevet gennemført i dette tilfælde.

## Licensstyring

Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 til Økonomiudvalget (Nr. 2/2006 af 22. juni 2007), at alene kommunens centrale IT-sikkerhedsfunktion i Koncernservice varetager den formelle kommunikation med softwareleverandører og kvalitetssikrer alle oplysninger til disse, herunder i forbindelse med fremtidige softwarelicens-review samt fører en samlet journal over kommunikation og udveksling af data med pågældende leverandører. Der blev endvidere anbefalet en række konkrete tiltag.

Ved Økonomiudvalgets opfølgning af revisionssager for 2006 på mødet den 4. marts 2008 blev det oplyst, at Økonomiforvaltningen er enig i, at kommunen skal have behørig procedurer for anskaffelse og installation af rettighedsbelagt software og have behørig dokumentation af aftaler, installationer, licensafregninger mv. Økonomiforvaltningen vil pålægge Koncernservice at afklare, i hvilket omfang koncernservice skal varetage disse opgaver på vegne af forvaltningerne.

Økonomiforvaltningen oplyste videre, at såfremt forvaltninger i øvrigt måtte ønske, at Koncernservice skal udføre licensstyring på vegne af forvaltningerne fx i forbindelse med fagspecifikke systemer, vil de pågældende forvaltninger kunne få opgaven løst af Koncernservice mod betaling.

Ifølge Økonomiforvaltningen pågår der drøftelser mellem Koncernservice og Økonomiforvaltningen om bl.a. omfang af licensstyring, som Koncernservice skal udføre i forbindelse med fællessystemer.

Økonomiforvaltningen bemærker, at den konkrete udformning af dokumentationen udover Revisionsdirektoratets anbefalinger skal tage udgangspunkt i de dokumentationskrav, der er indeholdt i aftalerne med softwareleverandørerne. Koncernservice vil udvikle og implementere de nødvendige procedurer og systemer, der udspringer af ovenstående. Der foreligger p.t. ikke tidsplaner for dette.

## **Kommentar**

Revisionsdirektoratet noterer med tilfredshed Økonomiforvaltningens synspunkter.

### **b. Revisionen af 2007**

#### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder) foretaget en gennemgang af de kontroller, forvaltningernes IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter det Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002), som var gældende for 2007.

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentationen af de tildelte autorisationer, samt kontrol af den brugeradministration (Adgangssikkerhed), der siden 1. april 2007 er udført af Koncernservice – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgangen er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-Sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af de enkelte forvaltningers kontroller og dokumentation, rapporteres til de respektive udvalg i årsrevisionsprotokollaterne for 2007. Redegørelsen i dette protokollat indeholder en sammenfatning af gennemgangen i forvaltningerne med særlig vægt på Økonomiforvaltningen.

#### **Autorisationer omfattet af gennemgangen**

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet:

- Autorisationer til udbetalingssystemerne KMD Løn, KMD Aktiv (Sociale ydelser) samt Sociale Pensioner. Gennemgangen har omfattet Børne- og



Ungdomsforvaltningen BUF), Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF) og Sundheds- og Omsorgsforvaltningen (SUF).

- Autorisationer til øvrige systemer og data (opdatering/forespørgsel) i Børne- og Ungdomsforvaltningen, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, Kultur- og Fritidsforvaltningen (KFF), Økonomiforvaltningen (ØKF), Socialforvaltningen (SOF), Sundheds- og Omsorgsforvaltningen samt Teknik- og Miljøforvaltningen (TMF).
- Autorisationer i SKAT TS-tele – i Kultur- og Fritidsforvaltningen, Borgerservice (Økonomiforvaltningen), Socialforvaltningen samt Sundheds- og Omsorgsforvaltningen.

Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet (RACF – Resource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning). Disse data indholder oplysninger om bl.a. kommunens aktive brugere (brugeridenter) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

Sideløbende har systemejerne givet oplysning om adgange til de 3 udbetalingssystemer.

Revisionsdirektoratet har udvalgt 60 tilfældige stikprøver. 6 brugeridenter med adgange for hvert af de 3 udbetalingssystemer og 6 brugeridenter med adgange til kommunens øvrige systemer og data for hver af de 7 forvaltninger. De modtagne data er analyseret via revisionsværktøjet IDEA.

Derudover har Revisionsdirektoratet udvalgt 21 tilfældige stikprøver med brugeridenter med adgange til systemer og data via en anden offentlig myndighed – SKAT TS-tele. Denne udvælgelse er foretaget på baggrund af udtræk af personkoder (brugeridenter) fra SKAT's adgangskontrolsystem (AU-systemet).

**Dokumentation af adgange til systemer og data**

For de 60 udvalgte brugeridenter vedrørende kommunens egne systemer og data har Revisionsdirektoratet skriftligt anmodet forvaltningernes IT-sikkerhedsledere om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002):

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.
- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.
- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

I den udstrækning det har været muligt, er der foretaget interview af IT-sikkerhedslederne om opgaver og kontroller generelt.

Forvaltningernes dokumentation af adgange har foreligget på følgende måder:

- Autorisationsblanketter godkendt af autorisationsansvarlige, IT-sikkerhedsleder eller dennes stedfortræder.
- Mail der dokumenterer, at de tildelte autorisationer er godkendt af en autorisationsansvarlig.

I en vis udstrækning er tidligere mail-korrespondance relateret til de udvalgte stikprøver medsendt som supplerende dokumentation.

I det følgende er givet forvaltningers generelle oplysninger i relation til følgende opgaver og kontroller:

**Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer**

Forvaltningerne har generelt oplyst, at det enten er IT-sikkerhedslederen eller de autorisationsansvarlige/sikkerhedsansvarlige, som denne har udpeget, der godkender

oprettelser af brugere samt tildeling af adgange til systemer og data. Dokumentationen udarbejdes på grundlaget af autorisationsanmodninger, hvoraf det fremgår, hvilke adgange der er givet bemyndigelse til.

I Økonomiforvaltningen foretages autorisation af medarbejdere af en arbejdsleder eller en af denne udpegede person.

IT-sikkerhedsleder eller dennes stedfortræder i Koncernservice (Brugeradministration) varetager autorisationsopgaven, jf. Økonomiforvaltningens regler i sikkerhedsinstruksen. Autorisationen sker ved hjælp af særligt udviklet webservice på KKnet i forbindelse med: Ansættelse, Ændring og sletning, og Fratrædelse.

Systemet er opbygget, så kun autoriserede personer kan benytte de omtalte tjenester. Tjenesterne er endvidere opbygget, så relevante instanser modtager en e-mail med oplysninger til videre foranstaltning.

Udgangspunktet er, at alle autorisationer iværksættes og nedlægges via dette system. Det hænder dog, at enkelte autorisationer foretages uden om systemet via e-mail fra arbejdsleder eller en af denne udpeget person til Økonomiforvaltningens sikkerhedsorganisation eller Koncernservices brugeradministration.

Autorisation/nedlæggelse heraf iværksættes af Koncernservices brugeradministration, og dokumentationen for autorisationen forefindes elektronisk i forbindelse med indberetningen.

Økonomiforvaltningen har før idriftsættelse af systemet i juni 2005 foretaget autorisation via mail og brev. Denne dokumentation blev arkiveret i et selvstændigt papirarkiv. Økonomiforvaltningen har med beklagelse konstateret, at dokumentationen vedrørende autorisationer fra før juni 2005 er bortkommet i forbindelse med interne flytninger.

Da personaleudskiftningen i Økonomiforvaltningen siden juni 2005 imidlertid har været betydelig, er andelen af nuværende medarbejdere, hvor dokumentationen for autorisationen mangler, formentlig begrænset.

Økonomiforvaltningen har anført, at der i forbindelse med en nærtstående udskillelse af Koncernservice som systemmæssigt selvstændigt sikkerhedsområde, vil blive iværksat følgende tiltag:

- En generel høringsrunde/kontrol til alle Økonomiforvaltningens kontorer om medarbejderes eksisterende autorisationer.
- Kontakt af Koncernservices brugeradministration med henblik på at sikre, at der er implementeret tilstrækkelige forretningsgange med henblik på fremsøgning af dokumentation for givne autorisationer og således, at det sikres, at data ikke bortkommer.

Økonomiforvaltningen har til Revisionsdirektoratets konkrete forespørgsel oplyst, at det derfor ikke har været muligt at levere den efterspurgte dokumentation for alle 6 personer fra arbejdslederne. Den fremfundne dokumentation for tildelte autorisationer er fremsendt via post.

Revisionsdirektoratet har gennemgået denne dokumentation, der omfatter perioden efter juni 2005 og kan konstatere, at disse adgange er dokumenteret af forvaltningens autorisationsansvarlige.

**At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

Forvaltningerne har generelt oplyst, at dokumentation af at de tildelte autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette, sker enten i forbindelse med brugeroprettelser, ved stikprøvevis gennemgang af autorisationer eller oprydning i brugergrupper i samarbejde med systemejer og eventuelt pågældende arbejdsleder.

Forvaltningerne har oplyst, at kontrollen udføres ved gennemgang af daglige sikkerhedsrapporter fra KMD (ZI-sikkerhedssystemet), og at sikkerhedsarbejdet udføres i den udstrækning, der er ressourcer til det.

I Økonomiforvaltningen foretages autorisationen som tidligere omtalt af en af en arbejdsleder udarbejdet autorisationsmeddelelse, idet arbejdslederen ved autorisationsanmeldelse og eventuelt i samarbejde med Økonomiforvaltningens sikkerhedsorganisation indmelder de fornødne transaktioner og eventuelt organisatoriske begrænsninger til Koncernservices brugeradministration. Derefter skønner brugeradministrator i Koncernservice, om den givne autorisation synes i overensstemmelse med medarbejderens arbejdsområde og retter i modsat fald henvendelse til arbejdslederen.

**At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen**

Kun én forvaltning har oplyst herom, og i dette tilfælde er der ikke p.t. fastsat sådanne regler. Ifølge pågældende forvaltning vil området blive gennemgået efter vedtagelsen af kommunens nye IT-Sikkerhedsregulativ.

Økonomiforvaltningen har oplyst, at regler/vejledning for tildeling af autorisation/transaktionskoder til IT-sikkerhedsleder udarbejdes af systemejer i samarbejde med sikkerhedsleder i forbindelse med etablering/udvikling af systemer. Reglerne herom er uddybet i Sikkerhedsinstruks for Økonomiforvaltningen.

**At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

Kun én forvaltning har oplyst herom. I denne forvaltning gælder det for alle systemer, at det er systemejer, der bestiller brugerprofiler og brugergrupper hos forvaltningens IT-sikkerhedsleder. IT-sikkerhedslederen opretter disse grupper og profiler og informerer Koncernservice herom. Sikkerhedslederen kontrollerer herefter jævnligt, om autorisationsproceduren overholdes i Koncernservice.

I Økonomiforvaltningen sker autorisationsproceduren i overensstemmelse med ovennævnte forretningsgangsbeskrivelse via webservice, som løbende tilpasses. Derudover følges systemejerens vejledninger for autorisation til systemet. Der er ikke

udarbejdet interne retningslinjer for autorisation til systemerne, men systemejer kontaktes altid, såfremt der er tvivl om den givne instruks. Området vil endvidere blive gennemgået i forbindelse med den af Borgerrepræsentationens Sekretariat udarbejdede implementeringsplan for nyt IT-Sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsleder tilstræber til en hver tid at være ajour med hvilke systemer, der idriftsættes eller udvikles for at sikre, at fornødne vejledninger er/bliver udarbejdet.

Økonomiforvaltningen anfører i relation til IT-sikkerhedslederens kontroller af, at givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, at Koncernservice brugeradministration skønner om den givne autorisation synes i overensstemmelse med medarbejderens arbejdsområde og retter i givet fald henvendelse til arbejdsleder såfremt der ikke synes at være overensstemmelse.

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Koncernservice brugeradministrator ikke foretager denne vurdering, da dette ansvar alene påhviler Økonomiforvaltningens IT-sikkerhedsleder, jf. bestemmelser herom i Sikkerhedsregulativet.

Resultatet af undersøgelsen af forvaltningernes dokumentation af de 60 tilfældige brugeridenters adgange til kommunens egne systemer og data fremgår af følgende tabeller:

**Tabel 1:** Adgange til udvalgte udbetalingssystemer (18 brugeridenter)

Forvaltning	Udbetalingssystem	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder
<b>BUF</b>	KMD Løn	6	3
<b>BIF</b>	KMD Aktiv	6	2
<b>SUF</b>	Sociale Pensioner	6	0

Revisionsdirektoratet kan her konstatere, at kun 5 ud af 18 brugeres adgange er godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder.

Antallet af autorisationer/transaktionskoder for de 18 brugeridenter har ikke kunnet identificeres.

**Tabel 2:** Adgange til kommunens øvrige systemer og data (42 brugeridenter)

Forvaltning	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder	Antal autorisationer/-transaktionskoder i stikprøven	Antal godkendte i stikprøven
<b>BIF</b>	6	1	4.193	563
<b>BUF</b>	6	0	3.078	-
<b>KFF</b>	6	6	1.426	490
<b>ØKF</b>	6	2	1.817	50
<b>SOF</b>	6	5	3.900	1824
<b>SUF</b>	6	0	1.943	-
<b>TMF</b>	6	5	1.122	-

Revisionsdirektoratet kan konstatere, at kun 19 ud af 42 brugeres adgange er godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder. For Økonomiforvaltningen var adgangene oprettet før 2005.

På grundlag af de datasæt vi har modtaget fra KMD er i tabellen oplyst antallet af autorisationer/transaktionskoder.

På grundlag af forvaltningernes fremsendte dokumentation har Revisionsdirektoratet opgjort antallet af de tilsvarende godkendte autorisationer/transaktionskoder. Opgørelsen er sket ud fra tilgængelige oplysninger om tildelte brugergrupper med tilhørende autorisationer/transaktionskoder.

På baggrund af undersøgelsen finder Revisionsdirektoratet anledning til at anbefale:

- At Økonomiforvaltningen i samarbejde med Borgerrepræsentationens Sekretariat, der varetager kommunens overordnede IT-sikkerhedsfunktion snarest sikrer, at forvaltningernes IT-sikkerhedsledere tilvejebringer dokumentation af brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningernes sikkerhedsområder.

- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. den enkelte forvaltnings IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenten, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenten.
- At forvaltningernes IT-sikkerhedsledere til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer med hensyn til: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.
- At dokumentationen fremover udarbejdes og opbevares således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridentens sletning, og indtil denne frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningernes IT-sikkerhedsledere og autorisationsansvarlige erhverver et større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for i relation til den enkelte brugeridents arbejdsområder.
- At forvaltningernes IT-sikkerhedsledere til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om navnene på de personer, der er udpeget som autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse personer kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.
- At forvaltningernes IT-sikkerhedsledere løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder indenfor forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).
- At kommunens IT-sikkerhedsledere fremover kan dokumentere samtlige brugeroprettelser (brugeridenter) samt adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder, og at dokumentationen herfor opbevares i mindst 5 år efter brugeridentens sletning, og indtil denne frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At kommunens IT-sikkerhedsledere tildeles forespørgselsadgange i kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem, og øvrige relevante adgangskontrolsystemer, så de



i praksis kan varetage de ansvarsopgaver, der følger af kommunens nye Sikkerhedsregulativ.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Økonomiforvaltningen kun i 2 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af administrationen af området.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet har anbefalet en række tiltag, som Økonomiforvaltningen i samarbejde med Borgerrepræsentationens Sekretariat bør etablere med henblik på generelt at forbedre kommunens administration af sine adgange til systemer og data.

### **c. Kommunens administration af adgange til SKAT TS-tele**

Revisionsdirektoratet har i 2007 foretaget en gennemgang af kommunens administration, herunder dokumentation for tildelte autorisationer til SKAT TS-tele – anden offentlig myndigheds systemer og data.

Baggrunden for gennemgangen er Københavns Kommunes aftale fra 2001 med Told- og Skattestyrelsen om direkte opkobling samt selvstændig autorisation af kommunens ansatte til anvendelse af diverse skattesystemer via TS-tele.

Revisionsdirektoratets gennemgang har tidligere været rapporteret til Økonomiudvalget og efter fusionen med SKAT i 2005 til Kultur- og Fritidsudvalget, der overtog de resterende opgaver fra kommunens skatteforvaltning.

Ansvar for Københavns Kommunes aftale om AU-systemet og direkte opkobling til SKAT overgik fra 1. april 2007 til Koncernservice – den nyoprettede enhed for bl.a. IT-drift i Københavns Kommune.

Revisionsdirektoratets gennemgang af dokumentationen af tildelte adgange til SKAT for 2007 har taget udgangspunkt i de adgange kommunen ultimo 2007 havde tildelt brugere via autorisationssystemet AU.

Ved gennemgangen har direktoratet i alt udtaget 21 tilfældige stikprøver.

Efter en vurdering af den tilvejebragte dokumentation kan det for kommunen som helhed konstateres:

- Kommunen overholder de formelle krav, der er angivet i aftalen med SKAT.
- Det er primært arbejdsleder, der godkender de givne autorisationer til medarbejderne.
- Dokumentationen af tildelte adgange bør forbedres.
- Forvaltningernes løbende kontrol med anvendelsen af de tildelte systemadgang kan ikke vurderes.

Resultatet af undersøgelsen af dokumentationen af brugeridenter i de enkelte forvaltninger fremgår af følgende tabel.

Kommunens adgange til SKAT TS-tele (21 brugeridenter)

Forvaltning	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder
ØKF	5	4
KFF	5	3
SUF	6	4
SOF	5	1

Revisionsdirektoratet kan konstatere, at kun 12 ud af de 21 tilfældige brugeres adgange er godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder.

Direktoratet har i forbindelse med gennemgangen derudover konstateret, at ansvaret for kommunens anvendelse af SKAT TS-tele ikke formelt er afklaret.

Borgerrepræsentationens Sekretariat har som kommunens overordnede IT-sikkerhedsfunktion haft kontakt til SKAT senest med hensyn til spørgsmål om

ibrugtagning af et nyt webbaseret system fra marts 2008 via SKAT's extranet til medarbejdercertifikater med digital signatur.

Det nye system afløser kommunens tidligere anvendelse af SKAT's AU-system.

I forbindelse med ovennævnte gennemgang har Revisionsdirektoratet spurgt til og fået forevist forvaltningernes muligheder for kontrol med de adgange, der ved såkaldte Alias tildeles i det nye system.

Det er i denne forbindelse konstateret, at kommunens adgange i SKAT's system ikke kan separeres på de enkelte forvaltninger, og at systemet ikke umiddelbart indeholder muligheder for, at der kan dannes rapporter over brugernes anvendelse af de tildelte adgange.

I det nye system er kommunens tildeling af adgange begrænset til de af SKAT foruddefinerede Alias, der indeholder forskellige typer af adgange til forskellige skattesystemer.

Revisionsdirektoratet finder, at Økonomiforvaltningen bør afklare behovet for, at kommunen udpeger en formel systemejer, der kan fungere som kontaktperson for kommunens anvendelse af systemet. Det bør ligeledes afklares, om SKAT's nye system kan ændres, så kommunen forbedrer mulighederne for kontrol med, at de af SKAT foruddefinerede adgange også matcher de enkelte brugeres arbejdsopgaver.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratets har anbefalet en række tiltag til forbedring af kommunens generelle kontrol og dokumentation med tildelte adgange til systemer og data, som også bør gælde for kommunens anvendelse af adgange til SKAT TS-tele.

### **d. Revision af generelle IT-kontroller i Koncernservice**

Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici i forbindelse med kommunens reorganisering af IT-området ved dannelsen af en nye fælles IT-driftsenhed pr. 1. april

2007 foretaget en gennemgang af Koncernservices generelle interne kontroller i relation til IT-driftsmiljøet.

Direktoratet har bl.a. som reaktion på disse vurderede risici valgt at foretage en gennemgang af følgende hovedområder:

- Drift af datacentre og netværk.
- Anskaffelse, ændringer og vedligeholdelse af systemsoftware.
- Adgangssikkerhed.
- Anskaffelse, udvikling og vedligeholdelse af applikationssystemer.

Som led i gennemgangen blev Koncernservice for en række delområder under hvert hovedområde den 1. november 2007 bl.a. anmodet om at besvare en række generelle spørgsmål om hvilke fysiske, organisatoriske, manuelle og programmerede kontroller, der er etableret for IT-driftsmiljøet i Koncernservice. Ved besvarelsen skulle Koncernservice have særlig fokus på tilstedeværende risici i relation til: Funktionsadskillelse, Ændringsstyring og Adgangskontrol.

Revisionsdirektoratet har ved flere møder med Koncernservices IT-ansvarlige drøftet formålet med og indholdet af gennemgangen.

Direktoratets gennemgang af Koncernservices generelle IT-kontroller er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-Sikkerhedsregulativ, der også omfatter regler for Koncernservices rolle som kommunens IT-driftsansvarlige enhed.

### **Koncernservices redegørelse for de generelle IT-kontroller**

Koncernservice har den 22. februar 2008 besvaret Revisionsdirektoratet spørgsmål i generelle termer.

I besvarelsen anføres det bl.a., at Koncernservice af hensyn til driftsstabilitet, organisationstilpasninger og sikring af den daglige drift ved overtagelsen af driften fra kommunes forvaltninger pr. 1. april 2007 besluttede, at videreføre driften "as is" – altså i

overensstemmelse med hidtidig praksis i de afgivende forvaltninger, og efter de forretningsgangsbeskrivelser som eksisterede i disse, da Koncernservice blev etableret. Koncernservice har således i videst muligt omfang videreført de sikringsforanstaltninger og driftsmæssige kontroller, som hidtil blev udført af de enkelte forvaltninger.

Koncernservice oplyser generelt, at de forventer at kunne dokumentere og belyse følgende delområder enten som led i de af Koncernservice igangsatte projekter og processer, jf. senere, eller som led i Borgerrepræsentationens Sekretariats foreslåede handlingsplan for implementering af nyt IT-Sikkerhedsregulativ i Københavns Kommune:

#### **Ad. Drift af datacentre og netværk**

##### **Generelt**

- Koncernservices IT-sikkerhedspolitik for drift af datacentre og netværk.
- Risikovurdering af de ydelser der leveres til kommunens forvaltninger.
- Periodisk vurdering af IT-sikkerhedspolitikken.

##### **Koncernservices kontroller for drift af kommunens datacentre og netværk**

- Overblik over forretningsgange og kontroller for drift, overvågning, registrering og opfølgning på relevante hændelser.
- Overblik over beskyttelsesforanstaltninger mod skader forårsaget af fx brand, vandskade, strømafbrydelse, tyveri eller hærværk.
- Procedure for sikkerhedskopiering, reetablering samt plan for IT-beredskab lever op til de af Koncernservices og systemejernes stillede krav.
- Overblik over tiltag til sikring mod tab af autenticitet, integritet, uafviselighed, sporbarhed, tilgængelighed samt fortrolighed.
- Koncernservices kontrol med eksterne driftsleverandørers overholdelse af persondatalovens § 42, stk. 1.
- Koncernservices egen overholdelse af persondatalovens § 42, stk. 1.

**Ad. Anskaffelse, ændringer og vedligeholdelse af systemsoftware**

- Etablering af forretningsgange og kontroller for systemudvikling og -vedligeholdelse af systemsoftware.

**Ad. Adgangssikkerhed****Koncernservices kontroller i relation til kommunens adgangssikkerhed:**

- Forretningsgange for Brugeradministrationsområdet.
- Indgåelse af aftaler med forvaltninger om uddybende forretningsgange mv.
- Egne forretningsgange og kontroller for tildeling, opfølgning og vedligeholdelse af adgangsrettigheder til systemer og data for Koncernservices medarbejdere.

**Ad. Anskaffelse, udvikling og vedligeholdelse af applikationssystemer**

- Etablering af forretningsgange og kontroller for udvikling og vedligeholdelse af applikationssystemer.

Koncernservice har oplyst, at følgende projekter og processer bl.a. er igangsat med henblik på at sikre implementering af dele af de af Revisionsdirektoratet fremførte spørgsmål, og for at sikre at nogle af de rejste spørgsmål vil blive behandlet og beskrevet:

- Ny servicemodel.
- Serverkonsolidering.
- Systemansvar.
- Organisering af Koncernservice IT-drift efter ITEL-principper.
- Dokumentation af opgavesnit på systemer.
- Koncernservices sikkerhedsorganisation.

**Ad. Ny servicemodel**

Projektet skal i løbet af de næste 6 måneder sikre, at de vigtigste ydelser og leveranceprocesser i Koncernservice bliver beskrevet, og at der etableres de nødvendige procesmæssige og organisatoriske foranstaltninger med henblik på kontrol og vedligeholdelse af disse processer, herunder interne aftaler mellem enhederne, der sikrer opfyldelse af servicemål i SLA'er.

På længere sigt skal projektet sikre et fuldt ydelseskatalog og dokumenterede leveranceprocesser for alle ydelser.

### **Ad. Serverkonsolidering**

Projektet har til formål at samle kommunes nuværende ca. 800 fysiske servere på få men store servere. Dette vil ske ud fra en virtualiseringsstrategi, som er baseret på brug af VM ware. En konsolidering vil endvidere resultere i, at kommunen kan nedlægge sine nuværende ca. 15 serverlokationer og fremover operere med to lokationer, hvoraf den ene skal fungere som primær lokation og den anden som recovery lokation.

Som et led i projektet anskaffes desuden et centralt Storage og backupmiljø som erstatning for de mange forskelligartede storagesystemer, som anvendes i dag. Dette storage vil rumme alle data fra de ca. 800 servere, som hostes af Koncernservice. Storage vil være spejlet mellem de to lokationer, så data altid vil være tilgængelige i tilfælde af nedbrud på en lokation.

Med henblik på at sikre overholdelsen af blandt andet DS484 standarden og krav til compliance anskaffes der software, som skal sikre, at storage kan leve op til disse krav.

### **Ad. Systemansvar**

Projektet skal bl.a. bidrage til udarbejdelse af en liste over systemer og afklaring af, hvem der er systemejer og systemforvalter samt udarbejdelse af driftshåndbog for hvert af systemområderne. Projektet omfatter:

- Dokumentation af gældende aftaler. Juridiske (ansvar, omfang og tid) og økonomiske bindinger.
- Udarbejdelse af fælles leverandørkodeks.
- Skabe overensstemmelse mellem det nye sikkerhedsregulativ og systemansvar i Koncernservice.
- Opstil kompetence, kvalifikationsprofil og opgaveportefølje for systemejer og systemforvalter.

**Ad. Organisering af Koncernservice IT-drift efter ITIL-principper**

Efter samling af Leverancecenter IT og Kundecenter IT samt fastlæggelse af en første teamorganisation, skal arbejdsgange/processer defineres og implementeres. Disse processer skal baseres på "best practice" dvs. ITIL på IT-området. Etablering af fælles arbejdsgange/processer er en forudsætning for at kunne høste en række synergieffekter og endvidere en forudsætning for at kunne opnå en revisionserklæring på IT-området mv.

Formålet med projektet er således at skabe et processkelet i Leverancecenter IT og Kundecenter IT, som kan være grundlag for en videreudvikling på området i forhold til en mere tværgående implementering af ITIL og efterfølgende LEAN optimering. Det er endvidere formålet, at få en fastlagt en dokumentationsstandard i forhold til processer, hvilket også er relevant i forhold til de revisionsmæssige hensyn. Endelig er det med henblik på at styrke det styringsmæssige formålet at implementere processerne som work-flow i Remedy (Det Action Request System (ARS) Koncernservice anvender til IT Service Management – udviklet af det amerikanske selskab Remedy).

**Ad. Dokumentation af opgavesnit på systemer**

Koncernservice er p.t. ved at udarbejde oversigter over de forvaltningerne driftede systemer samt ydelsesbeskrivelser for alle enkeltsystemer, som driftes af Koncernservice for forvaltningerne.

Ydelsesbeskrivelser oplister Koncernservices henholdsvis forvaltningernes forpligtelser i forhold til det enkelte system. Disse beskrivelser forventedes færdige for alle forvaltninger ultimo april 2008.

Koncernservice har oplyst, at Børne- og Ungdomsforvaltningen har meddelt, at forvaltningen ikke har systemer, der driftes af Koncernservice.

**Ad. Koncernservices sikkerhedsorganisation**

Koncernservice har i forbindelse med etableringen aftalt med Borgerrepræsentationens Sekretariat, at der for Koncernservice blev etableret en selvstændig IT-sikkerhedslederorganisation.



Overborgmesteren har således medio juni 2007 udpeget en IT sikkerhedsleder og en stedfortrædende sikkerhedsleder. Begge er organisatorisk placeret i Koncernservices forretningsstøtte og er dermed organisatorisk adskilt fra de øvrige IT driftsenheder.

I forbindelse med etableringen af IT-sikkerhedsorganisation blev det besluttet, at arbejdet indtil indførelsen af kommunens nye sikkerhedsregulativ (vedtaget 15. maj 2008) skulle videreføres "as-is" og i overensstemmelse med Økonomiforvaltningens retningslinjer.

IT-sikkerhedsarbejdet har i høj grad været præget af:

- Løsning af ad hoc opgaver.
- Problemstillinger vedrørende løsning af brugeradministrationsopgaver internt i Koncernservice og på tværs af forvaltningerne.
- Nye systemløsninger.
- Vejledning af IT-driftspersonel.
- Deltagelse i Lean Projekter i Koncernservices brugeradministration.
- Sikkerhedsarbejde i almindelighed.
- Skabelse af rammer for nyt sikkerhedsregulativ i samarbejde med Borgerrepræsentationens Sekretariat.

Koncernservices IT-sikkerhedsorganisation forventer i høj grad at blive involveret i en lang række af de processer og dokumentationsopgaver, der er beskrevet under de 4 hovedområder af de generelle IT-kontroller i Koncernservice.

Afslutningsvis har Koncernservice anført, at Revisionsdirektoratets spørgsmål vedrørende de generelle IT-kontroller vil blive benyttet som sikring af, at de enkelte områder bliver beskrevet i overensstemmelse med revisionsmæssige og Sikkerhedsregulativets krav.

Revisionsdirektoratet er bekendt med de store udfordringer, der har været forbundet med overtagelsen af ansvaret for kommunens forskellige netværk samtidig med indførelsen af et nyt sikkerhedsregulativ. Direktoratet har derfor forståelse for, at det af praktiske

hensyn i en overgangsfase har været nødvendigt at bibeholde den tidligere IT-drift med tilhørende sikringsforanstaltninger.

Revisionsdirektoratet skal dog anbefale, at Koncernservice i forbindelse med implementeringen af kommunens nye IT-Sikkerhedsregulativ opprioriterer hovedområdet Drift af datacentre og netværk, så IT-sikkerhedsniveauet snarest bliver fastlagt inden for Koncernservices eget område og i forhold til kommunens netværk, netværksudstyr og servere mv., som ejes af Koncernservice.

Revisionsdirektoratet skal på baggrund af gennemgangen af administrationen af forvaltningernes autorisationer endvidere anbefale, at Koncernservice også opprioriterer hovedområdet Adgangssikkerhed.

Direktoratet noterer med tilfredshed, at Koncernservice vil have særligt fokus på spørgsmålet om forretningsgange og kontroller for tildeling, opfølgning og vedligeholdelse af adgangsrettigheder til systemer og data for Koncernservices egne medarbejdere.

Direktoratet anbefaler, at Koncernservice i forbindelse med indførelse af de nævnte forretningsgange for Koncernservices kontroller i relation til kommunens adgangssikkerhed – for såvel brugeradministrationen, der udføres for forvaltningerne som for Koncernservices adgangsrettigheder til egne medarbejdere – supplerer med følgende:

- Forretningsgang for opbevaring og dokumentation af kommunens samlede brugeroprettelser (brugeridenter) og tildelte adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder. Det skal sikres, at dokumentationen herfor opbevares i mindst 5 år efter brugeridentens sletning, og indtil denne frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem. Forretningsgangen skal tillige sikre, at IT-sikkerhedsledernes dokumentation for Koncernservices brugeradministration ikke bortkommer i den førnævnte periode, og at dokumentationen på forlangende kan fremskaffes.

- Forretningsgange for logiske adgangskontroller (Policy i kommunens AD) og forretningsgange for fysiske adgangskontroller (Elektroniske adgangskort/nøgler til lokaliteter, serverrum, etc.), der i kombination skal begrænse risikoen for uautoriseret adgang til systemer og data.
- Funktionsadskillelse i Koncernservice for IT-funktionerne Udvikling og Drift (Leverancecenteret) samt Support og Brugeradministration (Kundecenteret), indførelse af de fornødne adgangskontroller til sikring heraf, samt interne kontroller af hvorvidt de tildelte rettigheder underbygger den organisatoriske funktionsadskillelse.

Revisionsdirektoratet finder generelt besvarelsen af direktoratets spørgsmål om Koncernservices generelle IT-kontroller tilfredsstillende, herunder Koncernservices tilkendegivelse af, at ville dokumentere og belyse de manglende 14 delområder af de generelle IT-kontroller via indførelse af forskellige projekter og processer.

Koncernservice har foreslået, at der etableres et samarbejde med Revisionsdirektoratet og i fornødent omfang Borgerrepræsentationens Sekretariat med henblik på at sikre, at revisionsmæssige hensyn efterleves og implementeres. Revisionsdirektoratet deltager naturligvis gerne i dette arbejde.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet har anbefalet Koncernservice en række forslag til brug for tilrettelæggelsen af de generelle IT-kontroller. Det anbefales endvidere, at der udarbejdes en konkret aktivitets- og tidsplan for gennemførelse af kontrollerne.

## **7. Opfølgning af større undersøgelser**

**a.** I revisionsbetænkningen for 2006, s. 6-7, understregede Revisionsudvalget betydningen af, at realiseringen af anbefalingerne i særberetningen om kommunens generelle økonomistyring, der blev afgivet den 27. oktober 2005, bliver gennemført snarest muligt.

Det fremgår af Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning den 4. marts 2008, at Borgerrepræsentationen i forbindelse med behandlingen af budget 2008 vedtog at iværksætte en række tværgående initiativer til forbedring af kommunens grundlæggende økonomistyring: styrke kommunens interne kontrol (intern revision), implementering af budgetmodul, afbureaukratisering og regelforenkling samt fælles uddannelse af økonomimedarbejdere på tværs af forvaltningerne.

Økonomiforvaltningen har i et bilag til indstillingen uddybet nævnte initiativer.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at der udarbejdes en aktivitets- og tidsplan til sikring af realiseringen af anbefalingerne i særberetningen om kommunens generelle økonomistyring, herunder om Budget- og Regnskabshåndbogen.

**b.** Det fremgår af årsrevisionsprotokollatet for 2006, at Revisionsudvalget havde henstillet, at Økonomiudvalget fastsatte nærmere retningslinier for kommunens indtægtsadministration, herunder om hjemmelsgrundlag, kalkulationer og takststørrelse.

Revisionsdirektoratet var blevet inddraget i udarbejdelsen af retningslinierne for kommunens indtægtsadministration. Direktoratet bad i protokollatet oplyst, hvornår retningslinierne forventedes at foreligge.

Ifølge Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning den 4. marts 2008 forventedes retningslinierne vedtaget i februar 2008 som en del af indkaldelsescirkulæret.

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at "Retningslinier for indtægtsadministration" findes på KKnet under Økonomiportalen – Budget 2009.

c. I årsrevisionsprotokollatet for 2006 bad Revisionsdirektoratet oplyst, hvornår et nyt regelsæt om kommunens udgifter til gaver givet af borgmestre forventedes udsendt til forvaltningerne. Behovet for et nyt regelsæt var foranlediget af direktoratets større undersøgelse om kommunens udgifter til gaver givet af borgmestre.

Det fremgår af Økonomiudvalgets midtvejsopfølgning den 4. marts 2008, at udvalget vedtog et nyt regelsæt den 8. januar 2008, og at regelsættet herefter er udsendt til forvaltningernes sekretariater.

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at "Retningslinier for repræsentation, gaver mv." findes i Budget- og Regnskabshåndbogen på KKnet.

## 8. Andre opgaver

### 8.1 Revisorerklæringer

Direktoratet har i 2007 afgivet revisorerklæring på følgende regnskabsopgørelser:

- Regnskabsopgørelse for Interreg III A Øresundsregionen – UddannelsesPortalenØresund – afsluttende regnskab.
- Økonomi og Erhvervsministeriet – Regnskab for år 2005 for projektet Øresunddirekt.
- Regnskabsopgørelse for BSR Interreg III B – Corridor af Innovation and Cooperation – Regnskabsrapport nr. 4 og nr. 5.
- Regnskabsopgørelse for Interreg III A – Øresundsoverblik – Rapport nr. 5 og det afsluttende regnskab.
- Interreg III B – Baltic Metropolises Innovation Strategy – Rapport nr. 5 og nr. 6.
- Efterregulering af den delingsaftale (BR 244/07) som Københavns Kommune, Staten og Region Hovedstaden indgik om overdragelse og modtagelse af aktiver og passiver, rettigheder og pligter i forbindelse med kommunalreformen.
- Saldoopgørelse af momsrefusion ultimo regnskabsåret 2007.

**Saldoopgørelse af momsrefusion ultimo regnskabsåret 2007.** I forbindelse med afgivelse af påtegningen oplyste vi Koncernservice om, at der var tvivl om, kommunens praksis for brugen af art 5.9.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

4. juli 2008

Tommy Jacobsen

## **Kultur- og Fritidsudvalget**

**Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007**

**Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til  
revisionsbemærkninger**



---

**2. Protokollat vedr. revision af regnskab 2007**

*Kultur- og Fritidsforvaltningen skal forelægge Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger for udvalget samt redegøre for påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.*

**INDSTILLING OG BESLUTNING**

Kultur- og Fritidsforvaltningen indstiller,

1. at Kultur- og Fritidsudvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning
2. at Kultur- og Fritidsudvalget godkender forvaltningens påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

**Kultur- og Fritidsudvalgets beslutning i mødet den 21. august 2008:**

Fra Revisionsdirektoratet overværede revisionsdirektør Jan Christensen, revisor Anette Lyngå og fuldmægtig Rasmus Hansen behandlingen af punktet.

Indstillingen blev godkendt.

**PROBLEMSTILLING**

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af årsregnskab for 2007 udarbejdet årsrevisionsprotokollat til Kultur- og Fritidsudvalget vedrørende Kultur- og Fritidsforvaltningen. Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger
- Anbefalinger
- Kommentarer

Revisionsdirektoratet har afgivet 7 bemærkninger og 1 anbefaling.

**LØSNING****Revisionsbemærkninger:**

1. *Revisionsdirektoratet skal henstille, at Kultur- og Fritidsforvaltningen får udarbejdet en kontrolstrategi, som på en præcis og systematisk måde redegør for, hvorledes forvaltningens direktion sikrer overholdelsen af de udarbejdede forretningsgangsbeskrivelser, herunder forretningsgangene og aktiviteterne på det decentrale niveau (side 8).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen tager bemærkningen til efterretning og vil i efteråret 2008 udarbejde en kontrolstrategi vedrørende overholdelsen af de udarbejdede forretningsgange. Strategien vil blive udarbejdet med udgangspunkt i forvaltningens ledelsesgrundlag samt delegeringen af ledelsesansvaret via kontraktstyringen.

- 2. Revisionsdirektoratet påskønner Kultur- og Fritidsforvaltningens benyttelse af benchmarkingværktøjet. Men direktoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke som bebudet har sikret, at søjlen Fritid & Idræt ved udgangen af 2007 var på styringsniveau 3 (side 10).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen skal bemærke, at der i søjlen Fritid & Idræt på nuværende tidspunkt foretages en række aktivitetsmålinger for at sikre en god økonomi- og aktivitetsstyring. Der er endvidere fastsat mål om, at hele forvaltningen ultimo 2008 er på udviklingsniveau 3 aktivitetsstyring og ultimo 2009 er på udviklingsniveau 4 balanceret resultatstyring. Som det også er fremhævet af Revisionsdirektoratet, har Kultur- og Fritidsforvaltningens direktion besluttet, at der skal foretages benchmarkingundersøgelser i både 2008 og 2009 for at sikre, at alle dele af forvaltningen opnår de fastsatte mål.

- 3. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet (side 19).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen tager bemærkningen til efterretning og kan tilføje, at Økonomiudvalget har igangsat et arbejde vedrørende gennemgang af alle kommunens balancekonti. Som led i dette arbejde er Kultur- og Fritidsforvaltningen i gang med at gennemgå samtlige balancekonti for at sikre, at disse løbende afstemmes, at der skabes overblik over eventuelle problematiske forhold, og at forvaltningen i forbindelse med regnskabsafslutningen 2008 via sit ledelsestilsyn kan dokumentere, at samtlige konti foreligger afstemt, og at kvaliteten af afstemningerne er kontrolleret.

- 4. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Københavns Ejendomme søger at forbedre økonomistyringen af sin anlægsportefølje, da usikkerhed i prognosestyringen synes at foreligge begrundet med, at årsregnskabets betydelig mindreforbrug på 273 mio. kr. fulgte kort efter den tidlige overførsel fra 2007 til 2008 af 340,1 mio. kr.*

Kultur- og Fritidsforvaltningen er enig i konklusionen om, at det er nødvendigt at styrke økonomistyringen af anlægsporteføljen, og der er derfor allerede iværksat en række handlinger, der forventes at skabe større overensstemmelse mellem regnskab og korrigeret budget.

Der er iværksat en stram økonomistyring på anlægsprojekter, der bl.a. indebærer månedlig opfølgning af forbrug og disponeringer og risikovurderinger af alle projekter på både tid og økonomi. Som nævnt i revisionsprotokollatet har Københavns Ejendomme (KEjd) afgivet "Orientering om anlægsstyring i Københavns Ejendomme" (KFU 404/2007 af 30. august 2007). Heri beskrives de indsatsområder, KEjd prioriterer for at sikre overholdelse af tidsplan og budget på anlægsprojekter. KEjd har endvidere udarbejdet et forslag til ændringer i budgettering og udmøntning af anlægsbevillinger, der har til hensigt at skabe realistiske budgetter og tidsplaner for projekterne og periodisere bevillingerne korrekt. Forslaget afventer Kultur- og Fritidsudvalgets behandling.

Det skal bemærkes, at en del fordyrelser og forsinkelser skyldes faktorer, der ligger uden for KEjds direkte indflydelse, herunder meget lange beslutningsprocesser eller anlægsbevillinger givet på et spinkelt grundlag. Derfor er de fremtidige budgetterings- og udmøntningsprincipper af stor betydning for at skabe gode betingelser for den egentlige anlægsstyring.

Endelig er det vigtigt at holde sig for øje, at anlægsområdet er karakteriseret ved uforudsete hændelser og lange byggeprocesser, der gør det meget vanskeligt at ramme tid og budget helt præcist.

*Revisionsdirektoratet finder desuden, at den regnskabsmæssige forklaring til nettomerudgiften på 19,2 mio. kr. til renter ved udbetaling af for meget indbetalt grundskyld og dækningsafgift er ufyldstgørende, da der intet er oplyst om Økonomiforvaltningens standpunkt i sagen.*

*Revisionsdirektoratet finder også, at regnskabsforklaringen til den betydelige mindreudgift på 92,9 mio. kr. er ufyldstgørende, da den reale baggrund for tilbagebetalingen af dækningsafgifterne er uomtalt, herunder om tilbagebetalingen skyldes kommunens administration eller beror på eksterne forhold.*

*Revisionsdirektoratet henstiller, at Kultur- og Fritidsforvaltningen i sagsindstillingen til Kultur- og Fritidsudvalgets behandling af dette årsrevisionsprotokollat giver mere fyldestgørende regnskabsforklaringer, herunder foranlediger Økonomiforvaltningens standpunkt indarbejdet (side 24).*

I forhold til disse bemærkninger afgiver Kultur- og Fritidsforvaltningen følgende supplerende regnskabsforklaringer:

#### **Andele af bruttoskat efter kildeskattelovens § 48E.**

Hovedprovenuet vedrørende kildeskattelovens § 48E bliver af SKAT opgjort i september måned året efter indkomståret og afregnes til kommunerne måneden efter. Efter at SKAT har overtaget alle ligningsopgaver, har det vist sig ikke at være muligt, at forudse størrelsen af kommunens andel.

#### **Renter af kortfristede tilgodehavender i øvrigt**

Kultur- og Fritidsforvaltningen har i forbindelse med prognoser i løbet af 2007 gjort Økonomiforvaltningen opmærksom på den stigende udgift. I forbindelse med tilbagebetaling af grundskyld og dækningsafgift skal der ydes en afsavnsrente, der udgør 1 % pr. påbegyndt måned fra datoen for indbetalingen og indtil tilbagebetalingen sker jf. § 29, stk. 4 i lov om kommunal ejendomsskat. Det kan oplyses, at der ikke fra Økonomiforvaltningens side er foretaget særlige tiltag til løsning af problemet med den stigende udbetaling af afsavnsrenter, men der er taget højde for problemet fremadrettet i budgetlægningen for 2009.

#### **Skatter**

Mindreindtægten skyldes forskellige udefra kommende forhold. Bl.a. har Vurderingsmyndigheden i SKAT i forbindelse med deres sagsbehandling af klager over vurderingen nedsat den dækningsafgiftspligtige forskelsværdi. Derudover har advokater og revisorer på vegne af klienter rejst krav om tilbagebetaling af dækningsafgift i en række tilfælde, hvor ejendomme ikke anvendes til et formål, der er dækningsafgiftspligtigt. Disse krav omfatter tilbagebetaling af dækningsafgift i op til 5 år, jf. forældelsesfristerne i forældelsesloven. Der er typisk tale om lejeforhold, hvor lejeren anvender det lejede til et formål, der ikke er dækningsafgiftspligtigt, hvilket kommunen er uden kendskab til, hvorfor man ikke ved udarbejdelsen af budgettet kan tage højde for sådanne tilbagebetalinger.

5. *Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at der også i år ikke er aflagt anlægsregnskaber for afsluttede anlægsbevillinger. Det anbefales, at Kultur- og Fritidsforvaltningen får tilrettelagt en fast praksis til at kunne opfylde oplysningskravene i kommunens regnskab (side 36).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen og Revisionsdirektoratet har været i dialog om spørgsmålet og er enige om, at der resteret at blive aflagt 9 anlægsregnskaber. Anlægsregnskaberne er en del af den oprydning, der blev igangsat efter revisionsbemærkningen for 2006. Oprydningen betød, at der pr. 1. oktober 2007 blev aflagt regnskab for 31 afsluttede projekter, mens en række øvrige projekter af forskellige årsager først skulle regnskabsforklares senere. Oprydningen betød desuden udarbejdelse af en forretningsgang. For nye projekter afsluttet i 2007 er forretningsgangen på området fulgt, og der blev således pr. december 2007 afleveret 11 anlægsregnskaber til Revisionsdirektoratet vedrørende nye projekter afsluttet i 2007. Der blev desuden afleveret 10 anlægsregnskaber vedrørende oprydningen fra 2006. Der burde dog inden 1. juni 2008 have været aflagt yderligere 9 anlægsregnskaber vedr. oprydningen fra 2006. Det er aftalt med Revisionsdirektoratet, at disse resterende 9 anlægsregnskaber afgives inden den 15. oktober 2008.

For at sikre at oprydningen tilendebringes og at forretningsgangen fortsat følges vil forvaltningen skærpe tilsynet med området, herunder kvalitetssikre praksis for indmelding af færdiggjorte projekter til anlægsoversigten i kommunens regnskab, indtil der er sikkerhed for, at alle manglende anlægsregnskaber er afleveret, og der er overensstemmelse mellem oplysningerne i regnskaberne og antallet af afgivne anlægsregnskaber.

Kultur- og Fritidsforvaltningens centrale økonomiafdeling vil i den kommende periode følge Københavns Ejendommens anvendelse af forretningsgangen tæt for at sikre, at både anlægsregnskaber vedr. oprydningen fra 2006 og nye anlægsregnskaber aflægges rettidigt og i overensstemmelse med den gældende forretningsgang.

6. *Revisionsdirektoratet henstiller, at Kultur- og Fritidsforvaltningen drager omsorg for, at søjlerne Kunst & Kultur og Fritid & Idræt opsummerer resultatet af regnskabs gennemgangen, så erfaringerne kan anvendes ved næste års regnskabs gennemgang (side 38).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen tager bemærkningen til efterretning og vil drage omsorg for, at regnskabs gennemgangen fremover vil blive fulgt op af en opsummering, så erfaringerne fra gennemgangen kan anvendes efterfølgende.

7. *På grundlag af IT-gennemgangen finder Revisionsdirektoratet det tilfredsstillende, at Kultur- og Fritidsforvaltningen for 6 tilfældigt udvalgte stikprøver for: Øvrige systemer og data, kan dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Derimod finder direktoratet det utilfredsstillende, at der for SKAT TS-tele kun kan dokumenteres 3 ud af 5 tilfældigt udvalgte stikprøver. Direktoratet har fremsat en række generelle forslag til forvaltningens forbedring af den fremtidige administration af IT-området (side 45).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen tager generelt anbefalingerne til efterretning. Med hensyn til anbefalingen om, at it-sikkerhedslederen bør have øget kendskab til, hvilke adgange der er tjenstligt behov for, skal det dog bemærkes, at forvaltningen finder det mest hensigtsmæssigt at have en arbejdsgang vedrørende udstedelse af autorisationer til medarbejdere, hvor denne godkendes af

systemejer (som ansvarshavende for det enkelte systems risikoprofil) og af medarbejderens linjeleder (der kender medarbejderens behov for i sit arbejde at have systemadgang), før autorisationsbestilling oversendes til Koncernservice. It-sikkerhedslederen vil og bør således ikke indgå i de enkelte konkrete autorisationsudstedelser, idet denne ikke generelt vil kunne oparbejde og vedligeholde det fornødne konkrete detaillendeskab til hverken medarbejdere eller systemer. Systemejer vil kunne uddelegere sin godkendelsesret til en udpeget medarbejder.

It-sikkerhedslederen vil føre stikprøvekontrol med, om de faktiske adgange er i overensstemmelse med de autorisationer, som systemejer og linjeledere har givet; om der sker de fornødne autorisationsændringer ved medarbejderafgang, opgaveflytninger mv., samt tilse at systemejer har defineret betryggende roller, autorisationsgrupper mv.

Implementeringen af anbefalingerne vil generelt ske under hensyntagen til det nye it-sikkerhedsregulativs bestemmelser og definitioner, og tiltagene vil blive koordineret med de andre forvaltningers tiltag og Koncernservice, således at der så vidt muligt etableres ens arbejdsgange.

#### **Anbefalinger**

1. *Revisionsdirektoratet anbefaler, at Kultur- og Fritidsforvaltningen og Koncernservice snarest muligt fremlægger den konkrete implementeringsplan for kasseeftersynene for Kultur- og Fritidsudvalget (side 37).*

Kultur- og Fritidsforvaltningen tager anbefalingen til efterretning og har allerede indledt drøftelser med Koncernservice om den fremtidige håndtering af forvaltningens kassefunktioner, herunder implementeringen af en hensigtsmæssig plan for kasseeftersyn samt systematisk opfølgning på resultaterne af disse. Koncernservice oplyser endvidere, at de 1. september 2008 igangsætter et LEAN-projekt vedrørende kasseeftersyn som skal standardisere og effektivisere arbejdsgangene på området på tværs af forvaltningerne.

#### **Øvrigt**

*I protokollet afsnit 3.5.b (side 16) anfører Revisionsdirektoratet, at de i forbindelse med en stikprøve har påvist væsentlige fejl i forvaltningens opgivelser i anlægskartoteket. Direktoratet finder, at anlægskartotekets oplysninger om grunde og bygninger bør underkastes en kontrol af, om indregning og måling af grunde og bygninger er sket korrekt.*

Forvaltningen tager Revisionsdirektoratets bemærkninger til efterretning og har iværksat en gennemgang med henblik på en kvalitetssikring af de omhandlede oplysninger. Forvaltningen har i den forbindelse været i kontakt med både Økonomiforvaltningen og Velfærdsministeriet om de præcise regler for indregningen.

Gennemgangen af materialet, der for størstedelens vedkommende har bygget på oplysninger fra de tidligere fagforvaltninger før etableringen af Københavns Ejendomme, har vist sig at være både omfangsrig (ca. 1.500 enheder) og kompleks, hvorfor arbejdet først forventes at kunne afsluttes ved udgangen af september måned 2008.

#### **ØKONOMI**

Sagen har ingen selvstændig økonomisk virkning.

#### **VIDERE PROCES**

Revisionsdirektoratet udarbejder – på baggrund af beslutningsprotokollen – samlet revisionsberetning for Københavns Kommune. De relevante dele af denne vil blive behandlet på møde i Kultur- og Fritidsudvalget i oktober 2008.

Ultimo oktober forelægges en status på aflæggelse af anlægsregnskaber for Kultur- og Fritidsudvalget.

Midtvejsstatus for årsrevisionsprotokollatet forelægges KFU primo 2009.

Carsten Haurum

/Jens Thygesen

#### **BILAG**

[Bilag 1: Årsrevisionsprotokollat til Kultur- og Fritidsudvalget vedrørende Kultur- og Fritidsforvaltningen](#)

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr.10/2007

Årsrevisionsprotokollat

til

Kultur- og Fritidsudvalget

vedrørende

Kultur- og Fritidsforvaltningen

**Revisionen af regnskab 2007**

4. juli 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>1</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> .....	<b>4</b>
<b><u>3. Basisrevision</u></b> .....	<b>6</b>
<u>3.1 Forretningsgange</u> .....	6
<u>3.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	9
<u>3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	11
<u>3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring</u> .....	13
<u>3.4.1 Årsregnskabets formelle rigtighed</u> .....	13
<u>3.4.2 Ledelsens regnskabserklæring</u> .....	15
<u>3.5 Balancen</u> .....	16
<u>3.6 Bevillingskontrol</u> .....	20
<u>3.7 Anlæg</u> .....	26
<u>3.8 Eftersyn af likvide midler</u> .....	37
<u>3.9 Regnskabsgennemgang</u> .....	38
<b><u>4. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>39</b>
<u>4.1 IT-anvendelse</u> .....	39
<u>4.2 Løn</u> .....	46
<b><u>5. Andre opgaver</u></b> .....	<b>47</b>
<u>5.1 Revisorerklæringer</u> .....	47
<u>5.2 Større undersøgelser</u> .....	49



## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Kultur- og Fritidsudvalgets regnskab for 2007.

Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Kultur- og Fritidsudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- Anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Kultur- og Fritidsudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Kultur- og Fritidsudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Kultur- og Fritidsforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Kultur- og Fritidsudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Kultur- og Fritidsudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

### **Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Kultur- og Fritidsforvaltningen får udarbejdet en kontrolstrategi, som på en præcis og systematisk måde redegør for, hvorledes forvaltningens direktion sikrer overholdelsen af de udarbejdede forretningsgangsbeskrivelser, herunder forretningsgangene og aktiviteterne på det decentrale niveau (side 8).
2. Revisionsdirektoratet påskønner Kultur- og Fritidsforvaltningens benyttelse af benchmarkingværktøjet. Men direktoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke som bebudet har sikret, at søjlen Fritid & Idræt ved udgangen af 2007 var på styringsniveau 3 (side 10).
3. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet (side 19).
4. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Københavns Ejendomme søger at forbedre økonomistyringen af sin anlægsportefølje, da usikkerhed i prognosestyringen synes at foreligge begrundet med, at årsregnskabet betydelig mindreforbrug på 273 mio. kr. fulgte kort efter den tidlige overførsel fra 2007 til 2008 af 340,1 mio. kr.

Revisionsdirektoratet finder desuden, at den regnskabsmæssige forklaring til netto-merudgiften på 19,2 mio. kr. til renter ved udbetaling af for meget indbetalt grundskyld og dækningsafgift er ufyldstgørende, da der intet er oplyst om Økonomiforvaltningens standpunkt i sagen.

Revisionsdirektoratet finder også, at regnskabsforklaringen til den betydelige mindreindtægt på 92,9 mio. kr. er ufyldstgørende, da den reale baggrund for tilbagebetalingen af dækningsafgifterne er uomtalt, herunder om tilbagebetalingen skyldes kommunens administration eller beror på eksterne forhold.

Revisionsdirektoratet henstiller, at Kultur- og Fritidsforvaltningen i sagsindstillingen til Kultur- og Fritidsudvalgets behandling af dette årsrevisionsprotokollat giver mere fyldestgørende regnskabsforklaringer, herunder foranlediger Økonomiforvaltningens standpunkt indarbejdet (side 24).

5. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at der også i år ikke er aflagt anlægsregnskaber for afsluttede anlægsbevillinger.

Det anbefales, at Kultur- og Fritidsforvaltningen får tilrettelagt en fast praksis til at kunne opfylde oplysningskravene i kommunens regnskab (side 36).

6. Revisionsdirektoratet henstiller, at Kultur- og Fritidsforvaltningen drager omsorg for, at søjlerne Kunst & Kultur og Fritid & Idræt opsummerer resultatet af regnskabsgennemgangen, så erfaringerne kan anvendes ved næste års regnskabsgennemgang (side 38).

7. På grundlag af IT-gennemgangen finder Revisionsdirektoratet det tilfredsstillende, at Kultur- og Fritidsforvaltningen for 6 tilfældigt udvalgte stikprøver for: Øvrige systemer og data, kan dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Derimod finder direktoratet det utilfredsstillende, at der for SKAT TS-tele kun kan dokumenteres 3 ud af 5 tilfældigt udvalgte stikprøver.

Direktoratet har fremsat en række generelle forslag til forvaltningens forbedring af den fremtidige administration af IT-området (side 45).

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Kultur- og Fritidsforvaltningen og Koncernservice snarest muligt fremlægger den konkrete implementeringsplan for kasseeftersynene for Kultur- og Fritidsudvalget (side 37).

## 2. Indledning

### Det reviderede regnskab

Vi har afsluttet revisionen af Kultur- og Fritidsudvalgets årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Dette viser drifts-, anlægs- og finansudgifter på netto 220,8 mio. kr.

Den finansielle status viser samlede aktiver på 10.545 mio. kr. og en egenkapital på 10.321 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Kultur- og Fritidsudvalgets balance viser samlede aktiver på 16.055 mio. kr. og en egenkapital på 15.070 mio. kr.

### Den udførte revision

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og Regnskabs gennemgang.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

### **3. Basisrevision**

#### **3.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssig måde.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet til regnskab 2006 anbefalede Revisionsdirektoratet, at Kultur- og Fritidsforvaltningen sørgede for, at forretningsgangsbeskrivelsen for indkøb snarest blev ajourført i relation til benyttelse af elektroniske fakturaer.

I Kultur- og Fritidsudvalgets besvarelse anføres, at Kultur- og Fritidsforvaltningen tager anbefalingen til efterretning og vil inden udgangen af 2007 ajourføre forretningsgangsbeskrivelsen.

I Kultur- og Fritidsforvaltningens midtvejsopfølgning til Kultur- og Fritidsudvalget (jf. KFU 110/2008 af 27. marts 2008) er der beklageligvis intet omtalt om realiseringen af revisionens anbefaling på dette punkt. Revisionens øvrige anbefalinger i årsrevisionsprotokollatet er heller ikke omtalt i midtvejsopfølgningen.

**Revisionen af 2007**

c. Forvaltningen har udpeget økonomiafdelingen (Økonomi) ved økonomichefen, som overordnet ansvarlig for at sikre, at forretningsgangsbeskrivelserne foreligger og er ajour.

Samtlige disse forretningsgangsbeskrivelser ligger på forvaltningens intranet under Økonomi>Forretningsgange.

Det fremgår af hver enkelt forretningsgang, hvornår den er udarbejdet, hvornår den er revideret, og hvem der er ansvarlig for at holde den konkrete forretningsgang ajour. Det fremgår endvidere af hver enkelt forretningsgang, hvad hjemlen til forretningsgangen er, herunder om den er udstedt i medfør af Kasse- og Regnskabsregulativet.

Ud over de centralt fastsatte forretningsgange er der decentralt fastsat en række forretningsgange, som er forankret i de enkelte søjler eller stabe i forvaltningen.

Vi har på grundlag heraf vurderet, at forvaltningen har udarbejdet de forretningsgangsbeskrivelser, der er påkrævet ifølge Kasse- og Regnskabsregulativet, og vurderet, at disse er ajour.

d. Forvaltningen har om tilrettelæggelsen af den interne kontrol med at påse, at forretningsgangsbeskrivelserne overholdes oplyst følgende:

"Med hensyn til hvordan forvaltningens direktion i praksis har tilrettelagt den interne kontrol med at påse, at de centralt fastsatte forretningsgangsbeskrivelser overholdes, skal det bemærkes, at der ikke sker en systematisk gennemgang heraf fra centralt hold. Det følger af forvaltningens ledelsesstruktur, at ansvaret for overholdelsen ligger i de decentrale ledelsesled. Der afholdes ugentlige møder i forvaltningens ledergruppe, hvor der kan følges op efter behov".

Revisionsdirektoratet finder, at forvaltningens tilrettelæggelse af overholdelsen af forretningsgangsbeskrivelserne ikke lever op til grundlæggende krav til den interne kontrol.

Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet for 2007 til Økonomiudvalget henstille, at arbejdet om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer snarest igangsættes, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at Kultur- og Fritidsforvaltningen får udarbejdet en kontrolstrategi, som på en præcis og systematisk måde redegør for, hvorledes forvaltningens direktion sikrer overholdelsen af de udarbejdede forretningsgangsbeskrivelser, herunder forretningsgangene og aktiviteterne på det decentrale niveau.



### **3.2 Benchmarking af økonomistyringen**

**a.** Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 - Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang, forvaltningen anvender dette.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet til regnskab 2006 anbefalede Revisionsdirektoratet, at Kultur- og Fritidsforvaltningen gennemførte nødvendige tiltag for, at søjlen Fritid & Idræt ved udgangen af 2007 kom på styringsniveau 3. Aktivitetsstyring.

I Kultur- og Fritidsudvalgets besvarelse anfører Kultur- og Fritidsforvaltningen, at anbefalingen tages til efterretning, og at forvaltningen vil foretage de nødvendige tiltag, så Fritid & Idræt med udgangen af 2007 vil være på styringsniveau 3.

I Kultur- og Fritidsforvaltningens midtvejsopfølgning til Kultur- og Fritidsudvalget (jf. KFU 110/2008 af 27. marts 2008) er revisionens anbefaling og implementeringen heraf uomtalt.

#### **Revisionen af 2007**

**c.** Kultur- og Fritidsforvaltningen har oplyst til Revisionsdirektoratet, at der ikke siden undersøgelsen i 2006 er foretaget nogen måling.

Fremadrettet er det af Kultur- og Fritidsforvaltningens direktion besluttet, at der skal foretages benchmarkingundersøgelser i både 2008 og 2009. Der er fastsat mål om, at de enkelte søjler ultimo 2008 er på udviklingsniveau 3 aktivitetsstyring og ultimo 2009 er på udviklingsniveau 4 balanceret resultatstyring. Direktionen har udpeget økonomichefen som ansvarlig for opnåelsen af målene, og målene indgår i økonomichefens resultatlønskontrakt.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet påskønner Kultur- og Fritidsforvaltningens benyttelse af benchmarkingværktøjet. Men direktoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke som bebudet har sikret, at søjlen Fritid & Idræt ved udgangen af 2007 var på styringsniveau 3.

### **3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet til regnskab 2006 anbefalede Revisionsdirektoratet, at Kultur- og Fritidsforvaltningen snarest udarbejdede en instruks for kontrollen med de decentrale enheder.

I Kultur- og Fritidsudvalgets besvarelse anførte Kultur- og Fritidsforvaltningen, at forvaltningen inden udgangen af 2007 ville udarbejde en forretningsgangsbeskrivelse, hvor søjlers og staves ansvar med de decentrale enheder præciseres, jf. resultatkontrakterne indgået mellem forvaltningen og de decentrale enheder.

Kultur- og Fritidsforvaltningens midtvejsopfølgning til Kultur- og Fritidsudvalget (jf. KFU 110/2008 af 27. marts 2008) indeholder intet om implementeringen af revisionens anbefaling.

#### **Revisionen af 2007**

**c.** Kultur- og Fritidsforvaltningen har over for Revisionsdirektoratet bl.a. oplyst følgende:

Kultur- og Fritidsforvaltningens direktion har indgået kontrakter med søjlecheferne, hvorefter det økonomiske ansvar er delegeret til søjlecheferne, der i kontrakter med deres respektive decentrale enheder har delegeret det økonomiske ansvar videre. Det er

søjlechefernes og de decentrale enheders ansvar at melde tilbage, såfremt der forventes økonomiske problemer.

Der er for alle søjler og stabe etableret en controllerfunktion, der forestår den økonomiske kontrol med de decentrale enheder. Nogle steder er controllerfunktionen placeret centralt i den enkelte søjle eller stab, og andre steder varetages controllerfunktion for en søjle eller stab af forvaltningens centrale økonomiafdeling (Økonomi).

Der udarbejdes på forvaltningsniveau tre årlige regnskabsprognoser, hvor der følges op på forvaltningens samlede økonomi.

Derudover blev der i forvaltningen i 2007 efter samme procedure som regnskabsprognoserne udarbejdet en risikovurdering i august og en i november.

Af hensyn til den interne risikostyring i forvaltningen, er der blevet udarbejdet en model for den fremtidige risikoopfølgning. Fra 2008 følges der månedligt op på de væsentlige risikofaktorer i forvaltningen.

Afsluttende henvises der til forvaltningens ovennævnte forretningsgange, hvoraf flere helt eller delvist regulerer de økonomiske kontroller i forvaltningen.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet finder forvaltningens redegørelse tilfredsstillende.

### 3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring

#### 3.4.1 Årsregnskabets formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektiv med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Kultur- og Fritidsudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 27. marts 2008.

a. Kultur- og Fritidsudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 i hovedtal viser i mio. kr. netto – endvidere er oplyst sammenligningstal for 2006:

	Regnskab 2007	Regnskab 2006
Drift	376	437
Anlæg	513	483
Finansposter	-668	-753
Andet		
I alt	221	167
<b>Finansiell status – Ultimo</b>		
Samlede aktiver	10.545	12.289

b. Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Kultur- og Fritidsudvalget viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
Materielle anlægsaktiver	15.735	12.593
Immaterielle anlægsaktiver	1	2
Finansielle anlægsaktiver	361	459
Anlægsaktiver i alt	16.097	13.054

Omsætningsaktiver	-42	153
<b>Aktiver i alt</b>	16.055	13.207
Egenkapital	15.070	12.196
Hensatte forpligtelser	875	596
Langfristede gældsforpligtelser	8	10
Kortfristede gældsforpligtelser	89	405
Nettogæld vedr. fonds, legater, deposita mv.	13	
<b>Passiver i alt</b>	16.055	13.207

c. Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabscirkulæret skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomioplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.
- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er påkrævet ifølge Regnskabscirkulæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.
- Låneberettigede udgifter.

### **Revisionen af 2007**

d. Vi har påset, at udvalgets regnskaber for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabscirkulære. Vi har endvidere stikprøvevis efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er

korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

Vi har konstateret, at der i den obligatoriske oversigt "Tilskudsmidler" medtages mange tilskud på under 200.000 kr.

Kommunens Regnskabsdirektøren foreskriver ellers, at der kun oplyses tilskud over 200.000 kr.

### **3.4.2 Ledelsens regnskaberklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte. Ledelsen har den 28. marts 2008 afgivet en erklæring herom.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet finder, at Kultur- og Fritidsforvaltningens årsregnskab 2007 er tilfredsstillende i formel henseende.

### **3.5 Balancen**

**a.** Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder tilgodehavender samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

### **Revisionen af 2007**

**b.** Revisionsdirektoratet afgav den 19. februar 2008 en beretning om revisionen af Københavns Kommunes åbningsbalance pr. 1. januar 2007 til Borgerrepræsentationen, jf. bestemmelserne herom i Budget- og Regnskabssystem for kommuner.

Revisionen viste, at åbningsbalancen indeholdt væsentlig fejlinformation, hvilke medførte, at direktoratet tog et forbehold i revisionspåtegningen til åbningsbalancen.

De konkrete forhold, som vedrører Kultur- og Fritidsudvalgets andel af balancen, omtales i det følgende:



"Det fremgår af Velfærdsministeriets orienteringsskrivelse af 14. juli 2006 til alle kommuner og sammenlægningsudvalg, afsnit 2, at ældre ejendomme anskaffet før 1. januar 1999 skal registreres til den offentlige ejendomsvurdering pr. 1. januar 2004.

Vi har ud af en stikprøve på 19 ejendomme konstateret 12 tilfælde (bilag 1), hvor grundværdien fejlagtigt var medtaget i bygningsværdien. Overvurderingen udgør 818,6 mio. kr. – uden hensyn til afskrivninger i perioden 2004-2006.

Det er oplyst, at anlægskartoteket primo 2007 i flere tilfælde er ajourført automatisk på grundlag af oplysningerne i anlægskartoteket for 2006, der indeholdt et felt med oplysning om ejendomsværdien pr. 1. januar 2004. Men ejendomsværdien er i flere tilfælde indsat primo i anlægskartoteket for 2007 i feltet for bygningsværdi uden hensyn til, at ejendomsværdien ud over bygningsværdi også indeholder grundværdi. Det medfører, at bygningsværdien fejlagtigt også indeholder grundværdien.

Vores meget begrænsede stikprøve – der blev udvalgt ud fra posternes væsentlighed – har vist, at bygningsmassens afskrivningsgrundlag (anskaffelsessum i anlægskartoteket) i disse tilfælde er overvurderet med 818,6 mio. kr.

Vi har endvidere udvalgt en stikprøve på 8 ejendomme, der var med i anlægskartoteket ultimo 2006, men udgået i anlægskartoteket primo 2007. Vi har forespurgt Københavns Ejendomme om årsagen hertil.

Det blev oplyst, at 2 ejendomme er gymnasier, som efter kommunalreformen er overført til statslige selvejende institutioner. I de 6 tilfælde har kommunen fortsat ejendomsret til bygningerne. Der kunne ikke umiddelbart oplyses om årsagen til, at bygningerne var udgået af anlægskartoteket primo 2007. Den samlede værdi af de udgåede ejendomme udgør 54 mio. kr., som posten grunde og bygninger derved er undervurderet med.

Vi har konstateret, at grunde og bygninger er overvurderet med på 818,6 mio. kr. og undervurderet med 54 mio. kr. Beløbene er eksklusive afskrivninger for perioden

2004-2006. Disse væsentlige fejl har givet anledning til at give et forbehold i revisionspåtegningen på åbningsbalancen pr. 1. januar 2007.

Vi finder, at anlægskartotekets oplysninger om grunde og bygninger bør underkastes en kontrol af, om indregning og måling af grunde og bygninger er sket korrekt."

**c.** Revisionsdirektoratet bad oplyst, hvem Kultur- og Fritidsforvaltningen har udpeget som ansvarlig for, at alle forvaltningens balancekonti foreligger afstemt og specificeret, og at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Ifølge Kultur- og Fritidsforvaltningen er der indgået en aftale med Koncernservice om, at Koncernservice overvåger, at alle forvaltningens balancekonti foreligger afstemt og specificerede. De stedlige ledere i forvaltningen skal underskrive alle blanketter for deres respektive områder.

Kultur- og Fritidsforvaltningen oplyste endvidere, at forvaltningens direktion har bedt samtlige ansvarlige chefer i forvaltningen om at udarbejde en plan for afstemningen af udestående konti. Der ville blive fulgt op på status ugentligt på ledelsesgruppemøder. Det var forvaltningens vurdering, at alle konti ville være afstemt i løbet af april 2008.

Af de 1.004 konti som skal afstemmes/specificeres ultimo regnskabsår 2007 har Koncernservice pr. 7. maj 2008 modtaget 990. Der mangler således 14 afstemninger/specifikationer.

Vi har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Vi har således anmodet om at få forelagt afstemninger/specifikationer af 30 konti. Endvidere har vi kontrolleret, at afstemninger/specifikationer indeholder dokumentation for en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

**d.** Vi har konstateret følgende:

- ¼ af de modtagne afstemninger/specifikationer har ikke 2 underskrifter eller har ens underskrift for udført afstemning og foretaget ledelsesvurdering. Det fremgår således ikke tydeligt, om der har fundet en ledelsesmæssig vurdering sted af afstemningerne/specifikationerne.

- Kun 1 afstemning/specifikation er dateret. Det er således ikke muligt at konstatere, om afstemningerne/specifikationerne er udarbejdet til det tidspunkt, hvor disse skal foreligge, jf. Regnskabscirkulæret.
- Flere af de modtagne afstemninger/specifikationer er ikke afstemt ultimo regnskabsår 2007 men på senere tidspunkter. Dette betyder, at eventuelle korrektioner til årsregnskab for 2007 ikke længere er muligt at foretage.
- På funktion 9.22.01 Kontante beholdninger henstår 2 kassekonti med negative saldi (51304.0000.6201000000 og 52309.0000.6201000000), hvilket ikke er i overensstemmelse med de optalte beholdninger. Dette indikerer, at kontiene i længere tid ikke har været afstemt korrekt med bogføringen.
- På funktion 9.28.15 Andre tilgodehavender henstår på konto for uanbringelige netbankbetalinger (50021.0921.6232000000) mange uafklarede indbetalinger bogført i 2003. Begrundelsen for at disse ældre poster endnu ikke er udlignet, er ikke oplyst i materialet.
- På funktion 9.52.56 Anden kortfristet gæld indeholder 2 konti (50021.0000.8256000000 og 51100.9810.8252000000) hvor diverse gældsposter er bogført i 2005. Begrundelsen for at disse ældre poster endnu ikke er udlignet, er ikke oplyst i materialet.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet.

### **3.6 Bevillingskontrol**

**a.** Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen.

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal der således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsdirektoratet fandt for regnskab 2006, at Kultur- og Fritidsforvaltningens regnskabsforklaringer var tilfredsstillende.

## Revisionen af 2007

c. I de specielle bemærkninger til regnskabet for Kultur- og Fritidsudvalget er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
<b>Rammebelagte områder, drift</b>		
Kultur og Fritid	943	-8
Københavns Ejendomme	-573	14
<b>Rammebelagte områder, anlæg</b>		
Københavns Ejendomme	783	-273
Kultur og Fritid	7	-4
<b>Finansposter</b>		
Finansposter	18	13
Skatter og udligning	-751	51

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.

Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen.
- Er forklaringerne af afvigelserne korrekte og fyldestgørende.

### Væsentlige beløbsmæssige afvigelser:

d. Vi har konstateret væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal for følgende bevillinger (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse
Københavns Ejendomme, drift	-573	14
Københavns Ejendomme, anlæg	783	-273
Skatter og udligning	-751	51

**Københavns Ejendomme, drift.** Det samlede merforbrug for Københavns Ejendomme på 14 mio. kr. skyldes dels mindre lejeindtægter på 12,5 mio. kr. som følge af

tomgang i forbindelse med gennemførelsen af masterplanen dels mindre lejeindtægter på 1,8 mio. kr. i forbindelse med lejemålet Gl. Vasbygade.

Herudover udviser regnskabet en del afvigelser på enkeltfunktioner, hvilket bl.a. skyldes, at regnskabsforbruget ikke er blevet posteret på de relevante budgetkonti.

Københavns Ejendomme vil i 2008 omplacere budgettet på enkeltfunktioner, så der fremadrettet vil være overensstemmelse mellem budget og regnskab.

**Københavns Ejendomme, anlæg.** Det meget betydelige mindreforbrug på 273 mio. kr. under Københavns Ejendomes anlægsområde skyldes ifølge regnskabsforklaringerne, at mange projekter ikke har kunnet færdiggøres inden for det år, hvor anlægsbevillingen er givet, især når bevillingerne er givet i slutningen af året. Anlægsområdet er kendetegnet ved store anlægspuljer, der udmøntes i konkrete anlægsprojekter. Disse har i praksis ikke kunnet realiseres inden for kalenderåret.

Væsentlige enkeltafvigelser omfatter et mindreforbrug på 104,9 mio. kr. til administrationsbygninger, hvortil oplyses, at bevillingen til masterplanen for lokalisering af centralforvaltningen er givet samlet i 2007, mens projekterne strækker sig over flere år.

Et andet område er folkeskoler med et mindreforbrug på 96,7 mio. kr., hvortil oplyses, at en række restbevillinger og merforbrug fra BUF vedrørende Nyboder Skole, Vanløse Skole og Korsager skolen er overført sent i 2007, og at pengene ikke er nået at blive anvendt i 2007. Dertil kommer, at en række af projekterne under genopretningsplanen på folkeskoleområdet først blev igangsat ultimo 2007, hvorfor anlægsarbejderne ikke kom rigtigt i gang i 2007. I øvrigt blev der givet tillægsbevillinger i december 2007.

Yderligere skal nævnes et mindreforbrug på 42,9 mio. kr. vedrørende integrerede daginstitutioner, hvor der var væsentlige forskydninger i tidsplanen for nogle institutionsbyggerier. En fejlagtig ombytning af fortegnet ved den tidlige overførsel af midler fra 2007 til 2008 har medført, at budgettet i 2007 blev forøget i stedet for reduceret.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at der ved den tidlige overførsel af midler fra 2007 til 2008 blev overført 340,1 mio. kr. af anlægsbevillingen under Københavns Ejendomme – det korrigerede budget udgjorde pr. 26. oktober 2007 i alt 1.053,6 mio. kr.

**Skatter og udligning.** Nettomindreindtægten på 51 mio. kr. består af dels merindtægter på 31,8 mio. kr. vedr. andele af bruttoskat efter § 48 i kildeskatteloven og mindreudgift på 12,0 mio. kr. vedr. manglende efterregulering af grundskyld mv. angående Ørestadsselskabet dels mindreindtægt på 92,9 mio. kr. vedrørende dækningsafgift af forretningsejendommens forskelsbeløb.

Om den betydelige mindreindtægt på 92,9 mio. kr. oplyses yderligere i regnskabsforklaringerne:

"For tiden verserer flere sager om tilbagebetaling af for meget opkrævet dækningsafgift i op til 5 år. Det drejer sig blandt andet om fitnesscentre, Postterminalbygningen og parkeringsanlæg. I 4. kvartal 2007 er der alene til Carlsberg udbetalt 30 mio. kr."

Kultur- og Fritidsforvaltningen har på Revisionsdirektoratets foranledning fremsendt en specifikation af de ejendomshavere, der i 2007 har fået tilbagebetalt mere end 100.000 kr. pr. ejendom.

Supplerende oplyser forvaltningen, at tilbagebetalingerne er sket som følge af Vurderingsmyndighedens, Vurderingsankenævnets eller Landsskatterettens ændringer af vurderinger pr. 1. oktober 2002 og senere.

Forvaltningen tilføjer, at ændringer i ejendommens anvendelse fra erhverv til beboelse kommer til kommunens kendskab via registrering af byggesag eller i forbindelse med en vurdering samt på grundlag af ejeres oplysning om bygningsarealer, der anvendes til formål, som ikke er dækningsafgiftspligtige.

Endvidere oplyser forvaltningen, at der ikke ud over de tilbagebetalte beløb er hensatte forpligtelser.

Revisionsdirektoratet må konstatere, at regnskabsforklaringen til den betydelige mindreindtægt på 92,9 mio. kr. er ufyldstgørende, da den reale baggrund for tilbagebetalingen er uomtalt, herunder om tilbagebetalingen skyldes kommunens administration eller beror på eksterne forhold.

Revisionsdirektoratet skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på en netto-merudgift på funktion 7.28. Renter af kortfristede tilgodehavender i øvrigt. Det oplyses i regnskabsforklaringerne:

"Merudgiften vedrører afsavnsrenter i forbindelse med udbetaling af for meget indbetalt grundskyld og dækningsafgift, hvor tilsvaret er nedsat, jf. ovenfor under 7.68 Skatter. Seneste udbetaling i november udgjorde ca. 12 mio. kr. vedr. Carlsberg.

Problemet vedr. den øgede udgift til afsavnsrenter i forbindelse med ændring af grundskyld og dækningsafgifter er behandlet af Økonomiforvaltningen."

Der er intet oplyst om Økonomiforvaltningens eventuelle tiltag til løsning af problemet.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at Københavns Ejendomme søger at forbedre økonomistyringen af sin anlægsportefølje, da usikkerhed i prognosestyringen synes at foreligge begrundet med, at årsregnskabet betydelig mindreforbrug på 273 mio. kr. fulgte kort efter den tidlige overførsel fra 2007 til 2008 af 340,1 mio. kr.

Revisionsdirektoratet finder desuden, at den regnskabsmæssige forklaring til netto-merudgiften på 19,2 mio. kr. til renter ved udbetaling af for meget indbetalt grundskyld og dækningsafgift er ufyldstgørende, da der intet er oplyst om Økonomiforvaltningens standpunkt i sagen.

Revisionsdirektoratet finder også, at regnskabsforklaringen til den betydelige mindreindtægt på 92,9 mio. kr. er ufyldstgørende, da den reale baggrund for tilbagebetalingen af dækningsafgifterne er uomtalt, herunder om tilbagebetalingen skyldes kommunens administration eller beror på eksterne forhold.



Revisionsdirektoratet henstiller, at Kultur- og Fritidsforvaltningen i sagsindstillingen til Kultur- og Fritidsudvalgets behandling af dette årsrevisionsprotokollat giver mere fyldestgørende regnskabsforklaringer, herunder foranlediger Økonomiforvaltningens standpunkt indarbejdet.

### 3.7 Anlæg

#### Opfølgning af revisionen af 2006

**a.** Revisionsdirektoratet udtalte i årsrevisionsprotokollatet for 2006 kritik af, at Kultur- og Fritidsforvaltningen ikke havde afgivet anlægsregnskaber for 33 afsluttede anlægsbevillinger.

Revisionsdirektoratet foreslog, at Kultur- og Fritidsforvaltningens forslag til procedure for aflæggelse af anlægsregnskaber også indeholdt en tydelig beskrivelse af opgave- og ansvarsfordelingen mellem forvaltningerne.

Kultur- og Fritidsforvaltningen tog bemærkningen til efterretning og ville efter aftale med Revisionsdirektoratet afgive disse regnskaber inden den 1. oktober 2007.

Københavns Ejendomme ville udarbejde en forretningsgang for aflæggelse af anlægsregnskaber, så korrekt afgivelse af anlægsregnskaber skulle sikres fra 2007 og frem. I forlængelse af arbejdet med forretningsgangen ville Københavns Ejendomme sikre, at ansvarsfordelingen mellem forvaltningerne i særligt opmærksomhedskrævende tilfælde, fx i forbindelse med aflæggelse af anlægsregnskaber for puljer, blev klarlagt.

**b.** Af regnskabet for 2006 fremgik, at 79 anlægsbevillinger skulle være afsluttet. Københavns Ejendomme havde kategoriseret anlægsbevillingerne i 5 grupper:

1. Delbevillinger af større uafsluttede arbejder og lignende.
2. Anlægsregnskaber afgivet af fagforvaltningerne.
3. Arbejder finansieret af puljer i fagforvaltningerne.
4. Ibrugtaget, men med ikke uvæsentlige økonomiske udeståender.
5. Afsluttede arbejder.

Ad 1 Delbevillinger af større uafsluttede arbejder og lignende: Disse arbejder var delbevillinger af et større uafsluttet arbejde (fx arkitektkonkurrencer og forprojektering), hvor det kun var konkurrencen, projektering eller delarbejder, der var færdige. I denne kategori var 8 bevillinger af de 79. Det var forvaltningens opfattelse, at der

først skulle afgives anlægsregnskab for disse sager, når det samlede arbejde var afsluttet.

Revisionsdirektoratet har medio juni 2008 endnu ikke modtaget disse 8 anlægsregnskaber.

Ad 2 Anlægsregnskaber afgivet af fagforvaltningerne: De 3 anlægsregnskaber i denne gruppe er aflagt i den oprindelige fagforvaltning og behandlet på Uddannelses- og Ungdomsudvalgets møde den 14. december 2005.

Ad 3 Arbejder finansieret af puljer i fagforvaltninger: I denne gruppe var 7 anlægsbevillinger, og det var forvaltningens opfattelse, at anlægsregnskaberne skulle afgives af fagforvaltningerne, når hele puljen var afsluttet.

Revisionsdirektoratet har ikke kunnet konstatere, om der er aflagt anlægsregnskaber for disse 7 anlægsbevillinger i andre fagforvaltninger.

Ad 4 Ibrugtaget, men med ikke uvæsentlige økonomiske udeståender: Denne gruppe indeholdt bygninger mv., som var taget i brug, men hvor der endnu ikke er afgivet anlægsregnskab, da der var ikke uvæsentlige økonomiske udeståender (fx uafsluttede tvister og restarbejder). I denne gruppe var 28 anlægsbevillinger ud af de 79. Det var forvaltningens opfattelse, at anlægsregnskabet først skulle afgives, når der var sikkerhed omkring afgørelsen af disse udeståender.

Revisionsdirektoratet har modtaget anlægsregnskaber for 9 af disse bevillinger. Der resterer således stadig 19 regnskaber fra denne gruppe.

Ad 5 Afsluttede arbejder: Disse arbejder var afsluttet, og der kunne afgives anlægsregnskab. I denne gruppe var 33 anlægsbevillinger ud af de 79. Ved etableringen af Københavns Ejendomme 1. januar 2006 blev igangværende anlægsbevillinger overført fra fagforvaltningerne til Københavns Ejendomme. Den sidste stædeopgørelse med

overførsler blev først politisk behandlet december 2006. Dette har haft indflydelse på Københavns Ejendomes mulighed for afgivelse af anlægsregnskaberne i 2006.

Revisionsdirektoratet har modtaget 31 anlægsregnskaber fra denne gruppe. Dette svarer til det faktiske antal, idet en bevilling fejlagtigt var medtaget på listen over anlægsarbejder, samt at to bevillinger hænger sammen og derfor regnskabsforklares som en.

c. Af de i alt 77 anlægsbevillinger, der ifølge regnskab 2006 skulle være afsluttet i 2006, har Revisionsdirektoratet, jf. ovenstående, modtaget 40 anlægsregnskaber og som tidligere nævnt er 3 anlægsregnskaber aflagt i Uddannelses- og Ungdomsudvalget.

De 7 anlægsbevillinger for arbejder finansieret af puljer i fagforvaltningerne har Revisionsdirektoratet ikke kunnet finde aflagte anlægsregnskaber for.

Af de øvrige 27 manglende anlægsregnskaber fra 2006 vedrører 19 bygninger mv., der er ibrugtaget, men med ikke uvæsentlige økonomiske udeståender, og 8 anlægsregnskaber vedrørende delbevillinger af større uafsluttede arbejder og lignende.

De modtagne anlægsregnskaber bærer præg af, at der har været nogle problemer i opstartsfasen med hensyn til tidsfrister for aflæggelse af regnskaber for bevillingerne, og hvor bilagsmaterialerne blev opbevaret. Mange af regnskaberne bærer præg af, at der intet forbrug har været i hverken 2006 eller 2007, men anlægsregnskaberne er prisfremskrevet til 2007-priser. Endvidere fremgår det af regnskabsforklaringsmaterialet, at der i nogle tilfælde mangler bilag fra forvaltningerne.

Revisionsdirektoratet har endvidere konstateret, at det for de bevillinger, der er overført fra andre forvaltninger, har været svært at fremsøge oplysninger, da der er forskellige angivelser af bevillingsnumre.

Revisionsdirektoratet finder, at Københavns Ejendomme fremover bør sikre, at der til anlægsbevillingerne forefindes fyldestgørende og komplet materiale til brug for anlægsregnskabsaflæggelsen.

Revisionsdirektoratet forventer, at de resterende anlægsregnskaber for 2006 snarest afsluttes og tilsendes Revisionsdirektoratet.

**d.** Københavns Ejendomme har for at sikre afgivelse af korrekte anlægsregnskaber fra 2007 udarbejdet en forretningsgang for Københavns Ejendomme for aflæggelse af anlægsregnskaber af 28. oktober 2007. Endvidere er der udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse for Regnskabsaflæggelse for anlægsprojekter dateret den 13. juli 2007. Forretningsgangen for aflæggelse af anlægsregnskaber ligger på kommunens intranet sammen med forvaltningens øvrige forretningsgange.

I forlængelse af arbejdet med forretningsgangen ville Københavns Ejendomme sikre, at ansvarsfordelingen mellem forvaltningerne i særligt opmærksomhedskrævende tilfælde, fx i forbindelse med aflæggelse af anlægsregnskaber for puljer, blev klarlagt.

Revisionsdirektoratet er ikke bekendt med, om der er udarbejdet en forretningsgang/arbejdsgangsbeskrivelse med ansvarsfordeling mellem forvaltningerne i forbindelse med aflæggelse af anlægsregnskaber for puljer.

**e.** Kultur- og Fritidsudvalget tog på mødet den 16. august 2007 (KFU 374/2007) Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning og godkendte forvaltningens påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

Kultur- og Fritidsudvalget anmodede endvidere på mødet om at få forelagt udestående anlægsregnskaber. Anlægsregnskaberne for de 31 anlægsbevillinger blev forelagt for udvalget på mødet den 1. november 2007 sammen med et skema med mer- eller mindreforbrug i forhold til de enkelte anlægsbevillinger. Udvalget tog anlægsregnskaberne til efterretning.

På Kultur- og Fritidsudvalgets møde den 4. oktober 2007 indstillede forvaltningen, at udvalget tog revisionsberetningen 2006 til efterretning, og at udvalget godkendte forvaltningens effektuerede og påtænkte foranstaltninger i forhold hertil. Indstillingen blev godkendt af udvalget.

Revisionsudvalget tilsluttede sig Revisionsdirektoratets kritik af de manglende anlægsregnskaber, jf. Økonomiudvalgets betænkning over Revisionsdirektoratets beretning til Borgerrepræsentationen (BR 422/2007).

Kultur- og Fritidsforvaltningen har i bilag til besvarelsen af 3. marts 2008 af Revisionsdirektoratets brev om oplysninger til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007 vedlagt "Notat vedrørende risikovurdering af budget november 2007", dateret den 12. december 2007. Vedrørende anlægsbudgettet fremgår, at der i forbindelse med tredje regnskabsprognose forventedes et mindreforbrug, som søges overført til 2008.

f. Københavns Ejendomme har afgivet "Orientering om anlægsstyring i Københavns Ejendomme" (KFU 404/2007 af 30. august 2007) til Kultur- og Fritidsudvalget. Københavns Ejendomme beskriver bl.a., at der har været flere udfordringer, der har påvirket muligheden for overholdelsen af budgetter og tidsfrister.

Københavns Ejendomme gennemfører løbende et stort antal anlægsopgaver. I 2007 har flere projekter oplevet en eller flere af nedenstående udfordringer, der har påvirket muligheden for at overholde budgetter og tidsplaner:

- Forsinkelser i beslutningsproces, forundersøgelser eller licitation.
- Dårlige licitationsresultater som følge af mindre konkurrence i byggebranchen.
- Udvikling i byggeprisindekset, der overstiger den prisudvikling, der lægges til grund for den afgivne bevilling.
- Efterfølgende forsinkelser eller prisstigninger som følge af en generel øget usikkerhed eller som følge af unikke projekter mv.

Forsinkelser og risiko for budgetoverskrivelse hænger i høj grad sammen. Københavns Ejendomme havde via risikostyringssystemet estimeret risiko for forsinkelser og medfølgende budgetoverskridelser for 76 igangværende anlægssager. Risikovurderingerne omfattede både projekter overført 1. januar 2006 og andre igangværende projekter.

Københavns Ejendomme anførte, at 19 sager svarende til 25 % havde høj risiko for forsinkelse. Baggrunden for forsinkelsen blev anført til for størstedelens vedkommende afventende beslutningsproces i forvaltningen, politisk udvalg eller myndighed, samt dårligt licitationsresultat, uforudsete hændelser og uoverensstemmelse mellem brugerkrav og budget.

Det anføres endvidere, at forsinkelser medfører betydelig risiko for budgetoverskridelser. Flerårige anlægsbevillinger fremskrives kun med den almindelige prisudvikling. Udviklingen i byggeprisindekset sammenlignet med den almindelige prisudvikling. Udviklingen i byggeprisindekset sammenlignet med den almindelige prisudvikling, som anvendes ved prisenfremskrivningen af flerårige anlægsprojekter viser, at forskellen er øget i de senere år. Byggeprisindekset er steget væsentligt mere end den almindelige prisudvikling.

Københavns Ejendomme videreudvikler løbende anlægsstyringen for at imødegå markedsudfordringerne. Hovedpunkterne i Københavns Ejendommens indsats for at sikre budgetoverholdelse og overholdelse af tidsplan ved anlægsregnskaber er:

1. Tidlig involvering i sagsforløb.
2. Opbygning af erfaring og kompetence.
3. Organisering (ansvarsforhold og rapporteringskrav).
4. Professionel projekt- og tidsstyring.
5. Hyppig opfølgning af tid, kvalitet og økonomi.

Københavns Ejendomme har opstillet hvilke udfordringer, der forudses, hvilken indsats der skal indsættes, og hvem der er ansvarlige. Københavns Ejendomme vil intensivere dialogen med forvaltningerne. Den løbende information om status på Københavns Ejendommens anlægssager foreslås fremover givet i forbindelse med den

kvartalsvise budgetopfølgning. Oversigten vil indeholde oplysninger om antal projekter for de enkelte forvaltninger, projekternes stade samt oplysninger om væsentlige problemer og resultater knyttet til projekterne, herunder opfølgning på tidsplan og budget.

Ledelsesgruppen i Kultur- og Fritidsforvaltningen udarbejder månedligt et notat vedrørende risikovurdering for den enkelte måned. Risikovurderingerne er endvidere opdelt i henholdsvis driftsbudgettet og anlægsbudgettet. Risikovurderingen for anlægsbudgettet er grundlagt fra Københavns Ejendomes risikostyringssystem.

g. Københavns Ejendomme har bedt COWI om at foretage en evaluering af Københavns Ejendomme. Evalueringen skulle omfatte Københavns Ejendomes første 18 måneder og gøre status i forhold til målsætningerne ved dannelsen af Københavns Ejendomme. COWI har forestået udarbejdelsen af rapporten "Evaluering af Københavns Ejendomme" af april 2008.

Af Borgerrepræsentationens oprindelige beslutningsgrundlag fremgik, at der ved etableringen af Københavns Ejendomme kunne påregnes en effektivisering af ejendomsområdet. Det er, trods en markant øget omsætning, ikke lykkedes at igangsætte alle de projekter, der var afsat midler til. Der må således forudses et løbende effektiviseringspres på organisationen.

Revisionsdirektoratet angiver nedenfor i summarisk form nogle af de konstateringer, COWI fremkommer med i den aflagte rapport:

- Af punkt 3.3 "Effektivt byggeri og anlæg" fremgår, at målet er at udføre bygge- og anlægsopgaver effektivt med udgangspunkt i en bestiller/udfører model. COWI beskriver, at Københavns Ejendomme har demonstreret positive resultater i forhold til at skabe mere effektive bygge- og renoveringsopgaver på basis af en BUM-model. Der er imidlertid fortsat udfordringer, der skal løftes, særligt i samarbejde med forvaltningerne.



- Ny kontrakt pr. 1. januar 2008 mellem Københavns Ejendomme og Kultur- og Fritidsforvaltningen, som betyder, at Københavns Ejendomme kommer til at betale for overskridelser på tid og budget, i stedet for som tidligere, hvor Københavns Ejendomme kunne sende regningen videre til de enkelte forvaltninger. Kontrakten betyder samtidig, at Københavns Ejendomme kan beholde og disponere over et evt. overskud som resultat af optimering af ressourcer og besparelser ved nye udbudsformer etc. Denne ordning har medført en vis mistro blandt andre forvaltninger, idet den opleves som et incitament for Københavns Ejendomme til at overbudgettere projekterne.
- BUM-modellen kan ikke betragtes som færdigudviklet. Særligt bør der arbejdes med en bedre fælles forståelse af snitfladerne i forhold til forvaltningerne.
- Cowi anfører, at det forventede mindreforbrug på anlæg skyldes, at halvdelen af midlerne til genopretningsplanerne er indregnet, men ikke er igangsat. Det er samtidig udtryk for en generel tendens i markedet, hvor mangel på arbejdskraft har gjort det svært at få gennemført projekter inden for tidsplanen.
- Tidsforbruget til den politiske beslutningsproces omkring bygge- og anlægsopgaver skal også tages i betragtning. Det er en medvirkende årsag til, at anlægsopgaver bliver forsinkede.
- Der er ligeledes et særligt krav om, at der på alle projekter over 30 mio. kr. bliver foretaget en risikovurdering af en ekstern rådgiver. Det har ikke været muligt at foretage en opgørelse over det aktuelle niveau for overskridelse af tid og økonomi på projekter i Københavns Ejendomme, da dette endnu ikke opgøres centralt.
- COWI skriver i sammenfatningen (3.3.4), at Københavns Ejendomme har formået at igangsætte mange renoverings- og byggeprojekter, men der er behov for endnu mere fart, hvis forventningerne skal opfyldes.
- Oplevelsen af Københavns Ejendommers effektivitet er overvejende positiv. Men der er ikke etableret systemer, der sikrer, at data og oplysninger om de enkelte projekter er samlede og let tilgængelige for medarbejderne i Københavns Ejendomme. Det giver problemer med styringen af de enkelte sager og projekter.

- Det er lykkedes at etablere en BUM-model både i forhold til forvaltningerne og i forhold til eksterne leverandører. Samarbejdet er dog ikke uden torne. Særligt er der behov for at etablere klarere snitflader i forhold til forvaltningerne.

### **Revisionen af 2007**

**h.** Det fremgår af kommunens regnskab for 2007, side 210-214, at Kultur- og Fritidsforvaltningen har afsluttet 19 anlægsbevillinger vedrørende 2007 og 1 vedrørende 2006. Revisionsdirektoratet har imidlertid konstateret, at der reelt kun er 15 anlægsbevillinger vedrørende 2007, da nogle optræder op til 3 gange i anlægsoversigten.

Revisionsdirektoratet har modtaget 11 anlægsregnskaber vedrørende 2007. 7 af disse fremgår af anlægsoversigten i regnskabet for 2007, mens 4 alene fremgår af anlægsoversigten for 2006.

Revisionsdirektoratet mangler således at modtage anlægsregnskaber for 8 anlægsbevillinger, der blev afsluttet i 2007.

Ifølge Københavns Kommunes Budget- og Regnskabshåndbog skal der aflægges særskilt anlægsregnskab senest 6 måneder efter arbejdets afslutning. Et anlægsregnskab vurderes som afsluttet, når der foreligger en ibrugtagningstilladelse eller bygningen mv. er ibrugtaget. Udvalget skal i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for det år, hvori det pågældende anlægsregnskab er afsluttet, redegøre for anlægsarbejdet.

Forvaltningen skal afgive de særskilte anlægsregnskaber med bemærkninger for væsentlige afvigelser mellem bevilling og regnskab til Økonomiforvaltningen og Revisionsdirektoratet.

Revisionsdirektoratet finder, at Københavns Ejendomme har iværksat initiativer, der forventes at kunne afhjælpe en del af de problemstillinger, Københavns Ejendomme har været udfordret med i opstartsfasen.

Revisionsdirektoratet må imidlertid konstatere, at processen har været mere langstrakt end forudset og er kommet til udtryk bl.a. i forbindelse med afgivelse af anlægsregnskaber.

Kultur- og Fritidsforvaltningen har til Revisionsdirektoratets udkast til revisionsprotokollatets punkt om manglende anlægsregnskaber oplyst, at de endnu ikke afgivne anlægsregnskaber i henhold til listerne i årsregnskaberne kan begrundes i følgende forhold, som er kategoriseret i 5 kategorier:

1. Anlægsbevillinger, der endnu ikke er afsluttet, i alt 18.
2. Anlægsbevillinger, der er regnskabsforklaret, i alt 2.
3. Anlægsbevillinger, der er finansieret af diverse puljer i fagforvaltningerne, og som derfor skal regnskabsforklares derfra, i alt 7.
4. Anlægsbevillinger, der er medtaget to gange i udkastet, i alt 5.
5. Projekter, der er finansieret som en del af en vedligeholdelsespulje, der vil blive regnskabsforklaret samlet, i alt 1.

Ovenstående kommentarer bør efter forvaltningens opfattelse medføre, at punkterne 1-5 med i alt 33 anlægsbevillinger fratrækkes de 42 (Revisionsdirektoratets opgørelse af manglende regnskaber – regnskab 2006 (34) og regnskab 2007 (8)).

De resterende 9 vil blive afsluttet inden den 15. oktober 2008.

Revisionsdirektoratets opgørelse af de manglende 42 anlægsregnskaber bygger på, at der i den obligatoriske oversigt i kommunens samlede årsregnskab 2007 er en kolonne med oplysning om "Afsluttet/afsluttes år". Denne angivelse betyder efter Revisionsdirektoratets opfattelse, **at** hvis der oplyses 2007 eller tidligere, så er anlægsarbejdet afsluttet, **at** hvis der oplyses 2008 eller senere, så forventes anlægsarbejdet afsluttet i det pågældende år.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at der også i år ikke er aflagt anlægsregnskaber for afsluttede anlægsbevillinger.

Det anbefales, at Kultur- og Fritidsforvaltningen får tilrettelagt en fast praksis til at kunne opfylde oplysningskravene i kommunens regnskab.

### **3.8 Eftersyn af likvide midler**

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

I årsrevisionsprotokollatet til regnskab 2006 henstillede Revisionsdirektoratet, at Kultur- og Fritidsforvaltningen udarbejdede en konkret plan for, hvorledes antallet af bemærkninger til kasseeftersynene blev nedbragt.

I Kultur- og Fritidsudvalgets besvarelse angives det, at forvaltningen i samarbejde med Koncernservice vil sætte målet ind på opgaven, idet man i 2006 og 2007 implementerer KMD Web kassesystem i de fleste af forvaltningens kasser. I den forbindelse sættes der særlig fokus på kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ. Forvaltningen forventede, at det nye kassesystem var fuldt implementeret inden udgangen af 2007. Det er forvaltningens erfaring, at med indførelsen af det nye system nedbringes antallet af fejl.

I Kultur- og Fritidsforvaltningens midtvejsopfølgning til Kultur- og Fritidsudvalget (j.nr. 110/2008 af 27. marts 2008) anføres det, at Koncernservice har oplyst, at KMD Web kassesystem nu bruges i alle kasser på forvaltningens område på nær tre.

Yderligere kasser forventes at komme på systemet i første halvår 2008. Status ultimo februar 2008 er, at der fortsat er problemer i forhold til den tekniske løsning, men at Koncernservice arbejder på at løse problemerne.

Koncernservice oplyste endvidere, at Koncernservice ville komme med et udspil til ændring af kasseeftersynene inden for meget kort tid.

#### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Kultur- og Fritidsforvaltningen og Koncernservice snarest muligt fremlægger den konkrete implementeringsplan for kasseeftersynene for Kultur- og Fritidsudvalget.

### **3.9 Regnskabs gennemgang**

Revisionsdirektoratet har udbedt sig Kultur- og Fritidsforvaltningens seneste årlige redegørelse for vurdering af kontrollen og den foretagne gennemgang af de reviderede regnskaber mv.

I Kultur- og Fritidsforvaltningen varetages tilskudsforvaltningen af søjlerne Kunst & Kultur og Fritid & Idræt.

Kunst & Kultur anfører i sin redegørelse af 25. februar 2008, at redegørelsen er udfærdiget i henhold til "Vejledning i forvaltning af tilskud under Kultur- og Fritidsforvaltningen".

Vejledningen foreskriver, at tilskudsordninger skal gennemgås og kontrolleres, samt at en kort rapport om resultatet af forvaltningens samlede gennemgang bør udarbejdes.

Kunst & Kultur redegør for den udførte kontrol for 2007 samt for den generelle kontrol med tilskud på Kunst & Kulturs område.

Redegørelsen er i og for sig tilfredsstillende, men selve resultatet af gennemgangen er begrænset til én kommentar, nemlig kritik af kravet om indsendelse af midtvejs-evaluering for mindre 1-årige driftstilskud.

Fritid & Idræt oplyser i sin redegørelse af 3. marts 2008 kort om kontrollen med driftstilskud inden for folkeoplysningsområdet og inden for øvrige tilskudsområder.

Der er intet oplyst om selve resultatet af regnskabs gennemgangen.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet henstiller, at Kultur- og Fritidsforvaltningen drager omsorg for, at søjlerne Kunst & Kultur og Fritid & Idræt opsummerer resultatet af regnskabs gennemgangen, så erfaringerne kan anvendes ved næste års regnskabs gennemgang.

## **4. Revision af særlige regnskabsområder**

### **4.1 IT-anvendelse**

#### **Revisionen af 2007**

##### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

a. Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder) foretaget en gennemgang af de kontroller, forvaltningens IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (IT-sikkerhedsregulativet af oktober 2002).

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentation af de tildelte autorisationer samt den brugeradministration, der siden 1. april 2007 er udført af Koncernservice – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgangen er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af Kultur- og Fritidsforvaltningens kontrol og dokumentation fremgår af dette revisionsprotokollat.

Revisionsdirektoratet vil i et revisionsprotokollat til Økonomiudvalget redegøre for det samlede resultat af undersøgelsen af udvalgte områder af kommunens dokumentation af adgange til egne systemer og data.

##### **Autorisationer omfattet af gennemgangen**

b. Følgende autorisationer er omfattet af gennemgangen:

- Autorisationer til SKAT TS-tele.
- Autorisationer til øvrige systemer og data (opdatering/forespørgsel).

Baggrunden for gennemgangen af tildelte autorisationer til SKAT TS-tele er Københavns Kommunes aftale af 26. januar 2001 med Told- og Skattestyrelsen om direkte opkobling til samt selvstændig autorisation af kommunens ansatte til anvendelse af diverse skattesystemer via TS-tele.

Gennemgangen af adgange til SKAT har taget udgangspunkt i de adgange, kommunen ultimo 2007 havde tildelt brugere via autorisationssystemet AU.

SKAT's nye webbaserede system fra marts 2008, hvor kommunen via SKAT's extranet tildeler adgange til medarbejdere med digital signatur, har ikke været omfattet af gennemgangen.

Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet (RACF – Resource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning). Disse oplysninger omfatter bl.a. kommunens aktive brugere (brugeridenter) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

For Kultur- og Fritidsforvaltningen er der i alt udtaget 11 tilfældige stikprøver. 6 brugeridenter med adgange til kommunens øvrige systemer og data og 5 brugeridenter med adgange til SKAT TS-tele. Revisionsdirektoratet har analyseret de modtagne data via revisionsværktøjet IDEA.

### **Dokumentation af tildelte autorisationer**

c. For de 11 udvalgte brugeridenter har Revisionsdirektoratet den 8. april 2008 skriftligt anmodet Kultur- og Fritidsforvaltningens IT-sikkerhedsleder om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i IT-sikkerhedsregulativet:

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.
- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.



- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

Revisionsdirektoratet her efterfølgende haft interview med forvaltningens IT-sikkerhedsleder om dennes opgaver og kontroller.

I det følgende er givet forvaltningens generelle oplysninger i relation til de nævnte opgaver og kontroller:

### **Ad Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer**

IT-sikkerhedsleder har for hver organisatorisk enhed udnævnt en række autorisationsansvarlige, ud over afdelingsleder. Dette er sket ved, at samtlige afdelingsledere i forvaltningens organisatoriske enheder er anmodet om at udpege de personer/stedfortrædere, der i praksis har kendskabet til hvilke brugerautorisationer, de enkelte brugere i hver afdeling har behov for i forhold til de arbejdsopgaver, de udfører.

Revisionsdirektoratet har fået udleveret en oversigt over godkendte autorisationsansvarlige i alle afdelinger.

Det oplyses i denne forbindelse, at IT-sikkerhedsleders kendskab til de enkelte organisatoriske enheders arbejdsområder samt behovet for autorisationer/transaktionskoder på denne måde bliver mindre. Fremgangsmetoden er dog valgt for, at forvaltningen i praksis kan få autorisationsprocedurene til at fungere.

Anmodning om brugeroprettelser/-nedlæggelser samt medarbejderadgange gives formelt via blanket eller mail fra de udpegede autorisationsansvarlige, hvor der angives hvilke brugeroprettelser/adgange (brugergrupper/brugerprofiler), der skal godkendes af forvaltningens IT-sikkerhedsleder.

Efter etableringen af Koncernservice sender forvaltningens afdelingschefer/autorisationsansvarlige ovennævnte anmodninger direkte til Koncernservice, der nu varetager brugeradministrationen for forvaltningens IT-sikkerhedsleder.

Eneste undtagelse herfra er tildeling af adgange til SKAT TS-tele, der fortsat varetages af forvaltningens IT-sikkerhedsleder.

Det oplyses i øvrigt, at der formelt ikke er indgået nogen aftale med Koncernservice om forvaltningens brugeradministration.

**Ad At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

**Generelt.** Forvaltningen har ikke ensartede arbejdsgange på dette område.

IT-sikkerhedsleder kontrollerer kun tildelte adgange i forbindelse med brugeroprettelser og ikke ved de autorisationsansvarliges løbende tildelinger.

Forvaltningen vil vurdere dette i forbindelse med indførelse af kommunens nye Sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsleder oplyser, at forvaltningens kontrol reelt kun kan foretages via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem. Da forvaltningens tidligere vicesikkerhedsleder – der besidder denne adgang – pr. 1. april 2007 er overgået til Koncernservice, er det kun forvaltningens overordnede sikkerhedsleder, der i praksis kan foretage denne kontrol.

Forvaltningen efterlyser derfor en udvidelse af forespørgselsadgange til ZI-sikkerhedssystemet, så mulighederne for løbende kontrol forbedres.

**Løbende kontrol.** IT-sikkerhedsleder kontrollerer den daglige sikkerhedsrapport, der modtages fra kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.

Rapporten indeholder bl.a. oplysninger om: Oprettelse af brugergruppe, Autorisation af brugere til brugergruppe, Fremmed sikkerhedsleder har autoriseret bruger til brugergruppe, Brugere slettet i sikkerhedssystemet, Nyt kendeord afgivet, Sletning af brugeres autorisation til transaktion.

Månedligt modtages en rapport over brugeridenternes benyttelse og forsøg på benyttelse af autorisationer/transaktioner samt rapport over brugeridenter, der ikke har været anvendt i over 180 dage.

Den sidste rapport anvender IT-sikkerhedsleder til kontrol af, om de autorisationsansvarlige har givet besked om sletning af brugere.

**Ad At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen**

IT-sikkerhedsleder oplyser, at de systemansvarlige ikke som foreskrevet i IT-sikkerhedsregulativets § 17, har fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.

**Ad At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

Forvaltningens IT-sikkerhedsleder oplyser, at der ikke som foreskrevet i IT-sikkerhedsregulativets § 32 er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren.

IT-sikkerhedsleder oplyser, at forvaltningen ifølge forretningsgangen er ansvarlig for oprettelse af brugergrupper og brugerprofiler, men at de ikke selv kan oprette disse.

Derfor anmoder forvaltningen altid KMD om at oprette de profiler og grupper, der er behov for. Forvaltningen håber, at et eventuelt forbedret system kan give IT-sikkerhedsleder bedre mulighed for at følge forretningsgangene.

Resultatet af forvaltningens dokumentation fremgår af følgende tabel:

System	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder	Antal autorisationer/-transaktionskoder i stikprøven	Antal godkendte i stikprøven
Øvrige systemer og data	6	6	1.426	490
SKAT TS-tele	5	3	-	-

Som det fremgår, har forvaltningen for 9 ud af 11 tilfældigt udvalgte brugeridenter kunne tilvejebringe dokumentation for godkendelse af brugeroprettelser eller tildelte adgange til egne systemer og data.

Direktoratet konstaterer, at forvaltningen har et højt niveau for dokumentation af tildelte adgange til systemer og data.

På grundlag af de datasæt, vi har modtaget fra KMD er i tabellen oplyst antallet af autorisationer/transaktionskoder. Ud fra forvaltningens fremsendte dokumentation har direktoratet opgjort antallet af de tilsvarende godkendte autorisationer/transaktionskoder. Opgørelsen er sket ud fra tilgængelige oplysninger om tildelte brugergrupper med tilhørende autorisationer/transaktionskoder.

Antallet af autorisationer/transaktionskoder for de 5 brugeridenter med adgange til SKAT TS-tele har ikke kunnet identificeres.

**d.** Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har efter det nye sikkerhedsregulativ fortsat ansvaret for administrationen af dette område, uanset at brugeradministrationen er overført til Koncernservice. Revisionsdirektoratet skal derfor anbefale følgende:

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder får dokumenteret brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningens sikkerhedsområder.
- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. forvaltningens IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenter, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenter.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer med hensyn til: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.

- At dokumentationen fremover sker således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data inden for de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridenternes sletning, og indtil disse frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder og autorisationsansvarlige tilvejebringer større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om forvaltningens autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder indenfor forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).

### **Revisionsbemærkning**

På grundlag af IT-gennemgangen finder Revisionsdirektoratet det tilfredsstillende, at Kultur- og Fritidsforvaltningen for 6 tilfældigt udvalgte stikprøver for: Øvrige systemer og data, kan dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Derimod finder direktoratet det utilfredsstillende, at der for SKAT TS-tele kun kan dokumenteres 3 ud af 5 tilfældigt udvalgte stikprøver.

Direktoratet har fremsat en række generelle forslag til forvaltningens forbedring af den fremtidige administration af IT-området.

## **4.2 Løn**

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 9/2006 af 11. juli 2007) fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at forvaltningen for lønområdet ikke havde udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse til brug for de centrale og decentrale enheder.

Personale & Organisation i Kultur- og Fritidsforvaltningen har efterfølgende udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse for lønanvisningen i KMD OPUS i overensstemmelse med revisionens anbefalinger. Forretningsgangsbeskrivelsen er februar 2008 lagt på kommunens intranet sammen med forvaltningens øvrige forretningsgange. Revisionsdirektoratet har gennemgået beskrivelsen bl.a. i lyset af Økonomiforvaltningens Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system (januar 2008).

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratets gennemgang af forretningsgangsbeskrivelsen for lønområdet har givet anledning til at fremsætte nogle synspunkter, som er meddelt forvaltningen.

## **5. Andre opgaver**

### **5.1 Revisorerklæringer**

Direktoratet har i 2007 afgivet revisorerklæring på følgende regnskabsopgørelser:

Kunststyrelsen – Tilskud til projekt:

- Amager Kulturpunkt – honorarstøtte for 2006.
- Pilegården – honorarstøtte for 2006.
- Bispebjerg Kulturcenter – honorarstøtte for 2006.
- Refusion af Børne- og opsøgende teater 2006.
- Kunsthallen Nikolaj 2006.

Kulturarvsstyrelsen – Tilskud til projekt:

- Tilskud til kulturmiljøområdet for København og Frederiksberg kommuner 2006.
- Thorvaldsens Museums årsregnskab 2006.
- Københavns Bymuseums årsregnskab 2006.
- Decentralisering af bygningsfredningsområdet.

Biblioteksstyrelsen – Tilskud til projekt:

- Billedbog på CD – Sprogstimulering af to-sprogede småbørn.
- Børn bruger biblioteker.
- Læring, Lyst og Viden.
- Downlaan 2005-2006.
- Penalhus/Sproget – Porten til det åbne samfund.
- Absalon.

Lokale- og Anlægsfonden, Idrætspolitisk Idéprogram (Ipip) – Tilskud til projekt:

- Fremme af Idræt i Holmbladsgade.

Nordisk Kulturfond – Tilskud til projekt:

- Nordlys Festival.

Erhvervs- og Byggestyrelsen – Tilskud til projekt:

- Medfinansiering af udviklingsomkostninger i forbindelse med etablering af offentlig-privat partnerskab.

Øvrige:

- Københavns Drengeskole årsregnskab for 2006.
- Sankt Annæ Pige-skole årsregnskab for 2006.



## **5.2 Større undersøgelser**

Revisionsdirektoratet har for 2007 til Kultur- og Fritidsforvaltningen afgivet følgende større undersøgelse:

- Protokollat nr.5/2007 af 30. juni 2008 om Opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

4. juli 2008

Jan Christensen

/Anette Lyngaa

**Større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender**

**Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger**

---

### 3. Revisionsprotokollat nr. 5/2007 - større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender

Revisionsdirektoratet har gennemført en større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender og har anmodet om Kultur- og Fritidsudvalgets besvarelse heraf.

#### INDSTILLING OG BESLUTNING

Kultur- og Fritidsforvaltningen indstiller,

1. at Kultur- og Fritidsudvalget godkender denne indstilling som udvalgets svar på revisionsprotokollat nr. 5/2007 (større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender).

#### Kultur- og Fritidsudvalgets beslutning i mødet den 21. august 2008:

Fra Revisionsdirektoratet overværede revisionsdirektør Jan Christensen, revisor Anette Lyngå og fuldmægtig Rasmus Hansen behandlingen af punktet.

Indstillingen blev godkendt.

Kultur- og Fritidsudvalget besluttede, at Kultur- og Fritidsforvaltningen skal udarbejde et præcist kommissorium, med henblik på forelæggelse for Kultur- og Fritidsudvalget, Økonomiudvalget og Borgerrepræsentationen.

#### PROBLEMSTILLING

Revisionsdirektoratet har den 30. juni 2008 fremsendt revisionsprotokollat nr. 5/2007 til Kultur- og Fritidsudvalget.

Revisionsdirektoratet finder det tilfredsstillende, at kommunen har oprettet en fælles opkrævningsenhed, Opkrævning & Ejendomsskat og bemandede enheden med erfarne medarbejdere fra den nu nedlagte Skatte- og Registerforvaltning. Herudover findes forretningsgangene, for enhedens arbejde, dækkende beskrevet.

Revisionsdirektoratet finder det derimod stærkt beklageligt, at der på det generelle plan (overordnet for alle forvaltninger i kommunen), har været mangelfuld styring af kommunens samlede tilgodehavender (kort- og langfristet), der udgør en væsentlig del af kommunens økonomi.

Revisionsdirektoratet anbefaler, at der snarest træffes de fornødne beslutninger til brug for understøttelsen af en professionel debitorstyring, der bygger på en enstrengt model, hvor samtlige kommunens tilgodehavender indgår, med anvendelse af ét IT-system og hvor fagforvaltningerne opgør og registrerer fordringerne i det valgte IT-system.

Herudover anbefaler Revisionsdirektoratet til overvejelse, om det fortsat er hensigtsmæssigt, at placere Opkrævning & Ejendomsskat i Kultur- og Fritidsforvaltningen og ikke snarere i Koncernservice under Økonomiforvaltningen.

Efter gældende regler skal svar på revisionsprotokollater afgives senest 4 uger efter modtagelsen. Forvaltningen har den 3. juli 2008 meddelt Revisionsdirektoratet, at svaret på nærværende protokollat først kan foreligge, når udvalget har behandlet sagen.

#### LØSNING

Af det følgende afsnit fremgår svar på de konkrete, i revisionsprotokollatet rejste forhold.

##### *Mangelfuld styring af kommunens samlede tilgodehavender*

###### Svar:

Det har været Kultur- og Fritidsforvaltningens opfattelse, at de kortfristede tilgodehavender har været Opkrævning & Ejendomsskats ansvarsområde. De langfristede tilgodehavender, såsom aktier, andelsbeviser, deponerede beløb for lån m.v. er anset for tilgodehavender styret af den enkelte fagforvaltning eller centralt fra Økonomiforvaltningen og ikke - som anført af Revisionsdirektoratet - henført til Opkrævning & Ejendomsskat.

Med henblik på fastsættelse og optimering af en overordnet styring af kommunens samlede tilgodehavender, vil Kultur- og Fritidsforvaltningen, på baggrund af revisionsprotokollat nr. 5/2007, nedsætte en arbejdsgruppe under ledelse af Kultur- og Fritidsforvaltningens økonomichef, med deltagelse af nøglepersoner fra Opkrævning & Ejendomsskat og de enkelte fagforvaltninger.

For at sikre en optimering af en professionel debitorstyring kræver det, at fagforvaltningerne inddrages i processen, idet de har et medansvar herfor.

Arbejdsgruppen skal fremkomme med oplæg til beslutning om, hvilke af kommunens samlede tilgodehavender, der skal henføres til Opkrævning & Ejendomsskat, samt fastlægge snitfladen mellem Opkrævning & Ejendomsskat og en eventuel tværgående finansstyrende enhed om de langfristede tilgodehavender, i det omfang de ikke placeres i Opkrævning & Ejendomsskat.

Arbejdsgruppens konklusioner skal danne grundlag for den politiske behandling af den fremtidige styring af kommunens samlede tilgodehavender.

##### *Enstrengt model – ét IT-system*

###### Svar:

Kultur- og Fritidsforvaltningen er enig i visionen – ét IT-system i kommunen. På nuværende tidspunkt har både KMD Debitor og KØR Debitor hver deres kvaliteter, som del af den integrerede debitorstyring, der foregår i Opkrævning & Ejendomsskat. Som Revisionsdirektoratet udtrykker i protokollatet, har Opkrævning & Ejendomsskats tekniske håndtering af KMD Debitor stort set foregået problemfrit. Det skal endvidere tages i betragtning, at der ikke er belæg for at antage, at der med fordel kan ske en sammenfletning af sagsbehandlingssystemet KMD Debitor, med relativt komplicerede fagspecifikke modersystemer og et faktureringsystem som f.eks. KØR Debitor. Indtil der træffes beslutning om ét IT-system, anvendes fortsat ovennævnte systemer med tilhørende snitflader, idet det anses som den bedste IT-løsning på det foreliggende grundlag.

*Organisatorisk placering af Opkrævning & Ejendomsskat*Svar:

Det bemærkes, at sideløbende med Revisionsdirektoratets undersøgelse, har der pågået et arbejde, i en arbejdsgruppe under ledelse af Kultur- og Fritidsforvaltningen (Opkrævning & Ejendomsskat), med repræsentanter fra Socialforvaltningen, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, Teknik- og Miljøforvaltningen, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen og Koncernservice. Arbejdsgruppen fremkommer med en række anbefalinger, bl.a. optimering af arbejdsgange mellem fagforvaltningerne og Opkrævning & Ejendomsskat i forbindelse med overførsel af ubetalte fordringer til Opkrævning & Ejendomsskat.

Arbejdsgruppen har ikke fundet, at der er særlige fordele ved at flytte opgaven til Koncernservice.

Det skal videre bemærkes, at Koncernservice tilsyneladende har fravalgt håndtering af borgerrelaterede opgaver (jf. de strategiske og forretningsmæssige muligheder ved etablering af Koncernservice i Københavns kommune dateret 26. september 2006, doknr. 1920094). Væsentlige dele af opgaverne i Opkrævning & Ejendomsskat er såvel borgerrelateret som myndighedsudøvelse. Det har næppe været hensigten at flytte myndighedsudøvende opgaver til Koncernservice - opgaver som eksempelvis ikke kan overdrages til en privat udbyder ved et eventuelt udbud.

Det er videre Kultur- og Fritidsforvaltningens vurdering, at der på nuværende tidspunkt ikke vil opnås yderligere rationaliseringsgevinster ved at overføre Opkrævning & Ejendomsskat til Koncernservice under Økonomiforvaltningen.

Det er derfor den sammenfattende vurdering, at Opkrævning & Ejendomsskats forankring i Kultur- og Fritidsforvaltningen fastholdes.

Hvis den foreslåede arbejdsgruppe vedrørende styring/placering af kommunens samlede tilgodehavender finder, at en større del af kommunens tilgodehavender skal placeres under Opkrævning & Ejendomsskat end for nuværende, kan grundlaget for Opkrævning & Ejendomsskats organisatoriske placering ændre sig, idet en nærmere kontaktholdelse til en tværgående finansstyrende enhed kan være hensigtsmæssig.

**ØKONOMI**

Sagen har ingen selvstændig økonomisk virkning.

**VIDERE PROCES**

Svar på revisionsprotokollat vil blive fremsendt til Revisionsdirektoratet umiddelbart efter Kultur og Fritidsudvalgets behandling af sagen.

Kultur- og Fritidsforvaltningen vil hurtigt tage initiativ til at udarbejde et kommissorium for arbejdsgruppen og tage kontakt til de øvrige forvaltninger med henblik på at få nedsat arbejdsgruppen. Den interne revision vil blive inddraget i arbejdet.

Carsten Haurum

/Ole Halling

**BILAG**

[Bilag 1 - revisionsprotokollat 5 om opkrævning og inddrivelse](#)

**Direktoratets protokollat om undersøgelsen**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr.5/2007

Større undersøgelse  
til  
Kultur- og Fritidsudvalget  
om  
Kultur- og Fritidsforvaltningen

**Opkrævning og inddrivelse af kommunens  
tilgodehavender**

30. juni 2008

## Indholdsfortegnelse

	<b>Side</b>
<b>I. RESUMÉ .....</b>	<b>2</b>
REVISIONSBEMÆRKNING .....	4
ANBEFALINGER.....	4
<b>II. INDLEDNING.....</b>	<b>6</b>
FORMÅL .....	7
AFGRÆNSNING.....	7
METODE.....	8
<b>III. LOVEN OM OPKRÆVNING OG INDDRIVELSE AF VISSE FORDRINGER.....</b>	<b>9</b>
LOVENS INDHOLD .....	9
DEN STATSLIGE ORGANISERING.....	10
<b>IV. KOMMUNENS TILRETTELÆGGELSE AF LOVENS ADMINISTRATION....</b>	<b>13</b>
KOMMUNENS OVERORDNEDE BESLUTNINGER.....	13
ORGANISERING OG FORRETNINGSGANGE PÅ FORVALTNINGSNIVEAU .....	20
BOGFØRING OG REGNSKABS AFLÆGGELSE.....	29
<b>V. REVISIONSDIREKTORATETS VURDERING AF KOMMUNENS STYRING ...</b>	<b>33</b>

## I. Resumé

1. Folketinget vedtog ved lov nr. 429 af 6. juni 2005 om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer, at al restanceinddrivelse vedrørende offentlige fordringer overføres og samles hos én statslig myndighed under Skatteministeriet pr. 1. november 2005.

Loven var en del af kommunalreformen og skal ses i sammenhæng med den samtidige overførsel af den kommunale skatteforvaltning til staten.

Fremover er det således en statslig opgave at foretage inddrivelsen af fordringer, dvs. gennemføre efterfølgende administrative skridt, når betalingsfristen for fordringen er overskredet, og sædvanlig rykkerprocedure forgæves er gennemført.

Modsat er det fortsat en kommunal opgave at forestå opkrævningen af fordringen, dvs. opgøre fordringen og udsende faktura samt foretage sædvanlig rykkerprocedure. Desuden indgår i opgaven at behandle eventuelle klager og indgå kortere betalings- og henstandsordninger samt fastsætte ordning om afdragsvis betaling eller yde henstand med betalingen af tilbagebetalingskrav efter lov om aktiv socialpolitik.

I Københavns Kommune besluttede Borgerrepræsentationen den 26. maj 2005 at placere kommunens centrale opkrævningsenhed under Kultur- og Fritidsudvalget (tidligere henlagt til daværende Skatte- og Registerforvaltning under Økonomiforvaltningen).

Opkrævningen blev henlagt til Kultur- og Fritidsforvaltningens nyoprettede kontor Opkrævning & Ejendomsskat.

Ved udgangen af 2007 er de samlede tilgodehavender oversendt til opkrævning i Opkrævning & Ejendomsskat opgjort til 1,1 mia. kr., hvoraf 0,7 mia. kr. er overdraget til inddrivelse i staten under RestanceInddrivelsesMyndigheden.

Kommunens årsregnskab for 2007 udviser kortfristede tilgodehavender på ca. 5,7 mia. kr. (de kortfristede tilgodehavender omfatter 4,9 mia. kr. i form af tilgodehavender hos Københavns Energi Vand, Københavns Energi Afløb m.v.) og langfristede



tilgodehavender på i alt 32 mia. kr. (de langfristede tilgodehavender omfatter ca. 30 mia. kr. i form af aktier, andelsbeviser, deponerede beløb for lån m.v.).

På baggrund af den gennemførte administrative reform har Revisionsdirektoratet fundet anledning til at gennemføre en større undersøgelse, som har haft til formål at:

- Beskrive opkrævnings- og inddrivelsesreformen med fokus på administrationens tilrettelæggelse i Københavns Kommune.
- Vurdere om kommunen har tilrettelagt et styringssystem til sikring af, at opkrævningen bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssig måde.
- Sætte fokus på de overordnede beslutninger vedrørende kommunens opkrævning og inddrivelse som led i styringen af kommunens likviditet.

2. Undersøgelsen har ført til følgende væsentlige konstateringer:

Revisionsdirektoratet finder det tilfredsstillende, at kommunen har oprettet en fælles opkrævningsenhed Opkrævning & Ejendomsskat og bemanded enheden med erfarne medarbejdere fra den nu nedlagte Skatte- og Registerforvaltning.

Det er Revisionsdirektoratets indtryk, at medarbejdernes kendskab til opkrævningen har givet sig udslag derved, at forretningsgangene i Opkrævning & Ejendomsskat er dækkende beskrevet, og at Opkrævning & Ejendomsskats tekniske håndtering af KMD Debitor stort set er foregået problemfrit for kommunen.

Derimod må Revisionsdirektoratet konstatere, at der på det generelle plan ikke ses at være truffet beslutning om centrale forhold af væsentlig betydning for en professionel debitorstyring. Der kan fx nævnes:

- Hvilke tilgodehavender skal være omfattet af den centrale opkrævningsenhed.
- Skal der anvendes ét eller flere IT-systemer til opkrævningen.
- Skal den centrale enhed yde rådgivning til de øvrige forvaltninger om betalingsvilkår. Fx betalingsfrister, renter og rykkere.
- Skal der anvendes statens afskrivningspraksis for uerholdelige fordringer.

- Hvilket statistisk materiale skal der udarbejdes til brug for vurderingen af effektiviteten med opkrævning og inddrivelse – til hvem og med hvilken hyppighed.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at den samlede restancemasse, der er til opkrævning og inddrivelse, er steget fra 875 mio. kr. ultimo 2004 til 1.056 mio. kr. ultimo 2007.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at tilgodehavende underholdsbidrag og ægtefællebidrag på ca. 600 mio. kr. og forskellige krav med hjemmel i serviceloven på ca. 150 mio. kr. indgår i opkrævningssystemet KMD Debitor uden at være indregnet i kommunens balance som tilgodehavende i den rette forvaltning.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at revisionsfirmaet PriceWaterhouseCoopers i perioden 2006-2007 har gennemført en screening af kommunens ubetalte fordringer, dvs. fordringer der ved undersøgelsens start ikke blev håndteret af Opkrævning & Ejendomsskat.

PriceWaterhouseCoopers fremhæver i rapportens opsummering:

- At den fremtidige opkrævningsproces i udstrakt grad bør fastlægges ved involvering af fagforvaltningerne.
- At der overordnet bør etableres en ramme for, i hvilket omfang processerne i Opkrævning & Ejendomsskat skal ensartes.
- At der skal ske tilpasning af systemer og processer hos de fakturerende enheder.

### ***Revisionsbemærkning***

**3.** Sammenfattende finder Revisionsdirektoratet det stærkt beklageligt, at der på det generelle plan har været mangelfuld styring af kommunens samlede tilgodehavender, der udgør en væsentlig del af kommunens økonomi.

### ***Anbefalinger***

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der snarest muligt træffes de fornødne beslutninger til brug for understøttelsen af en professionel debitorstyring. Beslutningsgrundlaget bør

bygge på en enstrengt model, **hvor** samtlige kommunens tilgodehavender indgår, **hvor** der kun anvendes ét generelt IT-system, **hvor** fagforvaltningerne opgør og registrerer fordringen i det valgte IT-system. I tilknytning hertil skal Revisionsdirektoratet anbefale til overvejelse, om det fremover fortsat vil være hensigtsmæssigt, at placere Opkrævning & Ejendomsskat i Kultur- og Fritidsforvaltningen og ikke snarere i Koncernservice under Økonomiforvaltningen.

## II. Indledning

4. Revisionsdirektoratet har gennemført en større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender.

Undersøgelsen er blevet foretaget på baggrund af den reform, der skete med Folketingets vedtagelse af lov nr. 429 af 6. juni 2005 om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer.

Lovens hovedsigte var, at al restanceinddrivelse vedrørende offentlige fordringer overføres og samles hos én statslig myndighed under Skatteministeriet pr. 1. november 2005.

Loven var en del af kommunalreformen og skal ses i sammenhæng med den samtidige overførsel af den kommunale skatteforvaltning til staten.

Fremover blev det således en statslig opgave at foretage inddrivelsen af fordringer, dvs. gennemføre efterfølgende administrative skridt, når betalingsfristen for fordringen er overskredet, og sædvanlig rykkerprocedure forgæves er gennemført.

Modsat er det fortsat en kommunal opgave at forestå opkrævningen af fordringen, dvs. opgøre fordringen og udsende faktura samt foretage sædvanlig rykkerprocedure. Desuden indgår i opgaven at behandle eventuelle klager og indgå kortere betalings- og henstandsordninger samt fastsætte ordning om afdragsvis betaling eller yde henstand med betalingen af tilbagebetalingskrav efter lov om aktiv socialpolitik.

I Københavns Kommune besluttede Borgerrepræsentationen den 26. maj 2005 (BR 303/05) at placere kommunens centrale opkrævningsenhed under Kultur- og Fritidsudvalget (tidligere henlagt til daværende Skatte- og Registerforvaltning under Økonomiforvaltningen).

Kultur- og Fritidsforvaltningen overdrog opgaven til et kontor benævnt Opkrævning & Ejendomsskat.

Ved udgangen af 2007 er det samlede tilgodehavende til opkrævning i Opkrævning & Ejendomsskat opgjort til 1,1 mia. kr., hvoraf 0,7 mia. kr. er overdraget til inddrivelse i staten under RestanceInddrivelsesMyndigheden (RIM).

Kommunens årsregnskab for 2007 udviser kortfristede tilgodehavender på ca. 5,7 mia. kr. (de kortfristede tilgodehavender omfatter 4,9 mia. kr. i form af tilgodehavender hos Københavns Energi Vand, Københavns Energi afløb m.v.) og langfristede tilgodehavender på i alt 32 mia. kr. (de langfristede tilgodehavender omfatter ca. 30 mia. kr. i form af aktier, andelsbeviser, deponerede beløb for lån m.v.).

### ***Formål***

5. Formålet med undersøgelsen har været at:

- Beskrive opkrævnings- og inddrivelsesreformen med fokus på administrationens tilrettelæggelse i Københavns Kommune.
- Vurdere om kommunen har tilrettelagt et styringssystem til sikring af, at opkrævningen bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssig måde.
- Sætte fokus på de overordnede beslutninger vedrørende kommunens opkrævning og inddrivelse som led i styringen af kommunens likviditet.

### ***Afgrænsning***

6. Undersøgelsen er afgrænset til at omfatte opkrævningsopgaven i Opkrævning & Ejendomsskat og med særlig fokus på Opkrævning & Ejendomsskats funktion som koordinerende og central enhed for kommunens opkrævningsarbejde. Tidsmæssigt strækker undersøgelsen sig fra etableringen af Opkrævning & Ejendomsskat pr. 1. januar 2006.

Revisionsdirektoratet har ikke revisionskompetence til at vurdere hensigtsmæssigheden af arbejdet i den statslige myndighed RIM. Direktoratet har alene beskrevet og vurderet kommunens indrapporteringer til RIM og kommunens behandling af rapporteringerne fra RIM.

Revisionsdirektoratet har ikke i kommunens forvaltninger på en systematisk måde nærmere undersøgt de konkrete fordringer, herunder de fastsatte betalingsvilkår i form af bl.a. betalingsfrister, renter, gebyrer, rykkerprocedure mv.

Revisionsfirmaet PriceWaterhouseCoopers (PWC) har foretaget en screening af kommunens ubetalte fordringer, der ikke er overført til opkrævningsenheden. Observationer og konklusioner i PWCs rapport fra 11. september 2007 vil blive nærmere beskrevet i afsnit IV.

### ***Metode***

7. Undersøgelsen er baseret på en gennemgang af gældende lovgivning, bekendtgørelser og beslutninger i Borgerrepræsentationen og i Kultur- og Fritidsudvalget samt Økonomiforvaltningens rapport fra juni 2005 om "Forslag til den fremtidige opkrævning af kommunale restancer i Københavns Kommune".

Undersøgelsens analyse af forretningsgange, debitorstyring, målstyring og anvendelse af IT-regnskabssystemer mm. er baseret på indsamlet materiale fra Opkrævning & Ejendomsskat.

Der er gennemført flere interview med medarbejdere i Opkrævning & Ejendomsskat, ligesom der på konkrete områder er indhentet regnskabsoplysninger i visse andre forvaltninger.

### III. Loven om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer

#### *Lovens indhold*

8. Lov nr. 429 af 6. juni 2005 om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer gælder for samtlige fordringer med tillæg af renter, gebyrer, afgifter og andre omkostninger, der opkræves eller inddrives af det offentlige.

Loven, der foruden ikrafttrædelsesbestemmelser mv. indeholder 4 paragraffer, har haft virkning fra den 1. november 2005 (jf. nu lovbekendtgørelse nr. 1337 af 3. december 2007).

Loven omfatter derfor såvel offentretlige som civilretlige fordringer. Fordringer, som det offentlige inddriver på vegne af andre, er også omfattet fx underholdsbidrag.

Kommunale fordringer på det sociale område indgår uafhængigt af, om der tale om statslig refusion eller ej.

Afgrænsningen mellem opkrævning og inddrivelse fremgår af lovens § 2, stk. 3. Det bestemmes heri, at en fordring overdrages til RIM, når

- Betalingsfristen er overskredet, og sædvanlig rykkerprocedure forgæves er gennemført.
- Betalingsfristen er overskredet, og sædvanlig rykkerprocedure forgæves er gennemført efter aftale om afdragsvis afvikling af restancen.
- Betalingsfristen er overskredet, og sædvanlig rykkerprocedure forgæves er gennemført efter henstandsfristens udløb.
- Særlige forhold taler herfor på et tidligere tidspunkt i forløbet.

Kommunen skal ifølge lovens § 2, stk. 5, underrette RIM, såfremt kommunen bliver bekendt med væsentlige ændringer i skyldnerens forhold efter overdragelsen af fordringen til RIM.

Kommunen kan, for krav uden statsrefusion, anmode myndigheden om at intensivere inddrivelsen eller at sende sagen tilbage til kommunen med henblik på, at der aftales afdragsvis betaling eller henstand med betalingen.

**9.** I tilknytning til loven foreligger der bekendtgørelse nr. 1510 af 13. december 2007 om inddrivelse af gæld til det offentlige.

Ud over uddybningen af lovens bestemmelser fastsætter bekendtgørelsen bl.a. nærmere regler om afdragsordninger (kap. 3), berostillelse af inddrivelsen og henstand for personer (kap. 4), fremgangsmåden ved indeholdelse i løn mv. (kap. 5), fastsættelse af den maksimale indeholdelsesprocent ved brug af betalingsevnevurdering (kap. 6) samt regler om behandlingen af klager over restanceinddrivelsesmyndighedens afgørelser (kap. 11).

Endvidere fastsætter kommunen ordning om afdragsvis betaling eller yder henstand med betalingen af tilbagebetalingskrav efter lov om aktiv socialpolitik.

### ***Den statslige organisering***

**10.** Al offentlig inddrivelse er underlagt Skatteministeriet. Skatteministeren har bemyndiget SKAT til at forestå opgaven som RIM.

SKAT består af flere forskellige enheder, bl.a. et Hovedcenter, 30 skattecentre organiseret i 5 skattesamarbejder og et antal landsdækkende specialcentre.

Inddrivelsen er overordnet organiseret i flere enheder dels i Hovedcentret dels i skattesamarbejder og skattecentre og dels i Inddrivelsescentret.

I Hovedcentret er etableret Inddrivelsesafdelingen organiseret med en inddrivelsesdirektør og 2 kontorer: Et juridisk kontor og et kontor vedrørende proces- og udvikling.

Den daglige inddrivelse foretages i de 30 skattecentre organiseret i de 5 skattesamarbejder.

For hvert skattesamarbejde er der et specialcenter, som er et kompetence- og videnscenter, der har til opgave at bistå med faglig sparring for inddrivelsen og kompetence til at træffe afgørelse inden for specielle inddrivelsesopgaver.



Inddrivelsescentret udfører specialopgaver fra ét sted i landet – varetager alene opgaver vedrørende inddrivelse af fordringer på det statslige område.

**11.** SKAT har udarbejdet omfattende vejledninger for inddrivelsesarbejdet, senest Inddrivelsesvejledning 2008-1. Vejledningen, der over 405 sider udførligt beskriver inddrivelsesarbejdet, er gældende fra 15. januar 2008.

Der er i Vejledningen indarbejdet et nyt kapitel om inddrivelsen af kommunale fordringer.

Herunder nævnes, at SKAT har udsendt en skematisk oversigt over betalingsarter i KMD IND med relevante inddrivelseshjemler, modregningshjemler og gebyrer. (KMD IND, der er en tilrettet version af KMD Debitor, også kaldet Grafisk Inkasso, er et midlertidigt IT-register til understøttelse af statens vedligeholdelse af inddrivelsen for kommunerne).

Oversigten er inddelt i følgende kolonner:

- A: Betalingsart i KMD – der er oplyst i alt 86 betalingsarter.
- B: Kravstype i KMD IND.
- C: Udpantningsret.
- D: Lønindeholdelse.
- E: Modregning/indtrædelsesret i overskydende skat.
- F: Modregning/indtrædelsesret i overskydende arbejdsmarkedsbidrag.
- G: Gebyrberegning.

Der er givet uddybende redegørelse om boligsikring, boligydelse, lån til betaling af beboerindskud, børnebidrag, ægtefællebidrag samt krav rettet mod fast ejendom, der er tillagt fortrinsret, typisk ejendomsskat.

**12.** Der er i Inddrivelsesvejledningen et særligt kapitel benævnt "Afgangsførelse som uerholdelig og endelig afskrivning".

Ifølge vejledningen skal fordringer mv. som udgangspunkt forsøges inddrevet af RIM ved anvendelse af samtlige de inddrivelsesmidler, lovgivningen stiller til rådighed.

Der er betydelig forskel mellem afgangsførelse som uerholdelig og endelig afskrivning for fordringer til staten:

- En fordring afgangsføres som uerholdelig, når RIM efter forgæves at have forsøgt samtlige inddrivelsesmidler skønner, at fordringen er uerholdelig. Når en fordring er afgangsført som uerholdelig, udgiftsføres den i regnskabet.

Fordringen er stadig retskraftig og skal inddrives, hvis der senere opstår mulighed herfor. Fordringer, der er afgangsført som uerholdelige, skal fortsat holdes i live. Det vil sige, at der skal foretages forældelsesafbrydende skridt for at hindre, at der indtræder forældelse. Afgangsførte fordringer bliver stående i de respektive debitorregistre og i det Centrale Fordringsregister (CFR). Eventuelle indbetalinger på afgangsførte fordringer posteres som en ekstraordinær indtægt i regnskabet.

- En fordring, der helt eller delvist er ophørt, fx som følge af eftergivelse, forældelse eller akkord, afskrives endeligt. Det vil sige, at fordringen ikke længere er retskraftig og skal slettes i CFR.

Under visse omstændigheder må inddrivelsen af en fordring anses for åbenbar formålsløs, eller omkostninger/ressourceanvendelsen i forbindelse med inddrivelsen vil være uhensigtsmæssige store set i lyset af restancens størrelse, alder og beskaffenhed i øvrigt. Der er i vejledningen givet særlige bemyndigelser til afskrivning af sådanne fordringer.

Der er ikke i kommunen truffet beslutning om, hvorvidt tilsvarende regler skal indføres i Københavns Kommune.

#### **IV. Kommunens tilrettelæggelse af lovens administration.**

**13.** I dette afsnit beskrives kommunens organisering og administration af opkrævnings- og inddrivelsesopgaven.

##### ***Kommunens overordnede beslutninger***

**14.** Kommunens overordnede beslutningsgrundlag vedrørende samlingen af al opkrævningen i en enkelt enhed i kommunen har hjemmel i Borgerrepræsentationens beslutning af 26. maj 2005 BR (303/05). Her blev en ny struktur i Københavns Kommune vedtaget. Ved den beslutning blev opkrævningen en af Kultur- og Fritidsudvalgets faste opgaver. Beslutningen var alene en principbeslutning om opgavefordelingen efter den nye struktur. Efterfølgende ændredes styrelsesvedtægten efter en høringsfase og to behandlinger til at beskrive udvalgenes opgaver i den nye struktur.

**15.** I Kultur- og Fritidsudvalgets hørings svar om den nye struktur i Københavns Kommune er der om opkrævningen anført:

I overensstemmelse med Borgerrepræsentationens beslutning skal de opgaver i Københavns Skatteforvaltning, der ikke pr. 1. november 2005 overføres til staten (dvs. folkeregister og opkrævning), overføres til Kultur- og Fritidsudvalget. Det er på nuværende tidspunkt skønnet, at der herved er tale om 169 årsværk.

Under hensyn til de tætte relationer mellem Kultur- og Fritidsforvaltningens Øvrighedskontor og Københavns Folkeregister i forbindelse med valghandlinger o. lign. kan udvalget tilslutte sig den foreslåede placering.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at der udestår en nærmere vurdering af visse af de opgaver, der varetages i Skatteforvaltningens Økonomikontor, under hensyn til, at der herved i mindre omfang bl.a. er tale om opgaver i forbindelse med kommunens budgetlægning o.lign. Der pågår et udredningsarbejde mellem Kultur- og Fritidsforvaltningen, Folkeregister/Opkævning og Økonomiforvaltningen med henblik på at klarlægge opgavernes placering og definering af snitflader til Økonomiforvaltningen.

Det skal afslutningsvis bemærkes, at flere opgaver i folkeregister/opkrævning som anført må forventes at være egnede til at blive håndteret i borgerservicecentre. Samtidig er der imidlertid en række mere specialiserede opgaver, der også fremover skal varetages centralt.<sup>1</sup>

**16.** Styrelsesvedtægten for Københavns Kommune blev ændret den 13. oktober 2005. Af styrelsesvedtægtens § 15 fremgår det bl.a., at den kommunale opkrævning samt påligning og opkrævning af ejendomsskatter hører under udvalgets opgaver.

**17.** På baggrund af en opkrævningsrapport, der var udarbejdet af den daværende Skatte- og Registerforvaltning, besluttede Kultur- og Fritidsforvaltningen, at opkrævningen blev organiseret som en selvstændig enhed i kontoret Opkrævning & Ejendomsskat.

Opkrævningsrapporten er udarbejdet på baggrund af møder i en nedsat arbejdsgruppe med deltagelse fra Økonomiforvaltningen, Københavns Borgerservice, Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen, Sundhedsforvaltningen samt Skatte- og Registerforvaltningen.

Opkrævningsrapporten indeholdt oplysninger om snitfladen mellem opkrævning og inddrivelse og principperne for den fremtidige opkrævning i Københavns Kommune. I særskilte afsnit omtaltes alternative forslag til organisering, kompetenceregler, provenuskøn, statistiske oplysninger, struktur og ressourceforbrug.

Det fastslås i rapporten om den fremtidige opkrævningsstruktur, at den mest hensigtsmæssige løsning ville være at oprette en fælles opkrævningsenhed i kommunen med delvis borgerbetjening fra Borgerservice. Ved valg af denne løsning opnås også den fordel, at der på fusionstidspunktet opnås en relativ problemfri overgang for alle igangværende opkrævningssager, ligesom medarbejderne i den fremtidige opkrævningsenhed i helt overvejende grad har det faglige kendskab til området på grund af deres tidligere beskæftigelse i Skatteforvaltningens opkrævningsafdeling.

---

<sup>1</sup> Jf. KFU 287/2005 s. 6-7.

Det vil ifølge delrapporten være en fordel, at al opkrævningsekspertise samles ét sted, medens det anses som en ulempe, at skyldneren i tilfælde af indsigelse mod kravet skal henvende sig til moderinstitutionen.<sup>2</sup>

Dette modsvarer af rapportens oplysninger om, at det altid er fagforvaltningerne, der udsender kravet til borgerne.<sup>3</sup> Betales kravet ikke på forfaldstidspunktet, oversendes kravet til opkrævningsenheden. For krav i KØR-Debitor dog først efter rykning. Fagforvaltningerne/moderinstitutionerne skal ikke indgå aftaler om henstand og/eller kortere betalingsordninger. Der skal henvises til opkrævningsenheden.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at forretningsgangen er tilrettelagt således, at det er fagforvaltningerne, der udsender kravet og den første rykker til borgeren, dog med undtagelse af underholdsbidrag og kontanthjælpskrav.

Det fremgår af rapportens oplysninger om opkrævningssystemer, at etableringen af den fælles opkrævningsenhed påvirkes af, at kommunen benytter to opkrævningssystemer: KMD Debitor og KØR Debitor. En fælles opkrævningsenhed fordrer i princippet ét system. Det er imidlertid ikke realistisk foreløbigt, da de to systemer har kvaliteter på hvert deres område, som ikke kan undværes.

**18.** Kultur- og Fritidsudvalget behandlede den 7. september 2006 Kultur- og Fritidsforvaltningens indstilling om Opkrævning & Ejendomsskat – Status 1. halvår 2006 – Screening af kommunen af ubetalte fordringer. Indstillingen er opdelt i fire dele:

- En opsummerende del om hvordan opkrævning og inddrivelse af kommunes tilgodehavender foregår efter fusionen af de kommunale skatteforvaltninger med staten. Heraf fremgår det, at beslutningen om organiseringen af opkrævningen i enheden Opkrævning & Ejendomsskat er taget efter opkrævningsrapporten udarbejdet af Skatte- og Registerforvaltningen.
- En status over 1. halvår 2006 i udviklingen af indbetaling og restancer:

---

<sup>2</sup> Jf. Forslag til fremtidig opkrævningsstruktur i Københavns Kommune – delrapport. S. 4.

<sup>3</sup> Jf. Forslag til fremtidig opkrævningsstruktur i Københavns Kommune – delrapport. S. 6.

Konsekvenserne ved fusionen og overflyttelse af inddrivelsesopgaven til staten er afspejlet i status for 1. halvår 2006:

B e l ø b	Periode	1. halvår 2005	1. halvår 2006	1. halvår 2006
	Indbetalinger	Total	Total	Heraf fra RIM
	Beløb i kr.	175.251.740,61	139.957.778,76	44.200.399,90
Ø	Antal indbetalinger på debitorforhold	227.546	164.118	42.588

ene indeholder afregning vedrørende modregning/indtrædelse i overskydende skat.

Under *Heraf fra RIM* indgår kun modregningsbeløb, der er afregnet vedrørende sager, der er overdraget til inddrivelse hos RIM.

Opgørelsen viser at indbetalingerne, for 1. halvår 2006, er faldet med ca. 35,3 mio. kr. i forhold til 1. halvår 2005. Af de ca. 140 mio. kr., som der er indgået i 1. halvår 2006, er de ca. 44,2 mio. kr. modtaget fra RIM. Faldet i indbetalinger, skyldes flere faktorer i forbindelse med fusionen med staten, bl.a. ændret lovgivning samt implementering af nye arbejdsrutiner hos både RIM og i kommunen.

Ved sammenligning af beløbene mellem 1. halvår 2005 og 1. halvår 2006 skal tallet for 1. halvår 2006 reduceres med 4,2 mio. kr. Dette skyldes, at ibrugtagning af et nyt underholdsbidragssystem pr. 1. maj 2005 har bevirket en teknisk omlægning af registrering af beløb vedrørende dækning af pensionisters bidrag med særligt børnetilskud fra en påligningsændring til en indbetaling.

Statustidspunkt	pr. 30-06-2005	pr. 30-06-2006	pr. 30-06-2006
Restance	Total	Total	Heraf hos RIM
Beløb i kr.	864.174.584,84	915.620.221,55	522.578.738,42
Antal debitorforhold	137.231	133.540	75.651

Restancen pr. 30. juni 2005 er rensat for kravstyper, der er overført til RIM ved fusionen pr. 1. november 2005. Ejendomsskat indgår ikke i oversigten.

Restancen pr. 30. juni 2006 skal tillægges ca. 6.000 uregistrerede krav vedrørende tilbagebetalingspligtig kontanthjælp, svarende til 25 – 30 mio. kr. Halvdelen af

kravene er registreret i juli måned og udgør ca. 13,5 mio. kr. Resten forventes registreret i løbet af september måned. Der er tale om krav, hvor der ikke har været ressourcer til registrering fra ca. 1. juli 2005 som følge af overførsel af inddrivelsesopgaven til RIM.

Opgørelsen viser, at restancen pr. 30. juni 2006 er steget med ca. 51,4 mio. kr. i forhold til restancen pr. 30. juni 2005. Stigningen skyldes bl.a. faldet i indbetalinger for samme periode, jf. ovenfor samt en væsentlig tilgang af nye bidragsager.<sup>4</sup>

- En orientering om, at Opkrævning & Ejendomsskat i samarbejde med PWC er påbegyndt en screening af kommunens ubetalte fordringer.
- En orientering om, at Opkrævning & Ejendomsskat kontraktstyres af Kultur og Fritidsforvaltningen.

**19.** PriceWaterhouseCoopers rapporten Screening for ubetalte fordringer i Københavns Kommune blev igangsat ved beslutning i Kultur og Fritidsudvalget den 7. september 2006. Screeningundersøgelsen består af delrapporter for de 7 forvaltninger og blev gennemført i perioden oktober 2006 til april 2007.

Rapportens formål har været at skulle indgå i grundlaget for de overordnede beslutninger om den fremtidige opkrævning og inddrivelse af ubetalte fordringer i Københavns Kommune ved at afdække fordringstyper og de system- og procesmæssige udfordringer. Rapporten omhandler ikke de ubetalte fordringer, der på undersøgelsens igangsættelsestidspunkt blev opkrævet igennem Opkrævning & Ejendomsskat, og rapporten omhandler ikke mellemkommunal afregning og ubetalte fordringer til andre offentlige instanser.

**20.** Screeningsundersøgelsen er foregået ved hjælp af observationer på baggrund af interviewrunder med relevante medarbejdere i kommunens forvaltninger. Fra hver af de syv forvaltninger er der udpeget en tovholder, som har stået for at udpege relevante medarbejdere til interviewrunden.

---

<sup>4</sup> Jf. KFU 383/2006 s. 2-3.

Observationerne er inddelt i tre kategorier. Kategorierne er system, processer og fordringstyper. Rapportens observationer er at:

- Der er ca. 250 forskellige fordringstyper.
- Der er ca. 310.000 regninger om året. Dog forventes regningsmængden at være større, da der er manglende oplysninger om fordringsmængden på en række fordringstyper.
- Der er kun få fordringstyper med ensartede karakteristika og procesforløb.
- Flere fordringstyper har forskelligt procesforløb, trods ensartede karakteristika.
- Faktureringen foregår i forskellige systemer. Derudover håndteres en del fakturering manuelt.
- Dokumentation for fordringen og behandlingen heraf foreligger primært papirbaseret.
- Debitorregistreringen besværliggøres af, at debitoridentifikationen ved fakturering ikke er entydig.
- Fakturerings- og opkrævningsprocessen er forskellig på tværs af fagforvaltningerne.
- Lovgrundlaget for fordringstyperne er forskelligt og er underlagt dels speciallovgivning og dels civilretlig lovgivning.

**21.** Rapportens hovedkonklusioner på baggrund af observationerne fra interviewrunden er at:

- Den fremtidige opkrævningsproces i udstrakt grad bør fastlægges ved involvering af fagforvaltningerne.
- Der overordnet bør etableres en ramme for, i hvilket omfang processerne i Opkrævning & Ejendomsskat skal ensartes.
- Der skal ske tilpasning af systemer og processer hos de fakturerende enheder.

Rapportens hovedkonklusioner har ikke været behandlet i Kultur- og Fritidsudvalget.



**22.** Revisionsdirektoratet må på baggrund af gennemgangen af kommunens overordnede beslutninger konstatere, at der ikke har været en politisk behandling af følgende generelle problemstillinger vedrørende en professionel debitorpleje:

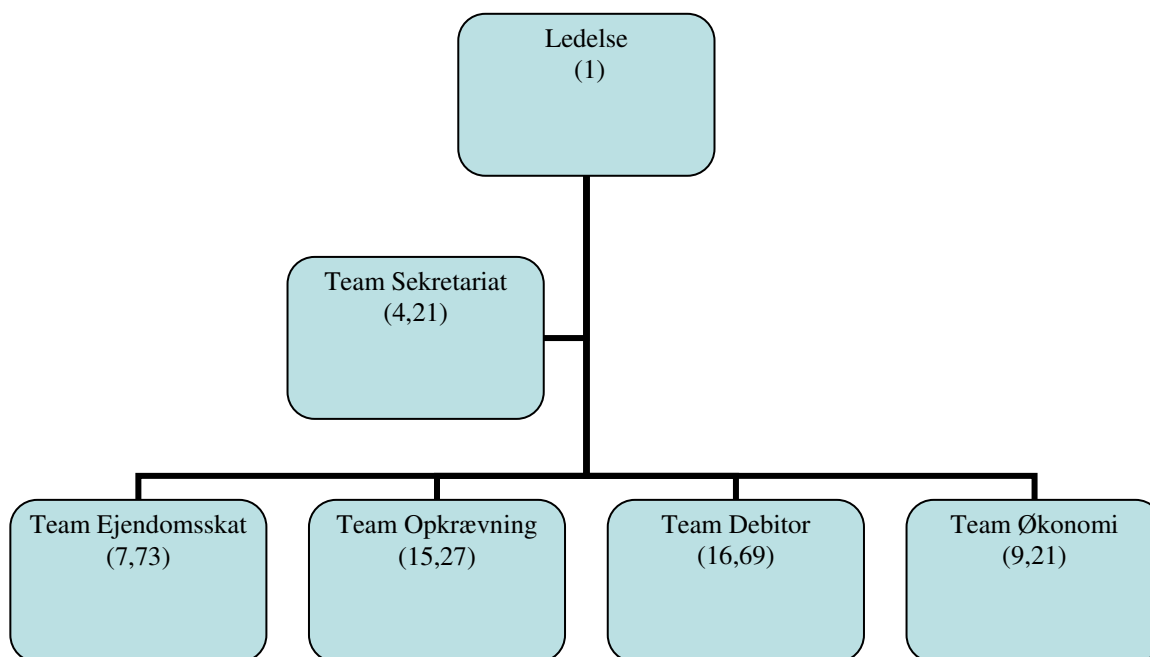
- Hvilke tilgodehavender der skal oversendes til kommunens centrale opkrævningsenhed.
- Om der skal anvendes ét eller flere generelle IT-systemer til opkrævningen.
- Om den centrale enhed skal yde rådgivning til de øvrige forvaltninger om betalingsvilkår, fx betalingsfrister, renter, rykkere etc.
- Hvilke afskrivningspolitikker skal kommunen anvende.
- Hvilket statistisk materiale der skal udarbejdes til brug for vurderingen af effektiviteten af opkrævningen og inddrivelsen - til hvem og med hvilke hyppighed.

## Organisering og forretningsgange på forvaltningsniveau

23. I det følgende beskrives de forretningsgange, som de 7 forvaltninger anvender som led i opkrævningsproceduren. Der er tale om oplysninger, der er tilgængelige på KKnet under forvaltningernes opgaveløsning. Oplysningerne om Kultur- og Fritidsforvaltningen indeholder dog tillige oplysninger indsamlet under stedlige revisionsbesøg. Der indledes med denne forvaltning.

### Kultur og Fritidsforvaltningen

Kommunens centrale opkrævningsenhed Opkrævning & Ejendomsskat er organisatorisk placeret under Kultur- og Fritidsforvaltningens Økonomiafdeling under ledelse af vicedirektøren. Nedenstående ses organisationsdiagrammet for Opkrævning & Ejendomsskat<sup>5</sup>. I parentes fremgår fordelingen af årsværk.



Der er 54,11 årsværk fordelt på 57 medarbejdere.

Arbejdsopgaverne i de fem teams er følgende:

<sup>5</sup> KFU(383/2006) indeholder i bilag 2 organisering af opgaveløsning. Siden hen er Team økonomi kommet til. Nedenstående diagram og resume af teamenes opgaver er fra organisering af opgaveløsning fremsendt af enheden den 18. oktober 2007.

**Team Sekretariat.** I Sekretariatet løses tværgående opgaver samt koordinering af udviklingsprojekter m.m.

**Team Ejendomsskat.** Opgaverne omfatter vedligeholdelse af oplysninger i ejendomssystemet (ESR). Bl.a. matrikulære ændringer, oprettelse af ejerlejligheder, adresseændringer, skatte ændringer samt opdatering af ejer- og administratoroplysninger. Administration af lov om ejendomsskatter, herunder afgørelse om påligning af dækningsafgift og fritagelse for grundskyld m.m. Administration af lov om lån til betaling af ejendomsskatter.

**Team Opkrævning.** Opgaverne omfatter den personlige betjening, kommunikation med rekvirenter og Restanceinddrivelsesmyndigheden i konkrete sager, lovgivningsmæssige spørgsmål, samt fastsættelse og opfølgning på betalingsordninger vedr. tilbagebetalingspligtig kontanthjælp.

**Team Debitor.** Opgaverne omhandler generelt en række back-office-funktioner med systemflow, statistik, pålignings- og vedligeholdelsesopgaven samt administration af underholdsbidrag og beboerindskudslån.

**Team Økonomi.** Opgaverne omfatter alle ind og udgående økonomiske transaktioner, herunder mellemværender med staten samt andre institutioner i kommunen.

Når et krav opstår i en af fagforvaltningerne, udsender forvaltningen en regning. For krav, hvor betalingen ikke sker gennem PBS, sendes der et girokort. Overskrides betalingsdatoen, udsendes der en rykker. Overskrides betalingsdatoen på rykkeren, sendes kravet til Opkrævning & Ejendomsskat.<sup>6</sup>

---

<sup>6</sup> Se for eksempel BUFs vejledning ”Orientering om betalingsforhold i dagtilbud gældende i Københavns Kommune fra 1. januar 2008” s. 2 Opkrævning og s. 8 Restancer.

Kravene, der sendes til Opkrævning & Ejendomsskat, er enten et civilretligt krav eller et offentligretligt krav. Kravet sendes til Opkrævning & Ejendomsskat enten manuelt eller maskinelt.

**Manuelt.** Ved manuelle krav fra forvaltningen, der sendes til Opkrævning & Ejendomsskat, er der blandt andet tre blanketter, der kan anvendes:

- Blanket vedr. anmodning om opkrævning af civilretligt krav, der indeholder 14 forskellige betalingsarter. Af de 14 betalingsarter er 7 med renteberegning hos Opkrævning & Ejendomsskat, og 7 er uden renteberegning hos Opkrævning & Ejendomsskat.
- Blanket vedr. anmodning om opkrævning af offentligretligt krav. Der angives i blanketten, hvem og hvad det offentligretlige krav går på og den beløbsmæssige størrelse.
- Blanket vedr. meddelelse vedrørende tidligere fremsendt anmodning om opkrævning, der bruges til at oplyse, hvis der er ændringer i kravet. Eksempelvis nedskrivning eller annullering af kravet.

**Maskinelt.** Dette sker ved, at fagforvaltningen indtaster i KMD Debitor, eller kravet overføres maskinelt via snitflader. Det tidligere Københavns Skattevæsen anvendte KMD Debitor til inddrivelse, og med sammenlægningen af kommunens opkrævning i Opkrævning & Ejendomsskat er anvendelsen af KMD Debitor bibeholdt.

Når Opkrævning & Ejendomsskat modtager et krav fra fagforvaltningen, bogføres kravet hos enheden på IM konto 8.28.14 efter betalingsart i KMD Debitor. Til hver betalingsart er der tilknyttet en modregningskonto til at modpostere opkrævningen med fagforvaltningen. Opkrævning & Ejendomsskat bogfører dermed kravene således, at afstemningen af det bogførte tilgodehavende giver nul.

Der foretages månedlig afstemning mellem KMD Debitor og KØR.

Når fagforvaltningen har sendt en rykker (rykker nr.1) ud med den forklarende tekst, at kravet vil blive overdraget til Opkrævning & Ejendomsskat ved manglende betaling inden for fristen, sendes kravet til Opkrævning & Ejendomsskat i de tilfælde, hvor sidste indbetalingsdato overskrides.

For ejendomsskat, underholdsbidrag og kontanthjælpskrav varetages hele opkrævnings- og rykkerproceduren af Opkrævning & Ejendomsskat.

Opkrævning & Ejendomsskat sender en rykker (rykker nr.2) til debitor med meddelelsen om, at manglende betaling eller manglende henvendelse inden betalingsfristen betyder, at kravet bliver sendt til RIM med henblik på inddrivelse.

Fra rykkeren (nr.2) er udsendt og frem til betalingsdatoen, har debitor følgende muligheder:

- Betale kravet.
- Kontakte kommunen med henblik på en betalingsordning.
- Klage.

Ved henvendelser fra debitor har Opkrævning & Ejendomsskat mulighed for at indgå kortere betalings- og henstandsordninger ud fra et servicehensyn og ud fra sociale hensyn.<sup>7</sup> Tilbagebetalingskrav efter lov om aktiv socialpolitik skal fastsættes efter særlige regler.

Ved klage over kravet skal debitor henvende sig hos fagforvaltningen, hvorfra kravet er opstået. Forinden søges kravet forklaret og dokumenteret ved forevisning af baggrundsmateriale i den udstrækning, det foreligger på papir, så henvendelse til fagforvaltningen om kravets rigtighed kan undgås.

---

<sup>7</sup> Jf. KFU 383/2006 s. 2.

**24.** Det er i Team Økonomi, de økonomiske transaktioner foretages. Afregningen af opkrævede beløb sker på en af følgende måder:<sup>8</sup>

**Fremmed Rekvirent (manuel).** Indbetalinger for den seneste uge/måned/år udtrækkes til afregning på Udbetalingsliste Fremmed Rekvirent. Afregning til rekvirenten foregår manuelt ved Intern Afregning eller ved direkte postering på en konto i KØR Finans. Indbetalinger på betalingsarter i intervallet 001-199 vil blive markeret som udtrukket. Er indbetalingen først udtrukket, kan den ikke efterfølgende udbetales/omposteres fra betalingsarten. Eventuel udbetaling/ompostering skal derfor ske fra mellemregningskontoen, og tilsvaret i KMD Debitor skal samtidig opskrives.

**Bydelskæder (automatisk).** Indbetalinger afregnes samme dag til rekvirentens konto. Udbetalinger/omposterings fra betalingsarten posteres på samme måde. Afregning posteres på mellemregningskonto.

**Overførselssystem (automatisk).** Indbetalinger afregnes ved ugentlig overførsel til rekvirentens konto. Afregning posteres på mellemregningskonto.

**Intern Afregning (manuel).** Afregning til anden KØR-organisation. Modtager skal kvittere for afregningen før postering registreres på mellemregningskonto.

**Fakturering og kontooverførsel via KØR (manuel).** Manuel udbetaling fra KØR Kreditor. Postering registreres på mellemregningskonto.

**Direkte postering på KØR-konto (manuel).** Postering på rekvirentens KØR konto med modpost på mellemregningskonto som Finans postering.

---

<sup>8</sup> Forretningsgang Team Økonomi, Afregning til rekvirent af opkrævede beløb. 16. august 2007.

**25.** Beløb, der er blevet inddrevet hos RIM, afregnes med Opkrævning & Ejendomsskat ved brug af Nemkonto. Fordelingen af de inddrevne beløb til KMD Debitor sker gennem Rekvirentnet og KMD Modregningsadministration og foregår på følgende måde:<sup>9</sup>

**Rekvirentnet (inddrivelsessager).** Afregning modtages normalt 6-10 dage efter afregningsdato. Afregningsbeløb afstemmes med summen i Rekvirentnet, der herefter kvitteres til fordeling. Ved uoverensstemmelse må de fra SKAT tilsendte afregningslister gennemgås.

**Modregningsadministration (R95 modregning).** Registrering på de enkelte debitorforhold i KMD Debitor sker normalt automatisk. Afregning fra SKAT sker 3-7 dage efter registreringen i KMD Debitor. I enkelte tilfælde (fx boliglån) skal modregning ske manuelt.

Der foretages månedlige afstemning af Rekvirentnet og Modregningsadministrations konti.

**26.** Først når RIM har udtømt alle muligheder for inddrivelse, opgives kravet, der herefter kan afskrives. Meddelelse herom gives til Opkrævning & Ejendomsskat via Rekvirentnet. Opkrævning & Ejendomsskat videregiver oplysningen til den pågældende forvaltning, der herefter kan foretage afskrivning.

### **Økonomiforvaltningen**

Forvaltningen har ikke udarbejdet egne forretningsgange til behandling af ubetalte krav.

### **Børne- og Ungdomsforvaltningen**

Børne- og Ungdomsforvaltningen (BUF) har udsendt en vejledning til dagsinstitutionerne i Københavns Kommune gældende fra 1. januar vedrørende betalingsforhold i dagtilbud.<sup>10</sup>

---

<sup>9</sup> Forretningsgang Team Økonomi, Afregninger fra Staten. 15. august 2007.

<sup>10</sup> Jf. Orientering om betalingsforhold i dagtilbud gældende i Københavns Kommune fra 1. januar 2008

Vejledningen indeholder et afsnit om opkrævning og et afsnit om restancer. Om opkrævning står der:

Opkrævning sker månedsvis forud. Opkrævning af forældrenes egenbetaling foretages af opholdskommunen. Betalingen opkræves centralt via PBS eller udsendelse af giroindbetalingskort.<sup>11</sup>

Om restancer står der:

Manglende betaling kan ikke medføre udmeldelse af børn.

Ved manglende betaling vil der første gang automatisk blive udsendt et rykker girokort. Fortsat manglende betaling vil medføre, at det skyldige beløb sendes til opkrævning gennem Københavns Kommunes opkrævningsafdeling.

For at undgå eventuelle unødige restancer har lederen pligt til løbende at kontrollere, om de indskrevne børn reelt benytter institutionen.<sup>12</sup>

Vejledningen fra BUF til fritids- junior- og ungdomsklubber i Københavns Kommune indeholder et afsnit om opkrævning.<sup>13</sup> Vejledningen forklarer hvilke moduler, de forskellige aldersklasser placeres under i KMD. Kontingentet opkræves centralt af Forældrebetalingen. Der står ikke noget i vejledningen om, hvad der sker ved manglende betaling.

### **Sundhed og Omsorgsforvaltningen**

Forretningsgangen fremgår af Kasse- og Regnskabsregulativet fra den tidligere Sundhedsforvaltning. Regulativet er fra den 7. december 2004 og således fra før fusionen mellem staten og de kommunale skattecentre. Opkrævning og inddrivelse fremgår af regulativets punkt 6.5 – 6.7:

---

<sup>11</sup> Jf. Orientering om betalingsforhold i dagtilbud gældende i Københavns Kommune fra 1. januar 2008. Side 2.

<sup>12</sup> Jf. Orientering om betalingsforhold i dagtilbud gældende i Københavns Kommune fra 1. januar 2008. Side 8.

<sup>13</sup> Jf. Orientering om betalingsforhold i klubber i Københavns Kommune gældende fra 1. januar 2008.



**6.5 Debitorpleje.** Der skal i den enkelte institution/enhed tilrettelægges en løbende opfølgning af udestående fordringer med hensyn til rykning og inddrivelse.

Såfremt opkrævningen er sket via KØR, vil denne procedure blive foretaget af Administrationscentret, Centralbogholderiet.

Efter nærmere aftale med Administrationscentret, Centralbogholderiet, kan opkrævningsproceduren i særlige tilfælde overdrages til skattevæsenet.

**6.6 Afstemning og specifikation af statuskonti.** Som led i den løbende økonomistyring skal det sikres, at der sker afstemning af institutionens statuskonti. Afstemningerne skal sikre, at bogføringen er foretaget korrekt.

**Tilgodehavender.** Tilgodehavender skal kunne specificeres på enkeltposter.

Der skal hver måned udarbejdes en specifikation med oplysninger om;

- Hvad enkeltposterne vedrører.
- Hvornår de er opstået.
- Hvorledes de er forsøgt opkrævet.

**Termin.** For så vidt angår kommunale institutioner, skal specifikation/dokumentation af saldi på statuskonti fremsendes til Administrationscentret, Centralbogholderiet dels i årets løb dels ultimo regnskabsåret.

**6.7 Afskrivning af tilgodehavender.** Krav som ikke kan inddrives efter endt debitorpleje, skal afskrives tilgodehavender som uerholdeligt. Dette skal ske ved at tilbageføre det uerholdelige beløb på en driftskonto oprettet til formålet.

Uerholdelige krav skal regnskabsforklares ved regnskabsafslutningen.

**Socialforvaltningen**

Der ligger ingen forretningsgange for debitorer på KKnet.

**Teknik og Miljøforvaltningen**

Teknik- og Miljøforvaltningens økonomiske sekretariat er i gang med at udarbejde en opdateret og tidssvarende forretningsgang for behandlingen af debitorer.

Teknik- og Miljøforvaltningen anvender Navision til registrering af visse tilgodehavender.

**Beskæftigelses og Integrationsforvaltningen**

Økonomistyringshåndbogen omtaler opkrævning. Der er tale om en Økonomistyringshåndbog udarbejdet til den tidligere Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltning (FAF) i 2002. Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF) arbejder efter de koncepter, der er skabt af FAF. Der er i øjeblikket et arbejde i gang med at udforme en Økonomistyringshåndbog til BIF.

**Bogføring og regnskabsaflæggelse**

**27.** Lovgrundlaget for bogføringen af kommunens tilgodehavende reguleres efter Budget- og regnskabssystem for kommuner fra Velfærdsministeriet. Dernæst gælder Budget- og Regnskabshåndbogen for Københavns Kommune.

Københavns Kommunes Økonomi- og Regnskabsstyringssystem (KØR) anvendes til bogføring af fordringskrav. Enkelte enheder bruger andre systemer, hvor oplysninger efterfølgende overføres til KØR på detail- eller sumniveau. Fx anvender Teknik- og Miljøforvaltningen Navision, mens andre forvaltninger anvender andre hjælpestyringssystemer. Enkelte enheder håndterer fordringerne manuelt, og der bliver først bogført i KØR ved indbetaling.

Tilgodehavender bliver som hovedregel bogført hos fagforvaltningen på funktionerne 9.25, 9.28 eller 9.32.

**28.** I Opkrævning & Ejendomsskat administreres udvalgenes opkrævning i KMD Debitor. Det fremgår af en oversigt fra Opkrævning & Ejendomsskat, Status2007, at opkrævningerne i Opkrævning & Ejendomsskat ultimo 2007 udgøres af 141 arter af tilgodehavender på i alt 1.055.533.259,81 kr.

## Restance ultimo december

		2006	2007	Forskel	Forskel %
Restance	kr.	989.045.778	1.055.533.260	66.487.482	6,72%
Restance i SKAT	kr.	596.725.828	718.978.914	122.253.087	20,49%
Andel af restance i SKAT		60,33%	68,12%		
Antal debitorforhold	antal	138.467	155.791	17.324	12,51%
Antal debitorforhold i skat	antal	84.362	109.804	25.442	30,16%
Andel af debitorforhold i SKAT		60,93%	70,48%		
Heraf udgør parkeringsafgift:					
Parkeringsafgift	kr.	30.050.203	40.048.430	9.998.227	33,27%
Parkeringsafgift i SKAT	kr.	24.780.682	34.410.334	9.629.652	38,86%
Andel i SKAT		82,46%	85,92%		
Parkeringsafgift	antal	60.420	79.991	19.571	32,39%
Parkeringsafgift i SKAT	antal	49.881	68.784	18.903	37,90%

**Restance inkl. ejendomsskat, samt** beboerindskudslån, hvor henstandsperioden ikke er udløbet. Tilbagebetalingspligtig kontanthjælp medtages kun, når den er klar til afkrævning. For både beboerindskudslån og tilbagebetalingspligtig kontanthjælp er der særlige betingelser for oversendelse til SKAT.

**Kommentar:** Der er konstateret en stigning i restancen for - stort set - alle krav. Der er et fald vedr. tilbagebetalingspligtig kontanthjælp. Der er fjernet ca. 30 millioner kr. vedr. kontanthjælp grundet bortfald/eftergivelse. Der er ialt fjernet ca. 35 millioner kr. gr. bortfald/forældelse/eftergivelse. Her indgår underholdsbidrag og krav omfattet af Overførselssystemet ikke. Beløbsmæssigt er der en betydelig stigning på bidragsområdet. Der er fra 2006 til 2007 sket en aktivitetsudvidelse vedr. civile retlige sager - primært Accenture løn og flytteopgørelser.

Kil

de: Opkrævning &amp; Ejendomsskat Status2007

Ved indrapporteringen til KMD Debitor bogføres tilgodehavendet som + og - på funktion 8.28.14 Tilgodehavender i betalingskontrol. Afdrag bogføres som + og - i Opkrævning & Ejendomsskat på funktion 8.28.14.

Rammebilaget – regnskab i årets løb afsnit 2.7.4 Afstemning og specifikation af statuskonti, angiver at:

Tilgodehavender skal kunne specificeres på enkeltposter. Der skal hver måned udarbejdes en specifikation eller et notat, med oplysninger om:

- Hvad enkeltposterne vedrører.
- Hvornår de er opstået.
- Hvorledes de er forsøgt opkrævet.

Der foretages månedlig afstemning hos Opkrævning & Ejendomsskat af KMD Debitor og KØR ved, at tallene fra Beholdningsoversigt Debtorsystemet og Beholdningsoversigt KØR sammenstilles i et regneark.<sup>14</sup>

Det reelle tilgodehavende forbliver bogført i udvalgene, og afdrag reduceres i udvalgenes tilgodehavende.

Opkrævning & Ejendomsskat foretager ikke vurdering af, om beløb til opkrævning skal afskrives, medmindre der er helt indlysende grunde til afskrivning, fx dødsfald eller opkrævningen afskrives som en konsekvens af de særlige regler i lov om aktiv socialpolitik – som hovedregel bortfalder restancen efter 5 år efter hjælpens ophør, når der ikke har været økonomisk mulighed for at gennemføre kravet.

De særlige regler i lov om aktiv socialpolitik medførte, at der i 2007 blev udposteret ca. 30 mio. kr. vedr. kontanthjælp.

Det fremgår af rammebilaget regnskab i årets løb, punkt 2.7.5 Afskrivning af tilgodehavender, at:

Forvaltningerne fastlægger, hvem der skal have kompetence til at træffe beslutning om afskrivning.

Afskrivning kan som hovedregel kun finde sted efter indstilling fra kommunens opkrævningsafdeling.

Afskrivning af uerholdelige fordringer skal som hovedregel ske over driften.

Der skal oprettes særskilte registreringskonti til anvendelse for afskrivning.

**29.** Efter at kommunerne har indført det omkostningsbaserede regnskab (OBR), vil der være tilgodehavender, som det er obligatorisk at måle.

---

<sup>14</sup> Jf. forretningsgange fra Team Debitor. Afsnit 3.1 vedr. afstemning mellem KMD Debitor og KØR.

I Budget- og regnskabssystem for kommuner findes bestemmelser om, at langfristede tilgodehavender på funktion 9.32.25 skal nedskrives med det forventede tab på tilgodehavenderne. Nedskrivningen kan ved regnskabsårets slutning foretages som en procentdel af de forskellige typer af tilgodehavender baseret på historiske erfaringer og skal kunne dokumenteres.

## V. Revisionsdirektoratets vurdering af kommunens styring

**30.** Revisionsdirektoratet finder det tilfredsstillende, at kommunen har oprettet en fælles opkrævningsenhed Opkrævning & Ejendomsskat og bemandede enheden med erfarne medarbejdere fra den nu nedlagte Skatte- og Registerforvaltning.

Det er Revisionsdirektoratets indtryk, at medarbejdernes kendskab til opkrævningen har givet sig udslag derved, at forretningsgangene i Opkrævning & Ejendomsskat er dækkende beskrevet, og at Opkrævning & Ejendomsskats tekniske håndtering af KMD Debitor stort set er foregået problemfrit for kommunen.

**31.** Derimod må Revisionsdirektoratet konstatere, at der på det generelle plan ikke ses at være truffet beslutning om centrale forhold af væsentlig betydning for en professionel debitorstyring. Der kan f.eks. nævnes:

- Hvilke tilgodehavender skal være omfattet af den centrale opkrævningsenhed.
- Skal der anvendes ét eller flere IT-systemer til opkrævningen.
- Skal den centrale enhed yde rådgivning til de øvrige forvaltninger om betalingsvilkår. Fx betalingsfrister, renter og rykkere.
- Skal der anvendes statens afskrivningspraksis for uerholdelige fordringer.
- Hvilket statistisk materiale skal der udarbejdes til brug for vurderingen af effektiviteten med opkrævning og inddrivelse – til hvem og med hvilken hyppighed.

**32.** Ved udgangen af 2007 udgjorde tilgodehavenderne 37,7 mia. kr., der kan specificeres på følgende hovedfunktioner (mia. kr.):

9.25 – Tilgodehavender hos staten	0,6
9.28 – Kortfristede tilgodehavender i øvrigt	5,1
9.32 – Langfristede tilgodehavender	32,0

Supplerende skal det om beløbene oplyses, at funktionerne 9.25 og 9.28 indeholder følgende tilgodehavender:

<b>9.25 Tilgodehavender hos staten</b>	Kr.
9.25.12 Refusionstilgodehavender	-46.367.237
9.25.13 Andre tilgodehavender	621.905.315
I alt	575.538.078

<b>9.28 Kortfristede tilgodehavender i øvrigt</b>	Kr.
9.28.14 Tilgodehavender i betalingskontrol	346.370.421
9.28.15 Andre tilgodehavender	5.659.782.886
9.28.17 Mellemregninger med foregående og følgende regnskabsår	-1.267.740.031
9.28.18 Finansielle aktiver tilhørende selvejende institutioner med overensk	336.624.517
9.28.19 Tilgodehavender hos andre kommuner og regioner	10.709.236
I alt	5.085.747.029

9.25.12 er negativ, fordi saldoen svarer til nettotilgodehavende/gæld vedrørende refusioner. I dette tilfælde har kommunen en gæld til staten på denne funktion.

9.28.15 indeholder 4,9 mia. kr., som er bogført hos Økonomiforvaltningens center for byudvikling og er kommunens tilgodehavende hos Københavns Energi Vand, Københavns Energi Afløb og Vandprissagen.

9.28.17 er negativ, fordi saldoen svarer til summen af de tilgodehavender, der eksisterer ved årets udgang, men som først indbetales i nyt regnskabsår. De skyldige beløb vedrørende gammelt regnskabsår, der er registreret ved årets udgang, men først udbetales i nyt regnskabsår, forudbetalte beløb i gammelt regnskabsår vedrørende nyt regnskabsår, forudindbetalte beløb i gammelt regnskabsår vedrørende nyt regnskabsår.

Funktion 9.32 indeholder:

<b>9.32 Langfristede tilgodehavender</b>	Kr.
9.32.20 Pantebreve	101.288.887
9.32.21 Aktier og andelsbeviser m.v.	26.990.437.509
9.32.22 Tilgodehavender hos grundejere	-4.200.281
9.32.23 Udlån til beboerindskud	26.310.766
9.32.24 Grundkapitalindskud (indskud i Landsbyggefonden)	885.713.434
9.32.25 Andre langfristede udlån og tilgodehavender	1.141.794.725
9.32.27 Deponerede beløb for lån m.v.	2.895.028.463
I alt	32.036.373.503



9.32.21 udgør en betragtelig del af den samlede bogførte værdi på 9.32, da den indeholder kommunens ejerandele i virksomheder og tilbagekøbsrettigheder af visse grunde.

<b>9.32.21 Aktier og andelsbeviser m.v.</b>	Mia. kr.
KE Varme	10.844
Metroselskabet I/S	5.125
Tilbagekøbsrettigheder	4.400
KE Forsyning	3.448
Lynettefællesskabet I/S	1.104
CTR I/S	1.056
I/S Amagerforbrændingen	338
Arealudviklingsselskabet I/S	248
Kommunekemi	131
I/S Vestforbrændingen	119
Prøvestenen	85
Sluseholmen	17
Movia	3
Samlede øvrige poster	72
I alt	26.990

Det er i øvrigt konstateret, at tilgodehavende underholdsbidrag og ægtefællebidrag på 600 mio. kr. og forskellige krav med hjemmel i serviceloven på ca. 150 mio. kr. indgår i opkrævningssystemet KMD Debitor uden at være opført i kommunens balance som tilgodehavende.

Revisionsfirmaet PriceWaterhouseCoopers har gennemført en screening af kommunens ubetalte fordringer, dvs. fordringer der ved undersøgelsens start ikke blev håndteret af Opkrævning & Ejendomsskat. PriceWaterhouseCoopers fremhæver i rapportens opsummering:

- At den fremtidige opkrævningsproces i udstrakt grad bør fastlægges ved involvering af fagforvaltningerne.
- At der overordnet bør etableres en ramme for, i hvilket omfang processerne i Opkrævning & Ejendomsskat skal ensartes.
- At der skal ske en tilpasning af systemer og processer hos de fakturerende enheder.

Revisionsdirektoratet kan tilslutte sig rapportens konklusioner.

**33.** Sammenfattende finder Revisionsdirektoratet det stærkt beklageligt, at der på det generelle plan har været mangelfuld styring af kommunens samlede tilgodehavender, der udgør en væsentlig del af kommunens økonomi.

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der snarest muligt træffes de fornødne beslutninger til brug for understøttelsen af en professionel debitorstyring. Beslutningsgrundlaget bør bygge på en enstrengt model, **hvor** samtlige kommunens tilgodehavender indgår, **hvor** der kun anvendes ét generelt IT-system, **hvor** fagforvaltningerne opgør og registrerer fordringen i det valgte IT-system. I tilknytning hertil skal Revisionsdirektoratet anbefale til overvejelse, om det fremover fortsat vil være hensigtsmæssigt, at placere Opkrævning & Ejendomsskat i Kultur- og Fritidsforvaltningen og ikke snarere i Koncernservice under Økonomiforvaltningen.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

30. juni 2008

Jan Christensen

/Rasmus Ole Hansen

## **Børne- og Ungdomsudvalget**

**Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007**

**Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til  
revisionsbemærkninger**

---

**15. Revisionsprotokollat - Revision af regnskab 2007**

Revisionsprotokollatet for 2007 forelægges i denne indstilling for Børne- og Ungdomsudvalget, og indeholder bemærkninger og anbefalinger fra Revisionsdirektoratet samt redegør for foranstaltninger i forhold hertil.

**INDSTILLING OG Beslutning**

Børne- og Ungdomsforvaltningen indstiller,

1. at udvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning, og
2. at udvalget godkender forvaltningens foranstaltninger i forhold hertil.

**Problemstilling**

Revisionsdirektoratet (RD) har i forbindelse med revisionen af regnskabet for 2007 afgivet 7 bemærkninger og 4 anbefalinger til forvaltningen. Revisionsbemærkninger afgives ved f.eks. væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning m.v. samt ved en væsentlig uhensigtsmæssig administration. Revisionsbemærkninger rangordnes i forhold til hvor graverende RD finder forholdet er. De 8 begreber er: påtale, særdeles kritisabelt, kritisabelt, alvorlig kritik, kritik, stærkt beklageligt, beklageligt og utilfredsstillende, hvor utilfredsstillende er mindst graverende. Anbefalinger fremsættes af RD til hjælp for forvaltningens overvejelser, når RD finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.

**Løsning**

Den mest graverende revisionsbemærkning er en alvorlig kritik af manglende afstemning og specifikation af balancekonti, samt at der ikke var foretaget ledelsestilsyn af disse. Forvaltningen har ultimo 2007 samt i 2008 haft stor fokus på de finansielle balancekonti – statuskonti – og ved opgørelsen til revisionen manglede der afstemning af 907 konti af i alt ca. 8.000 konti. Forvaltningen iværksat at samtlige statuskonti fra og med 2008 afstemmes en gang månedligt. Herudover bliver der kvartalsvist gennemført ledelsestilsyn og kontrol af 1/3 af samtlige statuskonti og årligt kontrol af særligt risikofyldte konti.

I forbindelse med kommunens samlede gennemgang af samtlige statuskonti er alle konti blevet underlagt et ledelsestilsyn, ligesom samtlige konti er blevet vurderet og kategoriseret.

For at øge kompetencerne decentralt er der endvidere gennemført kursusvirksomhed for lokale afstemmere, og endvidere kan der på forvaltningens intranet findes vejledninger til afstemningen af alle typer konti.

Øvrige revisionsbemærkninger er kategoriseret som beklagelige. Som bilag er der en oversigt over revisionsbemærkninger/-anbefalinger, hvor der for hver enkelt er forvaltningens foranstaltninger i forhold hertil.

**Økonomi**

-

**Videre proces**

RD udarbejder – på baggrund af beslutningsprotokollen – samlet revisionsberetning for Københavns kommune. Udvalget vil få fremlagt midtvejsopfølgning på revisionsprotokollatet ved mødet i februar måned 2009.

**Bilag**

1. Revisionsprotokollat nr. 2/2007.
2. Forvaltningens foranstaltninger i forhold til Revisionsprotokollat 2007.

Lars Øbing

/Georg Bartholdy

**bilag**[1. Årsrevisionsprotokollat nr. 2 BUF 2007](#)[2. Forvaltningens foranstaltninger i forhold til revisionsprotokollat 2007](#)

Indstillingen blev godkendt.

Louise Frevert (løsgænger) ønskede følgende tilføjet til beslutningsprotokollen: "Uagtet at Revisionsdirektorates bemærkninger for 2007 er blevet mindre skrappe og kritiske, undrer det alligevel, at der stadigvæk er mange steder, hvor tingene endnu ikke er bragt i orden. Efter 2 år med ny ledelse må jeg nu formode, at regnskabet for 2008 vil være uden bemærkninger overhovedet."

**Bilag til beslutningsprotokol**



**NOTAT**

09-07-2008

Sagsnr.  
2008-69642

Dokumentnr.  
2008-366785

Sagsbehandler  
Kaare Gammes

**Forvaltningens foranstaltninger i forhold til revisionsprotokollat 2007**

**A. Revisionsbemærkninger**

<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 1: Forretningsgange</b> Revisionsdirektoratet finder de udarbejdede forretningsgange dækkende, men finder det beklageligt, at der ikke er udarbejdet forretningsgange på alle de områder, som er obligatoriske i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet samt foretaget kontrol af overholdelsen af forretningsgange.
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b> Forvaltningen har haft fokus på at have forretningsgange for hovedområderne, budget, budgetopfølgning og årsregnskab, på plads inden udgangen af 2008. Grundet snitfladefklaring ved overgang til Koncernservice har bevirket at forretningsgange vedr. disse områder ikke kunne udarbejdes i 2007. Forvaltningen arbejder på at ved udgangen af 2008 er samtlige forretningsgange på plads og implementeret.
<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 2: Afstemning og specifikation af finansielle balancetali</b> På trods af, at der nu foreligger afstemte og specificerede finansielle balancetali, skal Revisionsdirektoratet udtale alvorlig kritik af, at ikke alle finansielle balancetali er afstemte, at der ikke foretages ledelsestilsyn, og at saldene ikke er specificeret. Kravene i Kasse- og Regnskabsregulativet henrunder Rammebilaget regnskab i årets løb er ikke overholdt. Direktoratet påskønner, at den nyetablerede forretningsgang Afstemning og specifikation af den finansielle balance er dækkende, herunder at der foretages et ledelsesmæssigt tilsyn med de udarbejdede afstemninger og specifikationer.
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>



<p>Forvaltningen har igennem 2008 haft en stor fokus på at samtlige statuskonti afstemmes, herunder at samtlige konti for årsafslutningen 2007 forelå afslæmt. Ved tidsfristens udløb var 927 konti ikke afstemt. Forvaltningen har igennem foråret 2008 iværksat at samtlige statuskonti afstemmes en gang månedligt, med en indberetning på BUFIs. Indberetningen danner baggrund for en ugentlig rapport til ledelsesinformation og fokus på manglende afstemninger. Forvaltningen gennemfører kvartalsvis kontrol og gennemgang af 1/3 af samtlige statuskonti og en gang årligt kontrol af særligt risikofyldte konti – ca. 20 konti.</p> <p>Forvaltningen har endvidere gennemført et ledelsesmæssigt tilsyn og kontrol af samtlige 8.000 statuskonti i forbindelse med kommunens KPMG projekt om gennemgang af samtlige statuskonti. Dette har bevirket at der er inaktiveret 1.693 konti, ligesom uafstemte eller problemfyldte konti er identificeret.</p> <p>For at højne kompetencerne decentralt er der afholdt kompetenceudviklingskursus med fokus på afstemning af statuskonti ligesom der for de centrale kontorer og distriktsforvaltningerne er afholdt statusafstemningsseminar, hvor afstemning for samtlige konti er gennemgået. Ligeledes kan der på forvaltningens økonomiportal findes vejledninger til afstemning af alle konti.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 3: Prognose</b>
<p>Oktoberprognosens forventninger om regnskabsresultatet udviste en betydelig afvigelse i forhold til det endelige årsregnskab 2007. Vi skal derfor henstille, at prognosearbejdet styrkes, så det forventede regnskabsresultat estimeres bedre. Det henstilles endvidere, at det sikres, at budget og bogføring registreres korrekt på funktionerne inden for de enkelte bevillinger.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
<p>Med forvaltningens samlede driftsbudget på over 7,5 mia. kr. er afvigelsen ændret fra ca. 1 % til 2 % fra oktoberprognosen til årsregnskabet. Primært er der i prognoserne en markant forskel i forventningen til den decentrale opsparing ved prognosen i forhold til resultatet ved årsafslutningen. Til styrkelse af prognosearbejdet er der i 2008 ansat en controllerassistent der skal deltage i prognosearbejdet. Herudover er der afholdt kompetenceudvikling af det decentralt niveau for at sikre god økonomistyring både indenfor budgettering og budgetopfølgning.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 4: Supplerende oplysninger på anlægsområdet</b>
<p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at mindreforbruget på 277,5 mio. kr. på anlægsområdet ikke er suppleret med specifikke oplysninger om årsagene til mindreforbruget og eventuelle konsekvenser heraf for de fremtidige anlægsudgifter.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
<p>Mindreforbruget er summarisk kommenteret som tidligere år, men bemærkningen er taget til efterretning hvorfor eventuelle mindreforbrug fremover specificeres.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 5: Anlægsregnskaber</b>
<p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at anlægsregnskaber ikke fremsendes til revision 6 måneder efter afslutningen.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>

<p>Forvaltningens anbejdninger regnskabsafklares i al væsentlighed af Københavns Ejendomme. Der er fremlagt en redegørelse for den aktuelle anvendelse af puljer i 2007 på Børne- og Ungdomsudvalgets møde 19. december 2007. Revisionsdirektoratet er blevet kontakttet med henblik på en tilfredsstillende anlygsrapportering. Fremadrettet tilskrives forvaltningen at anlægsregnskaber frem sendes rettidigt.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 6: Brugeroprettelser og administration af disse</b>
<p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Børne- og Ungdomsforvaltningen kun i 3 ud af 12 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
<p>Forvaltningen tilslutter sig Revisionsdirektoratets forslag og har planlagt at implementere forslagene hurtigst muligt, men forventes færdiggjort ved udgangen af 2008.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>Revisionsbemærkning 7: Forretningsgangsbeskrivelse for personaleadministrative systemer</b>
<p>Revisionsdirektoratet skal henstille, at Børne- og Ungdomsforvaltningen udarbejder en forretningsgangsbeskrivelse til brug for centrale og decentrale enheder. Der henvises herom til Økonomiforvaltningens Generelle retningslinjer for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
<p>Forvaltningen har nedsat en intern arbejdsgruppe, der har til formål at udarbejde forretningsgangsbeskrivelser til brug for centrale og decentrale enheder. Disse forventes færdiggjort og implementeret inden udgangen af september 2008.</p>	

#### B. Anbefalinger

<b>August 2008</b>	<b>Anbefaling 1: Udarbejdelse af forretningsgange</b>
<p>Revisionsdirektoratet skal anbefale, at udarbejdelsen af forretningsgange prioriteres højt af hensyn til at indarbejde god økonomistyring i forvaltningen. Vi skal også anbefale, at forretningsgangene ikke udarbejdes af chefkontrolleren, men af en ansat, der ikke har kontrollerfunktioner.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
<p>Forvaltningen arbejder på at samtlige forretningsgange er udarbejdet og implementeret inden udgangen af 2008. Fremover vil forretningsgange blive udarbejdet af økonomichefen, således der ikke er konflikt mellem kontrol og rådgivning.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>Anbefaling 2: Kasseeffersyn</b>
<p>Uanset kasseeffersyn udføres af forvaltningen eller Koncernservice, finder vi fortsat, at der skal foretages en opsamling af resultater og tiltag vedrørende kasseeffersyn i den centrale regnskabsafdeling.</p>	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>

I forbindelse med overflytning til Koncernservice vil rapportering omkring resultater af kassefersyn blive fulgt op, ligesom der bliver iværksat tiltag, således de kasser der eksisterer i forvaltningen lever op til kravene i Kasse og Regnskabsregulativet.	
<b>August 2008</b>	<b>Anbefaling 3: Obligatoriske bilag</b>
Revisionsdirektoratet skal anbefale, at de obligatoriske bilag udarbejdes i henhold til Regnskabsbeskrivelsesret.	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
Forvaltningen er i gang med at ændre på skemaer til prognoserne, således de matcher de obligatoriske bilags informationer. De obligatoriske bilag vil blive anvendt i forbindelse med regnskabet for 2008.	
<b>August 2008</b>	<b>Anbefaling 4: Afvikling af Det Kongelige Opfostringshus</b>
Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der træffes aftale med Det Kongelige Opfostringshus om afviklingen af kommunens tilgodehavende, og der udarbejdes en refusionsopgørelse for familieskolens drift i 2007. Det anbefales endvidere, at lejeaftalen mellem Familieskolen Hellebæk og Det Kongelige Opfostringshus indgås og der herefter træffes aftale om refusion af kommunens udgifter på 0,9 mio. kr.	
<b>August 2008</b>	<b>BUF kommentar</b>
Forvaltningen har lavet indstilling til Børne- og Ungdomsudvalget om afvikling af Det Kongelige Opfostringshus, herunder igangsættelse af afviklingen af kommunens tilgodehavende.	

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 2/2007

Årsrevisionsprotokollat

til

Børne- og Ungdomsudvalget

vedrørende

Børne- og Ungdomsforvaltningen

**Revisionen af regnskab 2007**

13. juni 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>1</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> .....	<b>5</b>
<b><u>3. Basisrevision</u></b> .....	<b>7</b>
<u>3.1 Forretningsgange</u> .....	7
<u>3.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	11
<u>3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	13
<u>3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring</u> .....	16
<u>3.5 Balancen</u> .....	19
<u>3.6 Bevillingskontrol</u> .....	26
<u>3.7 Anlæg</u> .....	32
<u>3.8 Regnskabs gennemgang</u> .....	33
<b><u>4. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>35</b>
<u>4.1 IT-anvendelse</u> .....	35
<u>4.2 Løn</u> .....	40
<b><u>5. Andre opgaver</u></b> .....	<b>56</b>
<u>5.1 Revisorerklæringer</u> .....	56

## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Børne- og Ungdomsudvalgets regnskab for 2007.

Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Børne- og Ungdomsudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Børne- og Ungdomsudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Børne- og Ungdomsudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Børne- og Ungdomsforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Børne- og Ungdomsudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Børne- og Ungdomsudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

## Revisionsbemærkninger

1. Revisionsdirektoratet finder de udarbejdede forretningsgange dækkende, men finder det beklageligt, at der ikke er udarbejdet forretningsgange på alle de områder, som er obligatoriske i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet samt foretaget kontrol af overholdelsen af forretningsgangene. (Der henvises til side 9).
2. På trods af, at der nu foreligger afstemte og specificerede finansielle balancekonti, skal Revisionsdirektoratet udtale alvorlig kritik af, **at** ikke alle finansielle balancekonti er afstemte, **at** der ikke foretages ledelsestilsyn, og **at** saldiene ikke er specificeret.  
Kravene i Kasse- og Regnskabsregulativet herunder Rammebilaget regnskab i årets løb er ikke overholdt. Direktoratet påskønner, at den nyetablerede forretningsgang Afstemning og specifikation af den finansielle balance er dækkende, herunder at der foretages et ledelsesmæssigt tilsyn med de udarbejdede afstemninger og specifikationer. (Der henvises til side 25).
3. Oktoberprognosens forventninger om regnskabsresultatet udviste en betydelig afvigelse i forhold til det endelige årsregnskab 2007. Vi skal derfor henstille, at prognosearbejdet styrkes, så det forventede regnskabsresultat estimeres bedre. Det henstilles endvidere, at det sikres, at budget og bogføring registreres korrekt på funktionerne inden for de enkelte bevillinger. (Der henvises til side 31).
4. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at mindreforbruget på 277,5 mio. kr. på anlægsområdet ikke er suppleret med specifikke oplysninger om årsagerne til mindreforbruget og eventuelle konsekvenser heraf for de fremtidige anlægsudgifter. (Der henvises til side 31).
5. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at anlægsregnskaber ikke fremsendes til revision 6 måneder efter afslutningen. (Der henvises til side 32).
6. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Børne- og Ungdomsforvaltningen kun i 3 ud af 12 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området. (Der henvises til side 39).



7. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Børne- og Ungdomsforvaltningen udarbejder en forretningsgangsbeskrivelse til brug for centrale og decentrale enheder. Der henvises herom til Økonomiforvaltningens Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system. (Der henvises til side 56).

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at udarbejdelsen af forretningsgange prioriteres højt af hensyn til at indarbejde god økonomistyring i forvaltningen. Vi skal også anbefale, at forretningsgangene ikke udarbejdes af chefcontrolleren, men af en ansat, der ikke har controllerfunktioner. (Der henvises til side 10).
2. Uanset kasseeftersyn udføres af forvaltningen eller Koncernservice, finder vi fortsat, at der skal foretages en opsamling af resultater og tiltag vedrørende kasseeftersyn i den centrale regnskabsafdeling. (Der henvises til side 15)
3. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at de obligatoriske bilag udarbejdes i henhold til Regnskabscirkulæret. (Der henvises til side 18)
4. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der træffes aftale med Det Kongelige Opfostringshus om afviklingen af kommunens tilgodehavende, og der udarbejdes en refusionsopgørelse for familieskolens drift i 2007. Det anbefales endvidere, at lejeaftalen mellem Familieskolen Hellebæk og Det Kongelige Opfostringshus indgås og der herefter træffes aftale om refusion af kommunens udgifter på 0,9 mio. kr. (Der henvises til side 34)

## 2. Indledning

### Det reviderede regnskab

Vi har afsluttet revisionen af Børne- og Ungdomsudvalgets (BUUs) årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Drifts-, anlægs- og finansudgifter på netto 7.124 mio. kr. Den finansielle status viser samlede aktiver på 851 mio. kr. og en egenkapital på 567 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Børne- og Ungdomsudvalgets balance viser samlede aktiver på 1.414 mio. kr. og en egenkapital på -3.512 mio. kr.

### Den udførte revision

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og Årsregnskabet.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med med-

delte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

### **3. Basisrevision**

#### **3.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssigt måde.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet (Nr. 6/2007 af 11. juni 2007), at der af hensyn til forretningsgangenes betydning for understøttelsen af Børne- og Ungdomsforvaltningens (BUFs) samlede nye økonomistyringsmodel blev udarbejdet en konkret aktivitets- og tidsplan for ajourføring af forretningsgangskonceptet.

BUU har den 15. august 2007 taget Revisionsdirektoratets anbefaling til efterretning, og forvaltningen oplyste, at det i forandringsprogrammet planlægges en ajourføring af forretningsgangskonceptet for BUFs område. Oplysningen blev gentaget i udvalgets midtvejsopfølgning i 2008.

**Revisionen af 2007**

c. Forvaltningen har i et svar af 4. marts 2008 på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om tilrettelæggelsen af den interne kontrol i form af forretningsgange og om overholdelse heraf oplyst følgende:

Alle forretningsgange i BUF udarbejdes i et nyt forretningsgangskoncept. De sikres af chefcontrolleren, der sørger for, at forretningsgangene ajourføres. Forretningsgangene er tilgængelige på forvaltningens del af Københavns Kommunes intranet, og den enkelte budgetansvarlige enhed er ansvarlig for at forretningsgangene overholdes.

Forvaltningen har udarbejdet følgende oversigt over forretningsgangene:

<b>Forretningsgange, der er udarbejdet</b>	<b>Ajourføringsdato</b>
Overordnet forretningsgang	1. november 2007
Budgetprocedure	1. januar 2008
Budgetopfølgning	1. januar 2008
Aflæggelse af årsregnskab	1. januar 2008
Afstemning af den finansielle balance	1. december 2007
Projektrekskab og administration af modtagne tilskud	1. januar 2008

<b>Forretningsgange, der ikke er udarbejdet</b>	<b>Forventet dato for udarbejdelsen</b>
Intern kontrol	1. kvartal 2008
Attestation og anvisning	1. kvartal 2008
Omkostningsbaseret regnskab (OBR)	marts - maj 2008
Kassebetjening og konti i pengeinstitutter	april - juni 2008

**Forretningsgange, der afventer afklaring af snitflader mellem Koncernservice og Børne- og Ungdomsforvaltningen**

Udbetaling af A-skat.

Opbevaring og registrering af midler.

Føring af regnskab i årets løb.

Udstedelse og anvendelse af betalingskort.

Registrering af fast ejendom.

Kontrolforanstaltninger for brugen af IT-systemer.

Arkivalier.

Sikring og forsikring.

Sikkerhedsstillelse.

Revisionsdirektoratet skal oplyse, at i de tilfælde, hvor der ikke er udarbejdet nye forretningsgange, anvendes de forretningsgange, der var godkendt af de tidligere direktioner i Uddannelses- og Ungdomsudvalget og Familie- og Arbejdsmarkedsudvalget.

Revisionsdirektoratet skal i forbindelse med udarbejdelsen af forretningsgangen om Intern kontrol generelt, erindre om, at den i henhold til rammebilagets afsnit 2.4.1 om ledelsens ansvar skal indeholde oplysninger, der sikrer, at ledelsen påser, at registreringssystemer og formueforvaltningen kontrolleres på en måde, der efter institutionens forhold er passende.

Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet for 2007 til Økonomiudvalget henstille, at arbejdet om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer snarest igangsættes, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder de udarbejdede forretningsgange dækkende, men finder det beklageligt, at der ikke er udarbejdet forretningsgange på alle de områder, som er obligatoriske i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet samt foretaget kontrol af overholdelsen af forretningsgangene.

**Anbefaling**

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at udarbejdelsen af forretningsgange prioriteres højt af hensyn til at indarbejde god økonomistyring i forvaltningen. Vi skal også anbefale, at forretningsgangene ikke udarbejdes af chefcontrolleren, men af en ansat, der ikke har controllerfunktioner.

### **3.2 Benchmarking af økonomistyringen**

**a.** Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 – Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang forvaltningen anvender dette.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsdirektoratet oplyste i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 6/2006 af 11. juni 2007), at der var indgået en aftale med et privat revisionsfirma om at følge status på arbejdet med den økonomiske genopretning. Direktoratet fandt det tilfredsstillende, at der var iværksat en række initiativer og tiltag for at styrke økonomistyringen.

#### **Revisionen af 2007**

**c.** Forvaltningen har som svar på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om benchmarking af økonomistyringen den 4. marts 2008 oplyst, at regnskabet for 2006 resulterede i et meget stort merforbrug. Derfor har der igennem 2007 været meget fokus på forvaltningens økonomistyring – med fokus på at få løftet det nederste niveau op til en fornuftig økonomistyring. Til disse tiltag har revisionsfirmaet Deloitte været en meget aktiv part, og der bliver afrapporteret til Børne- og Ungdomsudvalget og til Økonomiudvalget omkring forvaltningens økonomistyring.



Benchmarkingværktøjet har ikke været benyttet grundet denne proces, men ud fra resultaterne af de iværksatte projekter vurderes det, at BUF er på et niveau svarende til benchmarkingsværktøjets trin 2. Der har ikke været en egentlig måling af økonomistyringen. I løbet af 2007 er der blevet udarbejdet og revideret forretningsgange, udarbejdet budgetinstruks, etablering af netværk for økonomimedarbejdere mv.

Det videre forløb afventer et kommende review i økonomichefkredsen.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget anbefale, at der foretages måling i form af benchmarking til brug for de enkelte forvaltningers egen evaluering af styringsniveauet i såvel centrale som decentrale niveauer i forvaltningen. Direktoratet anbefaler, at økonomichefkredsen drøfter dette spørgsmål.

### **3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 6/2006 af 11. juni 2007), at der blev udarbejdet en beskrivelse af forretningsgangen for tilsyn med de decentrale enheder. Endvidere anbefaledes det, at der skete en fremrykning af rapporteringen af resultatet af distrikternes udførte eftersyn til Regnskabsafdelingen, så der kan ske en koordinering af erfaringer og iværksættes eventuelle nødvendige initiativer.

Det fremgår af udvalgets besvarelse af 15. august 2007, at forvaltningen tilsluttede sig direktoratets anbefaling og oplyste, at for 2006 var tilsynene udført af distriktskontorerne, men der var ikke blevet foretaget en opsamling af resultater og tiltag vedrørende kasseeftersyn i den centrale regnskabsafdeling. Dette vil blive bragt i orden for 2007.

For så vidt angår tilsyn med de decentrale enheder i forbindelse med den øgede grad af økonomisk decentralisering, arbejdes der i en projektgruppe under forandringsprogrammet på at udarbejde forretningsgange og et analysekoncept til vurdering af økonomien i de decentrale enheders økonomi. Formålet med arbejdet er at undgå større budgetoverskridelser på den enkelte skole eller institution fremadrettet, og iværksætte handleplaner for afvikling af gæld.

I forbindelse med BUUs opfølgning på årsrevisionsprotokollatet fra 2006 den 16. april 2008 (J. nr. 208– 30115) oplystes, at BUF var ved at udarbejde en forretningsgang om intern kontrol, og at revisionsfirmaet Deloitte i løbet af foråret 2008 vil beskrive økonomistyringen på de decentrale områder.

### **Revisionen af 2007**

c. Forvaltningen har i et svar af 4. marts 2008 på vores anmodning af 19. december 2007 om oplysninger til Revisionsdirektoratet om forvaltningens kontrol over for decentrale enheder oplyst, at Kontoret for Økonomi og Ledelsesinformation (ØKL) har udarbejdet en budgetinstruks, som beskriver de enkelte opgaver og ansvaret for disse over for forvaltningens decentrale enheder. Budgetinstruksen var vedlagt brevet til Revisionsdirektoratet.

Ved indførelsen af budgetinstruksen har der været introduktion af enhederne i budgetinstruksen, ligesom der har været introduktion til budgetfordelingsmodellerne. For at højne kompetenceniveauet er der i 2007 etableret et undervisningsforløb for de decentrale ledere/økonomimedarbejdere på skoler, institutioner og i distriktsforvaltningen. Forløbet varer til medio 2008. Der har været undervisning i fx statusafstemninger, håndtering af KØR, årsafslutning, budgetinstruks, budgetopfølgning mv. Forløbet har deltagelse af ca. 500 personer fra det decentrale niveau.

Som kontrol af de decentrale enheder har forvaltningen 8 distriktsforvaltninger, der er den daglige kontakt med de decentrale enheder. ØKL indkalder 3 gange årligt til prognose/forventet årsregnskab. Her skal de decentrale enheders økonomi gennemgås og koordineres til et samlet resultat for forvaltningen. Distriktsforvaltningerne står for at samle og kontrollere de decentrale enheders bidrag, inden de fremsendes til ØKL for den endelige samling til et resultat for forvaltningen. Samtlige bidrag bliver kontrolleret for, at budget og forbrug stemmer overens med bevillingen og registreringen i økonomisystemet.

Revisionsdirektoratet anser udarbejdelsen af budgetinstruksen og ØKL's kontrol med distriktsforvaltningerne og deres kontrol med de decentrale enheder som et væsentligt bidrag i etablering af en dækkende kontrol med overholdelsen af budgettet.

**d.** Forvaltningen har oplyst, at der ikke er udarbejdet en opsamling af resultaterne af de udførte kasseeftersyn, og at der pt. er forhandlinger mellem forvaltningen og Koncernservice om, at fremtidige eftersyn foretages af Koncernservice.

### **Anbefaling**

Uanset kasseeftersyn udføres af forvaltningen eller Koncernservice, finder vi fortsat, at der skal foretages en opsamling af resultater og tiltag vedrørende kasseeftersyn i den centrale regnskabsafdeling

### 3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring

#### Årsregnskabets formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektiv med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Børne- og Ungdomsudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 12. marts 2008.

a. Børne- og Ungdomsudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 viser i hovedtal 7.124 mio. kr. netto – endvidere er oplyst sammenligningstal for 2006:

	<b>Regnskab 2007</b>	<b>Regnskab 2006</b>
Drift	7.198	7.803
Anlæg	24	198
Finansposter	-98	-43
I alt	7.124	7.958
<b>Finansiel status</b>		
Samlede aktiver	851	4.150

**b.** Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Børne- og Ungdomsudvalget viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
Materielle anlægsaktiver	1.001	1.128
Immaterielle anlægsaktiver	1	1
Finansielle anlægsaktiver	8	31
Anlægsaktiver i alt	1.010	1.160
Omsætningsaktiver	404	559
<b>Aktiver i alt</b>	<b>1.414</b>	<b>1.718</b>
Egenkapital	-3.512	-2.261
Hensatte forpligtelser	4.640	3.614
Langfristede gældsforpligtelser	14	347
Kortfristede gældsforpligtelser	271	18
Nettogæld vedr. fonds, legater, deposita mv.	1	365
<b>Passiver i alt</b>	<b>1.414</b>	<b>1.718</b>

**c.** Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabscirculæret skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomiplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.

- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er påkrævet ifølge Regnskabscirkulæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.
- Låneberettigede udgifter.

### **Revisionen af 2007**

d. Vi har påset, at udvalgets regnskaber for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabscirkulære. Vi har endvidere stikprøvevist efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

e. Vi har konstateret, at der i udvalgets regnskab for 2007 ikke som foreskrevet var udarbejdet en obligatorisk oversigt over låneberettigede udgifter.

Den obligatoriske oversigt Tilskudsmidler indeholder ikke som foreskrevet oplysninger om kommunens medfinansiering.

### **3.4.2 Ledelsens regnskabserklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte. BUU har i forbindelse med godkendelsen af årsregnskab 2007 taget ledelsens regnskabserklæring til efterretning.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at de obligatoriske bilag udarbejdes i henhold til Regnskabscirkulæret.

### **3.5 Balancen**

**a.** Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder tilgodehavender, samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I betænkningen over revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2006 (BR 422/07 den 13. december 2007, s. 7) fandt Revisionsudvalget det særdeles kritisabelt, at BUF på tredje år i træk ikke som foreskrevet i kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ havde udarbejdet afstemninger/specifikationer for samtlige konti i den finansielle balance.



BUU har i opfølgningen den 16. april 2008 på årsrevisionen af 2006 oplyst, at forvaltningen har stor fokus på afstemningen af statusposter og har fra 2008 indført, at samtlige statuskonti afstemmes månedligt.

c. Som et led i BUUs genopretningsplan foretager revisionsfirmaet Deloitte kontrol med, at balanceposterne er afstemt og specificeret. I mødet den 16. april 2008 oplyste Deloitte følgende til udvalget:

**"Statusrapport pr. februar 2008 om genopretningen af Børne- og Ungdomsudvalgets økonomi (Børne- og Ungdomsudvalget og Økonomiudvalget)**  
J.nr. 2008-22442.

**Ikke kontrolleret indsatsområde (af Deloitte)**

**Balanceposter, oprydning (indsatsområde 27)**

Børne- og Ungdomsforvaltningen har oplyst, at ud af en samlet mængde på 7.312 balancekonti, henstod der saldi på 4.101 konti, samt at disse konti forelå i afstemt stand.

Deloitte fandt det imidlertid utilfredsstillende, at Børne- og Ungdomsforvaltningen ikke som planlagt havde foretaget en stikprøvevis kontrol af de foretagne afstemninger.

Børne- og Ungdomsforvaltningen oplyste, at forvaltningen efter Deloitte's statusrapportering har fremsendt en revideret og af Revisionsdirektoratet godkendt forretningsgang til Deloitte, indeholdende kvartalsvis stikprøve-gennemgang.

Da forretningsgangen er sendt til Deloitte efter, at Deloitte har afsluttet sin statusrapportering, har den derfor kunnet ikke indgå i Deloitte's statusrapportering.

Inden udvalgsmøderne vil der blive lavet en stikprøvevis kvalitetskontrol af afstemningerne, som vil blive gennemgået på udvalgsmøderne."

d. Revisionsdirektoratet har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Endvidere har vi kontrolleret, om afstemninger/specifikationer indeholder dokumentation for en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Vi har endvidere ved stikprøver påset, at posterne i balancen er indregnet og værdiansat i overensstemmelse med retningslinierne i Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabs-system for kommuner samt Københavns Kommunes regnskabspraksis og bestemmelser i Kasse- og Regnskabsregulativet samt Regnskabscirkulæret.

Revisionsdirektoratet har ikke fået forelagt oplysninger om, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af afstemningsmaterialet. Den manglende ledelsesmæssige vurdering af afstemningsmaterialet opfattes som et væsentligt svigt i den interne kontrol, som kan medføre, at poster, der burde have været overført til bevillingsregnskabet, henstår uafviklet på balancen, eller at kommunen ikke modtager betaling fra debitorerne som forudsat i betalingsbetingelserne eller, at kreditorer betales for sent.

I forbindelse med revisionen har vi udtaget en stikprøve på 112 balancekonti. Vi har modtaget afstemninger og specifikation af 92 balancekonti. Der er således ikke modtaget afstemninger eller specifikation af 20 konti.

Det væsentligste ikke specificerede aktiv udgøres af en konto for kundetilgodehavender på 42,3 mio. kr. (38630-9998-6093000000), og det væsentligste ikke specificerede passiv udgøres af anden kortfristet gæld på 40,1 mio. kr.(38630-0000-8256000000)

De ikke forelagte specifikationer opfattes som ikke-specificerede balancekonti. Revisionsdirektoratet har derfor konkluderet, at ikke alle balancekonti er afstemte eller specificerede. På det foreliggende grundlag kan vi ikke opgøre antallet eller det beløbsmæssige omfang af samtlige manglende ikke-afstemte eller ikke-specificerede balancekonti. Der kan derfor være poster på balancen, der burde have været overført til bevillingsregnskabet.

e. Vi har konstateret følgende for de forelagte og afstemte eller specificerede finansielle aktiver og passiver:

**Kassebeholdninger**

Der er i enkelte institutioner meget store kontante beholdninger. I 1 tilfælde er der en kontantbeholdning på 289.254,13 kr. (37529-0000-62010).

I andre tilfælde oplyses det i bogføringen, at beholdningen er negativ, og det fremgår af specifikationerne, at der er gjort opmærksom herpå, dog uden oplysninger om, hvorvidt der er sket rettelse.

I flere tilfælde er bankbeholdninger – bogført på funktionen som kassebeholdning – ikke dokumenteret ved forelæggelse af kontoudtog fra banken.

**Bankbeholdninger**

Der var i åbningsbalancen 2007 fejlagtigt bogført indeståendet fra en anden bankkonto. Fejlen fremgår af oplysninger på specifikationen fra den 15. maj 2008. På dette tidspunkt var der ikke taget skridt til korrektion af bogføringen (38641-0000-6205035641)

Der er forelagt et kontoudtog fra bankkonti i Nordea, konto nr. 5366 114 639 uden henvisning til en KØR-konto. Det er således ikke muligt at afstemme kontoudtoget med bogføringen.

Det fremgår af en specifikation, at der mangler bogføring af 8 poster med en nettohævning på 92.422,10 kr. uden angivelse af, om der efterfølgende er foretaget bogføring (39999-0000-6205039531).

**Debitorer**

Kun meget få specifikationer af debitorerne indeholder oplysninger om, hvad enkeltposterne vedrører, hvordan de er opstået, og hvordan de afvikles.

Der er tilgodehavender hos amter, der blev nedlagt i 2006, tilgodehavender tilbage fra 2003 (39250-9998-6093000000) og negative tilgodehavender med oplysning om afvikling, uden oplysning om det er sket.

Der er ikke forelagt oplysninger, der dokumenterer tilgodehavender i debitorsystemet KMD Debitor på 76.053.279,26 kr.

Følgende poster på i alt 10,7 mio. kr. er bogført som tilgodehavender:

<b>Tekst på bilag</b>	<b>Beløb (mio. kr.)</b>	<b>Konto</b>
Lønberegning	0,7	39610-9001-6215000000
Lønberegning	0,6	39610-9003-6215000000
Anlæg projektering	9,4	39620-0000-6215000000

Teksten på bilagene indikerer, at det ikke er tilgodehavender, men derimod driftsudgifter og anlægsudgifter, der burde have været bogført i bevillingsregnskabet.

Montering af ny klub i Guldbergsgade indeholder udgifter på 573.711,15 kr., der er bogført som tilgodehavende (37532- 0000-6215000000).

Udgifterne burde have været medtaget i bevillingsregnskabet som en anlægsudgift.

Følgende projektudgifter er bogført som tilgodehavender:

<b>Tekst</b>	<b>Beløb (kr.)</b>	<b>Konto</b>
AHSK, Havremarkens Skole	106.757,68	31065-0000-6215030100
Projektoverførsel Hellig Kors Skole	305.127,17	31061-0000-6215030100
Tilskud Familiestyrelsen	696.000,00	39230-0000-6215000000

Der er ikke forelagt dokumentation for, at udgifterne er reelle tilgodehavender. Hvis det ikke er tilfældet, er bogføringen udtryk for uhjemlet overførsel af udgifter fra 2007 til 2008.

Følgende indtægter er bogført som negative tilgodehavender:

<b>Tekst</b>	<b>Beløb (kr.)</b>	<b>Konto</b>
Bæredygtig udvikling	1.029.402,30	38750-0000-6215000000
Sprogstimuleringsmidler	169.120,00	38200-0000-6215000000

Skoletjenesten	4.674.709,84	38761-0000-6215030100
Rødkildeskole	329.023,03	31193-0000-6215030100
Rådmandsskole	1.150.745	31076-0000-6215030100

Der er ikke forelagt dokumentation for, at projektindtægterne er eksterne, da det er en forudsætning for at overføre nettoindtægten til det følgende år.

Hvis indtægterne er interne, medfører fremgangsmåden ubevilget overførsel fra 2007 til 2008.

Revisionsdirektoratet finder, at indtægterne skal bogføres under funktion 8.28.17 mellemregninger med foregående og følgende regnskabsår. Det er misvisende at nedbringe tilgodehavenderne med indtægter, som er uvedkommende for debitorerne.

Revisionsdirektoratets stikprøve viste, at administrationen af debitorer er i strid med kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ og Rammebilaget regnskab i årets løb.

### **Kreditorer**

Revisionsdirektoratet oplyste i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 6/2007 af 11. juni 2007) under punkt 5, Administration (s. 23), at bevillingsregnskabet var belastet med 11 mio. kr. i strid med Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner, der ikke tillader hensættelse i det udgiftsbaserede regnskab.

Vi har konstateret, at hensættelsen stadig er bogført i det finansielle regnskab, og at der i 2007 yderligere er hensat 0,4 mio. kr. til imødegåelse af et krav ved en eventuel retssag.

Vi finder fortsat, at der ikke er hjemmel i Velfærdsministeriets regler til en generel hensættelse i den finansielle balance. For så vidt angår hensættelsen til imødegåelse af et krav ved en eventuel retssag finder Revisionsdirektoratet, at retssagen burde have været omtalt i ledelsens regnskabserklæring med oplysning om et eventuelt krav.

### **Den omkostningsbaserede balance**

Revisionsdirektoratet har konstateret, at udvalgets omkostningsbaserede balance ikke indeholder aktiver under udførelse. Direktoratet finder dette usædvanligt i betragtning af, at det af den obligatoriske oversigt "Anlægsregnskabet" indeholder væsentlige anlægsudgifter.

**Revisionsbemærkning**

På trods af, at der nu foreligger afstemte og specificerede finansielle balancekonti, skal Revisionsdirektoratet udtale alvorlig kritik af, **at** ikke alle finansielle balancekonti er afstemte, **at** der ikke foretages ledelsestilsyn, og **at** saldiene ikke er specificeret.

Kravene i Kasse- og Regnskabsregulativet herunder Rammebilaget regnskab i årets løb er ikke overholdt. Direktoratet påskønner, at den nyetablerede forretningsgang Afstemning og specifikation af den finansielle balance er dækkende, herunder at der foretages et ledelsesmæssigt tilsyn med de udarbejdede afstemninger og specifikationer.

### **3.6 Bevillingskontrol**

**a.** Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget for 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsudvalget påtalte kraftigt i betænkningen over revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2006 (s. 8), at der i regnskab 2006 på ny var konstateret et betydeligt merforbrug.

BUU har den 16. april 2008 i forbindelse med opfølgningen på Revisionsudvalgets påtale i Revisionsbetænkningen oplyst, at økonomistyringen er forbedret væsentligt, således at 2007 er afsluttet med et mindreforbrug. Herudover er der gang i en kompetenceudvikling

af økonomimedarbejdere bredt i forvaltningen. Ydermere er der indført en budgetinstruks, der har til formål at præcisere roller og ansvar i økonomistyringen.

### Revisionen af 2007

c. Det fremgår af indstillingen til Børne- og Ungdomsudvalgets regnskab (BUU nr. 17, den 12. marts 2008), at udvalgets driftsramme i 2007 udviser et samlet mindreforbrug på 171,9 mio. kr., som søges overført til 2008. Når der ses bort fra opsparingen på de decentrale enheder på ca. 60,5 mio. kr., fås et samlet mindreforbrug på 111,4 mio. kr. på hele BUUs driftsramme i 2007.

I de specielle bemærkninger til regnskabet for BUU er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
<b>Efterspørgselsstyrede serviceområder</b>		
Dagtilbud	2.632	-125
Dagtilbud - special	80	-12
Fritidshjem og klubber	757	11
Fritidshjem og klubber – special	106	-20
Undervisning	2.444	-39
Specialundervisning	651	28
Sundhed	199	-11
Miljø	8	-4
<b>Rammestyrede områder</b>		
Dagtilbud	35	0
Dagtilbud – special	9	-7
Administration	277	-7

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.

I oversigten er ikke medtaget anlæg og finansposter som følge af de særlige bevillingsregler for disse områder.



Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen, jf. oktoberprognosen.
- Er forklaringerne af afvigelserne korrekte og fyldestgørende.

### Væsentlige beløbsmæssige afvigelser

d. Vi har konstateret væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal for følgende bevillinger (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse
Dagtilbud	2.632	-125
Undervisning	2.444	-39
Specialundervisning	651	28

### Dagtilbud

Det fremgår af regnskabsforklaringen, at der er et mindreforbrug på 125 mio. kr. i forhold til bevillingen. Bevillingen burde imidlertid have været reduceret med 12 mio. kr. til udgifter, der var afholdt på bevillingen Fritidshjem og klubber. Det reelle mindreforbrug var således 113 mio. kr.

Det fremgik af oktoberprognosen, at der var forventet et samlet mindreforbrug på 70,5 mio. kr. Det forventede mindreforbrug skyldtes ej etablerede pladser på 41 mio. kr., forsinkelse i iværksættelsen af pladser i Børneplanen på 9 mio. kr. og ca. 20 mio. kr. i forhold til daginstitutionernes opsparing.

I forhold til forventningen i oktoberprognosen er der således et mindreforbrug på yderligere 54,5 mio. kr. (125 mio. kr. - 70,5 mio. kr.)

I regnskabsforklaringerne årsagsforklares mindreforbruget med merindtægt ved forældrebetaling på 24 mio. kr., overførsel til 2008 med 28 mio.kr. og uforbrugte puljer, som hovedsagelig stammer fra tidligere år, på 61 mio. kr. De uforbrugte puljer er afsat til

bl.a. bevillingshensættelser til lønfejl og overførsler i forbindelse med ønsket om at holde serviceudgifterne i ro.

Oktoberprognosens oplysning om, at 41 mio. kr. i mindreforbrug skyldes ikke etablerede pladser, er således ikke gentaget i regnskabsforklaringen ved årets slutning.

### **Undervisning**

Det fremgik af oktoberprognosen, at der var forventet et merforbrug på ca. 7,5 mio. kr. som primært skyldtes et merforbrug på 27,4 mio.kr. i forhold til skolernes opsparing og samlet mindreforbrug på 19,2 mio. kr. i forhold til faglighed for alle (13 mio. kr.), PISA midler (4 mio. kr.) og befordring (2,2 mio. kr.).

Det fremgår af regnskabsforklaringen, at der er et mindreforbrug på 38,5 mio. kr. i forhold til bevillingen. Bevillingen burde imidlertid have været reduceret med 19 mio. kr. til udgifter, der var afholdt på andre bevillinger. Det reelle mindreforbrug var således 19,5 mio. kr.

I forhold til forventningen i oktober prognosen er der således et mindreforbrug på yderligere 46 mio. kr. (7,5 mio. kr. + 38,5 mio. kr.)

Forvaltningen oplyste i regnskabsforklaringen, at der beklageligvis er steder, hvor enten budgettet eller forbruget ligger forkert, og dette er forklaret under hvert bevillingsområde. Forvaltningen vil i forbindelse med den første regnskabsprognose i 2008 foretage en række budgetmæssige omplaceringer, så budgettet følger forbruget og omvendt.

Revisionsdirektoratet har set, at der i forbindelse med den første regnskabsprognose er foretaget en række omplaceringer. Det har dog ikke været muligt at følge omplaceringen af midler fra bevillingsområdet Undervisning til Specialundervisning.

### **Specialundervisning**

Det fremgår af oktoberprognosen, at bevillingen ved årets slutning forventedes at ville balancere.

I regnskabsforklaringerne årsagsforklares et merforbrug på 28 mio. kr. med, at 21 mio. kr. er bevilget andre steder, og hvis bevillingen var korrekt placeret under bevillingen Specialundervisning, havde merforbruget udgjort 7 mio. kr.

I slutningen af 2007 skete en omfattende tilpasning af budgettet, således at forbrug og bevilling følger hinanden, men det var ikke muligt at rette det korrigerede budget inden regnskabsafslutningen.

### **Anlæg**

Regnskabsforklaringen indeholder oplysninger om, at der på bevillingsområdet anlæg er et samlet mindreforbrug på ca. 277,5 mio. kr., og at mindreforbruget søges overført til 2008. Herefter følger oplysning om de projekter, der skal gennemføres. Bl.a. nævnes finansiering af forbrug på statuskonto, i alt ca. 10 mio. kr.

Revisionsdirektoratet finder, at regnskabsforklaringen burde have været suppleret med oplysninger om, hvor meget der var realiseret af de enkelte bevillinger ved udgangen af 2007, og hvor meget der resterede, og om der var finansiel dækning for de resterende arbejder, jf. kravene i afsnit 4.1.2 i Regnskabscirculæret.

Vi finder det tvivlsomt, om forbrug bogført på balancen kan finansieres af anlægsbevillinger. Vi skal dog i den forbindelse henvise til, at projekteringsudgifter sædvanligvis kan afholdes uden bevilling på dranst 3, anlæg mod aflæggelse af særskilt regnskab. Samme fremgangsmåde kan ikke benyttes ved bogføring på balancen.

### **Generelt**

Vi har konstateret flere tilfælde, hvor budgetbeløb er fejlplaceret og tilfælde, hvor der er sket fejlbogføring. Dette bevirker, at afvigelsesforklaringerne er uklare.

### **Revisionsbemærkning**

Oktoberprognosens forventninger om regnskabsresultatet udviste en betydelig afvigelse i forhold til det endelige årsregnskab 2007. Vi skal derfor henstille, at prognosearbejdet

styrkes, så det forventede regnskabsresultat estimeres bedre. Det henstilles endvidere, at det sikres, at budget og bogføring registreres korrekt på funktionerne inden for de enkelte bevillinger.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at mindreforbruget på 277,5 mio. kr. på anlægsområdet ikke er suppleret med specifikke oplysninger om årsagerne til mindreforbruget og eventuelle konsekvenser heraf for de fremtidige anlægsudgifter.

### **3.7 Anlæg**

Det fremgår af kommunens obligatoriske oversigt for anlægsregnskaber, at der er afsluttet 14 anlægsbevillinger i 2007.

I henhold til Budget- og Regnskabshåndbogen, afsnit 18.2.1, Aflæggelse af særskilt anlægsregnskab, skal der aflægges særskilt anlægsregnskab senest 6 måneder efter arbejdets afslutning. Endvidere fremgår det, at forvaltningerne skal afgive de særskilte anlægsregnskaber med bemærkninger til Økonomiudvalget (Økonomiforvaltningen). Regnskab og bemærkninger sendes samtidig til Revisionsdirektoratet.

Revisionsdirektoratet har ikke modtaget særskilte anlægsregnskaber for de anlægsbevillinger, der er afsluttet i 2007.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at anlægsregnskaber ikke fremsendes til revision 6 måneder efter afslutningen.

### **3.8 Regnskabs gennemgang**

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

a. Revisionsdirektoratet fandt det usikkert, om Københavns Kommune var forpligtet til at dække de udgifter, der var afholdt efter aftalen mellem kommunen og Det Kongelige Opfostringshus (DKO) var opsagt.

Advokaten, der varetog det juridiske arbejde med omdannelsen af Det Kongelige Opfostringshus (DKO) fra en almen fond til en erhvervsrivende fond, har i et notat af 10. juli 2007 konkluderet, at kommunen med hjemmel i kommunalfuldmagten har kunnet yde støtte til bl.a. ejendomsdrift. Vi har taget notatet til efterretning.

Revisionsdirektoratet anbefalede, at der i forbindelse med omdannelse blev taget stilling til kommunens betydelige tilgodehavende.

Ved udgangen af maj 2008 var der fortsat ikke taget stilling til tilgodehavendet. Det forventes, at tilgodehavendet vil fremgå af den erhvervsdrivende fonds omdannelsesbalance. Herefter vil kommunens tilgodehavende indgå i drøftelser mellem den erhvervsdrivende fonds bestyrelse og kommunen.

#### **Revisionen af 2007**

b. Regnskaberne for 2004, 2005 og 2006, som tidligere var forsynet med forbehold i revisionspåtegningerne, er ændret. Vi har herefter forsynet regnskaberne med en revisionspåtegning uden forbehold.

Regnskabet for 2007 er forsynet med følgende forbehold i revisionspåtegningen:

"Ifølge regnskabet er bygningerne overgået til brug for familieskolen Hellebæk den 1. august 2007. I den forbindelse vil der blive udarbejdet en refusionsopgørelse over de forventede indtægter.

Regnskabet udgifter, afholdt af Københavns Kommune på 891.970 kr., forventes derfor reduceret mod en tilsvarende stigning i tilgodehavenderne under balancens aktiver. Der er i regnskabet ikke redegjort for de økonomiske konsekvenser heraf."

Det fremgår af forslag til kommunens budget 2007 (s. 150), at forslaget indeholder en fjernelse af tilskuddet til Det Kongelige Opfostringshus på 2,6 mio. kr.

Uanset denne oplysning er der afholdt udgifter til Det Kongelige Opfostringshus på 0,9 mio. kr.

Revisionsdirektoratet har fået oplyst, at Det Kongelige Opfostringshus siden sommeren 2007 er benyttet af Familieskolen Hellebæk, og at skolen skulle indgå en lejeaftale med Det Kongelige Opfostringshus om betaling for benyttelsen. Lejeaftalen er medio maj 2008 ikke indgået.

Regnskabet for Det Kongelige Opfostringshus anses derfor for mangelfuldt, idet udgifter til leje ikke fremgår af regnskabet, ligesom der kan være en berettiget forventning om, at kommunens udgifter på 0,9 mio. kr. bør refunderes af Det Kongelige Opfostringshus.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der træffes aftale med Det Kongelige Opfostringshus om afviklingen af kommunens tilgodehavende, og der udarbejdes en refusionsopgørelse for familieskolens drift i 2007. Det anbefales endvidere, at lejeaftalen mellem Familieskolen Hellebæk og Det Kongelige Opfostringshus indgås og der herefter træffes aftale om refusion af kommunens udgifter på 0,9 mio. kr.

## **4. Revision af særlige regnskabsområder**

### **4.1 IT-anvendelse**

#### **Revisionen af 2007**

##### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

a. Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder), foretaget en gennemgang af de kontroller forvaltningens IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002)

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentation af de tildelte autorisationer, samt den brugeradministration, der siden 1. april 2007 er udført af Koncern Service – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgang er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat, og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af Børne- og Ungdomsforvaltningens kontrol og dokumentation fremgår af dette revisionsprotokollat. Revisionsdirektoratet vil i et revisionsprotokollat til Økonomiudvalget redegøre for det samlede resultat af undersøgelsen af udvalgte områder af kommunens dokumentation af adgange til egne systemer og data.



**b. Autorisationer omfattet af gennemgangen**

- Autorisationer med udbetalingsmæssige konsekvenser i: KMD Lønssystemet.
- Autorisationer til øvrigt til systemer og data (opdatering/forespørgsel).

Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet (RACF – Ressource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning), med oplysninger om bl.a. kommunens aktive brugere (brugeridenter) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

Sideløbende har Systemejeren for KMD Løn givet oplysning om adgange med udbetalingsmæssige konsekvenser.

Revisionsdirektoratet har analyseret de modtagne data via revisionsværktøjet IDEA, og for Børne- og Ungdomsforvaltningen er der i alt udtaget 12 tilfældige stikprøver – 6 brugeridenter med udbetalingsadgange til KMD Løn og 6 brugeridenter med adgange til kommunens øvrige systemer og data.

**c. Dokumentation af tildelte autorisationer**

For de 12 udvalgte brugeridenter har Revisionsdirektoratet den 8. og den 15. april 2008 skriftligt anmodet Børne- og Ungdomsforvaltningens IT-sikkerhedsleder om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002):

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.
- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.
- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

Revisionsdirektoratet har den 5. maj 2008 afholdt møde med forvaltningens IT-sikkerhedslederfunktion med henblik på gennemgang af ovennævnte dokumentation, og som primært omhandlede første punkt. Spørgsmål vedrørende forvaltningens øvrige IT-sikkerhedsopgaver og kontroller er ikke endeligt afklaret og vil derfor indgå i den fortsatte revision af IT-området.

Det fremgår af forvaltningens sikkerhedsinstruks af 2. juni 2003 bl.a., at den ansvarlige leder fremsender anmodning om tildeling/ændringer eller sletning af autorisationer til sikkerhedslederen, der autoriserer brugeren til de ønskede systemer, og kvitterer overfor lederen, når oprettelsen/ autorisationen er sket.

På mødet oplyste forvaltningen, at der ikke kunne tilvejebringes dokumentation for 3 stikprøver med udbetalingsadgange til KMD Løn og 6 stikprøver med adgange til kommunens øvrige systemer.

Forvaltningens dokumentation af de 12 tilfældige brugeridenters adgange fremgår af det følgende:

**Tabel 1:** Adgange med udbetalingsmæssige konsekvenser i KMD-lønssystemet

Forvaltning	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder
BUF	6	3

Forvaltningen kunne dokumentere adgange til KMD Løn LPA Portalen, hvor forvaltningens anmodninger om opdateringer etc. indberettes til KMD A/S, der herefter foretager den anmodede opdatering via den aftale, der er indgået om lønadministrationen for Københavns Kommune.

Tildelingen af autorisation/transaktionskoden DI23, der giver adgang til direkte opdatering med udbetalingsmæssig konsekvens via KMD Lønssystemet, kunne forvaltningen ikke dokumentere.

**Tabel 2:** Adgange til kommunens øvrige systemer og data

Forvaltning	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder
BUF	6	0

De i tabel 2 nævnte 6 tilfældige stikprøver med adgange til kommunens andre systemer, kunne forvaltningen ikke dokumentere. I tabellen er på grundlag af de modtagne datasæt fra KMD oplyst antallet af de aktuelle autorisationer/transaktionskoder for de 6 brugeridenter.

Som det fremgår, har forvaltningen ikke kunnet tilvejebringe dokumentation for godkendelse af nogen af de tildelte autorisationer til disse brugere.

På mødet oplyste forvaltningen, at der på grundlag af gennemgangen af Revisionsdirektoratets stikprøver, var fundet ét tilfælde, hvor en ansat ved et af gymnasierne havde bibeholdt sine autorisationer, selvom administrationen af området ikke længere foregår i Københavns Kommune. Forvaltningen har derfor nu igangsat sletning af samtlige brugeridenters autorisationer vedr. de dele af gymnasieområdet, der ikke længere administreres af Københavns Kommune.

Det blev endvidere oplyst, at forvaltningens brugeradministration skulle overdrages til kommunens nye fælles IT-driftsenhed i Koncernservice. Forinden ville forvaltningen igangsætte en længe påtrængt uddannelse og gennemgang af sikkerhedsregler inden for forvaltningens område.

**d.** Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har efter det nye sikkerhedsregulativ fortsat ansvaret for administrationen af dette område, uanset at brugeradministrationen overføres til Koncernservice. Revisionsdirektoratet skal derfor anbefale følgende:

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder får dokumenteret brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningens sikkerhedsområder.

- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. forvaltningens IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenter, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenter.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer mht.: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.
- At dokumentationen fremover sker således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridenternes sletning, og indtil disse frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder og autorisationsansvarlige tilvejebringer større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om forvaltningens autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder indenfor forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Børne- og Ungdomsforvaltningen kun i 3 ud af 12 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.

## 4.2 Løn

### a. Indledning

Lønudgifterne i Børne- og Ungdomsudvalgets regnskab for 2007 har udgjort 5.599 mio. kr.

Heraf har lønudgifterne i de selvejende institutioner med driftsoverenskomst med Københavns Kommune i 2007 udgjort 1.098 mio. kr. Regnskaberne, herunder lønudgifter, for disse institutioner revideres af revisorer, der er valgt af institutionernes bestyrelser. Lønudgifterne i de selvejende institutioner er derfor ikke omfattet af vores undersøgelse.

Lønanvisningen varetages af KMD A/S, der indtaster oplysninger om tilgange, ændringer i ansættelsesforhold samt afgang i KMD's lønsystem. Indtastningen sker på grundlag af indberetningsbilag fra Børne- og Ungdomsforvaltningen.

Forvaltningen foretager selv indtastning af særydelser i KMD's lønsystem og Vagtplanssystemet.

Udarbejdelsen af indberetningsbilag og indtastningen af særydelser i lønsystemet sker dels centralt i Børne- og Ungdomsforvaltningen dels i de decentrale enheder.

Revisionen har omfattet en gennemgang af forretningsgange og interne kontroller samt gennemgang af personalesager. Vi har endvidere gennemgået et antal sager vedrørende fratrådte tjenestemænd for at påse, at disse er afgangsført i lønsystemet, og at grundlaget for beregning af tjenestemandspensionen er korrekt. Pensionsanvisningen varetages også af KMD A/S. Udgifterne til tjenestemandspensioner bogføres i Økonomiudvalgets regnskab.

Revisionen har omfattet den centrale lønadministration i Center for Ressourcestyring, (CRS) og følgende decentrale enheder: Heibergskolen, Kildevældsskolen og Kirsebærhavens Skole.

**b. Forretningsgange og interne kontroller**

Ifølge Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for kontrolforanstaltninger for brugen af edb-regnskabssystemer skal den systemansvarlige udarbejde en forretningsgangsbeskrivelse med interne kontroller for anvendelse af de edb-systemer, som forvaltningen er ansvarlig for. De forvaltninger, der er bruger af systemet, skal på grundlag heraf udarbejde egne forretningsgangsbeskrivelser.

Økonomiforvaltningen, Koncernservice, der er systemansvarlig for lønsystemet, har først i januar 2008 udsendt Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system.

Børne- og Ungdomsforvaltningen har på KKnet en række vejledninger, retningslinier, skabeloner, skemaer, cirkulærer mv. Dette materiale indeholder dog ikke en beskrivelse af hvilke interne kontroller, der skal udføres i såvel centrale som decentrale enheder.

På tidspunktet for revisionens udførelse forelå hverken Økonomiforvaltningens Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system eller en af Børne- og Ungdomsforvaltningen udarbejdet forretningsgangsbeskrivelse med interne kontroller for lønområdet. De undersøgte decentrale enheder har heller ikke udarbejdet skriftlige forretningsgange for lønområdet. Vi har derfor foretaget interview af medarbejdere og ledere for at klarlægge, hvilke kontrolprocedurer der i praksis udføres.

Vi har fokuseret på følgende forhold, som vi anser for væsentlige i kontrolmæssig henseende: Anvisning og attestation, tilstedeværelseskontrol, behandlingen af ind- og uddata, afstemning af lønsystemet med KØR, behandling af fejlkonto samt ledelsestilsyn.

**Ad Anvisning og attestation**

I henhold til Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for intern kontrol generelt skal der foreligge oversigter over de personer, der er bemyndiget til at anvise. Oversigterne skal indeholde angivelse af, hvilke områder bemyndigelsen omfatter, og hvorledes de pågældende underskriver sig. Endvidere skal alle bilag være attesteret af medarbejdere, der er udpeget af den anvisningsbemyndigede.

Der foreligger ikke i de undersøgte enheder oversigter over medarbejdere, der er bemyndiget til at anvise.

Vi har påset, at lønbilag er attesteret, og at ansættelsesbreve og lønaftaler er underskrevet. Det har dog ikke været muligt at konstatere, at de pågældende medarbejdere formelt er bemyndiget hertil.

**Ad Tilstedeværelseskontrol**

CRS og de undersøgte skoler har oplyst, at der generelt ikke er etableret en tilstedeværelseskontrol med det formål at sikre, at der kun udbetales løn til personer, som faktisk er ansat.

Heibergskolen og Kildevældsskolen har supplerende oplyst, at alle lønsedler gennemgås efter hver lønkørsel. Heibergskolen danner endvidere en personaleoversigt i BUFLIS ca. hver anden måned. Kirsebærhavens Skole har oplyst, at der efter hver lønkørsel dannes en lønudgiftsliste i BUFLIS.

Det bør i en forretningsgangsbeskrivelse præciseres, at der skal ske kontrol af, at der kun udbetales løn til personer, der faktisk er ansatte, herunder hvordan kontrollen tilrettelægges. Der henvises til de Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system

**Ad Behandling af ind- og uddata**

Indberetningsbilag om oprettelse og ændring af stamoplysninger til registrering i lønsystemet udarbejdes af lønmedarbejdere i CRS og de decentrale enheder på grundlag af dokumentation i sagerne. CRS varetager den elektroniske fremsendelse af både egne

og de decentrale enheders indberetningsbilag via lønportalen til KMD, der foretager indtastning i lønsystemet.

Ifølge CRS foretager lønmedarbejdere for skoleområdet kontrol af uddata for egne indberetninger af oprettelser eller ændringer af stamdata.

Vi har konstateret, at det ikke i alle tilfælde er dokumenteret, at uddatakontrollen er udført. I nogle tilfælde er indberetningsbilag dog markeret med et "flueben" for udført kontrol.

Særydelser indtastes til KMD-lønsystemet og Vagtplanssystemet af lønmedarbejdere i forvaltningens centrale og decentrale enheder.

I CRS sker dette på grundlag af indberetningsbilag, der er udarbejdet på grundlag af dokumentation i sagerne eller på grundlag af attesterede skemaer med tjenestetidsændringer. Udarbejdelsen af indberetningsbilag og kontrollen af, at oplysningerne er i overensstemmelse med grunddokumentationen i sagerne, foretages hovedsageligt af samme medarbejder.

Heibergskolen har oplyst, at uddatakontrollen af særydelser siden 1. november 2007 er udført af en anden medarbejder end den der har foretaget indtastning i KMD-lønsystemet. Den udførte kontrol dokumenteres ved påtegning af indberetningsbilaget.

Kildevældsskolen har oplyst, at uddatakontrollen af særydelser varetages af en anden medarbejder, ved at lønsedlerne sammenholdes med indberetningsbilagene. Kontrollen kan imidlertid ikke dokumenteres, da der ikke sker påtegning af sagsmaterialet.

Kirsebærhavens skole har oplyst, at der ikke foretages uddatakontrol af de særydelser som skolen indtaster i lønsystemet.

Der bør i forretningsgangsbeskrivelsen tages stilling til behandling af ind- og uddata, herunder om kontrollen af uddata skal ske til indberetningsbilag eller til grunddokumentationen. Der henvises til de Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system



**Ad Afstemning af KMD OPUS med KØR**

Revisionsdirektoratet finder det væsentligt, at der som led i den interne kontrol foretages afstemning af, at forvaltningens lønudgifter ifølge lønsystemet KMD OPUS er i overensstemmelse med de lønudgifter, der via grænsesnit er bogført i KØR. Vi har derfor undersøgt, hvordan Børne- og Ungdomsforvaltningen har håndteret dette.

Forvaltningen har udarbejdet en skriftlig vejledning med en beskrivelse af centralforvaltningens månedlige procedure for kontrol af lønsystemets bogføring i KØR med kontrolrapport fra lønsystemet. Løndata publiceres dernæst på forvaltningens intranet (BUF-LIS) til brug for de decentrale enheder, som herefter skal kontrollere, at bogføringen er korrekt.

Det anbefales, at forvaltningen i den samlede forretningsgangsbeskrivelse for anvendelsen af KMD-lønsystemet indarbejder proceduren for afstemning af KMD-OPUS med bogføringen i KØR.

**Ad Udligning af lønfejlkonto**

Regnskabscirkulæret for 2007 fastsætter, at fejlkonti og mellemregningskonti vedrørende løn skal være udposteret til relevante løndriftskonti ved årsskiftet.

Forvaltningen har udarbejdet et oplæg af 12. oktober 2007 til en fremtidig organisering af arbejdet med lønfejlkontoen. Børne- og Ungdomsforvaltningens ledelse har i et brev af 4. marts 2008 bekræftet, at fejlkonti og mellemregningskonti vedrørende løn i 2007 regnskabet er blevet udposteret.

Revisionsdirektoratet har dog konstateret, at der ultimo 2007 henstår -27,6 mio. kr. på konto for lønmellemregning fejl 39999.1100.8259031100

Det anbefales, at forvaltningen i den samlede forretningsgangsbeskrivelse for anvendelsen af KMD-lønsystemet indarbejder procedurerne for udligning af lønfejlkontoen.

## **Ad Ledelsestilsyn**

Ifølge Rammebilag for intern kontrol generelt skal der tilrettelægges et ledelsesmæssigt tilsyn, som skal sikre, at forretningsgange efterleves i praksis.

CRS har oplyst, at der ikke er tilrettelagt et ledelsesmæssigt tilsyn.

Der bør etableres og beskrives et ledelsesmæssigt tilsyn med overholdelsen af forretningsgangsbeskrivelsen for lønområdet, herunder for de decentrale enheder. Der henvises til de Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system

### **c. De enkelte personalesager**

#### **Generelt**

Revisionen har omfattet et tilfældigt udvalgt antal sager registreret i lønsystemet med en tilgangsdato i 2007. Endvidere er gennemgået sager vedrørende direktionen og åremålsansatte.

Revisionen har omfattet en kontrol af, at aflønning er sket i overensstemmelse med gældende overenskomster/aftaler. Det er påset, at der foreligger ansættelsesbreve, aftaler om lønindplacering med underskrifter fra de faglige organisationer og indberetningsblanketter til KMD. Endelig er det påset, at sagerne foreligger veldokumenterede.

For åremålsansatte har vi undersøgt, at der er foretaget de foreskrevne evalueringer i forbindelse med prøvetidens udløb samt kontrolleret, at åremålstillæg registreret i lønsystemet i 2007 kun er udbetalt til åremålsansatte.

Ved revisionen er bl.a. lagt til grund:

- Økonomiforvaltningens skrivelse af 11. oktober 2006 hvoraf fremgår, at det grundlæggende krav om dokumentation i forvaltningssager også skal overholdes i forhold til personalesager. Ifølge skrivelsen skal en personalesag indeholde alle relevante dokumenter, fx ansøgninger om ansættelse, ansættelsesbrev, eksamenspapirer, straffeattester mv.

- Økonomiforvaltningens cirkulære nr. 18 af 25. oktober 2002 om bl.a. pligt til at over-/merarbejde udtrykkeligt skal fremgå af ansættelsesbrevet, da dette efter de seneste fortolkningsbidrag fra EF-domstolen betragtes som et væsentligt vilkår for ansættelsesforholdet.
- Økonomiforvaltningens cirkulære nr. 16 af 16. august 2001 om evaluering af åremålsansættelse.
- Borgerrepræsentationens beslutning af 2. november 2006 om at der skal indhentes børne- og straffeattester ved ansættelse af medarbejdere, der via deres job skal have direkte kontakt med børn og unge samt at der efter konkret vurdering indhentes straffeattester ved ansættelse af øvrige medarbejdere i Børne- og Ungdomsforvaltningen.

Skolerne udarbejder aktivitetsplaner i et tjenestetidssystem TR2000 i henhold til arbejdstidsaftaler og rammeaftaler for skolernes tidsbegrænsende og fastansatte månedslønnede undervisningspersonale.

Via TR2000 foretages elektronisk indberetning og overførsel til lønsystemet af fx skoleårsafhængig funktionsløn og planlagt overtid for det nye skoleår.

Skolernes skal foretage en række kontroller af dataene i TR2000 og forvaltningen foretager et overordnet gennemsyn af de indsendte oplysninger, inden der sker elektronisk overførsel. Som dokumentation for den elektronisk indberettede løn sendes en transaktionsjournal med skolelederens underskrift til CRS.

Skolerne foretager i løbet af skoleåret løbende ændringer af aktivitetsplanerne i TR2000 som følge af fx ændrede arbejdsopgaver, nyansættelser, fratrædelser, orlov mv. Disse ændringer foretages direkte til lønsystemet.

Revisionsdirektoratet finder, at der bør indhentes en revisionserklæring fra leverandøren af TR2000 om, at de interne kontroller er implementeret og fungerer effektivt på baggrund af en test af kontrollerne.

### **Tilgange**

Vi har gennemgået 14 sager i CRS og konstateret følgende:

- I en sag er der fra ansættelsesdatoen 1. marts 2006 fejlagtigt ikke beregnet og indbetalt pension af nogle tillæg. Den manglende pension er ultimo 2007 opgjort til ca. 41.000 kr. Vi har oplyst forholdet over for forvaltningen, der vil bringe forholdet i overensstemmelse med løn- og ansættelsesvilkårene.
- I en sag var aflønningen fra 1. august 2006 fejlagtigt ikke i overensstemmelse med løn aftalen. Ifølge aftalegrundlaget var et årligt pensionsgivende løntillæg på 25.300 kr. i 31.3.2000 niveau ændret til på 28.300 kr. Omfanget af den manglende løn udbetaling er ultimo 2007 opgjort til ca. 4.600 kr. i gældende lønniveau. Hertil skal beregnes pension. Vi har oplyst forholdet over for forvaltningen, der vil bringe forholdet i overensstemmelse med løn- og ansættelsesvilkårene.
- I en sag blev udbetalt et pensionsgivende funktionstillæg på 25.000 kr. årligt i 31.3.2000 niveau. Ifølge løn aftalen var tillægget tidsbegrænset og forventedes at fortsætte til 31. juli 2007. Udbetalingen var fortsat ud over dette tidspunkt, uden at en ny løn aftale var indgået. Vi har meddelt dette til forvaltningen, og der er i januar 2008 indgået en ny løn aftale, så pågældendes aflønning er bragt i overensstemmelse med løn- og ansættelsesvilkårene.
- I en sag var der ikke foretaget en skriftlig evaluering i forbindelse med prøvetidens udløb vedrørende åremålsansættelse som foreskrevet i Økonomiforvaltningens regelsæt.

Vi har gennemgået 10 sager på Heibergskolen og konstateret følgende:

- I et tilfælde var personalesagen bortkommet – CRS har i samarbejde med skolen etableret en erstatningssag.
- I 2 tilfælde forelå der ikke straffeattest og i ét tilfælde ikke børneattest i personalesagen.
- I et tilfælde forelå der ikke ansættelsesbrev i personalesagen og i et tilfælde var ansættelsesbrevet og genparten heraf var ikke underskrevet af arbejdsgiver og den ansatte.
- I et tilfælde var ansættelsesbrevets lønoplysninger fejlagtigt oplyst til trin 27. Pågældende aflønnes efter trin 28 jf. overenskomsten og forholdet har derfor ingen lønmæssig betydning.

- I 3 tilfælde (2 rengøringsassistenter og en rengøringsmedhjælper) forelå der ingen lønaftaler.
- Forvaltningen har konstateret – efter vi har udbedt sager til revision – at der i 2 tilfælde er udbetalt 1 trin for meget i Københavertillæg til skolelærere. Pågældende har således fået udbetalt henholdsvis 6.255 kr. og 13.976 kr. for meget i løn. I begge tilfælde er det ekstra trin standset pr. 31. januar 2008. De for meget udbetalte beløb er ikke krævet tilbagebetalt.

Vi har gennemgået 10 sager på Kildevældsskolen og konstateret følgende:

- I et tilfælde var der fejlagtigt ikke registreret en pensionsprocent ved ansættelsen 1. august 2007. CRS har korrigeret dette på vores foranledning.
- I 2 tilfælde var den ugentlige ansættelseskvote i lønsystemet ikke i overensstemmelse med ansættelsesbrevets oplysninger om årlige løntimer. Uoverensstemmelserne har mindre lønmæssig betydning.
- I 4 tilfælde forelå der ikke straffeattest og i 4 tilfælde ikke børneattest i personalesagen.
- I 2 tilfælde forelå der ikke ansættelsesbrev eller dokumentation for uddannelse i personalesagen.
- I 7 tilfælde indeholdt ansættelsesbrevet ikke oplysning om pligt til overarbejde og i 2 tilfælde ikke oplysning om 3 måneders prøvetid.
- I 2 tilfælde indeholdt ansættelsesbrevet ikke lønoplysninger, men udelukkende henvisning til aftale og forhåndsaf tale.
- En nyansat med en gæld på godt 57.000 kr. for meget udbetalt løn fra et tidligere ansættelsesforhold i kommunen anmodede i en mail af 7. maj 2007 om at få etableret en afdragsordning. Primo marts 2008 fremgår det ikke af lønsystemet, at der er indgået en afdragsordning.

Vi har gennemgået 10 sager på Kirsebærhaven Skole og konstateret følgende:

- I et tilfælde var der fejlagtigt ikke registreret en pensionsprocent ved ansættelsen 1. januar 2007. CRS har korrigeret dette på vores foranledning.

- I 5 tilfælde forelå der ikke en straffeattest og i 3 tilfælde ikke børneattest i personalesagen.
- I et tilfælde forelå der ikke eksamensbevis, men kun en udskrift af opnåede resultater.
- I 3 tilfælde var lønaftalen ikke underskrevet af CRS og den faglige organisation, og i 2 af tilfældene var aftalen først udfærdiget 4. oktober 2007, selvom ansættelserne havde virkning fra 1. januar 2007.

### **Fratrådte tjenestemænd og efterfølgende pensionering**

På grundlag af oplysninger om afgåede tjenestemænd i 2007 har vi i 4 sager påset:

- At lønudbetaling er ophørt med udgangen af den måned, hvor pågældende er fratrædt.
- At igangsættelsen af tjenestemandspension er sket i overensstemmelse med gældende regler, og at følgende fremgår af sagerne: Pensioneringsårsag, det pensionsgivende løntrin pågældende er pensionsberettiget efter og fastsættelsen af pensionsalderen.
- At nævnte oplysninger er tilgået Pensionsanvisningsmyndigheden KMD ved anvendelse af blanketten "Beregning af egenpension til tjenestemænd m.fl."

Ved gennemgangen af sagerne har vi ikke konstateret fejl.

### **Engangstillæg**

Vi har gennemgået et antal udbetalinger over 10.000 kr. af normaltimer, ekstratimer og overarbejde, der er registreret i lønsystemet i 2007. Udbetalingerne er fordelt på flere overenskomster/aftaler og vedrører ansatte under CRS og 5 skoler. Gennemgangen har omfattet en kontrol af:

- At udbetalingerne er sket i overensstemmelse med gældende overenskomster/aftaler.
- At der foreligger fyldestgørende dokumentation i form af attesterede bilag.
- At indtastning i lønsystemet er sket med bilagenes oplysninger om antal enheder, satser og i øvrigt er i overensstemmelse med tillæggets tekstmæssige angivelse.

Vi har konstateret:

- I et tilfælde var der udbetalt for meget i overarbejde til en lærer, idet der fejlagtigt var anvendt en tf-kode for overarbejde med 100 % tillæg, mens der i henhold til gældende aftale kun er hjemmel til udbetaling af overarbejde med 50 % tillæg. Der er derved udbetalt godt 24.000 kr. for meget. Forvaltningen har på vores foranledning i 2008 modregnet det for meget udbetalte i pågældendes løn.
- I 2 tilfælde forelå der ikke dokumentation for udbetalingen. En viceskoleinspektør omfattet af aftalen om merarbejde havde 2 gange fået udbetalt 10.000 kr. for overarbejde via tf-koden for normaltimer. Endvidere havde en afgået skolesekretær fået udbetalt godt 37.000 kr. I begge tilfælde har skolerne efterfølgende skriftligt redegjort for udbetalingerne.
- Koden for udbetaling af merarbejde var i flere tilfælde anvendt i forbindelse med udbetaling af konstitutionsvederlag i henhold til en konstitueringsaftale for ledelsesmedarbejdere.

### **Sammenfattende for revisionen af enkeltsager**

Efter Revisionsdirektoratets opfattelse er der en forholdsvis høj fejlandel i de reviderede lønsager. En forretningsgangsbeskrivelse med interne kontroller og et ledelsesmæssigt tilsyn med henblik på at påse overholdelsen heraf og gældende bestemmelser bør etableres for at nedbringe antallet af fejl.

### **Dagpengerefusion**

Vi har på grundlag af oplysninger i fraværsmodulet udvalgt 8 sager for at undersøge, om der indgår indtægter i form af dagpengerefusioner i alle de tilfælde, der berettiger hertil. Sagerne er udvalgt på grundlag af en opfølgingsstatistik, der er udskrevet af KMD den 23. oktober 2007 og oplyser ansatte i forvaltningen med fravær på 30 dage eller flere begrundet i sygdom eller barsel i perioden 1. januar - 30. april 2007. Med udgangspunkt heri har vi undersøgt om der for disse sager er registreret en refusionsindtægt i lønsystemet.

Vi har konstateret:

- I 2 sager var ansatte ifølge opfølgingsstatistikken registreret med henholdsvis 100 fraværsdage (1. fraværsdag 2. januar 2007) og 155 fraværsdage (1. fraværsdag 2. februar 2007). I den ene sag havde den ansatte ikke underskrevet dagpengeskemaer i en periode, og for en periode havde bopælskommunen ikke reageret uanset underskrevne dagpengeskemaer var fremsendt. Der er ikke modtaget refusion fra bopælskommunen. Refusionstabet kan opgøres til ca. 36.000 kr. I den anden sag har KMD oplyst, at dagpengeskemaer er sendt til bopælskommunen. Der er imidlertid ikke modtaget refusion fra denne. Refusionstabet kan opgøres til ca. 69.000 kr.
- I 6 sager var ansatte registreret i fraværsmodulet med et varierende antal dage, som i alle tilfælde umiddelbart berettigede til refusion fra bopælskommunen. En nærmere undersøgelse viste dog, at der i de 5 tilfælde var tale om fejlregistreringer, herunder manglende eller betydeligt forsinket registrering af raskmeldinger, så der reelt ikke har været grundlag for anmodning om dagpengerefusion. I det ene tilfælde er der modtaget refusion fra bopælskommunen, men lønmodtageren er endnu ikke registreret som raskmeldt ifølge fraværsmodulet.

Refusionsområdet i Børne- og Ungdomsforvaltningen har været påvirket af, at man ved etableringen af den nye forvaltning i 2006 valgte at sprede refusionsområdet på 8 distrikter. Efter etableringen af et centralt personalekontor i CRS primo 2007 blev der samtidig etableret en central refusionsgruppe med medarbejdere, som alle har varetaget refusionsopgaver i flere år.

Ifølge Refusionsgruppen forventes en reduktion i antallet af tabte refusioner efter overgangen til indberetningen af fraværsoplysningerne til portalen Virk.dk, idet der fremover sker en elektronisk videresendelse af dagpengeoplysninger til den ansattes bopælskommune.

Der er i 2008 sket en opdatering af forvaltningens vejledninger på refusionsområdet.

Endvidere har Refusionsgruppen foretaget en større oprydning på refusionsområdet, hvor alle skoler og institutioner blev bedt om at indsende alle mangler.

## Løndebitorer



Børne- og Ungdomsforvaltningen har opgaven og ansvaret med at validere og opkræve løndebitorer posteret på forvaltningens konti. Debitorerne er opstået i perioden 1. november 2005 til 31. oktober 2007, der dækker tiden hvor KMD har forestået lønanvisningen. Saldoen på 5 konti med løndebitorer udgør ultimo 2007 i alt 19,6 mio. kr.

Basico Consulting A/S har siden juli 2007 bistået forvaltningen med afstemning, validering og opkrævning af løndebitorer. Konsulentfirmaet har afstemt og specificeret de bogførte saldi og koordineret denne afstemning/database med personalemellemværender bogført i KMD, journaliseret og gennemgået alle fremsendte KMD debitorsager og registreret disse i forvaltningens debitor database, foretaget validering og klargøring til opkrævning af debitorsager, etableret proces, brevskebeloner og værktøjer til opkrævning af debitorsager og opkrævning afventer formaliteter vedr. bl.a. oprettelse af bankkonto for indbetalinger.

Valideringsarbejdet var stort set ajour pr. 30. september 2007, og der foretages løbende validering af mellemværender opstået i seneste måneds løndrift.

Afhængig af om der indgås betalingsaftaler, og om der skal foretages yderligere rykning og eventuel overgivelse af sager til Københavns Kommunes opkrævningsafdeling forventes det grundlæggende opkrævningsarbejde at være afsluttet medio 2008.

Revisionsdirektoratet påskønner, at forvaltningen har fokus på at afstemme og opkræve løndebitorerne.

### **Lønsumsstyring**

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af regnskabet for 2007 indhentet materiale om Børne- og Ungdomsforvaltningens brug af økonomistyringsværktøjet lønsumsstyring.

Lønsumsstyring medfører, at de enkelte institutioner selv styrer deres lønudgifter og har ansvaret for at overholde det samlede lønbudget. Formålet med lønsumsstyring er således

at give fx skolerne bedre mulighed for at bruge ressourcerne optimalt – tilpasset lige præcis deres behov.

Borgerrepræsentationen vedtog den 25. november 2004 (BR 548/04), at eksisterende forsøgsinstitutioner/-skoler fortsætter med lønsumsstyring på gennemsnitsløn pr. 1. januar 2005, at de skoler, hvor der er truffet beslutning om udvidet administrativ ledelse, omfattes af lønsumsstyring på gennemsnitsløn med virkning fra budget 2005 og at andre skoler og institutioner, der ønsker det, overgår til lønsumsstyring på gennemsnitsløn pr. 1. januar 2005.

Deloitte har den 21. august 2007 udarbejdet "Analyse af skoleregnskaber", der bygger på interview med 6 københavnske skoler og udvalgte medarbejdere i Økonomi- og Ressourcestyring i den centrale enhed. Udgangspunktet for interviewene var skolernes regnskab og økonomiske resultat for 2006. Skolerne blev udvalgt af BUF med henblik på at være repræsentative i forhold til skolens størrelse, over- eller underskud i regnskab 2006, andel to-sprogede elever og tidspunkt for indførelse af lønsumsstyring på skolen.

Af analysen fremgår det, at det generelt er indtrykket fra de skoler, som har arbejdet med lønsumsstyring i flere år, at antallet af lærerstillinger og timer korrigeres med den udmeldte lønsum, således at budgettet overholdes. Dette styres blandt andet ved, at være relativt tilbageholdende med læreransættelse i foråret indtil det endelige elevtal kendes, ligesom flere skoler planlægger overarbejde indenfor overenskomstens muligheder for de eksisterende lærere, og på den måde holdes antallet af lærere i bero.

Endvidere gælder for flere af de skoler som først er overgået til lønsumsstyring i 2006, at antallet af lærerstillinger ikke er blevet tilpasset det foreliggende budget for 2006. Dette syntes i nogen grad at være et mere eller mindre bevidst valg med baggrund i dels pædagogiske og personalemæssige principper dels manglende overblik over økonomiske konsekvenser af lønsumsstyringen.

For disse skoler er det Deloitte's opfattelse, at det udmeldte budget i højere grad opfattes som en ramme for skolens virke end som en "hård" budgetrestriktion. Dette tilskrives

især tidligere år mulighed for overførsel af timer til en timebank, og skolernes oplevelse af manglende styringsredskaber.

Den udmeldte lønsum og driftsbudgettet opfattes samtidig for alle skolerne som et samlet budget, og der indregnes derfor ofte midler fra driftsbudgettet til overholdelse af lønbudgettet.

Det fremgår endvidere af analysen, at de afholdte møder med skolernes ledelse indikerer, sammen med regnskabs gennemgangen for de 6 skoler, at tidspunktet for indførelse af lønsumsstyring på skolerne har spillet en rolle i forhold til resultatet i 2006.

Analysen peger endelig på, at de skoler som er overgået til lønsumsstyring i 2006, ikke har haft de nødvendige forudsætninger for at gennemskue et eventuelt merforbrug på specielt lønsiden, og følgelig ikke har foretaget en tilpasning af et eventuelt merforbrug, som er opstået under normeringsstyringen.

En analyse af samtlige normalskolars resultater i forhold til indførelsestidspunktet for lønsumsstyring viser, at de skoler, som er overgået til lønsumsstyring i 2006, generelt har større underskud end skoler, der har længere erfaring med lønsumsstyringen.

Ifølge analysens generelle anbefaling, er det Deloitte's indtryk og erfaring, at en ensartet gennemgang af regnskaberne for alle københavnske skoler vil medføre betydelige ressourcemæssige træk for Børne- og Ungdomsforvaltningen, og at man derfor med fordel kan overveje en prioriteret gennemgang af skolerne med fokus på de skoler der umiddelbart har de største strukturelle og styringsmæssige problemer.

Borgerrepræsentationen vedtog i december 2007 (BR 638/07), at der med virkning fra budgetåret 2008 indføres en ny model for tildeling af bevillinger til folkeskoler. Ifølge indstillingen forudsættes det, at Børne- og Ungdomsudvalget kan håndtere en eventuel negativ regulering af budgettet som følge af sagen om aktivitetstilpasninger, der fremlægges hvert år i juni måned.

Revisionsdirektoratet påskønner forvaltningens fortsatte arbejde med lønsumsstyring.

**Decentral lønfastsættelse**

Forvaltningerne er bemyndiget til – uden forelæggelse for Økonomiforvaltningen – at indgå aftaler om et nettolønniveau op til 530.000 kr. (niveau 31.3.2000) eksklusive engangstillæg og pensionsbidrag, jf. Økonomiforvaltningens cirkulære nr. 8/2006 af 24. maj 2006. Med de pr. 1. oktober 2007 gældende satser er grænsen for den decentrale lønfastsættelse 617.605 kr. Løntrin kan af forvaltningerne maksimalt aftales til løntrin 51.

Vi har på grundlag af oplysninger fra lønsystemet pr. august 2007 undersøgt, om der i Børne- og Ungdomsforvaltningen var lønninger, der oversteg det nævnte lønniveau, og som burde have været forelagt Økonomiforvaltningen.

Vi konstaterede et tilfælde med et årligt nettolønniveau på 631.304 kr., hvorved grænsen for decentral lønfastsættelse er overskredet, og lønaftalen har ikke været forelagt Økonomiforvaltningen.

**Seniorpolitik.**

Københavns Kommunes seniorpolitik er bl.a. reguleret via Rammeaftale om seniorpolitik, der blev videreført ved aftalefornyelsen pr. 1. april 2005. Aftalen indeholder mulighed for både at fastholde ældre medarbejdere, der har til hensigt at gå på pension/efterløn, og i visse tilfælde at fremme frivillig fratræden. De udgifter, der er forbundet med de konkrete indgåede aftaler, skal holdes indenfor forvaltningens budget.

Børne- og Ungdomsforvaltningen har oplyst, at der i 2007 kun er indgået 1 aftale i henhold til Rammeaftalen. Vi har gennemgået denne aftale om en fratrædelsesordning og konstateret, at denne er i overensstemmelse med det gældende regelsæt. Det er oplyst, at aftalen har været forelagt Økonomiforvaltningen.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at Børne- og Ungdomsforvaltningen udarbejder en forretningsgangsbeskrivelse til brug for centrale og decentrale enheder. Der henvises herom til Økonomiforvaltningens Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system.

## 5. Andre opgaver

### 5.1 Revisorerklæringer

Direktoratet har i 2007 afgivet revisorerklæring på følgende regnskabsopgørelser:

- Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender – Regnskabsopgørelser for projekt "Reservebedsteordning i Københavns Kommune" for 2006.
- Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender – Regnskabsopgørelser for projekt "Basispladser i Københavns Kommune – mangfoldighed og social inklusion" for 2006 og for 2007.
- Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender – Regnskabsopgørelser for projekt "Familiepladser i Københavns Kommune – et projekt der har til formål at bryde den negative sociale arv" for 2006 og for 2007.
- Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender – Regnskabsopgørelse over projekt "For tidligt fødte børn i dagplejen" for 2007.
- Undervisningsministeriet – Regnskabsopgørelse over "Opgørelse over kommunens tilskud til indkøb af computerudstyr til elever på 3. klassetrin i finansåret 2006".
- Undervisningsministeriet – "Opgørelse over kommunens tilskud til indkøb af lærebøger til elever i folkeskolen 2006".
- Undervisningsministeriet – Regnskabsopgørelse over "Refusion af kommunens udgifter til Forberedende Voksenundervisning 2006".
- Statens Musikråd, "Musikskolen – Regnskabsopgørelse for driftstilskud år 2006", "Musikalsk Grundkursus år 2006" og "Skolekoncerter år 2006".
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration – 2 regnskabsopgørelser over projekt "Etniske minoriteter på højskole".
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration – Regnskabsopgørelse over projekt "Integration på flere planer for 2004-2006".
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration – Regnskab over projekt "Ringe i vandet for 2006-2007".
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration – Regnskab over projekt "Så kan vi lære det" for 2006-2007.
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration – Regnskab over projekt "Medborgerskabsuddannelse på Guldberg Skole" for år 2005-2007.

- Regnskabsopgørelse for Interreg III A – Afsluttende regnskab for projekt "Demokrati på tværs".

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

13. juni 2008

Jørgen Henriksen

## **Sundheds- og Omsorgsudvalget**

**Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007**

**Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til  
revisionsbemærkninger**





## DAGSORDEN ... fortsat

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

### 2. Årsrevisionsprotokollat – Revisionen af regnskab 2007

Sundheds- og Omsorgsudvalget skal tage stilling til Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger i protokollatet, samt redegøre for påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

#### INDSTILLING OG BESLUTNING

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen indstiller,

1. at Sundheds- og Omsorgsudvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning,
2. at Sundheds- og Omsorgsudvalget godkender forvaltningens påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

#### PROBLEMSTILLING

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af årsregnskab for 2007 afgivet fem bemærkninger og tre anbefalinger til forvaltningen. Revisionsbemærkninger kan "rangordnes" i forhold til, hvor graverende Revisionsdirektoratet/Revisionsudvalget finder, at forholdet er. Den rangordning der bruges i Københavns Kommune fremgår af bilag 2.

Bemærkninger rangordnes fra niveau 1 (mest kritisk) til niveau 23 (mindst kritisk). Intervallet fra 1 til 5 benævnes 'Røde'. Intervallet 6 til 15 benævnes 'Gule' og intervallet 16 til 23 benævnes 'Grønne'. I protokollatet er de fem bemærkninger ledsaget af én gang "beklageligt" (Gul niveau 6), én gang "utilfredsstillende" (Gul niveau 7) og tre gange "henstille" (Gul niveau 13).

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen lægger vægt på, at regnskabsføring og økonomistyring ikke bør give anledning til bemærkninger. Ikke desto mindre vurderer forvaltningen, at karakteren af bemærkningerne i protokollatet indikerer, at både regnskabsføring og økonomistyring i 2007 har været håndteret sikkert og pålideligt.

#### LØSNING

##### Bemærkninger:

1. Revisionsdirektoratet skal *henstille*, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen udarbejder en samlet kontrolstrategi for overholdelse af forretningsgange udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet samt øvrige forretningsgange, herunder i relation til de decentrale enheder (der henvises til side 8 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har noteret sig Revisionsdirektoratets henstilling. Forvaltningen deler direktoratets opfattelse af

**DAGSORDEN ... fortsat**

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

vigtigheden af at forretningsgange overholdes, hvorfor ansvaret herfor er placeret i det almindelige ledelseshierarki. I tilfælde af, at den centrale administration bliver bekendt med manglende overholdelse af forretningsgange udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet, vil der umiddelbart blive taget de fornødne skridt til at rette op på forholdet.

2. Revisionsdirektoratet finder det *beklageligt*, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet (der henvises til side 22 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager Revisionsdirektoratets bemærkning til efterretning og er enig med direktoratet i, at der er et potentiale for forbedring af afstemning og specifikationer af balancekontiene. Da dette arbejde for en væsentlig dels vedkommende udføres af Koncernservice vil forvaltningen tage kontakt hertil med henblik på en drøftelse af hvert af de enkelte forhold Revisionsdirektoratet har påpeget.
3. Revisionsdirektoratet skal *henstille*, at økonomistyringen af plejehjemsområdet under den efterspørgselsstyrede bevilling 'Pleje, service og boliger for ældre' styrkes, så regnskabsprognosernes pålidelighed øges. Det anbefales samtidig, at det overvejes at udskille hjemmeplejeområdet i en særskilt bevilling (der henvises til side 28 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager Revisionsdirektoratets bemærkning til efterretning, og kan oplyse, at der på baggrund af regnskabsresultatet på plejehjemsområdet for 2007 er iværksat en række initiativer med henblik på at styrke økonomistyringen på området. Forvaltningen har i foråret 2008 afholdt økonomistatusmøder med de enkelte lokalområder, og det generelle billede er, at effekten af de tilpasningsinitiativer, der er iværksat, begynder at afspejle sig i økonomien. På baggrund heraf er det på nuværende tidspunkt forventningen, at der samlet set vil være budgetoverholdelse på plejehjemsområdet i 2008. Forvaltningen skal i forbindelse med halvårsprognosen udarbejde en redegørelse omkring status på plejehjemmenes økonomi til Sundheds- og Omsorgsudvalget. Redegørelsen vil ligeledes blive fremsendt til Revisionsdirektoratet. Forvaltningen vil ligeledes foretage en vurdering af Revisionsdirektoratets anbefaling om at udskille hjemmeplejeområdet i en særskilt bevilling. Forvaltningen kan oplyse, at plejehjems- og hjemmeplejeområdet traditionelt har været placeret på samme bevilling af hensyn til dels den løbende administration, dels de mange snitflader mellem områderne i relation til plejen. Det nuværende bevillingsniveau udelukker dog ikke muligheden for at rapportere på ydelser. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen foretager således altid en særskilt rapportering på henholdsvis hjemmeplejen og plejehjemsområdet - såvel i forbindelse med kvartalsrapporteringen som i forbindelse med årsregnskabet.
4. Revisionsdirektoratet skal *henstille*, at gældende bestemmelser for behandling af kassebilag efterleves. Det foreslås, at forvaltningen følger op herpå fx som led i de interne eftersyn (der henvises til side 30 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager Revisionsdirektoratets bemærkning til efterretning og vil fremadrettet sikre - via interne eftersyn af hovedkassen - at gældende bestemmelser for behandling af kassebilag efterleves.



## DAGSORDEN ... fortsat

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

- 
5. Revisionsdirektoratet finder det *utilfredsstillende*, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen kun i 4 ud af 18 tilfældigt udvalgte stikprøver til egne systemer og data har kunnet dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området (der henvises til side 37 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager Revisionsdirektoratets bemærkning til efterretning, og skal beklage, at det ikke har været muligt at fremfinde den ønskede dokumentation. Forvaltningen tilslutter sig direktoratets forslag til forbedringer og har styrket dialogen med Koncernservice på området.

### Anbefalinger

- Revisionsdirektoratet forventer, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen selv videreudvikler metoder til måling og dokumentation af niveauet i sin økonomistyring. Forvaltningen tager Revisionsdirektoratets anbefaling til efterretning og kan oplyse, at overvejelserne omkring metoder til måling og dokumentation af niveauet for forvaltningens økonomistyring allerede indgår i arbejdet med det nye controllingkoncept for Sundheds- og Omsorgsforvaltningen.
- Revisionsdirektoratet anbefaler, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bebudede vurdering af, hvordan den centrale kontrol med institutionerne bedst organiseres og udøves, hvorunder også spørgsmålet om kontrol af overholdelse af forretningsgange indtager en fremtrædende plads i det nye controlling-koncept, snarest bliver effektueret. Forvaltningen tager Revisionsdirektoratets anbefaling til efterretning. Som det fremgår af det tidligere forelagte oplæg til controllingkoncept for Sundheds- og Omsorgsforvaltningen lægges der op til en 3-trins implementering, begyndende med fokus den operationelle controlling, som blandt andet omfatter spørgsmålet, hvordan den centrale kontrol med institutionerne bedst organiseres og udøves. Forvaltningen har ansat en projektleder til implementering af det nye controllingkoncept, og der arbejdes pt. på et kommissorium for udvikling og implementering af trin I – Fokus på den operationelle controlling. Kommissoriet forventes vedtaget i styregruppen i august 2008, hvorefter det egentlige projektarbejde igangsættes.
- Revisionsdirektoratet anbefaler, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen årligt udarbejder en rapport om resultatet af kontrollen og gennemgangen af de reviderede regnskaber m.v. for selvejende institutioner. Forvaltningen har noteret sig direktoratets anbefaling. Af hensyn til en formaliseret vurdering af de indhentede erfaringer fra den årlige gennemgang vil forvaltningen fremadrettet udarbejde et samlet materiale.

### ØKONOMI

Ingen



KØBENHAVNS KOMMUNE

FEJL! UKENDT BETEGNELSE FOR DOKUMENTEGENSKAB.

### DAGSORDEN ... fortsat

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

---

### VIDERE PROCES

Revisionsdirektoratet udarbejder – på baggrund af beslutningsprotokollen – samlet revisionsberetning for Københavns Kommune. De relevante dele af denne beretning vil blive behandlet på møde i Sundheds- og Omsorgsudvalget i oktober 2008.

Hanne Baastrup

/Lars Matthiesen

### BILAG

[Bilag 1 - Årsrevisionsprotokollat nr. 8/2007 til Sundheds- og Omsorgsudvalget vedrørende Sundheds- og Omsorgsforvaltningen – Revision af regnskab 2007.](#)

[Bilag 2. Oversigt over Revisionsudvalgets anvendte bemærkninger i de sidste 3 års revisionsprotokollater](#)

Udvalget godkendte indstillingen.

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 8/2007

Årsrevisionsprotokollat  
til  
Sundheds- og Omsorgsudvalget  
vedrørende  
Sundheds- og Omsorgsforvaltningen  
  
**Revisionen af regnskab 2007**

30. juni 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>1</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> .....	<b>4</b>
<b><u>3. Basisrevision</u></b> .....	<b>6</b>
<u>3.1 Forretningsgange</u> .....	6
<u>3.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	9
<u>3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	12
<u>3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring</u> .....	16
<u>3.5 Balancen</u> .....	19
<u>3.6 Bevillingskontrol</u> .....	24
<u>3.7 Anlæg</u> .....	30
<u>3.8 Eftersyn af likvide midler</u> .....	31
<u>3.9 Regnskabs gennemgang</u> .....	31
<u>3.10 Særligt risikofyldte områder mv.</u> .....	34
<b><u>4. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>35</b>
<u>4.1 IT-anvendelse</u> .....	35
<u>4.2 Løn</u> .....	39
<b><u>5. Andre opgaver</u></b> .....	<b>40</b>

## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Sundheds- og Omsorgsudvalgets regnskab for 2007.

Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Sundheds- og Omsorgsudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- Anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Sundheds- og Omsorgsudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Sundheds- og Omsorgsudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Sundheds- og Omsorgsforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Sundheds- og Omsorgsudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Sundheds- og Omsorgsudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

### **Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet skal henstille, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen udarbejder en samlet kontrolstrategi for overholdelsen af forretningsgange udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet samt øvrige forretningsgange, herunder i relation til de decentrale enheder. (Der henvises til side 8).
2. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet. (Der henvises til side 22).
3. Revisionsdirektoratet skal henstille, at økonomistyringen af plejehjemsområdet under den efterspørgselsstyrede bevilling Pleje, service og boliger for ældre styrkes, så regnskabsprognosernes pålidelighed øges. Det anbefales samtidig, at det overvejes at udskillelse hjemmeplejeområdet i en særskilt bevilling. (Der henvises til side 28).
4. Revisionsdirektoratet skal henstille, at gældende bestemmelser for behandling af kassebilag efterleves. Det foreslås, at forvaltningen følger op herpå fx som led i udførelsen af de interne eftersyn. (Der henvises til side 30).
5. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen kun i 4 ud af 18 tilfældigt udvalgte stikprøver til egne systemer og data har kunnet dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området. (Der henvises til side 37).

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet forventer, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen selv videreudvikler metoder til måling og dokumentation af niveauet i sin økonomistyring. Det tilføjes, at Revisionsdirektoratet i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget vil anbefale, at der foretages måling i form af benchmarking til brug for de enkelte forvaltningers egen evaluering af styringsniveauet i såvel centrale som decentrale



niveauer i forvaltningen. Direktoratet anbefaler, at økonomichefkredsen drøfter dette spørgsmål. (Der henvises til side 11).

2. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bebudede vurdering af, hvordan den centrale kontrol med institutionerne bedst organiseres og udøves, hvorunder også spørgsmålet om kontrol af overholdelse af forretningsgange indtager en fremtrædende plads i det nye controlling-koncept, snarest bliver effektueret. (Der henvises til side 15).
3. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen årligt udarbejder en rapport om resultatet af kontrollen og gennemgangen af de reviderede regnskaber mv. for selvejende institutioner. (Der henvises til side 32).

## 2. Indledning

### Det reviderede regnskab

Vi har afsluttet revisionen af Sundheds- og Omsorgsudvalgets årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Drifts-, anlægs- og finansudgifter på netto 5.889 mio. kr. Den finansielle status viser samlede aktiver på -283 mio. kr. og en egenkapital på -1.321 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Sundheds- og Omsorgsudvalgets balance viser samlede aktiver på 36 mio. kr. og en egenkapital på -1.446 mio. kr.

### Den udførte revision

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og regnskabs gennemgang.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med med-

delte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

Til Sundheds- og Omsorgsudvalget afgives endvidere et revisionsprotokollat om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 for visse dele af det sociale område (folkepension og boligydelse).

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

### **3. Basisrevision**

#### **3.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssigt måde.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 7/2006 af 10. juli 2007) fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen ikke havde udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse for køb af varer og tjenesteydelser. Direktoratet foreslog endvidere, at forvaltningen tilslutter sig anvendelsen af Københavns Kommunes Indkøbssystem i KØR.

Sundheds- og Omsorgsudvalget meddelte i besvarelsen af 16. august 2007, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tog bemærkningen til efterretning, og ville udarbejde en sådan forretningsgang inden udgangen af 2007.

Af Sundheds- og Omsorgsudvalgets midtvejsopfølgning af 21. februar 2008 (SOU 27/2008) fremgår det, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har indledt arbejdet med forretningsgangen. Færdiggørelsen afventer imidlertid beslutning om organisering af

indkøbshierarki og work-flow vedrørende det elektroniske indkøbssystem. Forvaltningen venter, at dette sker i løbet af 1. halvår 2008.

### **Revisionen af 2007**

c. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har udpeget chefen for forvaltningens Administrationscenter som ansvarlig for at sikre, at de forretningsgangsbeskrivelser, der skal udarbejdes i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet, foreligger og er ajour.

Vi har modtaget en oversigt over de forretningsgange, der er udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet med angivelse af seneste ajourføringsdato.

Vi har på dette grundlag vurderet, at forvaltningen har udarbejdet de forretningsgangsbeskrivelser, der er påkrævet ifølge Kasse- og Regnskabsregulativet, og at disse er ajour, på nær den manglende forretningsgangsbeskrivelse for køb af varer og tjenesteydelser.

d. Revisionsdirektoratet bad oplyst, hvem Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har udpeget som ansvarlig for at sikre, at øvrige forretningsgange, der er besluttet af forvaltningens direktion, foreligger og ajour.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har oplyst, at ansvaret for at sikre, at øvrige forretningsgangsbeskrivelser foreligger og er ajour vil afhænge af hvilket område disse måtte omfatte, hvorfor spørgsmålet ikke kan besvares entydigt. Generelt oplyses det, at ansvaret for regnskabsføring, personaleadministration, lønanvisning mv. er placeret hos forvaltningens administrationschef, mens ansvaret for budgetlægning, regnskabsudarbejdelse, controlling, økonomistyring mv. er placeret hos økonomichefen.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen kan desværre ikke på det foreliggende afgøre, hvad der i denne forbindelse menes med øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Dette begreb kan dække over næsten enhver instruks, vejledning eller retningslinie for arbejdets udførelse.

e. Revisionsdirektoratet har anmodet Sundheds- og Omsorgsforvaltningen om at redegøre for, hvorledes forvaltningen i praksis har tilrettelagt den interne kontrol med at påse, at forretningsgangsbeskrivelserne overholdes.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har oplyst, at kontrollen med at forvaltningens forretningsgange overholdes ligger i det almindelige ledelsestilsyn i organisationen.

f. Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet for 2007 til Økonomiudvalget henstille, at arbejdet om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer snarest igangsættes, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen udarbejder en samlet kontrolstrategi for overholdelsen af forretningsgange udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet samt øvrige forretningsgange, herunder i relation til de decentrale enheder.

### **3.2 Benchmarking af økonomistyringen**

**a.** Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 – Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang forvaltningen anvender dette.

**b.** Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har oplyst, at forvaltningen ikke anvender benchmarkingværktøjet.

Revisionsdirektoratet bad derfor forvaltningen redegøre for, hvorledes forvaltningen alternativt måler og dokumenterer niveauet for økonomistyringen, herunder sikrer at realisere og fastholde økonomichefkredsens mål.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen vurderer, at økonomistyringen i forvaltningen generelt ligger på niveau 3 Aktivitetsstyring. Det er forvaltningens opfattelse, at økonomistyring af høj kvalitet er en afgørende forudsætning for at kunne drive forvaltningens aktiviteter på en forsvarlig, sikker og omkostningsbevidst måde. Forvaltningen har store ambitioner om løbende at forbedre og udvikle økonomistyringen. Forvaltningen mener imidlertid, at det pågældende benchmarkingsystem ikke er videre velegnet til at støtte ambitionen – primært fordi systemet bygger på institutionernes selv-

evaluering af kvaliteten af deres økonomistyring på baggrund af parametre, som de kan have vanskeligt ved at forholde sig til.

Forvaltningen har i stedet lagt kræfterne i en række andre aktiviteter som alle kvalitetssikrer, udvikler og forbedrer økonomistyringen i forvaltningens institutioner og for forvaltningen samlet set. Blandt andet: Intensiveret dialog og sparring mellem forvaltningens centrale økonomistab og lokalområdernes økonomikonsulenter på ældrekontorerne samt i forhold til P/O-kontorerne. Etablering af en ny stab med ansvar for tilvejebringelse og kvalitetssikring af styringsrelevante data. Udarbejdelse af særlige kvartals- og årsrapporter. Iværksættelse af et nyt LIS-projekt, som sigter på tilvejebringelse af styringsrelevante og sikre data til alle ledelsesniveauer i forvaltningen.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har endvidere oplyst, at der med henblik på yderligere at styrke økonomistyringen er påbegyndt udvikling af et nyt koncept for controlling, som skal styrke og effektivisere den operationelle controlling og samtidig øge fokus på de strategiske aspekter i forhold til både økonomiske og ikke økonomiske faktorer. Formålet er at styrke beslutnings- og styringsgrundlaget for alle relevante aktører i forvaltningen, herunder politikere, direktion, stabschefer og decentrale ledere. Udviklingen baseres på en trinvis model og foregår i et samarbejde mellem forvaltningens stabe, men Økonomistaben er tovholder på processen. Det nye controllingkoncept håndterer alle de elementer, som indgår i Økonomistyrelsens 5-trinsmodel for økonomistyring. Det nye controllingkoncept forventes videreudviklet og implementeret i løbet af 2008.

Ifølge Sundheds- og Omsorgsforvaltningen opfyldes allerede Økonomichefkredsens mål om aktivitetsstyring, idet implementeringen af BUM (Bestiller-Udfører-Modtager) modellen understøtter udviklingen fra rammestyring til aktivitetsstyring på en lang række områder. På nuværende tidspunkt er BUM fuldt implementeret på hjemmeplejeområdet og plejehjemsområdet. På træningsområdet er BUM-konceptet under udvikling og forventes fuldt ud implementeret i 2009. Generelt er der i økonomistyringsøjemed øget fokus på aktivitetsstyring såvel i den løbende opfølgning som i rapporteringen til det politiske niveau og Økonomiforvaltningen. De i svaret til punkt 4 nævnte



styringsværktøjer, som forventes implementeret i 2008, håndterer ligeledes styringens på aktivitetsniveau.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet forventer, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen selv videreudvikler metoder til måling og dokumentation af niveauet i sin økonomistyring. Det tilføjes, at Revisionsdirektoratet i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget vil anbefale, at der foretages måling i form af benchmarking til brug for de enkelte forvaltningers egen evaluering af styringsniveauet i såvel centrale som decentrale niveauer i forvaltningen. Direktoratet anbefaler, at økonomichefkredsen drøfter dette spørgsmål.

### **3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 7/2006 af 10. juli 2007), at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen overvejer at udvide kontrollen med de decentrale enheder til også at omfatte andre emner, fx overholdelse af forretningsgange for regnskabsføringen, indberetning til det omkostningsbaserede regnskab osv.

Sundheds- og Omsorgsudvalget oplyste i sin besvarelse af 16. august 2007, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen som led i implementering af selvforvaltning som styringsprincip på plejehjem vil vurdere, hvordan den centrale kontrol med institutionerne bedst organiseres og udøves.

Sundheds- og Omsorgsudvalget har i midtvejsopfølgningen af 21. februar 2008 (SOU 27/2008) oplyst: I forbindelse med implementering af selvforvaltning som styringsprincip på plejehjem vurderes det, hvordan den centrale kontrol med institutionerne bedst organiseres og udøves. Spørgsmålet om kontrol af overholdelse af forretningsgange indtager også en fremtrædende plads i forvaltningens nye controlling-koncept, som er under udarbejdelse.

**Revisionen af 2007**

c. Revisionsdirektoratet bad Sundheds- og Omsorgsforvaltningen redegøre for, hvordan forvaltningen i praksis har organiseret og konkret udført den økonomiske kontrol og tilsynet med overholdelsen af de interne kontroller i de decentrale/underliggende enheder. Endvidere bad direktoratet om forvaltningen dokumentation for opgavens udførelse for 2007.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har i denne anledning henvist overordnet til forretningsgangsbeskrivelsen for budgetopfølgning i forvaltningen. Det er endvidere oplyst, at der i Sundheds- og Omsorgsforvaltningen er krav om, at alle enheder månedligt indsender kalkule til Økonomistaben, hvori der redegøres for resultatet år til dato, dels det forventede resultat for året.

Tidsfrister for indsendelse af disse kalkuler fremgår af budgetudmeldingen. I controllerteamet er ansvaret opdelt på lokalområder, centralforvaltning, øvrige decentrale enheder mv. Det er den enkelte controller der på baggrund af opfølgningen på de indsendte kalkuler har den løbende dialog med det respektive lokalområde. Der er ikke formkrav om skriftlig tilbagemelding fra Økonomistaben på den løbende rapportering, men der arbejdes på at få formaliseret tilbagemeldingen i form af møder mellem respektive controller og økonomikonsulenter i lokalområderne. I enkelte lokalområder er dette tiltag allerede implementeret.

Økonomistaben afrapporterer én gang i kvartalet til Økonomiforvaltningen. Afrapporteringen sker på baggrund af de indsendte kalkuler fra alle forvaltningens enheder. Den nærmere procedure for kvartalsrapporteringerne til Økonomiforvaltningen fremgår af forretningsgangsbeskrivelser for budgetopfølgning.

Udvikling og forbedring af økonomistyringen i Sundheds- og Omsorgsforvaltningen er en løbende proces. I 2007 har Økonomistaben i samarbejde med lokalområderne iværksat en række tiltag som fortsætter ind i 2008, som har til formål at styrke økonomistyringen. Blandt nye tiltag nævnes:

- Udvikling og implementering af nyt styringsværktøj i hjemmeplejen. Værktøjet er opdelt i 6 moduler og håndterer aktivitetsstyring, kapacitetsstyring, produktivitetsstyring, resultatstyring, datadisciplin, benchmark og nøgletal på gruppeniveau i hjemmeplejen.
- Udvikling og implementering af nyt controllingkoncept, jf. ovenfor.
- Kvartalsvise møder mellem ældrekontorerne og Økonomistaben, hvor hjemmeplejen og plejehjem med store økonomiske udfordringer er på dagsordenen. Formålet med møderne er at drøfte de økonomiske udfordringer, igangsætte initiativer og handleplaner med henblik på genopretning af økonomien.
- Temamøder med økonomikonsulenter på P/O og ældrekontorer om udvalgte emner inden for økonomistyring. Blandt emner som har været drøftet nævnes periodisering af budgetter, udfordringer og rapportering i relation til BUM.

Endelig skal der i 2008 arbejdes på at udarbejde/udvikle værktøjer, der styrker den løbende styring og rapportering. Der er på nuværende tidspunkt udarbejdet et periodiseringsnotat til udførerenhederne, der skal udbygges til også at omfatte selve budgetopfølgingsdelen. Endelig skal der i 2008 arbejdes på at forbedre rapporteringsgrundlaget, herunder udvikling af de nuværende skabeloner for afrapportering. En arbejdsgruppe med repræsentanter for Økonomistaben og ældrekontorerne er i gang med dette arbejde. Afslutningsvis skal oplyses det, at Økonomistaben løbende igangsætter økonomiske analyser på udvalgte områder. I 2008 er der på nuværende tidspunkt planlagt en økonomisk analyse af hjælpemiddelområdet.

**d.** Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget påpege nogle forhold til overvejelse fx om controlling til sikring af tilstedeværelsen af nødvendige forretningsgange for udførelsen af de væsentlige aktiviteter i de decentrale enheder og tilrettelæggelsen af et overordnet ledelsestilsyn med overholdelsen heraf.

**Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningens bebudede vurdering af, hvordan den centrale kontrol med institutionerne bedst organiseres og udøves, hvorunder også spørgsmålet om kontrol af overholdelse af forretningsgange indtager en fremtrædende plads i det nye controlling-koncept, snarest bliver effektueret.

### 3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring

#### 3.4.1 Årsregnskabets formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber. Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektiv med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Sundheds- og Omsorgsudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 27. marts 2008.

a. Sundheds- og Omsorgsudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 i hovedtal viser i mio. kr. netto – endvidere er oplyst sammenligningstal for 2006:

	Regnskab 2007	Regnskab 2006
Drift	5.020	5.785
Anlæg	9	44
Finansposter	860	65
Andet (HS)	0	5.728
I alt	<b>5.889</b>	<b>11.622</b>
<b>Finansiel status – Ultimo</b>		
Samlede aktiver	<b>-283</b>	<b>-5.067</b>

b. Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Sundheds- og Omsorgsudvalget viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
Materielle anlægsaktiver	512	491
Finansielle anlægsaktiver	51	50
Anlægsaktiver i alt	<b>563</b>	<b>541</b>
Omsætningsaktiver	-527	106
<b>Aktiver i alt</b>	<b>36</b>	<b>644</b>
Egenkapital	-1.446	-1.752
Hensatte forpligtelser	437	422
Langfristede gældsforpligtelser	483	498
Kortfristede gældsforpligtelser	560	1.476
Nettogæld vedr. fonds, legater, deposita mv.	2	0
<b>Passiver i alt</b>	<b>36</b>	<b>644</b>

c. Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabscirkulæret skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomioplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.
- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er påkrævet ifølge Regnskabscirkulæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.
- Låneberettigede udgifter.

**d.** Vi har påset, at udvalgets regnskab for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabsdirektørens. Vi har endvidere stikprøvet efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig ved stikprøver kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har bekræftet, at saldi på fejlkonti og tilhørende mellemregningskonti vedrørende løn er udposteret i 2007-regnskabet.

### **3.4.2 Ledelsens regnskabserklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte. Ledelsen har den 10. marts 2008 afgivet en erklæring herom.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet finder, at regnskabsaflæggelsen er sket i overensstemmelse med de fastsatte bestemmelser.



### 3.5 Balancen

**a.** Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder tilgodehavender samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

**b.** Revisionsdirektoratet afgav den 19. februar 2008 en beretning om revisionen af Københavns Kommunes åbningsbalance pr. 1. januar 2007 til Borgerrepræsentationen, jf. bestemmelserne herom i Budget- og Regnskabssystem for kommuner.

Revisionen viste, at kommunens samlede åbningsbalance indeholdt væsentlig fejlinformation, hvilke medførte, at direktoratet tog et forbehold i revisionspåtegningen til åbningsbalancen.

Et konkret forhold, som vedrører Sundheds- og Omsorgsudvalgets andel af balancen, er omtalt i det følgende.

c. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har oplyst, at forvaltningens Administrationscenter er ansvarlig for, at der er sket korrekt og fyldestgørende indregning og måling i forvaltningens andel af Anlægsmodulet, mens selve registreringsopgaven varetages af Koncernservice. Administrationscentret er ligeledes ansvarlig for, at alle forvaltningens balancekonti foreligger afstemt og specificeret. Selve afstemningsopgaven varetages af Koncernservice, forvaltningens institutioner og Administrationscentret efter en nøje fastlagt arbejdsdeling.

d. Vi har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Vi har således anmodet om at få forelagt afstemning/specifikation af 36 konti. Endvidere har vi kontrolleret, at afstemninger/specifikationer indeholder dokumentation for en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Vi har endvidere ved stikprøver påset, at posterne i balancen er indregnet og værdiansat i overensstemmelse med retningslinierne i Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner samt Københavns Kommunes regnskabspraksis og bestemmelser i Kasse- og Regnskabsregulativet samt Regnskabscirkulæret.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen oplyste primo marts 2008, at der ved færdiggørelsen af regnskabet for 2007 stort set ikke foreligger uafstemte konti. Der udestår alene ganske enkelte specifikationer, som vil blive udarbejdet i løbet af de næste uger.

e. Vi har konstateret:

- Vi har ikke modtaget specifikation af en konto for afgående løndebitorer med en saldo på 0,7 mio. kr.
- Ingen af de afstemninger/specifikationer vi har modtaget indeholder information om, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af afstemnings-/specifikationsmaterialet. Revisionsdirektoratet tillægger det stor betydning, at forvaltningerne efterlever Regnskabscirkulærets krav om, at det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf.

- Nogle afstemninger/specifikationer er ikke dateret og eller indeholder ikke navn på vedkommende, der har udarbejdet materialet. Nogle afstemninger/specifikationer er dateret efter tidspunktet, hvor disse skal foreligge, jf. Regnskabscirkulæret.
- På VM-Konto 9.22.01 Kontante beholdninger henstår en kassekonto med en negativ saldo. Saldoen er ikke i overensstemmelse med beholdningen og et udtog, hvilket indikerer, at kontoen i længere tid ikke har været afstemt korrekt. Endvidere indgår i en forskudskasse ældre acontoudlæg, som først er blevet udlignet primo 2008 i forbindelse med afstemningen af kontoen. Sådanne udlæg bør afvikles oftere.
- På VM-Konto 9.28.14 Tilgodehavender i betalingskontrol henstår ultimo 2007 en saldo på netto ca. -185.000 kr. på en række systemkonti. Ifølge Regnskabscirkulæret skal disse konti være nulstillet ved regnskabsafslutningen. På funktionen henstår endvidere et tilgodehavende hos en kommune på 727.962 kr. vedrørende 2001 og 2002. Der bør iværksættes tiltag for at få afviklet dette tilgodehavende. Forvaltningen har supplerende oplyst: Tilgodehavendet vedrører en kommune, der ikke har villet give betalingstilsagn efter en beboer har flyttet plejehjem. Det nye plejehjem henhører nu under Socialforvaltningen, som det overvejes at overdrage sagen til. Endelig henstår ultimo 2007 på 3 konti tilgodehavender på ca. 100 mio. kr. Forvaltningen har efterfølgende oplyst, at saldoen er nedbragt til ca. 6 mio. kr. ultimo april 2008. Saldoen indeholder ældre tilgodehavender, forvaltningen har supplerende oplyst, at sagerne er overdraget til kommunens opkrævningsenhed.
- På VM-Konto 9.28.15 Andre tilgodehavender henstår ultimo 2007 løndebitorer på i alt 3,1 mio. kr. Specifikation af én konto er ikke modtaget, jf. ovenfor. For 2 konti er der ikke overensstemmelse mellem saldoen ifølge bogføringen og saldoen ifølge specifikationerne. Endvidere er det ikke oplyst i specifikationsmaterialet hvilke sagsbehandlingstiltag, der er iværksat for at afvikle disse tilgodehavender. Dokumentationen for en konto omfatter afstemning mellem KØR og regnskabssystemet Navigator. Dokumentation for debitorerne bør også omfatte en specifikation af saldoen, hvoraf bl.a. fremgår, hvornår tilgodehavenderne er opstået.
- På VM-Konto 9.52.59 Mellemløbskonto henstår ultimo 2007 et tilgodehavende på 3,8 mio. kr. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har supplerende oplyst, at tilgodehavendet dækker ydelser for hele 2007, som skal betales af Regionerne. På

grund af en fejl i pensionssystemet er opkrævning ikke fremsendt løbende. Det er supplerende oplyst, at opkrævningen fremover sker månedsvis. På funktionen henstår endvidere 2 konti, hvor afstemningsmaterialets sammenhæng mellem saldiene ifølge bogføringen og den tilhørende dokumentation er uklar.

- VM-Konto 9.55.77 Langfristet gæld vedrørende ældreboliger indeholder en regulering fra 2005 på -4,6 mio. kr., der blev modposteret på balancekontoen. Vi har drøftet forholdet med forvaltningen, der ville undersøge, om posteringen er korrekt. Forvaltningen har supplerende oplyst, at der vil blive foretaget en korrektion af saldoen på balancen.
- Hjælpemiddelcentralens varebeholdninger på VM-Konto 9.65.86 Varebeholdninger/-lagre er opgjort til genanskaffelsespriser. Dette er ikke i overensstemmelse med kommunens regnskabspraksis, hvoraf det fremgår, at lagre skal indregnes efter FIFO-princippet.

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af åbningsbalancen med Økonomiforvaltningen drøftet spørgsmålet om tilstedeværelsen af andre lagre i kommunen fx Hjemmeplejen. Økonomiforvaltningen har nedsat en arbejdsgruppe til behandling af det omkostningsbaserede regnskab og i denne anledning vil spørgsmålet om lagre blive behandlet.

Det foreslås, at det overvejes at overdrage afviklingen af udestående fordringer til Københavns Kommunes opkrævningsenhed.

Der er et potentiale med hensyn til forbedring af kvaliteten af afstemninger og specifikationer af balancekontiene, herunder den tilhørende dokumentation.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet.

### **3.6 Bevillingskontrol**

**a.** Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget for 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I revisionsbetænkningen for 2006, s. 9, udtalte Revisionsudvalget alvorlig kritik af, at der i regnskab 2006 er konstateret et betydeligt bevillingsmæssigt merforbrug og en mangelfuld økonomistyring især på hjemmeplejeområdet.

I sin midtvejsopfølgning den 21. februar 2008 (SOU 27/2008) oplyste Sundheds- og Omsorgsudvalget: Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager kritikken til efterretning og henviser til de mange iværksatte initiativer med henblik på at skabe balance i

hjemmeplejen. Forvaltningen har siden august 2007 foretaget budgetomplaceringer i overensstemmelse med Borgerrepræsentationens retningslinier herfor.

### Revisionen af 2007

c. I de specielle bemærkninger til regnskabet for Sundheds- og Omsorgsudvalg er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
<b>Efterspørgselsstyret serviceområde</b>		
Pleje, service og boliger for ældre	3.311	19
<b>Rammestyrede områder</b>		
Sundhed	155	-11
Pleje, service og boliger for ældre	352	-8
Administration	192	2
<b>Efterspørgselsstyrede overførsler</b>		
Sikringsydelse til ældre	184	-22
Sundhed	862	-12

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.

I oversigten er ikke medtaget anlæg og finansposter som følge af de særlige bevillingsregler for disse områder.

Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen, jf. oktoberprognosen.
- Er forklaringerne af afvigelse korrekt og fyldestgørende.

### Væsentlige beløbsmæssige afvigelser:

d. Vi har konstateret væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal for følgende bevilling:

**Pleje, service og boliger for ældre – efterspørgselsstyret serviceområde (merforbrug på 19 mio. kr.)**

I de specielle bemærkninger til Sundheds- og Omsorgsudvalgets regnskab henvises indledningsvist til Revisionsdirektoratets kritik for 2006. På denne baggrund ansøgte Udvalget i forbindelse med oktoberprognosen om at overføre uforbrugte midler fra andre bevillinger til det efterspørgselsstyrede serviceområde, fx uforbrugte midler på Sundhedsområdets budgetreserver på det rammebelagte område og uforbrugte midler på projekter. Ligeledes blev tilbageførte midler fra Børne- og Ungdomsforvaltningen overført til dette område.

Redegørelsen for afvigelser på de enkelte ydelser er uden hensyntagen til de overførte uforbrugte midler. Der er oplyst følgende om de væsentligste afvigelser på bevillingens underposter:

På plejehjemsområdet inklusiv moderniseringsplanen, centrale puljemidler og plan for konvertering af beskyttede boliger, er der et samlet nettomerforbrug på 27 mio. kr. (I oktoberprognoser forventedes et merforbrug på ca. 5 mio. kr.). Der nævnes bl.a. følgende årsager til merforbruget: En del plejehjem har i 2007 haft rekrutteringsproblemer, idet det har været vanskeligt at få genbesat ledige stillinger, hvilket har medført øgede udgifter til vikarer. På en række plejehjem har der været ekstraordinære merudgifter til vedligeholdelse af bygningsmassen. Ifølge afvigelsesredegørelsen afspejler merforbruget på området, at enkelte plejehjem har betydelige problemer i relation til den interne økonomistyring. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen oplyser, at der allerede på disse institutioner er iværksat de nødvendige ledelsesmæssige tiltag. Forvaltningen igangsætter en analyse, som skal afdække udviklingen i merforbruget i 2007 på de enkelte plejehjem, og i forbindelse med implementering af et nyt controllingkoncept vil der blive indtænkt et early-warning system, som kan være med til at identificere risikoområder med henblik på hurtig indsats.

På hjemmeplejeområdet er der et nettomerforbrug på 39,1 mio. kr. (I oktoberprognosen forventedes et merforbrug på 38,7 mio. kr.) Afvigelsen er sammensat af et merforbrug på hjemmeplejeområdet med 14,2 mio. kr. på området under Serviceloven (frit valg) og 24,9 mio. kr. under Sundhedsloven (sygepleje). Ifølge redegørelsen er resultatet på især frit



valgs området en forbedring i forhold til regnskab 2006. Hjemmeplejeområdet er dog fortsat præget af meget store rekrutteringsproblemer, stor personaleudskiftning og et højt sygefravær, hvilket betyder, at der er store udgifter til vikarer. Med virkning fra 2007 er hjemmesygeplejeområdet udskilt fra frit valg med henblik på at skabe øget gennemsigtighed og bedre styringsmulighederne. Med henblik på at styrke styringen udvikles nye kvalitetsstandarder, ligesom der pågår overvejelser om justering af styringsmodellen. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har igangsat en række initiativer for at genoprette den økonomiske balance, blandt andet et projekt "Balance i hjemmeplejen", med henblik på at adressere de forskellige udfordringer i hjemmeplejen. Ifølge redegørelsen arbejder forvaltningen fokuseret på at forbedre økonomistyringen på området således, at området allerede ved udgangen af 2008 kan forventes at være i balance.

På køb og salg af pladser er der et merforbrug på 11,7 mio. kr. (I oktoberprognosen forventedes et merforbrug på 16,6 mio. kr.) Merforbruget skyldes stigende køb af pladser på trods af, at der bliver færre ældre. Ifølge redegørelsen har Sundheds- og Omsorgsforvaltningen i praksis ingen mulighed for at påvirke aktiviteten på området, da borgere, som er visiteret til en plejehjemsplads, frit kan vælge hvor i landet de ønsker plejehjemspladsen. En del af forklaringerne på, at aktivitetsudviklingen ikke følger den demografiske udvikling, er at moderniseringsplanen i sig selv medfører et øget køb af pladser og et mindre salg af pladser. På grund af kommunalreformen har området været svært styrbart i 2007. I regnskabet er der endvidere indregnet skyldige omkostninger på 6 mio. kr.

På Pensions- og Omsorgskontorenes område for hjælpemidler er der et merforbrug på 21,8 mio. kr., som skal ses i sammenhæng med mindreforbruget på 17,9 mio. kr. på den rammebelagte bevilling Pleje, service og boliger til ældre vedrørende Hjælpemiddelcentret. (I oktoberprognosen forventedes et merforbrug på 15,1 mio. kr.) Det samlede hjælpemiddelområde udviser således et netto merforbrug på 3,9 mio. kr. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har iværksat en analyse af området med henblik på at nedbringe udgifterne og tilvejebringe en mere hensigtsmæssig budgetmodel for

derigennem at opnå en bedre styring af området samtidig med, at der i løbet af 2008 implementeres et nyt it-styringssystem på området.

I oktoberprognosen 2007 forventedes et samlet merforbrug på 44,3 mio. kr. for den efterspørgselsstyrede bevilling Pleje, service og boliger for ældre. På denne baggrund ansøgte Sundheds- og Omsorgsudvalget om tillægsbevilling, som Borgerrepræsentationen tiltrådte den 13. december 2007 (BR 622/07): Tillægsbevilling på 22,8 mio. kr. til dækning af manglende refusionsindtægter vedrørende særligt plejekrævende borgere, tillægsbevilling på 27,9 mio. kr. til dækning af merforbruget samt tillægsbevilling på i alt 39,5 mio. kr. i form af omplaceringer mellem udvalgets bevillinger i alt tillægsbevilling på 90,2 mio. kr. Uanset dette er der et merforbrug på 18,9 mio. kr.

### **Forklaringer til afvigelserne**

e. Der er redegjort fyldestgørende for afvigelserne. Ifølge Regnskabscirkulæret skal dog som hovedregel redegøres for afvigelser på +/- 5 mio. kr. på funktionsniveau. Dette er ikke sket ved redegørelse for afvigelser for nogle af bevillingerne. Vi anbefaler, at dette sker fremover.

Redegørelsen for afvigelser på de enkelte ydelser er uden hensyntagen til de overførte uforbrugte midler. Denne metode bevirker efter Revisionsdirektoratets opfattelse, at redegørelsen af afvigelserne bliver uklar.

Efter direktoratets opfattelse og i overensstemmelse med Regnskabscirkulæret bør afgivelsesredegørelsen ske med udgangspunkt i det aflagte regnskab og det korrigerede budget for de enkelte bevillinger.

I redegørelsen for afvigelsen på den rammestyrede bevilling Pleje, service og boliger for ældre er omtalt en regulering (udgift) på 6,9 mio. kr., der skyldes oprydning fra tidligere år. Vi finder, at det burde have været præciseret, hvad reguleringen omfatter.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at økonomistyringen af plejehjemsområdet under den efterspørgselsstyrede bevilling Pleje, service og boliger for ældre styrkes, så regnskabsprognosernes pålidelighed øges. Det anbefales samtidig, at det overvejes at udskillelse hjemmeplejeområdet i en særskilt bevilling.

### **3.7 Anlæg**

a. Ifølge Københavns Kommunes regnskab 2007, s. 214, oversigt over anlægsregnskaber, er der 4 mindre anlægsarbejder med udgifter i 2007 på i alt 5,7 mio. kr., der er afsluttet eller forventes afsluttet i 2007.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har supplerende oplyst, at der for et anlægsarbejde er aflagt regnskab for en del af den samlede bevilling. Et andet anlægsarbejde betragtes som afsluttet, men der er endnu ikke aflagt endeligt regnskab. De øvrige anlægsarbejder er endnu ikke afsluttede.

Ifølge Økonomiforvaltningens Budget- og Regnskabshåndbog skal der aflægges særskilt anlægsregnskab senest 6 måneder efter arbejdets afslutning, hvilket er, når der foreligger en ibrugtagningstilladelse eller, når bygningen mv. er taget i brug.

### **Kommentar**

Revisionen af anlægsområdet har ikke givet anledning til bemærkninger eller anbefalinger.

### **3.8 Eftersyn af likvide midler**

**a.** Vi har foretaget uanmeldt eftersyn af Sundheds- og Omsorgsforvaltningens hovedkasse den 17. oktober 2007.

Der blev ved eftersynet konstateret:

- Manglende overholdelse af bestemmelserne om anvisning og attestation.
- Manglende angivelse af formål og deltagerkreds på flere repræsentationsbilag.
- Sen afregning af acontoudlæg.

**b.** Interne uanmeldte eftersyn af Sundheds- og Omsorgsforvaltningens kasser og andre likvide konti foretages af Koncernservice. Ved eftersynene foretages afstemning af likvide konti og efter behov andre statuskonti i samarbejde med den enkelte institution.

Koncernservice har oplyst i en oversigt af 14. april 2008 over gennemførte eftersyn, at der ved enkelte institutioner ikke været foretaget eftersyn i 2006-2007. Der er rettet op på dette i januar-februar 2008. Der sendes en rapport om de gennemførte eftersyn til den stedlige leder og kasserer.

Ifølge oversigten, at der ikke har været væsentlige bemærkninger til de udførte eftersyn. Der har således ikke været behov for at kontakte Sundheds- og Omsorgsforvaltningen om eventuelle tiltag.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at gældende bestemmelser for behandling af kassebilag efterleves. Det foreslås, at forvaltningen følger op herpå fx som led i udførelsen af de interne eftersyn.

### 3.9 Regnskabs gennemgang

a. Københavns Kommunes Budget- og Regnskabshåndbog omfatter kommunens retningslinier for god tilskudsforvaltning af bl.a. løbende driftstilskud til selvejende institutioner, der aflægger regnskaber, der revideres af institutionernes egne revisorer. Det fremgår af retningslinierne, at forvaltningen en gang årligt bør foretage en vurdering af de erfaringer, der er indhentet i budgetårets løb i forbindelse med den foretagne kontrol samt en gennemgang af institutionernes reviderede regnskaber, revisionsprotokollater/påtegninger og årsberetninger. Revisionsdirektoratet har anmodet Sundheds- og Omsorgsforvaltningen om den seneste årlige redegørelse for vurdering af kontrollen og gennemgangen af de reviderede regnskaber mv.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har om resultatet af gennemgangen af reviderede regnskaber for selvejende institutioner for 2006 oplyst: Sundheds- og Omsorgsforvaltningens Administrationscenter, Regnskabsenheden, forestår den årlige gennemgang af reviderede årsregnskaber med tilhørende revisionsprotokollater. Resultatet af gennemgangen rapporteres via Ældrekontorerne til institutionerne. Gennemgangen for regnskabsår 2006 er udført i overensstemmelse med forvaltningens retningslinier af 17. december 2004 og tilhørende chek-skema. Endvidere er der foretaget opfølgning på foregående års kommentarer.

På området er der især givet bemærkninger om utilstrækkelig personadskillelse på de administrative funktioner som følge af begrænset personale. Forvaltningen har i denne anledning anbefalet at iværksætte ledelsesmæssige kontroller, der kan støtte de interne kontroller på institutionen, samt i den forbindelse præciseret væsentligheden af det ledelsesmæssige tilsyn. Ifølge forvaltningen har driftsforløbet for flere institutioners vedkommende været atypisk grundet nedlukning i forbindelse med ombygning eller ophør. Afhængigt af hvornår i kalenderåret institutionens drift er standset, er der individuelle aftaler om aflæggelse af revisionspåtegnet regnskab i nedlukningsåret.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen årligt udarbejder en samlet rapport om resultatet af kontrollen og gennemgangen af reviderede regnskaber mv. for de selvejende institutioner.

### **3.10 Særligt risikofyldte områder mv.**

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

a. Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 7/2006 af 10. juli 2007), at der udarbejdes ensartede forretningsgangsbeskrivelser for behandlingen af udlagte dødsboer på såvel plejehjemmene som for dødsfald i eget hjem. I den forbindelse bør de eksisterende forretningsgange ajourføres og vurderes i henhold til Revisionsdirektoratets fremsatte synspunkter.

Ifølge Sundheds- og Omsorgsudvalgets besvarelse af 16. august 2007 ville forvaltningen vil gøre dette inden udgangen af 2007.

Sundheds- og Omsorgsudvalget oplyste i sin midtvejsopfølgning af 21. februar 2008 (SOU 27/2008): På grund af ændret organisering i administrationscentrets regnskabsafdeling er denne opgave blevet nedprioriteret. Forretningsgangsbeskrivelsen vil blive færdiggjort inden udgangen af 1. kvartal 2008.

Revisionsdirektoratet har den 14. maj 2008 modtaget forretningsgangsbeskrivelsen for behandlingen af udlagte dødsboer.

#### **Kommentar**

Vurderingen af forretningsgangen for behandling af udlagte dødsboer vil ske som led i den fortsatte revision.



## **4. Revision af særlige regnskabsområder**

### **4.1 IT-anvendelse**

#### **Revisionen af 2007**

##### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

**a.** Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder), foretaget en gennemgang af de kontroller forvaltningens IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002).

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentationen af de tildelte autorisationer, samt den brugeradministration, der siden 1. april 2007 er udført af Koncern Service – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgang er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-Sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af Sundheds- og Omsorgsforvaltningens kontrol og dokumentation fremgår af dette revisionsprotokollat. Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget redegøre for det samlede resultat af undersøgelsen af udvalgte områder af forvaltningernes dokumentation af adgange til egne systemer og data.

##### **b. Autorisationer omfattet af gennemgangen**

- Autorisationer til udbetalingsystemet Sociale Pensioner.
- Autorisationer til øvrige til systemer og data (opdatering/forespørgsel).
- Autorisationer til SKAT TS-tele.

Baggrunden for gennemgangen af tildelte autorisationer til SKAT TS-tele er Københavns Kommunes aftale af 26. januar 2001 med Told- og Skattestyrelsen om direkte opkobling til samt selvstændig autorisation af kommunens ansatte til anvendelse af diverse skattesystemer via TS-tele.

Gennemgangen af adgange til SKAT har taget udgangspunkt i de adgange kommunen ultimo 2007 havde tildelt brugere via autorisationssystemet AU. SKAT's nye webbaserede system fra marts 2008, hvor kommunen via SKAT's extranet til medarbejdere med digital signatur tildeler adgange, har ikke været omfattet af gennemgangen.

Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet (RACF – Resource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning), med oplysninger om bl.a. kommunens aktive brugere (brugeridenter) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

For Sundheds- og Omsorgsforvaltningen er der i alt udtaget 18 tilfældige stikprøver. 6 brugeridenter med adgange til udbetalingsystemet Sociale Pensioner, 6 brugeridenter med adgange til kommunens øvrige systemer og data og 6 brugeridenter med adgange til SKAT TS-tele. Revisionsdirektoratet har analyseret de modtagne data via revisionsværktøjet IDEA.

### **c. Dokumentation af tildelte autorisationer**

For de 18 udvalgte brugeridenter har Revisionsdirektoratet den 8., 28. april og 13. maj 2008 skriftligt anmodet Sundheds- og Omsorgsforvaltningens IT-sikkerhedsleder om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002):

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.
- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

Forvaltningens dokumentation af de 18 tilfældige brugeridenters adgange fremgår af følgende tabel:

System	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder	Antal autorisationer/transaktionskoder i stikprøven
Øvrige systemer og data	6	0	1.943
Sociale Pensioner	6	0	-
SKAT TS-tele	6	4	-

Som det fremgår, har forvaltningen kun for 4 ud af de 18 tilfældigt udvalgte brugeridenter kunne tilvejebringe dokumentation for godkendelse af brugeroprettelser eller tildelte adgange til egne systemer og data.

**d.** Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har efter det nye sikkerhedsregulativ fortsat ansvaret for administrationen af dette område, uanset at brugeradministrationen overføres til Koncernservice. Revisionsdirektoratet skal derfor anbefale følgende:

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder får dokumenteret brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningens sikkerhedsområder.
- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. forvaltningens IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenter, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenter.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt

hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer med hensyn til: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.

- At dokumentationen fremover sker således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridenternes sletning, og indtil disse frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder og autorisationsansvarlige tilvejebringer større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om forvaltningens autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder indenfor forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen kun i 4 ud af 18 tilfældigt udvalgte stikprøver til egne systemer og data har kunnet dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.

## 4.2 Løn

### Opfølgning af revisionen af 2006

a. I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 7/2006 af 10. juli 2007) fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen for det væsentlige udgiftsområde løn ikke havde udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse til brug for centrale og decentrale enheder.

Ifølge Sundheds- og Omsorgsudvalgets besvarelse af 16. august 2007 tog Sundheds- og Omsorgsforvaltningen bemærkningen til efterretning, og ville udarbejde en forretningsgang inden udgangen af 2007.

Sundheds- og Omsorgsudvalget oplyste i sin midtvejsopfølgning af 21. februar 2008 (SOU 27/2008), at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen er ved at lægge sidste hånd på forretningsgangen for lønadministration, og at denne i løbet af foråret 2008 vil blive implementeret på forvaltningens institutioner.

Revisionsdirektoratet modtog Sundheds- og Omsorgsforvaltningens forretningsgangsbeskrivelse for lønområdet primo maj 2008. Direktoratet har gennemgået beskrivelsen bl.a. i lyset af Økonomiforvaltningens Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system (januar 2008).

### Kommentar

Revisionsdirektoratets gennemgang af forretningsgangsbeskrivelsen for lønområdet har givet anledning til at fremsætte nogle synspunkter, som er meddelt forvaltningen.

## **5. Andre opgaver**

### **5.1 Revisorerklæringer**

Direktoratet har i 2007 afgivet revisorerklæring på følgende regnskabsopgørelser:

#### **Socialministeriets puljemidler**

Der er afgivet revisorerklæring på 11 regnskaber, hvor Københavns Kommune har modtaget tilskud fra følgende puljer:

- Bedre fleksibel hjemmehjælp.
- Udvikling af bedre ældrepleje (UBÆP).

#### **Integrationsministeriets puljemidler**

- Modelprojekt for bedre trivsel blandt etniske kvinder.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

30. juni 2008

Tommy Jacobsen

Del I	<b>INDHOLDSFORTEGNELSE</b>	Side
<b>Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 .....</b>		4
<b>Resumé .....</b>		6
<b>Revisionspåtegningen på kommunens samlede årsregnskab 2007.....</b>		9
<b>Revisionens formål, ansvarsfordelingen mellem kommunen og revisor, planlægningen og udførelsen af revisionen samt rapporteringen herom ....</b>		13
<b>Økonomiudvalget .....</b>		23
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>		
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....		24
Direktoratets protokollat.....		25
<b>Kultur- og Fritidsudvalget.....</b>		110
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>		
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....		111
Direktoratets protokollat.....		118
<b>Større undersøgelse om opkrævning og inddrivelse af kommunens tilgodehavender</b>		
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....		169
Direktoratets protokollat om undersøgelsen.....		173
<b>Børne- og Ungdomsudvalget .....</b>		210
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>		
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....		211
Bilag til beslutningsprotokol .....		214
Direktoratets protokollat.....		219
<b>Sundheds- og Omsorgsudvalget.....</b>		278
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>		
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....		279
Direktoratets protokollat.....		284

**Del II**

<b>Indholdsfortegnelse</b> .....	326
<b>Lovpligtig beretning til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – socialområdet (folkepension og boligydelse)	329
Direktoratets beretning .....	333
<b>Socialudvalget</b> .....	352
<b>Årsrevisionsprotokollat til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger .....	353
Direktoratets protokollat .....	356
<b>Lovpligtige beretninger til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – socialområdet (ud over folkepension).....	402
Direktoratets beretning .....	405
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn.....	430
Direktoratets beretning .....	432
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger - børnefamilieydelsesområdet .....	450
Direktoratets beretning .....	452
<b>Teknik- og Miljøudvalget</b> .....	463
<b>Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	464
Bilag til beslutningsprotokol .....	470
Direktoratets protokollat.....	510
<b>Lovpligtig beretning til regnskab 2007</b>	
Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – byfornyelsesområdet mv.....	562
Direktoratets beretning .....	566
<b>Beskæftigelses- og Integrationsudvalget</b> .....	581



**Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007**

Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger.....	582
Direktoratets protokollat.....	586

**Lovpligtige beretninger til regnskab 2007**

Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – området for integration og repatriering.....	624
Direktoratets beretning .....	625

**Lovpligtig beretning til regnskab 2007**

**Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til  
revisionsbemærkninger – socialområdet (folkepension og boligydelse)**



### DAGSORDEN ... fortsat

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

#### 3. Revisionsprotokollat 2007 – visse dele af det sociale område (folkepension og boligydelse).

Sundheds- og Omsorgsudvalget skal tage stilling til Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger i protokollatet, samt redegøre for påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

### INDSTILLING OG BESLUTNING

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen indstiller,

1. at Sundheds- og Omsorgsudvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning,
2. at Sundheds- og Omsorgsudvalget godkender forvaltningens påtænkte foranstaltninger i forhold hertil,
3. at Sundheds- og Omsorgsudvalget tiltræder, at målet er at der i Revisionsdirektoratets stikprøve i 2008 konstateres fejl i højst 5 % af sagerne.

### PROBLEMSTILLING

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af det sociale område (folkepension og boligydelse) for 2007 afgivet to bemærkninger og to anbefalinger til forvaltningen. Revisionsbemærkninger kan "rangordnes" i forhold til, hvor graverende Revisionsdirektoratet/Revisionsudvalget finder, at forholdet er. Den rangordning der bruges i Københavns Kommune fremgår af bilag 2.

Bemærkninger rangordnes fra niveau 1 (mest kritisk) til niveau 23 (mindst kritisk). Intervallet fra 1 til 5 benævnes 'Røde'. Intervallet 6 til 15 benævnes 'Gule' og intervallet 16 til 23 benævnes 'Grønne'. I protokollatet er de to bemærkninger ledsaget af én gang "stærkt påkrævet" (Gul niveau 9), én gang "utilfredsstillende" (Gul niveau 7).

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen lægger vægt på, at regnskabsføring og økonomistyring ikke bør give anledning til bemærkninger. Ikke desto mindre vurderer forvaltningen, at karakteren af bemærkningerne i protokollatet indikerer, at både regnskabsføring og økonomistyring på det sociale område i 2007 har været håndteret sikkert og pålideligt.

**DAGSORDEN ... fortsat**

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

---

**LØSNING****Bemærkninger:**

1. Revisionsdirektoratet finder det *stærkt påkrævet*, at det nye kontrolkoncept implementeres, så der kan ske en reduktion af manglerne i de interne kontroller (der henvises til side 14 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager bemærkningen til efterretning og beklager, at implementering af det nye kontrolkoncept har trukket længere ud end oprindelig forudset. Nu er det imidlertid næsten færdigt, og vil blive implementeret i forhold til P/O-kontorerne i løbet af august/september 2008.
2. Revisionsdirektoratet finder det *utilfredsstillende*, at oversigten over aktive låntagere vedrørende beboerindskudslån til brug for statsrefusionsopgørelsen indeholdt væsentlige fejl, og at antallet af formelle fejl for boligydelsesområdet fortsat er højt (der henvises til side 17 i bilag 1). Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager bemærkningen vedrørende de væsentlige fejl omkring beboerind-skudslån til efterretning. Forvaltningen tager ligeledes bemærkningen vedrørende fejl omkring boligydelse til efterretning, men noterer samtidig, at i forhold til direktoratets stikprøve i 2005 er andelen af sager uden fejl forøget fra 63,6 % til 85,7 % samtidig med at der i 2007-stikprøven ikke fandtes en eneste fejl med refusionsmæssig betydning. Der er dog forvaltningens vurdering, at en fejlandel på ca. 14 % er for høj, og forventer, at både det nye kontrolkoncept samt et fortsat stærkt lokalt ledelsestilsyn vil nedbringe denne andel yderligere i de kommende år.

**Anbefalinger:**

- Revisionsdirektoratet anbefaler, at det indarbejdes i forretningsgangen, at følgesedler fra KMD anvendes som dokumentation for eventuelle manglende SS080-lister (side 11 i bilag 1).
- Revisionsdirektoratet anbefaler, at sager vedrørende overskridelse af maksimumsgrensene for skadesløsbreve holdes til observation, så borgeren kan rykkes for manglende skadesløsbrev (side 16 i bilag 1).

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen vil indarbejde Revisionsdirektoratets anbefalinger i de relevante forretningsgangsbeskrivelser og samtidig indskærpe behovet for at holde visse særlige typer af sager under observation.

**ØKONOMI**

Ingen.



KØBENHAVNS KOMMUNE

FEJL! UKENDT BETEGNELSE FOR DOKUMENTEGENSKAB.

### DAGSORDEN ... fortsat

for mødet den Fejl! Ukendt betegnelse for dokumentegenskab.

---

### VIDERE PROCES

Revisionsdirektoratet udarbejder – på baggrund af beslutningsprotokollen – samlet revisionsberetning for Københavns Kommune. De relevante dele af denne beretning vil blive behandlet på møde i Sundheds- og Omsorgsudvalget i oktober 2008.

Hanne Baastrup

/Lars Matthiesen

### BILAG

[Bilag 1. Årsrevisionsprotokollat nr. 4/2007 til Sundheds- og Omsorgsudvalget vedrørende Sundheds- og Omsorgsforvaltningen – Revision af Københavns Kommunes regnskab for 2007 for visse dele af det sociale område \(folkepension og boligydelse\).](#)

[Bilag 2. Oversigt over Revisionsudvalgets anvendte bemærkninger i de sidste 3 års revisionsprotokollater](#)

Udvalget godkendte indstillingen.

**Direktoratets beretning**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 4 /2007

Revisionsprotokollat  
til  
Sundheds- og Omsorgsudvalget  
vedrørende  
Sundheds- og Omsorgsforvaltningen

**Revisionen af Københavns Kommunes  
regnskab for 2007 på visse dele  
af det sociale område  
(folkepension og boligydelse)**

24. juni 2008

## Indholdsfortegnelse

	Side
<b><u>I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>2</b>
<b><u>II. Den udførte revision</u></b> .....	<b>4</b>
<u>A. Revisionsbetænkningen for 2006</u> .....	5
<u>Velfærdsministeriets bemærkninger til revisionen af 2006</u> .....	8
<b><u>B. Intern kontrol</u></b> .....	<b>8</b>
<u>Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller</u> .....	8
<u>Samlet vurdering af den interne kontrol</u> .....	14
<b><u>C. Revision af personsager</u></b> .....	<b>14</b>
<u>Folkepension</u> .....	14
<u>Personlige tillæg og helbredstillæg</u> .....	14
<u>Supplerende pensionsydelse</u> .....	15
<u>Boligyldelse</u> .....	15
<u>Beboerindskudslån</u> .....	16
<u>Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering</u> .....	17
<b><u>III. Særlige kontrolarbejder</u></b> .....	<b>17</b>
<u>Puljemidler</u> .....	17

## **I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet**

1. Protokollatet om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på visse dele af det sociale område (folkepension og boligydelse) redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af 3 følgende rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- Anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Sundheds- og Omsorgsudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Sundheds- og Omsorgsudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Sundheds- og Omsorgsforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i revisionsprotokollatet og Sundheds- og Omsorgsudvalgets besvarelse i anledning heraf samt i Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollatet om revisionen af visse dele af det sociale område for 2008 til Sundheds- og Omsorgsudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.



**Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det stærkt påkrævet, at det ny kontrolkoncept implementeres, så der kan ske en reduktion af manglerne i de interne kontroller. (Der henvises til side 14).
2. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, **at** oversigten over aktive låntagere vedrørende beboerindskudslån til brug for statsrefusionsopgørelsen indeholdt væsentlige fejl, og **at** antallet af formelle fejl for boligydelsesområdet fortsat er højt. (Der henvises til side 17).

## II. Den udførte revision

2. Revisionen af folkepension mv. er sket i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1391 af 12. december 2006 om statsrefusion og tilskud samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder (regnskabs- og revisionsbekendtgørelsen).

Inden for Sundheds- og Omsorgsudvalgets område har revisionen omfattet en gennemgang af forretningsgange og personsager på følgende områder:

- Folkepension.
- Personlige tillæg og helbredstillæg.
- Supplerende engangsydelse.
- Boligyldelse som tilskud og lån til folkepensionister.
- Beboerindskudslån.

Sundheds- og Omsorgsudvalgets bruttoudgifter på området har ifølge "Anmodning om statsrefusion af sociale udgifter – Endelig restafregning 2007" udgjort følgende:

	Mio. kr.
<b>Folkepension mv.</b> .....	<b>5.367,4</b>
<b>Personlige tillæg og helbredstillæg</b> .....	<b>96,3</b>
<b>Boligsikring</b> .....	<b>0,2</b>
<b>Boligyldelse ekskl. lån</b> .....	<b><u>515,7</u></b>
<b>I alt</b> .....	<b>5.979,6</b>

Neden for redegøres under afsnit A for opfølgningen af revisionen af 2006. I afsnit B omtales Revisionsdirektoratets vurdering af forvaltningens interne kontrol, og i afsnit C redegøres der for revisionen af personsager samt for antallet af stikprøver og fejlrubricering.

Revisionen er udført i henhold til kommunens revisionsvedtægt og nævnte revisionsbekendtgørelse. Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionsetik.

## A. Opfølgning af revisionen af tidligere år

### Revisionsbetænkningen for 2006

3. Ifølge revisionsbetænkningen for 2006, bilag 1, s. 284, pkt. 6, fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at 2. fase af en temakontrol om fejlagtig udbetaling af boligydelse i perioden 1. maj 1998 til 31. december 2003 først blev påbegyndt i maj 2007.

Ifølge betænkningen forventede forvaltningen, at alle sager er afsluttet inden udgangen af november 2007.

Sundheds- og Omsorgsudvalget har i midtvejsopfølgningen af sagen den 21. februar 2008 oplyst: I perioden maj til november 2007 har forvaltningen anvendt mange ressourcer på at opgøre disse tilgodehavender og sikre korrekt udbetaling af boligydelse i de relevante tilfælde. Der udestår alene ganske enkelte specifikke sager – primært vedrørende borgere, som efter 1998 er flyttet til udlandet. Der vil ske en endelig rapportering til Revisionsdirektoratet.

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har i et brev af 14. marts 2008 meddelt følgende om resultatet af temakontrollen:

Forvaltningen har beregnet et samlet udbetalingsbeløb på 11,1 mio. kr. Udbetaling/efterbetaling omfatter også omkontering af beløb i forbindelse med modregning af gæld mellem støttemodtager og kommunen. Der er således ikke efterbetalt tilgodehavende boligydelse, førend en eventuel gæld til kommunen er modregnet. Pensions- og Omsorgskontorerne har endnu ikke kunnet færdigekspedere et mindre antal sager – beløbsmæssigt svarende til ca. 1 procent. Disse sager vedrører henholdsvis udvandrede støttemodtagere, som det ikke i alle tilfælde vil være muligt at få kontakt med, og sager hvor tilgodehavendet er anmeldt til skifteretten, uden at udbetaling har kunnet ske endnu. Sundheds- og Omsorgsforvaltningen betragter herefter Temakontrollen som gennemført.

Administrationscentret vil fortsat løbende følge op på Pensions- og Omsorgskontorerne færdigekspedition af sagerne, herunder af et mindre antal aktive og passive sager, hvor

der kan blive tale om afholdelse af beløb udenfor statsrefusionsordningen. Administrationscentret har indarbejdet/vil indarbejde de foretagne korrektioner i statsrefusionsregnskabet for såvel år 2007 som 2008.

4. Ifølge revisionsbetænkningen for 2006, s. 9, pkt. 7, udtalte Revisionsdirektoratet – på baggrund af flere års bemærkninger om førkontrollens udførelse – kritik af, at de interne kontrolforanstaltninger fortsat ikke udføres korrekt.

Som det fremgår af revisionsbetænkningen, lægger forvaltningen stor vægt på at have et velfungerende og effektivt decentralt kontrolmiljø, og anerkender, at revisionens kritik er berettiget. Forvaltningens ledelse reagerede derfor prompte på Revisionsdirektoratets henvendelse om svigt i det decentrale ledelsestilsyn i sommeren 2006. Der blev nedsat en arbejdsgruppe, der – i samarbejde med Revisionsdirektoratet – udarbejder et nyt kontrolkoncept baseret på en risikovurderingsproces, således at fokus rettes mod kontrollernes kvalitet frem for kvantitet. Dette omfattende og højt prioriterede arbejde forventes afsluttet inden udgangen af 2007.

Revisionsudvalget tilsluttede sig Revisionsdirektoratets kritik og behovet for en styrkelse af forvaltningens interne kontrol.

Sundheds- og Omsorgsudvalget har i midtvejsopfølgningen af 21. februar 2008 oplyst: Sundheds- og Omsorgsforvaltningen tager kritikken til efterretning og henviser til status for udarbejdelse af et nyt kontrolkoncept. Det fremgår om arbejdet. "På grund af de mange ressourcer som forvaltningen har investeret i forhold til revisionsbemærkningen om temakontrollen, har arbejdsgruppen ikke været aktiveret i en periode i efteråret 2007. Umiddelbart efter færdiggørelse af regnskabsafslutningen for 2007 vil arbejdet med at udarbejde et nyt kontrolkoncept blive genoptaget."

5. Ifølge revisionsbetænkningen, bilag 1, s. 293, pkt. 17, anbefalede Revisionsdirektoratet, at der følges op på resultaterne af temakontrollen om vedligeholdelsespligt, særligt at der tages initiativ til fremadrettet at sikre korrekt indtastning af ansøgningskemaets oplysninger. Herudover anbefalede Revisionsdirektoratet, at

forvaltningen overvejer, om undersøgelsen giver anledning til at gennemgå såvel alle nyoprettede sager i 2006 samt sager overtaget fra Socialforvaltningen på baggrund af det store antal fejl i en enkelt måneds stikprøve.

Endelig bør forvaltningen overveje at indføre en kontrol af løbende sager, der overtages fra Socialforvaltningen, idet undersøgelsen viste en særdeles høj fejlandel med udbetalingsmæssig betydning.

Ifølge betænkningen ville forvaltningen i forbindelse med arbejdet om risikovurdering og nyt kontrolkoncept medtænke Revisionsdirektoratets anbefalinger.

Sundheds- og Omsorgsudvalget har i midtvejsopfølgningen af 21. februar 2008 henvist til status på revisionsbemærkningen, jf. pkt. 4.

**6.** Revisionsdirektoratet anbefalede, jf. revisionsbetænkningen, bilag 1, s. 300, pkt. 26, at forvaltningen vurderer, hvorvidt der bør tages skridt til undersøgelse af korrekt tildeling af supplerende pensionsydelse (ældrechecken), som følge af en enkelt sag i Revisionsdirektoratets gennemgang, som efter direktoratets opfattelse kan få betydning for tilsvarende sager.

Ifølge betænkningen ville forvaltningen overveje ændring af procedure samt gennemførelse af temakontrol i forbindelse med beregning og udbetaling af den supplerende pensionsydelse for 2008.

Sundheds- og Omsorgsudvalget har i midtvejsopfølgningen af 21. februar 2008 oplyst, at den omtalte temakontrol er planlagt og vil blive gennemført i perioden 1. marts til 15. maj 2008.

Revisionsdirektoratet anmoder om at blive holdt orienteret om resultatet af temakontrollen.

7. Det fremgår af revisionsbetænkningen for 2006, bilag 1, s. 283, pkt. 5, at afstemningen af pensionssystemet med KØR, herunder den tekniske afklaring af samspillet mellem systemerne er tilendebragt.

Forvaltningen har oplyst, at månedlig afstemning er iværksat med virkning fra juni 2007, dog med enkelte afbrydelser på grund af programfejl.

### **Velfærdsministeriets bemærkninger til revisionen af 2006**

8. Velfærdsministeriet har i brev af 29. april 2008 meddelt følgende bemærkninger, som ministeriets gennemgang af betænkningen om revisionen af Københavns Kommunes regnskaber på det sociale område for 2006 har givet anledning til:

- Ministeriet finder det ikke tilfredsstillende, at revisionen kan konstatere, at temakontrollen for 2003 på boligstøtteområdet først blev påbegyndt i maj 2007. Ministeriet beder revisionen følge op på udviklingen på området i revisionsberetningen for 2007.

Der henvises til pkt. 3.

- Velfærdsministeriet forventer, at Sundheds- og Omsorgsforvaltningen retter op på den interne kontrol og sikrer, at risikoen for fejl og besvigelser på området minimeres. Revisionen bedes følge udviklingen på området tæt i forbindelse med revisionsberetningen for 2007.

Der henvises til pkt. 4.

## **B. Intern kontrol**

### **Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller**

9. Revisionsdirektoratet har gennemgået de væsentligste elementer af Sundheds- og Omsorgsforvaltningens interne kontroller. Vurderingen heraf danner grundlag for den efterfølgende revision af personsager, idet denne giver en indikation af, om risikoen for fejl er høj eller lav.

Forvaltningens interne kontroller omfatter forvaltningens kontrolmiljø, forvaltningens risikovurderingsproces, kommunikation, udførelsen af etablerede kontroller samt tilsynet og opfølgningen heraf.

Revisionsdirektoratet foretager en samlet vurdering af den interne kontrol, og på baggrund heraf udvælges de væsentligste kontroller til gennemgang. Direktoratet har således gennemgået forvaltningens forretningsgange for og udførelsen af førkontrol, kontrol af borgersager, kontrol af alternative modtagere, kompetenceskemaer, temakontroller og ledelsestilsyn.

**10.** Sundheds- og Omsorgsforvaltningen har oplyst, at Pensions- og Omsorgskontorerne (P&O kontorerne) i 2007 har fulgt de forretningsgange for sagers førelse og udbetaling af ydelser, herunder forretningsgange for den interne kontrol, der fremgår af systemet FAKIR, og som er udarbejdet af den tidligere Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltning. Disse forretningsgange er suppleret med Sundheds- og Omsorgsforvaltningens egne regler om fx ledelsestilsyn.

Formålet med den interne kontrol er bl.a. at sikre at:

- Sagsførelsen er i overensstemmelse med regnskabs- og revisionsbekendtgørelsens bestemmelser.
- Der findes en sag eller anden relevant dokumentation, når der oprettes et udbetalingsforløb i pensionssystemet.
- Det er den rigtige modtager, der får ydelsen indsat på den rigtige konto i pengeinstituttet.

Kontrollen er baseret på en førkontrol, eventuel en temakontrol samt kontrol af borgersager og kontrol af udbetalinger til alternative modtagere. Herudover følger forvaltningen retningslinierne i FAKIR om, at der skal udarbejdes kompetenceskemaer for alle medarbejdere.

Revisionsdirektoratet har udvalgt følgende 4 af de 7 P&O kontorer til revision:

Indre By/Kongens Enghave/Vesterbro, Bispebjerg, Valby og Nørrebro.

### **Førkontrol**

**11.** Førkontrollen udføres på grundlag af Liste for dokumentationskontrol fra pensionssystemet (EA019) og Liste for dokumentationskontrol fra boligstøttesystemet (VA145).

I nye sager skal det kontrolleres, at der er et underskrevet ansøgningsskema, og kontrollen skal foretages, inden udbetaling finder sted.

Gennemgangen har omfattet samtlige lister for perioden juni-oktober 2007 på Indre By, Bispebjerg og Valby, mens listerne for Nørrebro er gennemgået for perioden januar - juni 2007.

Revisionsdirektoratet konstaterede følgende:

- Listerne på Indre By var ikke kontrolleret inden udbetalingen af ydelserne. Kontoret vil fremover udføre kontrollen, inden udbetaling finder sted.
- På Valby var en liste dateret den 16. februar 2007 (uden korrekt områdenummer) først modtaget den 12. marts 2007, og det havde derfor ikke været muligt at foretage kontrollen, inden udbetaling finder sted, som det er foreskrevet i forretningsgangen.

Det er oplyst, at listerne for dokumentationskontrol for pension sendes til P&O kontorerne på grundlag af et områdenummer. I enkelte tilfælde oprettes sager dog uden angivelse af områdenummer, og listen sendes derfor til centralforvaltningen i Sjællandsgade, der efterfølgende distribuerer listen til de relevante P&O kontorer.

Forvaltningen bør sikre, at kontrollister, der distribueres fra centralforvaltningen, fremover udsendes, så forretningsgangens bestemmelser om kontrol inden udbetaling kan overholdes.



**Kontrol KMD Aktiv & Udbetaling: Borgersager**

**12.** Kontrollen af udbetalinger via KMD Aktiv borgersager sker på grundlag af et dataudtræk af forvaltningens udbetalinger.

Det blev ved gennemgangen konstateret, at Indre By ikke havde udført kontrollen for borgersager, da kontoret fejlagtigt havde opfattet, at disse var kontrolleret.

**Kontrol KMD Aktiv & Udbetaling: Alternative modtagere**

**13.** Kontrollen af udbetalinger til alternative modtagere udføres på grundlag af kontrolliste fra KMD-udbetalingssystemet og Kontrolliste SS080 fra KMD Aktiv alternative modtagere. Nye sager om udbetalinger til alternative modtagere skal kontrolleres 100 %. Kontrollen skal forhindre fejl og besvigelser.

Gennemgangen har omfattet samtlige lister for juni - oktober 2007 på Indre By, Bispebjerg og Valby, mens listerne for Nørrebro blev gennemgået for januar - juni 2007.

Det blev ved gennemgangen konstateret manglende kontinuitet i rækkefølgen af SS080-listerne, idet der manglede lister på datoer ud over weekender. Dette kan eventuelt skyldes, at der de pågældende dage ikke er foretaget udbetalinger til alternative modtagere.

Ifølge forvaltningen sender KMD dagligt materiale til P&O kontorerne, og det fremgår af en følgeseddel, om der den pågældende dag er sendt SS080-liste.

Det anbefales, at følgesedlerne fra KMD anvendes som dokumentation for eventuelt manglende SS080-liste, og at dette indarbejdes i forretningsgangen for kontrol af alternative modtagere.

### **Kompetenceskemaer**

**14.** Revisionsdirektoratet har på de 4 P&O kontorer ved stikprøver undersøgt, om lederen eller en af denne bemyndiget medarbejder har udfærdiget et kompetenceskema for hver kontrollerende medarbejder i henhold til forretningsgangen herfor.

Der blev under gennemgangen ikke konstateret fejl og mangler.

### **Temakontrol**

**15.** Temakontroller fastlægges af Sundheds- og Omsorgsforvaltningen og tilrettelægges efter følgende principper:

- Kontrollemner og -omfang skræddersyes til det enkelte ydelsesområdes særlige forhold.
- Kontrollemne kan skifte fra år til år.
- Kontrollemner og -omfang kan være forskellige efter de særlige forhold i de enkelte kontorer.
- Kontrollerne udføres i de enkelte P&O kontorer, og resultatet rapporteres til den centrale forvaltning, som udarbejder en samlet rapport.

Der er ikke gennemført temakontroller for 2007.

### **Decentralt ledelsestilsyn**

**16.** Forvaltningen har primo 2007 indført et månedligt decentralt ledelsestilsyn, hvor den ansvarlige teamleder for pensionsteamet på hvert P&O kontor skal kontrollere, at førkontrollerne og kontrollen af udbetalinger via KMD Aktiv er foretaget som foreskrevet. Kontorets chef skal attestere dette.

Revisionsdirektoratet har gennemgået samtlige månedlige tilsyn udført i 2007 på de 4 P&O kontorer.

Det fremgik af en rapport om ledelsestilsynet, at kontrollen af borgersager på Indre By var udført. Revisionsdirektoratet har imidlertid konstateret, at dette ikke er tilfælde, jf. pkt. 12.

Ifølge retningslinierne for de decentrale ledelsestilsyn skal disse udføres primo hver måned.

Revisionsdirektoratet kunne dog konstatere, at nogle tilsyn er dateret medio og i enkelte tilfælde efter den 20. i måneden.

### **IT-anvendelsen**

17. I henhold til regnskabs- og revisionsbekendtgørelsens § 64, stk. 3, skal revisionen ved revisionsbesøg i årets løb bl.a. efterprøve om kommunens anvendelse af edb-systemer i tilknytning til sagsbehandling mv. er hensigtsmæssig og betryggende.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet – bl.a. gennem en test af kontroller samt ved personsagsgennemgangen – at der for anvendelsen af edb-systemer er etableret betryggende og dokumenterede interne kontroller.

Kommunen skal ifølge nævnte bekendtgørelse sikre, hvis der ved registrering af sager og beregning af ydelser eller tilskud anvendes et edb-system, eller hvis databehandlingen helt eller delvis foretages af andre end den dataansvarlige kommune, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at det pågældende system fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner.

I relation til udgiftsområderne i dette protokollat anvendes flere forskellige edb-systemer, der alle er standardssystemer, som driftsafvikles af KMD. Det er påset, at der foreligger revisorerklæring for disse systemer.

Revisionsdirektoratet har ikke konstateret tilfælde, hvor anvendelsen af edb-systemer ikke er sket i overensstemmelse med revisions- og regnskabsbekendtgørelsen samt kommunens interne retningslinier for edb-anvendelsen.

## **Samlet vurdering af den interne kontrol**

**18.** Revisionsdirektoratets gennemgang af forretningsgange og forvaltningens udførelse af interne kontroller mv. viser, at der fortsat kan konstateres mangler i udførelsen af førkontrollen, kontrollen af borgersager og det decentrale ledelsestilsyn.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det stærkt påkrævet, at det ny kontrolkoncept implementeres, så der kan ske en reduktion af manglerne i de interne kontroller.

### **C. Revision af personsager**

**19.** Revisionsdirektoratets sagsgennemgang har været baseret på 35 personsager fordelt på Bispebjerg, Valby, Nørrebro og centralforvaltningen.

Der er ved udvælgelsen af sager hovedsageligt lagt vægt på nyetablerede sager. For personlige tillæg og helbredstillæg er der i sagsudvælgelsen lagt vægt på væsentligste poster (gruppering, jf. den autoriserede kontoplan). Det blev bl.a. kontrolleret at:

- Love og regler er overholdt.
- Interne forretningsgange om sagsførelse mv. er overholdt.
- Retningslinierne i revisions- og regnskabsbekendtgørelsen er overholdt.

Der er i det følgende redegjort for resultatet af gennemgangen af sager fordelt efter sagstype.

### **Folkepension**

**20.** Ved gennemgangen af 10 sager om folkepension konstateredes ingen fejl og mangler.

### **Personlige tillæg og helbredstillæg**

**21.** Ved gennemgangen af 10 sager om personlige tillæg og helbredstillæg fordelt på 7 forskellige grupperinger konstateredes ingen fejl og mangler.

Der er foretaget fravalg af følgende grupperinger: 001 briller personligt tillæg, 002 medicin personligt tillæg, 004 fysioterapi, fodterapi, kiropraktor- og psykologbehandling personligt tillæg og 011 fysioterapi, fodterapi, kiropraktor- og psykologbehandling helbreds tillæg.

Fravalget er begrundet i udgiftsområdernes mindre økonomiske betydning.

### **Supplerende pensionsydelse**

**22.** Ved gennemgangen af 5 sager om supplerende pensionsydelse (ældrechecken) konstateredes ingen fejl og mangler.

### **Boligyldelse**

**23.** Gennemgangen af i alt 8 sager om boligydelse har omfattet 4 sager om boligydelse som tilskud til lejere, 1 sag om boligydelse som lån til andelshavere, 1 sag om boligydelse som lån til ejere, 1 sag om boligydelse til lejere af ældreboliger og 1 sag om tilskud til bofællesskab.

### **Manglende dokumentation**

I 4 sager var ansøgningsskemaet mangelfuldt udfyldt. Der manglede i 2 tilfælde afkrydsning, om bopælen benyttes mere end 6 måneder årligt. I ét tilfælde manglede afkrydsning om boligen benyttes som helårsbolig og i ét tilfælde manglede afkrydsning i felterne: erklæring om formue, oplysninger om boligen, der søges støtte til og oplysninger i øvrigt.

Det er oplyst, at flere af sagerne er overtaget fra en anden forvaltning, og at disse ikke er blevet gennemgået af Nørrebro. Det er endvidere oplyst, at det er indskærpet, at sager fra andre forvaltninger fremover skal gennemgås for korrekt afkrydsning og indtastning.

De 4 sager er rubriceret under sager med formelle fejl.

I 1 sag var der ydet boligydelse som lån til en beboer i ejerlejlighed. Ifølge sagen blev udbetalingerne standset pr. 1. februar 2005. Maksimumsbeløbet på det eksisterende

skadesløsbrev var overskredet, og pensionisten havde ikke leveret et nyt tinglyst skadesløsbrev.

Det eksisterende skadesløsbrev har et pålydende på 325.000 kr., og gælden udgør på nuværende tidspunkt ca. 331.000 kr. inklusive årlige rentetilskrivninger. Den seneste notering i sagen er dateret 11. marts 2005, og det fremgår ikke, hvad forvaltningen herefter har gjort for at få pensionisten til at levere et nyt tinglyst skadesløsbrev.

Revisionsdirektoratet anbefaler, at sådanne sager holdes til observation, så borgeren rykkes for manglende skadesløsbrev.

Sagen er rubriceret som formel fejl.

### **Beboerindskudslån**

**24.** Der blev under gennemgangen af 2 sager ikke konstateret fejl og mangler.

Revisionsdirektoratet gennemgik i forbindelse med revisionen af endelig restafregning af statsrefusionsopgørelsen for 2006 af beboerindskudslån (låneordning 4) forvaltningens oversigt over aktive låntagere ultimo 2006. Oversigten omfatter 229 personer, og Revisionsdirektoratet udvalgte 23 sager, svarende til 10 %, for at undersøge at de pågældende låntagere fortsat havde bopæl i kommunen ifølge folkeregistret.

Der blev konstateret følgende:

- I 8 tilfælde var låntager afgået ved døden i perioden 13. marts 1996 til 24. april 2005.
- I 4 tilfælde var låntager ikke oplyst i folkeregistret, hvilket fx kan skyldes fejl i oversigten.
- I ét tilfælde var klienten i 2005 flyttet til en udenbys adresse.
- I 10 tilfælde var låntager registreret i folkeregistret med bopæl i kommunen med udgangen af 2006.

Sundhedsforvaltningen er orienteret om ovennævnte og har foranlediget heraf foretaget en gennemgang af opgørelsen.

Det er om resultatet af gennemgangen oplyst, at der for 67 personer er sket ompostering af 1.021.902 kr., der vil blive berigtiget i refusionsopgørelsen.

### Revisionsbemærkning

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, **at** oversigten over aktive låntagere vedrørende beboerindskudslån til brug for statsrefusionsopgørelsen indeholdt væsentlige fejl, og **at** antallet af formelle fejl for boligydelsesområdet fortsat er højt.

### Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering

**25.** I henhold til revisionsbekendtgørelsens § 69, stk. 4, skal der redegøres for væsentlige fejl og mangler i de udtagne sager. Revisionsdirektoratet har udarbejdet følgende tabel over antal reviderede sager:

Kategorier	Sager udvalgt ved stikprøve	Sager uden fejl	Sager med fejl af formel karakter	Sager med fejl med eventuel udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Kr.
Folkepension	10	10	-	-	-
Personlige tillæg og helbredstillæg	10	10	-	-	-
Beboerindskudslån	2	2	-	-	-
Supplerende pensionsydelse	5	5	-	-	-
Boligydelse	8	3	5	-	-
<b>I alt</b>	<b>35</b>	<b>30</b>	<b>5</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at der i 2006 blev gennemgået 59 sager, hvor af 50 Sager var uden fejl. I 8 sager var der fejl af formel karakter (14 %), og i 1 sag var der fejl med refusionsmæssig betydning (2 %).

Revisionsdirektoratet kan for 2007 konstatere, at antallet af sager med formelle fejl er uændret og alene angår boligydelsesområdet. Der er ikke konstateret fejl med refusionsmæssig betydning.

### III. Særlige kontrolarbejder

#### Puljemidler

**26** Revisionsdirektoratet har afgivet revisorerklæring på 11 regnskaber, hvor Københavns Kommune har modtaget tilskud fra Socialministeriets puljemidler til:

- Bedre fleksibel hjemmehjælp.
- Udvikling af bedre ældrepleje (UBÆP).

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

24. juni 2008

Tommy Jacobsen

/Maibritt Søderberg



## **Socialudvalget**

## Årsrevisionsprotokollat til regnskab 2007

### Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger

#### 8. Årsrevisionsprotokollat om revision af regnskab 2007

Socialudvalget skal træffe beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

#### INDSTILLING OG BESLUTNING

Socialforvaltningen indstiller,

1. at Socialudvalget godkender Socialforvaltningens forslag til løsninger
2. at Socialudvalget sender denne indstilling og udvalgets beslutning som besvarelse af revisionsprotokollatet til Revisionsdirektoratet

#### PROB LEMSTILLING

Revisionsdirektoratet har på baggrund af revisionen af regnskab 2007 på Socialforvaltningens område afgivet to revisionsbemærkninger og tre anbefalinger. Socialudvalget skal træffe beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisions-bemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

#### LØSNING

##### Revisionsbemærkninger

1. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet. Direktoratet foreslår, at der etableres et skærpet tilsyn med afstemning og specifikation af balancekonti.

##### Socialforvaltningens bemærkninger og forslag

Socialforvaltningen er enig i direktoratets forslag. Forvaltningen vil indføre en centralt forankret kontrol med udgangspunkt i Økonomiforvaltningens projekt om etablering af et tværgående ledelsesinformationssystem vedrørende statuskonti. Gennemgangen vil blive tilrettelagt ved stikprøvekontrol.

-----

2. Med henvisning til Statsforvaltningen Hovedstadens udtalelse i anledning af revisionsbetænkningen for 2006 skal Revisionsdirektoratet udtale kritik af, at Socialudvalget ikke har søgt om en tillægsbevilling til de 2 bevillingsområder til Handicappede til dækning af det forventede merforbrug, hvor der allerede i regnskabsprognosen for august forventedes er merforbrug på 44 mio. kr. – hvilket også blev det endelige regnskabsresultat. Direktoratet henstiller, at udvalget fremover har fokus på overholdelsen af hver enkelt af Borgerrepræsentationens meddelte bevillinger.

##### Socialforvaltningens bemærkninger og forslag

Socialudvalget havde i 2007 og har fortsat i 2008 megen fokus på budgetoverholdelse på alle bevillingsområder. Som nævnt af Revisionsdirektoratet bevilgede Borgerrepræsentationen i december 2007 et internt lån på 23,8 mio. kr., til dækning af merudgifter på handicapområdet og området for børnefamilier med særlige behov, som ikke kunne dækkes af mindreudgifter på andre budgetposter. Socialudvalget har således faktisk søgt om tillægsbevilling til delvis dækning af merforbrug.

Bevillingen til handicapområdet blev dog alene placeret på den rammestyrede driftsbevilling til handicappede, hvor det største merforbrug forekom, selvom der også var merforbrug på den efterspørgselsstyrede driftsbevilling. Bevillingen burde have været fordelt på de to bevillinger, ligesom der ved budgetomplacering burde være tilført budgetmidler fra bevillinger med forventet mindreforbrug.

-----

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at de økonomidata, der skal foreligge for kommunens samlede regnskab, også forelægges for Socialudvalget i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for så vidt angår oplysninger vedrørende udvalgets område. Direktoratet vil anbefale Økonomiforvaltningen, at det præciseres i regnskabscirkulæret, hvilket materiale der skal forelægges udvalget i forbindelse med godkendelsen af årsregnskabet.

### **Socialforvaltningens bemærkninger og forslag**

Socialforvaltningen tager Revisionsdirektoratets anbefaling til efterretning, og vil fra og med regnskab 2008 forelægge økonomidata vedrørende udvalgets område for Social-udvalget i forbindelse med aflæggelse af årsregnskabet. Socialforvaltningen imødeser Økonomiforvaltningens præciseringer på området.

-----

2. Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at udførelsen af tilsynet med de decentralt forvaltede likvide midler og andre regnskabsopgaver bidrager positivt til forbedring af kvaliteten heraf. Direktoratet anbefaler dog, at det overvejes at begrænse rotationsperioden, indtil administrationen af balancekonti sker tilfredsstillende, jf. bemærkningen til revisionen af balancekonti.

### **Socialforvaltningens bemærkninger og forslag**

Socialforvaltningen vil overveje hvordan Revisionsdirektoratets anbefaling om at begrænse rotationsperioden kan indgå i fremtidige tilsyn. Vurderingen vil ske i sammenhæng med etableringen af et ledelsesinformationssystem vedrørende balancekonti og etableringen af den stikprøvekontrol, der er nævnt i svaret til revisionsbemærkning 1.

-----

3. Revisionsdirektoratet påskønner, at forvaltningen gennem ledelsestilsynet vil sikre overholdelse af forretningsgangen for tilskudsadministrationen. Direktoratet anbefaler dog, at forvaltningen fremover udarbejder en årlig rapport om resultatet af gennemgangen af de reviderede regnskaber mv. for de selvejende institutioner.

### **Socialforvaltningens bemærkninger og forslag**

Socialforvaltningen vil i løbet af efteråret 2008 udvide det eksisterende ledelsestilsyn til også at gælde de centrale kontorer i forvaltningen. I tilsynet vil behandling af regnskaber for selvejende

institutioner indgå som et selvstændigt kontrolpunkt, og vil dermed også være indeholdt i den årlige rapportering. Organisationsændringen i de centrale kontorer med opdeling på mål- og rammekontorer og drifts- og udviklingskontorer samt etablering af en netværksgruppe vil give et øget fokus på sikker drift, herunder øget kvalitet i forvaltningen af tilskud til de selvejende institutioner

## **ØKONOMI**

Ingen økonomiske konsekvenser

## **VIDERE PROCES**

Protokollatet og besvarelsen vil indgå i Revisionsdirektoratets revisionsberetning, som i udkast behandles af Socialudvalget i oktober 2008, og indgår i Økonomiudvalgets revisionsbetænkning, som behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008. I januar-februar 2009 behandler Socialudvalget en sag om midtvejsopfølgning på besluttede tiltag. Revisionen foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollat for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

## **BILAG**

1. Årsrevisionsprotokollat nr. 13/2007 til Socialudvalget om revisionen af Socialforvaltningens årsregnskab 2007.

Anette Laigaard

/Sven Bjerre

## **BILAG**

[Årsrevisionsprotokollat, revisionsprotokollat nr. 13/2007](#)

### **Socialudvalgets beslutning i mødet 27. august 2008**

Kontorchef Katrine Bagge Thorball, Controller Poul Erik Jørgensen og Revisionsdirektør Jan Christensen overværede punktets behandling.

Punkterne 5-8 blev behandlet under ét.

Indstillingen blev tiltrådt

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 13/2007

Årsrevisionsprotokollat

til

Socialudvalget

Vedrørende

Socialforvaltningen

**Revisionen af regnskab 2007**

4. juli 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>1</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> .....	<b>3</b>
<b><u>3. Basisrevision</u></b> .....	<b>5</b>
<u>3.1 Forretningsgange</u> .....	5
<u>3.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	8
<u>3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	10
<u>3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring</u> .....	14
<u>3.5 Balancen</u> .....	18
<u>3.6 Bevillingskontrol</u> .....	25
<u>3.7 Eftersyn af likvide midler</u> .....	33
<u>3.8 Regnskabs gennemgang</u> .....	36
<b><u>4. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>38</b>
<u>4.1 IT-anvendelse</u> .....	38
<b><u>5. Opfølgning af større undersøgelser</u></b> .....	<b>43</b>
<b><u>6. Andre opgaver</u></b> .....	<b>44</b>
<u>6.1 Revisorerklæringer</u> .....	44

## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Socialudvalgets regnskab for 2007.

Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Socialudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Socialudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Socialudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Socialforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Socialudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

### **Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet. Direktoratet foreslår, at der etableres et skærpet tilsyn med afstemning og specifikation af balancekonti. (Der henvises til side 23).
2. Med henvisning til Statsforvaltningen Hovedstadens udtalelse i anledning af revisionsbetænkningen for 2006 skal Revisionsdirektoratet udtale kritik af, at Socialudvalget ikke har søgt om en tillægsbevilling til de 2 bevillingsområder til Handicappede til dækning af det forventede merforbrug, hvor der allerede i regnskabsprognosen for august forventedes er merforbrug på 44 mio. kr. – hvilket også blev det endelige regnskabsresultat. Direktoratet henstiller, at udvalget fremover har fokus på overholdelsen af hver enkelt af Borgerrepræsentationens meddelte bevillinger. (Der henvises til side 30).

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at de økonomidata, der skal foreligge for kommunens samlede regnskab, også forelægges for Socialudvalget i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for så vidt angår oplysninger vedrørende udvalgets område. Direktoratet vil anbefale Økonomiforvaltningen, at det præciseres i Regnskabscirkulæret, hvilket materiale der skal forelægges udvalget i forbindelse med godkendelsen af årsregnskabet. (Der henvises til side 17).
2. Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at udførelsen af tilsynet med de decentralt forvaltede likvide midler og andre regnskabsopgaver bidrager positivt til forbedring af kvaliteten heraf. Direktoratet anbefaler dog, at det overvejes at begrænse rotationsperioden, indtil administrationen af balancekonti sker tilfredsstillende, jf. bemærkningen til revisionen af balancekonti. (Der henvises til side 33).
3. Revisionsdirektoratet påskønner, at forvaltningen gennem ledelsestilsynet vil sikre overholdelse af forretningsgangen for tilskudsadministrationen. Direktoratet anbefaler dog, at forvaltningen fremover udarbejder en årlig rapport om resultatet af gennemgangen af de reviderede regnskaber mv. for de selvejende institutioner. (Der henvises til side 35).



## 2. Indledning

### Det reviderede regnskab

Vi har afsluttet revisionen af socialudvalgets årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Drifts-, anlægs- og finansudgifter på netto 5.616 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Socialudvalgets balance viser samlede aktiver på 212 mio. kr. og en egenkapital på -651 mio. kr.

### Den udførte revision

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og Regnskabsgennemgang.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

Til Socialudvalget afgives endvidere revisionsprotokollater om:

- Revisionen af Københavns Kommunens regnskab for 2007 for visse dele af det sociale område.
- Revision af Københavns Kommunens regnskab for 2007 på børnefamilieydelsesområdet.
- Revisionen af Københavns Kommunens regnskab for 2007 på området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn.

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

### **3. Basisrevision**

#### **3.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssigt måde.

#### **Revisionen af 2007**

**b.** Socialforvaltningen har udpeget lederen af kontoret for Tværgående Økonomi og Regnskab som ansvarlig for at sikre, at de forretningsgangsbeskrivelser, der skal udarbejdes i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet, foreligger og er ajour.

Forvaltningen har oplyst, at en række af de centrale regnskabsopgaver blev overført til Koncernservice den 1. april 2007, og at der skete en tilsvarende overførsel af ansvaret for forretningsgangene for de overførte opgaver.

Vi har modtaget en oversigt over de forretningsgange, der er udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet med angivelse af seneste ajourføringsdato samt en oversigt over forretningsgangsbeskrivelser, som Koncernservice har overtaget ansvaret for, herunder ansvaret for ajourføring.

Forvaltningen har oplyst, at der mangler ajourføring af nogle forretningsgange. Flere af de forretningsgange, som Koncernservice har ansvaret for, mangler oplysning om seneste ajourføringsdato.

Revisionsdirektoratet modtog i foråret 2008 et udkast til en ny forretningsgangsbeskrivelse for lønområdet. Vi har drøftet udkastet med forvaltningen bl.a. i lyset af Økonomiforvaltningens Generelle retningslinier for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system (Koncernservice januar 2008) og i denne anledning fremsat nogle kommentarer. Den endelige forretningsgang foreligger endnu ikke.

c. Socialforvaltningen har oplyst, at cheferne for de centrale kontorer inden for eget ressort er udpeget som ansvarlige for at sikre, at øvrige forretningsgangsbeskrivelser foreligger og er ajour.

Ifølge forvaltningen er opgaverne forbundet med den økonomiske administration generelt dækket af de forretningsgange, der er udarbejdet med udgangspunkt i Kasse- og Regnskabsregulativet. Der er derfor kun i ret få tilfælde udarbejdet supplerende forretningsgange. De supplerende økonomiske forretningsgange er i flere tilfælde udarbejdet af det enkelte kontor uden en formel direktionsbeslutning. Forvaltningen har oplyst følgende:

- Forretningsgang for hjemtagelse dagpengerefusion.
- Vejledning vedrørende betalinger til andre kommuner – juni 2007.
- Forretningsgang for hjemtagelse af statsrefusion – januar 2007.
- Forretningsgang for kontrol og varslingsprocedure for købte pladser på psykiatriområdet april 2006.

Vi har på dette grundlag vurderet, at de udarbejdede øvrige forretningsgange er dækkende.

**d.** Revisionsdirektoratet har anmodet Socialforvaltningen om at redegøre for, hvorledes forvaltningen i praksis har tilrettelagt den interne kontrol med at påse, at forretningsgangsbeskrivelserne overholdes.

Socialforvaltningen har oplyst, at der er udarbejdet en overordnet forretningsgang for det lokale ledelsestilsyn. Ledelsestilsynet omfatter tre hovedemner: Dokumentation og registrering på enkeltsagsområdet, lønområdet og regnskabsområdet. Det enkelte lokale center har med udgangspunkt heri udarbejdet en lokal forretningsgang for ledelsestilsynet. Forvaltningen gennemfører årligt en kontrol med det lokale ledelsestilsyn og foretager årligt en evaluering af forretningsgangen.

Kontrollen med institutionernes overholdelse af forretningsgangene på regnskabsområdet foretages af Koncernservice i forbindelse med kasseeftersyn.

Forvaltningen har endvidere oplyst, at Kvalitets- og tilsynskontoret for 2007 har tilrettelagt en stikprøvekontrol af sagsbehandlingen. En rapport om resultatet af målingen af fejlomfanget blev forelagt Socialudvalget den 25. juni 2008.

De lokale centre gennemfører løbende stikprøvekontrol vedrørende nye sager (førkontrol), og der gennemføres kontrol af oprettelsen af alternative modtagere.

Endelig afgiver hver lokal og central chef årligt en erklæring om, at regnskabet er retvisende, og at enheden har gennemført de foreskrevne ledelsestilsyn på kontant-ydelsesområdet, på lønområdet og på regnskabsområdet.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet er af den opfattelse, at Socialforvaltningens ledelsestilsyn er tilrettelagt på en tilfredsstillende måde. Direktoratet går ud fra, at forvaltningen snarest ajourfører de resterende forretningsgangsbeskrivelser.

### **3.2 Benchmarking af økonomistyringen**

**a.** Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 – Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang forvaltningen anvender dette.

**b.** Socialforvaltningen har oplyst, at forvaltningen primo 2008 har foretaget en måling med udgangspunkt i Økonomiforvaltningens benchmarkingværktøj. Ifølge forvaltningen indikerer resultatet af målingen en placering på det laveste styringsniveau, hvilket skyldes, at forvaltningen mangler at ajourføre nogle forretningsgange, og at der først i 2008 etableres et ledelsestilsyn med de centrale kontorer, som svarer til ledelsestilsynet med de lokale centre. Ifølge forvaltningen iværksættes følgende tiltag i 2008 med henblik på at realisere økonomichefkredsens mål:

- Ajourføring af forretningsgange.
- Etablering af ledelsestilsyn i de centrale kontorer.
- Ajourføring af forvaltningens økonomihåndbog.
- Procedurer for registrering og opgørelse af aktivitetsoplysninger til økonomistyring.

**Kommentar**

Revisionsdirektoratet påskønner, at Socialforvaltningen anvender det benchmarking-værktøj Økonomiforvaltningen har stillet til rådighed, og at forvaltningen iværksætter initiativer til forbedring af økonomistyringen.

### **3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 10/2006 af 12. juli 2006) anbefalede Revisionsdirektoratet, at forvaltningen fortsat har fokus på, at ledelsestilsyn udføres som foreskrevet.

I Socialudvalgets besvarelse af 29. august 2007 (SUD 340/07) blev oplyst: I 2006 er der sket et fald i de lokale centres gennemførelse af ledelsestilsyn i forhold til niveauet i 2005. Socialforvaltningen vil derfor i løbet af august 2007 bede socialcentre om en status på udførelsen af de planlagte ledelsestilsyn. Forvaltningen har desuden gennemført en evaluering og forbedring vejledningen om ledelsestilsyn, og gennemførelsen af ledelsestilsynet vil indgå i de kommende resultatkontrakter med de lokale centre.

Af udvalgets midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) fremgår det, at forvaltningen har gennemført en statusopfølgning på det udførte ledelsestilsyn 2007 i august 2007 med et tilfredsstillende resultat. Der er desuden kommet yderligere fokus på ledelsestilsynet, idet gennemførelse af ledelsestilsyn indgår i de lokale centres resultatkontrakter fra 2008.



**Revisionen af 2007**

c. Revisionsdirektoratet bad Socialforvaltningen redegøre for, hvordan forvaltningen i praksis har organiseret den økonomiske kontrol og tilsynet med overholdelsen af de interne kontroller i de decentrale/underliggende enheder. Endvidere bad direktoratet om forvaltningens dokumentation for opgavens udførelse for 2007.

Socialforvaltningen har udførligt redegjort for organiseringen og den konkrete udførelse af den økonomiske kontrol med de decentrale enheder.

Tilsynet med de decentrale enheders overholdelse af de interne kontroller er beskrevet i afsnit 3.1, og der redegøres for resultatet af udførelsen af de interne kasseeftersyn mv. i afsnit 3.7.

d. Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret har i januar og februar 2008 foretaget kontrol af de lokale ledelsestilsyn på de 16 lokalcentre. Der er endvidere foretaget en sammenligning af resultaterne af kontrollen med resultaterne af kontrollen for perioden 2004-2007. Der er i en rapport, som Revisionsdirektoratet modtog den 7. april 2008, redegjort for undersøgelsen.

Kontrollen har fokus på følgende:

- Har centret udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet.
- Vurdering af den samlede forretningsgang på områderne Regnskab, Løn samt Dokumentation og registrering.
- Er tilsynet foretaget i henhold til forretningsgangen, og har det omfattet de 3 områder.
- Er der udarbejdet et notat om ledelsestilsynet.

Ifølge rapporten viste resultatet af kontrollen af ledelsestilsynene generelt, at kvaliteten af forretningsgangene for ledelsestilsyn er høj. På enkelte centre er der forbedringspotentiale for forretningsgangene på regnskabsområdet. Ligeledes viste kontrollen af det udførte ledelsestilsyn et tilfredsstillende resultat. Overordnet har alle centre udført ledelsestilsyn i 2007, hvilket er en forbedring sammenholdt med 2006.

6 centre har udført ledelsestilsyn i fuld overensstemmelse med egen forretningsgang, mens der for 10 centres vedkommende er tale om en delvis udførelse af det planlagte ledelsestilsyn. Delvis udførelse dækker primært over, at ledelsestilsynet er foretaget, men ikke med den i forretningsgangen anførte hyppighed.

For at fastholde fokus på ledelsestilsyn har Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret afholdt møder med socialcentre, handicapcentre og rådgivningscentre i foråret 2008. På møderne blev drøftet aktuelle spørgsmål og problemstillinger vedrørende ledelsestilsynet.

I efteråret 2008 vil der ligeledes blive afholdt møder, hvor fokus vil være status på udførelsen af det planlagte ledelsestilsyn.

Gennemførelsen af ledelsestilsynet indgår fra 2008 i socialcentrenes resultatkontrakter.

Følgende tabel viser udviklingen i resultaterne af kontrollen med ledelsestilsynet for 2004-2007:

	Forretningsgang	Gennemført ledelsestilsyn			Notat
		Regnskab	Løn	Dokumentation og registrering	
<b>2004</b>	54 %	83 %	54 %	50 %	38 %
<b>2005</b>	100 %	92 %	83 %	88 %	63 %
<b>2006</b>	100 %	63 %	56 %	50 %	63 %
<b>2007</b>	100 %	100 %	88 %	100 %	100 %

Tabellen er udarbejdet af Socialforvaltningen.

Ifølge tabellen var der i perioden en markant stigning i antallet af centre, som har udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet. Alle centre har nu udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsyn.

Fra 2004 til 2005 var der en stigning i antallet af udført ledelsestilsyn på regnskabsområdet, lønområdet og dokumentations- og registreringsområdet. I 2006 var

der en væsentlig nedgang i antallet af udførte ledelsestilsyn på alle tre områder. I 2007 er der igen en stigning på alle tre områder.

Antallet af udarbejdede notater steg fra 2004 til 2005 og var derefter konstant i 2006. I 2007 har alle centre udarbejdet et samlet notat vedrørende det udførte ledelsestilsyn.

Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget påpege nogle forhold til overvejelse fx om controlling til sikring af tilstedeværelsen af nødvendige forretningsgange for udførelsen af de væsentlige aktiviteter i de decentrale enheder og tilrettelæggelsen af et overordnet ledelsestilsyn med overholdelsen heraf.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet er af den opfattelse, at Socialforvaltningens kontrol af decentrale enheder er tilrettelagt på en tilfredsstillende måde.

### 3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring

#### 3.4.1 Årsregnskabet formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektorat med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Socialudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 2. april 2008.

a. Socialudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 i hovedtal viser netto i mio. kr. – endvidere er oplyst sammenligningstal for 2006:

	Regnskab 2007	Regnskab 2006
<b>Drift</b>	5.569	5.331
<b>Anlæg</b>	6	0
<b>Finansposter</b>	41	251
<b>I alt</b>	<b>5.616</b>	<b>5.582</b>

b. Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Socialudvalg viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
<b>Materielle anlægsaktiver</b>	46	268
<b>Immaterielle anlægsaktiver</b>	0	9
<b>Finansielle anlægsaktiver</b>	55	53
<b>Anlægsaktiver i alt</b>	<b>101</b>	<b>330</b>
<b>Omsætningsaktiver</b>	111	747
<b>Aktiver i alt</b>	<b>212</b>	<b>1.077</b>
<b>Egenkapital</b>	-651	-424
<b>Hensatte forpligtelser</b>	1.258	1.208

<b>Langfristede gældsforpligtelser</b>	33	33
<b>Kortfristede gældsforpligtelser</b>	430	260
<b>Nettogæld vedr. fonds, legater, deposita mv.</b>	2	0
<b>Passiver i alt</b>	<b>212</b>	<b>1.077</b>

c. Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabscirculæret skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomioplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.
- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er påkrævet ifølge Regnskabscirculæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.
- Låneberettigede udgifter.

### **Revisionen af 2007**

d. Vi har påset, at udvalgets regnskab for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabscirculære. Vi har endvidere stikprøvevist efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er

korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig ved stikprøver kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

e. Vi har konstateret, at Socialforvaltningens bidrag til de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab ikke blev forelagt udvalget sammen med aflæggelsen af årsregnskabet.

Ifølge Socialforvaltningens oversigt over anlægsregnskaber er der ikke anlægsarbejder, der er afsluttet i 2007, og for hvilket der skulle have været aflagt endelige anlægsregnskaber.

Socialforvaltningen har bekræftet, at saldi på fejlkonti og tilhørende mellemregningskonti vedrørende løn efter afklaring af forholdene er udposteret i 2007-regnskabet, og at udpostering er sket til relevante løndriftskonti.

### **3.4.2 Ledelsens regnskabserklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte. Ledelsen har den 27. marts 2008 afgivet en erklæring herom.

Forvaltningen har supplerende oplyst i regnskabserklæringen: Ikke alle statuskontiene er behandlet i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativets bestemmelser i Rammebilag "Regnskab i årets løb" samt Regnskabscirkulæret for 2007. Der er i 2007 gennemført et arbejde med at afklare differencer på en række statuskonti. Dette arbejde fortsætter i 2008. Det er forvaltningens vurdering, at der ikke henstår større beløb på status, som rettelig burde have været ført i bevillingsregnskabet for 2007.

Hvidovre Kommune har anlagt retssag om, at Københavns Kommune har pligt til at yde refusion af udgifter til tre anbragte børn. Hvidovre Kommune tabte sagen ved dom afsagt af Østre Landsret i januar 2007, men har anket sagen til Højesteret. Der er derfor potentiel mulighed for at Københavns Kommune bliver erkendt refusionspligtig. I så fald vil refusionskravet udgøre ca. 10 mio. kr. for perioden 2002 til og med 2007.

Forvaltningen tager generelt forbehold for opkrævninger foretaget af Københavns Ejendomme. Opkrævningerne bogføres direkte på forvaltningens konti, men ikke i alle tilfælde foreligger der tilstrækkelig dokumentation for opkrævningerne fra Københavns Ejendomme. Den overvejende del af opkrævningerne er konteret i sidste halvdel af december, hvilket har vanskeliggjort at rette op på eventuelle fejl. Socialforvaltningen er i dialog med Københavns Ejendomme med henblik på at rette op på problemerne.

Det er efterfølgende oplyst, at Socialforvaltningen fortsat er i dialog med Københavns Ejendomme, og at der endnu ikke foreligger et resultat af drøftelserne.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at de økonomidata, der skal foreligge for kommunens samlede regnskab, også forelægges for Socialudvalget i forbindelse med aflæggelsen af årsregnskabet for så vidt angår oplysninger vedrørende udvalgets område. Direktoratet vil anbefale Økonomiforvaltningen, at det præciseres i Regnskabscirkulæret, hvilket materiale der skal forelægges udvalget i forbindelse med godkendelsen af årsregnskabet.

### 3.5 Balancen

a. Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder tilgodehavender samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

### Opfølgning af revisionen af 2006

b. I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 10/2006 af 12. juli 2007) fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt dels at mange statuskonti fortsat ikke var afstemt/specificeret og dels at registreringen af aktiver i anlægskartoteket fortsat var meget fejlbehæftet. Direktoratet foreslog, at Socialforvaltningen etablerer en kvalitetssikring af registreringerne i anlægskartoteket.

Socialudvalget meddelte i besvarelsen af 29. august 2007 (SUD 340/07), at Socialforvaltningen som oplyst i protokollatet har bedt alle centerchefer om at udarbejde en handlingsplan, der sikrer, at afstemning af statuskonti senest pr. 30. september 2007



lever op til de fastsatte krav. På baggrund af de mange fejl i registreringen af aktiver i anlægskartoteket vil forvaltningen gennemgå alle de 49 aktiver, der er indberettet i 2006. Forvaltningen vil desuden i samarbejde med Koncernservice overveje en anden procedure for indberetningen. Fejlene har ingen betydning for rigtigheden af bevillingsregnskabet.

Af Socialudvalgets midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) fremgår: På baggrund af Revisionsdirektoratets bemærkninger vedrørende statusafstemninger, har Socialforvaltningen iværksat en intens opfølgning på afstemningsarbejdet på 16 lokale centre og i de centrale kontorer. Der er løbende hen over sommeren sket en afrapportering til Tværgående Økonomi og Regnskab over status på arbejdet med afstemninger. De enkelte enheder er blevet bedt om at indsende handleplaner i tilfælde, hvor der blev konstateret mangler i arbejdet. Kontoret for Tværgående Økonomi og Regnskab har i den forbindelse været i tæt dialog med 4 lokale centre og 2 centrale kontorer. Det er forvaltningens vurdering, at opretning på mangler ved afstemningsarbejdet skrider planmæssigt frem. Økonomiforvaltningen har iværksat et projekt omkring kommunens statuskonti. Socialforvaltningens videre arbejde med statuskonti vil ske som led i dette projekt. Socialforvaltningen har rettet fejlene i registreringer for 2006. En foreløbig vurdering af registreringer i 2007 tyder på, at der ikke er fejl. Kontrol af registreringerne på de enkelte institutioner sker som led i løbende kasseeftersyn på institutionerne, der alle udføres af Koncernservice.

### **Revisionen af 2007**

c. Revisionsdirektoratet afgav den 19. februar 2008 en beretning om revisionen af Københavns Kommunes åbningsbalance pr. 1. januar 2007 til Borgerrepræsentationen, jf. bestemmelserne herom i Budget- og Regnskabssystem for kommuner.

Revisionen viste, at åbningsbalancen indeholdt væsentlig fejlinformation, hvilke medførte, at direktoratet tog et forbehold i revisionspåtegningen til kommunens samlede åbningsbalance. Ingen af disse forhold angik Socialudvalget.

**d.** Socialforvaltningen har udpeget lederen af Tværgående Økonomi og Regnskab som ansvarlig for, at der er sket korrekt og fyldestgørende indregning og måling i forvaltningens andel af Anlægsmodulet.

Revisionsdirektoratet bad oplyst, hvem forvaltningen har udpeget som ansvarlig for, at alle forvaltningens balancekonti foreligger afstemt og specificeret, og at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Forvaltningen har i denne anledning oplyst, at en række af forvaltningens balancekonti er overgået til Koncernservice som følge af den gennemførte opgaveoverførsel i 2007.

Med hensyn til socialforvaltningens øvrige balancekonti er det ledelsesmæssige ansvar for afstemning og specifikation af kontiene placeret hos de lokale centerchefer, de centrale kontorchefer og institutionslederne. Tværgående Økonomi og Regnskab har ansvaret for forretningsgangene og har desuden et tværgående tilsyn med, at opgaverne udføres.

Ifølge forvaltningen er der endnu ikke iværksat et tilsvarende systematisk tilsyn med de centrale kontorer, men det planlægges at indføre dette i løbet af 2008. Det er endelig oplyst, at Økonomiforvaltningen har iværksat et projekt om varetagelsen af opgaver i relation til kommunens balancekonti, og der kan derfor forventes at ske visse ændringer i opgavevaretagelsen.

**e.** Revisionsdirektoratet bad forvaltningen oplyse, hvilke konti, herunder beløb, der eventuelt ikke foreligger afstemt og specificeret samt vurderet ledelsesmæssigt. Endvidere ønskedes det oplyst, hvornår afstemning og specifikation af disse konti forventes at foreligge.

Ifølge Socialforvaltningen indebærer forretningsgange for afstemning af statuskonti og for ledelsestilsynet med dette arbejde (der er godkendt af Revisionsdirektoratet) ikke, at arbejdsstederne skal indsende statusmateriale til den centrale forvaltning. Forvaltningen havde derfor ikke aktuelle oplysninger om eventuelt manglende afstemninger. Ifølge forvaltningen indebærer forretningsgangen for ledelsestilsynet derimod, at det lokale ledelsestilsyn skal omfatte tilsyn med, at statuskonti er afstemt og specificeret. Eventuelle

mangler i afstemningsarbejdet afdækkes derfor i forbindelse med det lokale ledelsestilsyn.

Endvidere oplyste Socialforvaltningen, at revisionsfirmaet KPMG i 2007 har gennemført en særlig undersøgelse vedrørende statuskonti.

KPMG konkluderede følgende vedrørende Socialforvaltningen: "Der er klarhed over de centrale statuskonti, hvor afstemningsarbejdet er overgået til Koncernservice. Heraf kan 3 konti ikke umiddelbart afstemmes, men arbejdet pågår mellem KS og SOF.

På baggrund af Revisionsdirektoratets bemærkninger vedrørende statusafstemninger har Socialforvaltningen iværksat en intens opfølgning på afstemningsarbejdet i de lokale centre og i de centrale kontorer.

Vedrørende systemafstemninger har forvaltningen en udfordring med nogle sociale systemer, som ikke er afstemt for flere år. SOF og KS arbejder med afstemningerne men dette arbejde forventes ikke afsluttet inden regnskabsårets udgang. Ellers er forventningen, at forvaltningens konti er afstemt ved årsafslutningen."

Endelig er det oplyst, at Socialforvaltningen også ved ledelsestilsynet i 2008 vil have fokus på afstemning af statuskonti.

**f.** Vi har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Vi har således anmodet om at få forelagt afstemning/specifikation af 82 konti. Endvidere har vi kontrolleret, at afstemninger/specifikationer som foreskrevet i Regnskabscirkulæret indeholder dokumentation for, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Vi har endvidere ved stikprøver påset, at posterne i balancen er indregnet og værdiansat i overensstemmelse med retningslinierne i Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner samt Københavns Kommunes regnskabspraksis og bestemmelser i Kasse- og Regnskabsregulativet samt Regnskabscirkulæret.

Socialforvaltningen har oplyst, at der ikke er foretaget en kvalitetssikring af afstemninger og specifikationer, som er sendt til Revisionsdirektoratet. Forvaltningen har dog

bemærket, at ikke alle konti er behandlet i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativets bestemmelser i Rammebilag "Regnskab i årets løb" samt Regnskabscirkulæret for 2007, hvilket også er anført i ledelsens regnskabserklæring 2007.

**g.** Revisionsdirektoratet har konstateret følgende:

- Kun få af de afstemninger/specifikationer Revisionsdirektoratet har modtaget indeholder 2 underskrifter og indikerer derved, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af afstemnings-/specifikationsmaterialet, men dette fremgår ikke udtrykkeligt.
- Kun ca. halvdelen af afstemningerne/specifikationerne er dateret. Det er således ikke muligt at konstatere, om afstemningerne/specifikationerne er udarbejdet på det tidspunkt, hvor disse skal foreligge, jf. Regnskabscirkulæret. Mange afstemninger/specifikationer er dateret efter tidspunktet, hvor disse skal foreligge.
- Kun ca. halvdelen af materialet indeholder navn/underskrift på vedkommende, der har udarbejdet dette.
- Vi har ikke modtaget dokumentation for 2 konto under kortfristet gæld. Kontiene henstår ultimo 2007 med en nettosaldo på 61,4 mio. kr. (debet).
- For VM-konto 9.22.01 Kontante beholdninger har Revisionsdirektoratet udvalgt og modtaget materiale for 23 konti. Direktoratet finder, at kvaliteten af afstemningerne og dokumentationen for en del konti er meget ringe. I flere tilfælde foreligger alene mail fra decentrale enheder, der fx forklarer eventuelle fejlposter og rettelse heraf. Der henstår flere store saldi på kontiene for kontante behandlinger. Det er konstateret, at der i den overvejende del af institutionernes kontante beholdninger tillige indgår indeståender på bankkonti.
- For VM-konto 9.22.05 Indskud i pengeinstitutter mv. savnes i nogle tilfælde dokumentation i form af kontoudtog.
- For VM-kontiene for tilgodehavender forekommer der tilfælde af manglende dokumentation, konti der foreligger afstemt på et andet tidspunkt end ultimo året, manglende aldersfordeling af debitorer. I nogle tilfælde henstår i større omfang debitorer, der er mere end et år gamle. Endvidere forekommer uafklarede differencer.

- For VM-kontiene 9.52.56 Anden kortfristet gæld med indenlandsk betalingsmodtager og 9.52.59 Mellemløbskonto forekommer følgende mangler: Afstemningsmaterialet stemmer ikke overens med posterne i regnskabet og i nogle tilfælde er materiale påtegnet "undersøges nærmere" eller "kontoen bør lukkes", afstemning på et andet tidspunkt end ultimo 2007, ældre poster der ikke er afviklet fx konti hvor der ikke har været bevægelse side 2004 og 2005, tilskudsmidler for projekter uden bevægelser siden 2005 og 2006, og som formentlig er afsluttet.
- På balancen ultimo 2007 henstår på VM-kontiene 9.25.13, 9.52.56 og 9.52.59 en række konti med en samlet saldo på netto 277 mio. kr. (debet) med teksten "Udgået center". Forvaltningen har oplyst, at disse konti primo 2007 blev oprettet på de blivende centre. En væsentlig årsag hertil var, at kontiene var oprettet i forskellige it-systemer fx KMD Aktiv og pensionssystemet. Disse systemer skulle levere data i 2007, som ville blive posteret på fejlkonti i KØR, hvis der manglede kontostrengene med de pågældende grænsesnitsnøgler. I løbet af 2007 er systemerne blevet rettet, og der vil ikke blive posteret yderligere på pågældende konti, medmindre der forekommer rettelser. Forvaltningen vil i 2008 tage skridt til at ompostere saldiene i samarbejde med centrene, når det er verificeret, at kontiene ikke længere er aktive i modersystemerne.
- Under materielle anlægsaktiver på VM-konto 9.58.81 Grunde og bygninger er der fejlagtigt udgået grunde og bygninger vedrørende selvejende institutioner på i alt 63 mio. kr. (Bogført værdi primo 2007). Vi har oplyst dette til forvaltningen, der har oplyst om fejlen i kommentarerne til det omkostningsbaserede regnskab.

Revisionsdirektoratet finder, at der er et stort potentiale med hensyn til forbedring af kvaliteten af afstemninger og specifikationer af balancekontiene, herunder den tilhørende dokumentation.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet. Direktoratet foreslår, at der etableres et skærpet tilsyn med afstemning og specifikation af balancekonti.

### **3.6 Bevillingskontrol**

**a.** Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget for 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 10/2006 af 12. juli 2007) udtalte Revisionsdirektoratet kritik af, at Socialudvalget ikke havde søgt Borgerrepræsentationen om tillægsbevilling til det efterspørgselsstyrede serviceområde Handicappede til dækning af det forventede merforbrug til hovedsageligt hjemmeplejeområdet. Direktoratet påskønnede samtidig, at Socialforvaltningen havde igangsat et større

genopretningsprojekt på hjemmeplejeområdet med henblik på at sikre effektivitet og kvalitet i hjemmeplejen og styrke økonomistyringen.

Ifølge Socialudvalgets besvarelse af 29. august 2007 (SUD 340/07) tog Socialforvaltningen kritikken til efterretning. Fremover ville udvalget anmode Økonomiudvalget og Borgerrepræsentationen om tillægsbevillinger ved forventet merforbrug.

Revisionsudvalget tilsluttede sig Revisionsdirektoratets kritik af merforbruget og forventede, at forvaltningens genopretningsprojekt på hjemmeplejeområdet vil hindre gentagelser af merforbrug.

Der fremgår af Socialudvalgets midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008), at Socialforvaltningen har imødekommet Revisionsdirektoratets kritik og har for regnskab 2007 anmodet Økonomiudvalget og Borgerrepræsentationen om tillægsbevilling for forventet merforbrug.

### Revisionen af 2007

c. I de specielle bemærkninger til regnskabet for Socialudvalget er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
<b>Rammestyrede områder</b>		
Børnefamilier med særlige behov	1.131	-13
Voksne med særlige behov	656	-40
Stofafhængige	393	-37
Handicappede	106	74
Administration mv.	417	-32
<b>Efterspørgselsstyrede serviceområder</b>		
Voksne med særlige behov	64	3
Handicappede	1.285	-30
<b>Efterspørgselsstyrede overførsler</b>		
Efterspørgselsstyrede overførsler	1.701	-111

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.



I oversigten er ikke medtaget anlæg og finansposter som følge af de særlige bevillingsregler for disse områder.

Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen, jf. oktoberprognosen.
- Er forklaringerne af afgivelserne korrekte og fyldestgørende.

#### **Væsentlige beløbsmæssige afvigelser:**

**d.** Som det fremgår af ovenstående tabel, er der for flere bevillinger væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Bl.a. er der for flere bevillinger væsentlige mindreforbrug, hvilket indikerer, at forudsætningerne for anvendelsen af bevillingerne ikke er blevet realiseret.

Det generelle indtryk af redegørelsen for afvigelserne er, at disse er dækkende, men at mange fejlplaceringer af budgetbeløb og bogføringsfejl bevirker, at afvigelsesforklaringerne bliver uklare. Efter Revisionsdirektoratets opfattelse er der herefter alene grund til at fremhæve følgende:

#### **Den rammestyrede driftsbevilling Børnefamilier med særlige behov (mindreforbrug på 13 mio. kr.)**

Ifølge de specielle bemærkninger til regnskabet kan afvigelsen især henføres til et mindreforbrug på 19,4 mio. kr. på døgninstitutionsområdet. Mindreforbruget vedrører især aktiviteter i omstillingsplanen, der endnu ikke er implementeret samt ombygning af Fensmarksgade til institution for kriminelle unge og Kokkedal til institution for psykisk syge børn.

I det korrigerede budget er indeholdt en tillægsbevilling på 12,7 mio. kr., der blev optaget som et internt lån til dækning af forventet merforbrug (BR 592/07 den 13. december 2007). Uden denne tillægsbevilling havde der stort set været balance mellem det korrigerede budget og regnskabet. I sagen om ordinære overførsler fra 2007 til 2008 (BR

290/08 den 15. maj 2008) vedtog Borgerrepræsentationen at indfri restgælden på Socialudvalgets interne lån på i alt 23,8 mio. kr., der blev givet til Socialudvalgets forventede merforbrug i december 2007.

Der har således ikke været reelt behov for denne tillægsbevilling.

I de specielle bemærkninger omtales et merforbrug på 28,1 mio. kr. i socialcentrene for området forebyggende foranstaltninger for børn og unge. Dette merforbrug skyldes primært kraftig stigning i anvendelsen af foranstaltningerne konsulentbistand, hjemme-hos'er og familiebehandling.

Endvidere omtales et merforbrug på 49,5 mio. kr. på socialcentrene på området plejefamilier og opholdssteder mv. for børn og unge. Dette merforbrug skyldes hovedsageligt, at der er sket en kraftig stigning i anvendelsen af socialpædagogiske opholdssteder. Stigningen forklares delvist ved en stigning i antallet af unge, der har et ekstremt adfærdsmønster, og som kræver omkostningstunge foranstaltninger. Men også en stigning i udgiften til bl.a. familiepleje og pladser på kost- og efterskoler har bidraget væsentligt til merforbruget.

Socialudvalget har i en redegørelse om det forventede regnskab for 2008 (SUD 77/2008) oplyst, at der er taget initiativer i en genopretningsplan til forbedring af økonomistyringen. Ifølge redegørelsen vurderer forvaltningen, at disse initiativer på sigt vil bidrage til overholdelse af budgettet og en mere sikker økonomistyring.

**Den rammestyrede driftsbevilling Handicappede (merforbrug på 74 mio. kr.) og den efterspørgselsstyrede driftsbevilling Handicappede (mindreforbrug på 30 mio. kr.)**

Ifølge de specielle bemærkninger skyldes merforbruget på den rammestyrede driftsbevilling hovedsageligt, at indtægter fra staten i form af refusion for særligt dyre enkeltsager på 67,1 mio. kr. er bogført på de enkelte ydelsesfunktioner på andre bevillinger.

Endvidere er der et merforbrug på 8,7 mio. kr. vedrørende tilskud til ansættelse af handicaphjælpere efter servicelovens § 96. Merforbruget skyldes aktivitetsstigning i 2007 som følge af flere borgere i ordningen i løbet af de sidste måneder af 2006 og 2007, som

nu får helårseffekt. Endvidere skyldes en del af merforbruget, at de enkelte ydelsesmodtagere har fået bevilliget tilskud til flere timer.

Ifølge de specielle bemærkninger skyldes mindreforbruget på den efterspørgselsstyrede driftsbevilling hovedsageligt væsentlige mindreforbrug på underliggende funktioner, der modsvares af væsentlige merforbrug på andre funktioner under bevillingen.

Et mindreforbrug på i alt 86 mio. kr. skyldes således fejlkontering og tilfælde, hvor budget og regnskab ikke er placeret på samme bevilling. På hjemmeplejeområdet er der et merforbrug på 43 mio. kr. (54 mio. kr. hvis der ses bort en tillægsbevilling på 11,1 mio. kr.) De 38,5 mio. kr. af merforbruget vedrører hjemmeplejevisitationen for handicappede. Ifølge bemærkningerne har der i de seneste år været en kraftig stigning i efterspørgslen efter hjemmehjælp. Merforbruget skyldes en generel stigning i efterspørgsel efter almindelig hjemmepleje samt en stigning i udgifter til særlige hjælpeordninger på ca. 19,4 mio. kr. fra 2006-2007. De særlige hjælpeordninger udgør i 2007 ca. 30 pct. af visitationens samlede forbrug. Samlet set er de visiterede timer steget med 14,3 pct. fra 2006-2007. De resterende 15,5 mio. kr. af merforbruget vedrører hjemmeplejens udførerorganisation. Merforbruget skyldes effektivitetsproblemer samt store rekrutteringsvanskeligheder og højt sygefravær, som resulterer i store vikarudgifter. I 2008 reorganiseres handicapcentrenes udførerdelen således, at hjemmeplejen samles i en fælles organisation med henblik på at sikre effektiv drift og et mere entydigt ledelsesansvar. Socialforvaltningen har igangsat en genopretningsplan med henblik på at styrke økonomistyringen på området. Hovedparten af initiativerne i handlingsplanen omfatter bl.a. en styrkelse af visitationen, effektivisering af udførerdelen, og videreudvikling af BUM-modellen. Socialforvaltningen vil forelægge Socialudvalget en revideret handleplan for at sikre budgetoverholdelse i 2008.

På de 2 bevillinger til Handicappede er der således i 2007 et merforbrug på i alt 44,5 mio. kr. Efter Revisionsdirektoratets opfattelse er det principielt forkert at betragte de 2 bevillinger under et, idet der bør fokuseres særskilt på de enkelte bevillinger.

I bilag 1 til indstillingen til udvalget i sagen om årsregnskab 2007 har Socialforvaltningen generelt for de 2 bevillinger vedrørende Handicappede oplyst: I oktoberprognosen forventedes der på bevillingsområdet et merforbrug på 45,2 mio. kr. Udviklingen tilskrives stigende udgifter til hjemmepleje. Desuden bemærkedes, at regnskab 2007 på bevillingsområdet Handicappede bærer præg af, at implementeringen af den nye kontoplan og KØR 7 har betydet, at der er en række områder, hvor vedtaget budget ikke længere er i overensstemmelse med kontoplanen og dermed konteringspraksis. Der vil i 2008 blive iværksat en større gennemgang af kontoplan, konteringspraksis samt budgettet, der samlet skal sikre, at der bliver langt færre krydsforklaringer i regnskab 2008.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at der i udvalgets regnskabsprognose for august forventedes et merforbrug på godt 44 mio. kr. på Handicapområdet (den rammestyrede og den efterspørgselsstyrede under et).

Statsforvaltningen Hovedstaden har i brev af 12. februar 2008 meddelt sine bemærkninger til Økonomiudvalgets betænkning over Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af årsregnskabet for 2006. Socialudvalget manglende tillægsbevilling til dækning af et forventet merforbrug på 60 mio. kr. gav Statsforvaltningen anledning til at udtale, at Socialudvalget havde tilsidesat kommunestyrelsens krav om bevillingsmæssig hjemmel med betydelige beløb. Statsforvaltningen fandt dog ikke anledning for at foretage videre i den anledning.

### **Forklaringer til afvigelserne**

e. Der er redegjort for afvigelserne som foreskrevet i Regnskabscirkulæret, og disse er korrekte og fyldestgørende. Som tidligere nævnt er det konstateret, at der er i et stort omfang er sket fejlplacering af budgetbeløb og fejlbogføring, hvorefter budget og regnskab ikke er placeret på samme funktion eller bevilling. Dette giver uklarhed i afvigelsesforklaringerne. Der henvises til Borgerrepræsentationens indskærpelse herom over for udvalgene.

Socialudvalget har redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal på funktionsniveau. I denne forbindelse tages der udgangspunkt i dels et teknisk regnskab og tekniske afvigelser, der udtrykker afvigelser mellem det aflagte regnskab og det korrigerede budget (budget og tillægsbevillinger) dels reelle afvigelser, der udtrykker afvigelser mellem det aflagte regnskab og det korrigerede budget justeret for fx tillægsbevillinger givet som lån, overførselsønsker til følgende budgetår samt fejlkonteringer.

Denne metode bevirker efter Revisionsdirektoratets opfattelse, at redegørelsen for afvigelserne bliver uklar.

Efter direktoratets opfattelse og i overensstemmelse med Regnskabscirkulæret bør afvigelsesredegørelsen ske med udgangspunkt i det aflagte regnskab og det korrigerede budget for de enkelte bevillinger.

Metoden er også af Socialforvaltningen anvendt ved udarbejdelsen af prognoserne til udvalget. Metoden kan bevirke forkerte beslutninger, fx ansøgningen af lånet på 23,8 mio. kr.

Efter Revisionsdirektoratets opfattelse bør udvalget, inden der søges om tillægsbevilling hos Borgerrepræsentationen, der fx finansieres ved interne lån, vurdere, om forventede merforbrug eventuelt kan/bør dækkes af de beløb, der søges overført.

**Revisionsbemærkning**

Med henvisning til Statsforvaltningen Hovedstadens udtalelse i anledning af revisionsbetænkningen for 2006 skal Revisionsdirektoratet udtale kritik af, at Socialudvalget ikke har søgt om en tillægsbevilling til de 2 bevillingsområder til Handicappede til dækning af det forventede merforbrug, hvor der allerede i regnskabsprognosen for august forventedes er merforbrug på 44 mio. kr. – hvilket også blev det endelige regnskabsresultat. Direktoratet henstiller, at udvalget fremover har fokus på overholdelsen af hver enkelt af Borgerrepræsentationens meddelte bevillinger.

### **3.7 Eftersyn af likvide midler**

**a.** Socialforvaltningen har tidligere foretaget regnskabsmæssige tilsyn, herunder eftersyn af likvide beholdninger i forvaltningens enheder og har i en årlig rapport redegjort for resultatet af eftersynene og for eventuelle tiltag, der er blevet iværksat i denne anledning. Koncernservice under Økonomiforvaltningen har for 2007 varetaget disse opgaver efter aftale med Socialforvaltningen. Vi har den 2. juni 2008 modtaget Koncernservices rapportering om den interne eftersynsvirksomhed for 2007.

Koncernservice har udført tilsyn og udarbejdet statistik og rapport for institutioner samt Handicap- og Rådgivningscentre.

Socialcentrene har udført tilsyn på de institutioner, der organisatorisk hører under centrene. Koncernservice har udarbejdet statistik og rapport.

Tværgående Økonomi har haft materialet til udtalelse, inden fremsendelse til Revisionsdirektoratet.

#### **b. Tilsyn på Socialforvaltningens institutioner samt Handicap- og Rådgivningscentre**

Kundecenter Økonomi har udført tilsyn i 2007 efter den rotationsplan, som Socialforvaltningen fulgte, herunder at alle institutioner får tilsynsbesøg mindst hvert 3. år. I 2007 blev der foretaget 38 tilsyn med kasse- og bilagskontrol, fordelt på 31 institutioner. Det samlede antal institutioner var 133 i 2007.

Ud over tilsynene har der været ydet rådgivning og assistance på flere områder, bl.a. NIS/FAKIR, de enkelte KØR-moduler og på øvrige regnskabsmæssige områder. Ansvar for support i indkøbssystemet er først overtaget af Koncernservice pr. 1. april 2008. Rådgivningen og assistancen er ydet ved de udførte tilsyn samt løbende til samtlige institutioner under Socialforvaltningen.

I 2007 har der ikke været afholdt kurser i regnskabsforståelse og i KØR moduler. I 2008 har der været afholdt 16 kurser til juni, og der er p.t. planlagt yderligere 16 kurser i 2008.

Statistikken for 2007 viser, at institutionerne stort set overholder de gældende forretningsgange.

Ifølge rapporten er det opfattelsen, at den øgede rådgivning og assistance bl.a. har bevirket, at institutionerne har opnået en større viden og en bedre forståelse for kontrolarbejdet, og at dette har haft en væsentlig og positiv effekt på antallet af konstaterede fejl og mangler i forbindelse med tilsynene i 2007.

Det er dog konstateret, at flere institutioner ikke har adskilt de likvide beholdninger på henholdsvis bankkonto og kassekonto på trods af, at der er oprettet konti til dette formål. Der blev ved tilsynene givet vejledning til, hvordan bogføringen skal foretages. Koncernservice er ved at undersøge, på hvilke bankkonti der ikke bogføres korrekt, så forholdene kan blive bragt i orden.

Endvidere blev det konstateret, at statusafstemninger ofte volder problemer. Koncernservice er ved at etablere undervisning i afstemningsteknik, og vi vil hurtigst muligt informere regnskabsførerne om denne mulighed for support.

Statistikskemaet er udvidet fra 23 kontrolpunkter i 2004 til 31 punkter i 2007. Enkelte af punkterne er udvidet eller omformuleret bl.a. som konsekvens af indførelsen af e-faktura og et ønske om større fokus på indkøbsområdet.

I et tilfælde har tilsynet og lederens svar anledning til, at der skal foretages yderligere tiltag overfor institutionen. Sagen vedrører et personalelån på 5.450 kr. Institutionen betragtede ikke forholdet som et lån, men som en hjælp til en tidligere bruger for at få vedkommende i arbejde. Forholdet er nu bragt i orden, og lederen er informeret om, at dette ikke må gentage sig.

### **Socialcentrenes tilsyn på egne institutioner**

c. Fra 1. april 2007 har Koncernservice overtaget opgaven med kontrol af regnskabsmæssige tilsyn på socialcentrenes tilknyttede institutioner. Socialcentrene har



rapporteret om resultatet af tilsyn på 12 tilknyttede institutioner (væresteder) til Koncernservice, der herefter har udarbejdet statistik og en samlet rapportering.

I et tilfælde, hvor der også tidligere har været bemærkninger, gav tilsynet og lederens besvarelse anledning til yderligere tiltag. En tilsynsmedarbejder fra Kundecenter Økonomi i Koncernservice deltog i regnskabstilsynet på institutionen som sparringspartner for tilsynspersonalet fra Socialcentret. Socialcentret har meddelt, at der medio maj afholdes møde med institutionens leder og regnskabspersonalet, hvor der vil blive givet instruktion med henblik på at få uregelmæssighederne bragt i orden. En tilsynsmedarbejder fra socialcentret vil en gang om ugen tilbyde bogføringshjælp og foretage kontrol af om forretningsgangene overholdes.

Centrene har endvidere ydet assistance med behandlingen af e-fakturaer og med bestilling af varer i KØR-indkøb.

### **Anbefaling**

Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at udførelsen af tilsynet med de decentralt forvaltede likvide midler og andre regnskabsopgaver bidrager positivt til forbedring af kvaliteten heraf. Direktoratet anbefaler dog, at det overvejes at begrænse rotationsperioden, indtil administrationen af balancekonti sker tilfredsstillende, jf. bemærkningen til revisionen af balancekonti.

### **3.8 Regnskabs gennemgang**

**a.** Københavns Kommunes Budget- og Regnskabshåndbog omfatter kommunens retningslinier for god tilskudsforvaltning af bl.a. løbende driftstilskud til selvejende institutioner, der aflægger regnskaber, der revideres af institutionernes egne revisorer.

Det fremgår af retningslinierne, at forvaltningen en gang årligt bør foretage en vurdering af de erfaringer, der er indhentet i budgetårets løb i forbindelse med den foretagne kontrol samt en gennemgang af institutionernes reviderede regnskaber, revisionsprotokoller/påtegninger og årsberetninger.

**b.** Revisionsdirektoratet har anmodet Socialforvaltningen om seneste årlige redegørelse for vurdering af kontrollen og den foretagne gennemgang af de reviderede regnskaber mv.

Socialforvaltningen har i denne anledning oplyst, at forretningsgangen på området blev ajourført ultimo 2006/primo 2007, og der blandt andet blev tilføjet en række checkskemaer for at lette mål- og rammekontorernes arbejdsproces vedrørende regnskabsgodkendelse og udarbejdelsen af en samlet redegørelse om tilskudsforvaltningen.

Socialforvaltningens vurdering af tilskudsforvaltningen og regnskabs gennemgangen af de reviderede regnskaber for 2006 og 2007 er foregået ved afholdelse af et møde herom med de centrale kontorer, som varetager forvaltningen af driftstilskuddene. Det konkluderedes på mødet, at den løbende kontakt og budgetopfølgning over for institutionerne i løbet af året har fungeret tilfredsstillende.

Ifølge forvaltningen har arbejdet med den årlige gennemgang af de reviderede regnskaber derimod ikke fungeret tilfredsstillende, idet de ajourførte forretningsgange ikke er blevet fuldt ud implementeret.

Sikker drift indgår som et opprioriteret område i direktionens arbejdsprogram for 2008. Heri indgår, at der etableres en netværksgruppe med henblik på at forbedre opgavevaretagelsen i forbindelse med gennemgang og godkendelse af de selvejende institutionernes regnskaber.

Der vil som tidligere nævnt i 2008 blive etableret et ledelsestilsyn i de centrale kontorer. Dette tilsyn kan blandt andet omfatte tilsyn med overholdelse af forretningsgangen for tilskudsadministrationen.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet påskønner, at forvaltningen gennem ledelsestilsynet vil sikre overholdelse af forretningsgangen for tilskudsadministrationen. Direktoratet anbefaler dog, at forvaltningen fremover udarbejder en årlig rapport om resultatet af gennemgangen af de reviderede regnskaber mv. for de selvejende institutioner.

## **4. Revision af særlige regnskabsområder**

### **4.1 IT-anvendelse**

#### **Revisionen af 2007**

##### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

**a.** Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder), foretaget en gennemgang af de kontroller forvaltningens IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002).

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentationen af de tildelte autorisationer, samt den brugeradministration, der siden 1. april 2007 er udført af Koncern Service – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgang er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-Sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af Socialforvaltningens kontrol og dokumentation fremgår af dette revisionsprotokollat. Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget redegøre for det samlede resultat af undersøgelsen af udvalgte områder af forvaltningernes dokumentation af adgange til egne systemer og data.

##### **b. Autorisationer omfattet af gennemgangen**

- Autorisationer til øvrige til systemer og data (opdatering/forespørgsel).
- Autorisationer til SKAT TS-tele.

Baggrunden for gennemgangen af tildelte autorisationer til SKAT TS-tele er Københavns Kommunes aftale af 26. januar 2001 med Told- og Skattestyrelsen om direkte opkobling til samt selvstændig autorisation af kommunens ansatte til anvendelse af diverse skattesystemer via TS-tele.

Gennemgangen af adgange til SKAT har taget udgangspunkt i de adgange kommunen ultimo 2007 havde tildelt brugere via autorisationssystemet AU.

Socialforvaltningen er fortsat ansvarlig for administrationen af personkoder og systemadgange til dette system i Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen samt Børne- og Ungdomsforvaltningen. Revisionsdirektoratet gennemgang har ikke omfattet disse forvaltningers anvendelse af AU-systemet.

SKAT's nye webbaserede system fra marts 2008, hvor kommunen via SKAT's extranet til medarbejdere med digital signatur tildeler adgange, har ikke været omfattet af gennemgangen.

Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet (RACF – Resource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning), med oplysninger om bl.a. kommunens aktive brugere (brugeridenter) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

For Socialforvaltningen er der i alt udtaget 11 tilfældige stikprøver. 6 brugeridenter med adgange til kommunens øvrige systemer og data og 5 brugeridenter med adgange til SKAT TS-tele. Revisionsdirektoratet har analyseret de modtagne data via revisionsværktøjet IDEA.

### **c. Dokumentation af tildelte autorisationer**

For de 11 udvalgte brugeridenter har Revisionsdirektoratet den 8. april 2008 skriftligt anmodet Socialforvaltningens IT-sikkerhedsleder om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002):

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.
- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.
- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

Direktoratet har ved gennemgangen sammenholdt den modtagne dokumentation med tilgængelig information på kommunens intranet samt supplerende information fra forvaltningens IT-sikkerhedsleder om områdeansvarlige.

Forvaltningens dokumentation af de 11 tilfældige brugeridenters adgange fremgår af følgende tabel:

System	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder	Antal autorisationer/-transaktionskoder i stikprøven	Antal godkendte i stikprøven
Øvrige systemer og data	6	5	3.900	1.824
SKAT TS-Tele	5	5	-	-

Revisionsdirektoratet kan konstatere, at 10 ud af 11 brugeres adgange er godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder.

Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har oplyst, at der for den sidste brugerident vil kunne tilvejebringes dokumentation, men at dette ikke har kunnet ske inden afgivelsen af revisionsprotokollatet.

Direktoratet er af den opfattelse, at forvaltningen har et højt niveau for dokumentation af tildelte adgange til øvrige systemer og data.

På grundlag af de datasæt vi har modtaget fra KMD er i tabellen oplyst antallet af autorisationer/transaktionskoder. Ud fra forvaltningens fremsendte dokumentation, har Revisionsdirektoratet opgjort antallet af de tilsvarende godkendte autorisationer/transaktionskoder. Opgørelse er sket ud fra tilgængelige oplysninger om tildelte brugergrupper med tilhørende autorisationer/transaktionskoder.

Antallet af autorisationer/transaktionskoder for de 5 brugeridenter med adgange til SKAT TS-tele har ikke kunnet identificeres.

**d.** Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har efter det nye sikkerhedsregulativ fortsat ansvaret for administrationen af dette område, uanset at brugeradministrationen overføres til Koncernservice. Revisionsdirektoratet skal, ligesom over for kommunens øvrige forvaltninger, anbefale følgende:

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder får dokumenteret brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningens sikkerhedsområder.
- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. forvaltningens IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenter, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenter.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer med hensyn til: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.
- At dokumentationen fremover sker således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridenternes sletning, og indtil disse frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder og autorisationsansvarlige tilvejebringer større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for.

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om forvaltningens autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder inden for forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet finder generelt, at Socialforvaltningens administration af brugeroprettelser og tildeling af adgange til egne systemer og data er tilfredsstillende. Direktoratet har dog meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.



## **5. Opfølgning af større undersøgelser**

**a.** I revisionsbetænkningen for 2006, s. 10-11, understregede Revisionsudvalget betydningen af, at de bebudede tiltag i sagen om økonomistyringen af døgninstitutioner bliver implementeret, jf. bilag 1 til betænkningen, s. 417-488.

Socialudvalget har i sin midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) henvist til forvaltningen redegørelse for status de implementerede tiltag.

**b.** I revisionsbetænkningen for 2006, s. 14, fandt Revisionsudvalget det stærkt beklageligt, at kommunen ikke har efterlevet lovgivningens krav om prisfastsættelse på hjemmeplejeydelser, jf. omtalen af sagen i bilag 1 til betænkningen, s. 681-823.

Det er i Socialudvalgets midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) oplyst, at Socialforvaltningen efterfølgende har sikret, at prisfastsættelsen af hjemmeplejeydelser bliver foretaget i overensstemmelse med reglerne. Der er endvidere henvist til en redegørelse for forvaltningens arbejde med indsatsområder i forhold til opfølgningen af Revisionsdirektoratets anbefalinger.

## 6. Andre opgaver

### 6.1 Revisorerklæringer

Revisionsdirektoratet har afgivet revisorerklæring på 43 regnskaber, hvor Københavns Kommune har modtaget tilskud fra følgende puljer. Der er ikke afgivet erklæring med forbehold.

#### Socialministeriets puljemidler

- Økonomisk støtte til videreførelse af projekter under Psykiatriaftalen 2003-2006.
- Støtte til initiativer for socialt udsatte grupper.
- Forøget kapacitet og kvalitet på kvindecentre.
- "Med familien i centrum".
- Udvikling af tilbud til unge hashmisbrugere.
- Forebyggelse af selvmord og selvmordsforsøg (INSLEV).
- Opfølgning af Hvidbogen om udsatte grønlandere i Danmark (UDGRØN).
- Økonomisk støtte til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med (amt)kommunal medfinansiering.
- Støtte til Bedre tværfaglig indsats – særligt over for børn af forældre med misbrug eller psykisk sygdom.
- Satspulje på sundhedsplejen og anden tværfaglig indsats (delpuljen "Sundhedshuse").
- Puljerne under det Europæiske år for lige muligheder for alle.
- Socialministeriet uden angivelse af pulje.

#### Integrationsministeriets puljemidler

- Puljen vedrørende Byer for alle.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

4. juli 2008

Tommy Jacobsen

## Lovpligtige beretninger til regnskab 2007

### Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – socialområdet (ud over folkepension)

#### 5. Revisionsprotokollat vedr. regnskab 2007 på det sociale område (ud over folkepension)

Socialudvalget skal træffe beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning fra Revisionsdirektoratet.

#### INDSTILLING OG BESLUTNING

Socialforvaltningen indstiller,

1. at Socialudvalget godkender Socialforvaltningens forslag til løsninger
2. at Socialudvalget sender denne indstilling og udvalgets beslutning som besvarelse af revisionsprotokollaterne til Revisionsdirektoratet

#### PROB LEMSTILLING

Revisionsdirektoratet har afgivet revisionsprotokollat nr. 6/2007 om regnskab 2007 på det sociale område ud over folkepension (Kontanthjælp, helbredstillæg, personlige tillæg, folkepension, førtidspension, boligydelse som tilskud og lån samt sanerings- og boligsikring).

Socialudvalget skal træffe beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning fra Revisionsdirektoratet. Socialudvalget skal senere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver gennemført på rette måde og i rette tid.

#### LØSNING

##### Revisionsbemærkninger

1. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at der fortsat konstateres mangler i udførelsen af de interne kontroller.

##### Socialforvaltningens bemærkninger og forslag

Det kan supplerende oplyses, at det er Revisionsdirektoratets vurdering, at der fortsat er problemer med korrekt udførelse af førkontrol, kontrol af borgersager, kontrol af alternative modtagere samt ledelsestilsynet.

De berørte socialcentre har allerede indskærpet gældende retningslinier overfor medarbejderne, men derudover vil forvaltningen drøfte med centercheferne, om der er behov for yderligere tiltag. Drøftelserne vil finde sted i efteråret 2008.

Det skal tilføjes, at Socialforvaltningen i 2009 forventer at samle administrationen af sikringsydelse i én enhed for hele kommunen. (Sikringsydelse omfatter børnefamilieydelse, børnetilskud, bidrag og boligstøtte). Derved opnås stordriftsfordele, bedre specialisering og synergi i administrationen af ydelserne, og samtidig vil det være

mulighed for kompetencemæssigt at sikre en højere kvalitet i såvel sagsbehandlingen som de interne kontroller.

2. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at revisionen af sager viser, at andelen af fejl med eventuel refusionsmæssig betydning fortsat er høj, og at dette fortsat er gældende for sager efter servicelovens § 42. Endvidere er der en høj fejlandel for sagsområdet sanering og boligsikring.

### **Socialforvaltningens bemærkninger og forslag**

Socialforvaltningen fremlagde på Socialudvalgets møde den 25. juni 2008 (SUD 301/2008) resultaterne fra måling af formelle fejl og substansfejl i sagsbehandlingen. Målingen har omfattet en gennemgang af 875 sager med bevillinger fra 2007.

Generelt vurderer Socialforvaltningen, at målingens resultater med 2,6 % substansfejl og 16,5 % formelle fejl giver et dækkende billede af fejlomfanget i enkeltsager på de udvalgte sagsområder. Der er konstateret en høj andel af formelle fejl. Det er særligt mangelfuld journalisering, som er hovedproblemet i forhold til formelle fejl. Der er derfor fortsat behov for at have fokus på de igangsatte initiativer, der skal forbedre kvaliteten i sagsførelsen.

Socialforvaltningen vil på baggrund af målingens resultater

- Fortsat udbyde kurser i sagers førelse for både nye og erfarne medarbejdere
- Indskærpe gældende retningslinjer særligt for sagsområderne Personlige Tillæg, Hjælp til Enkeltudgifter, Hjælp til sygebehandling samt Boligstøtte
- Foretage en særlig opfølgning i forhold til Personlige tillæg
- Udarbejde konkrete administrative retningslinjer for sagsområderne Merudgiftsydelse og Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne
- Fortsat have fokus på ledelsestilsynet
- Fortsat udvikling af NIS/Sofia i forhold til ajourføring og opdatering af dokumenter

De lokale centre har desuden i forbindelse med målingen oplyst om følgende aktiviteter:

- Gennemgang af centrets resultater med medarbejdere
- Justering af lokale forretningsgange, fx for modtagelse af ansøgninger
- Udarbejdelse af lokale tjeklister, fx i forbindelse med sikring af dokumentation
- Iværksættelse af lokale undervisnings- og sparringsforløb
- Omrokering af medarbejdere for at understøtte visse sagsområder

Samlingen af sikringsydelserne i ét center forventes som nævnt foran at medvirke til en højere kvalitet i både sagsbehandling og intern kontrol.

Det skal tilføjes, at efter henstilling fra Socialministeriet blev der udtaget et særligt stort antal sager om § 41 Merudgiftsydelse til forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne, og § 42 Tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne, i to centre, hvor der i forbindelse med revisionen af regnskab 2005 var konstateret et forholdsvis højt fejlomfang. I de i alt 73 undersøgte sager konstaterede en formel fejl i to tilfælde, mens der ikke forekom substansfejl.

### **ØKONOMI**

Ingen økonomiske konsekvenser

## **VIDERE PROCES**

Protokollatet og besvarelsen indgår i Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab, som i udkast behandles af Socialudvalget i oktober 2008, og som indgår i Økonomiudvalgets revisionsbetænkning, som behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008. I februar 2009 behandler Socialudvalget en sag om midtvejsopfølgning på besluttede tiltag. Revisionen foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollaterne på det sociale område for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler disse i august 2009.

## **BILAG**

1. Revisionsprotokollat nr. 6/2007 til Socialudvalget om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på det sociale område (ud over folkepension)

Anette Laigaard

/Sven Bjerre

## **BILAG**

[Socialberetning, revisionsprotokollat nr. 6/2007](#)

### **Socialudvalgets beslutning i mødet 27. august 2008**

Kontorchef Katrine Bagge Thorball, Controller Poul Erik Jørgensen og Revisionsdirektør Jan Christensen overværede punktets behandling.

Punkterne 5-8 blev behandlet under ét.

Indstillingen blev tiltrådt

**Direktoratets beretning**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 6/2007

Revisionsprotokollat  
til  
Socialudvalget  
vedrørende  
Socialforvaltningen

**Revisionen af Københavns Kommunes regnskab for  
2007 på det sociale område  
(ud over folkepension)**

27. juni 2008

## Indholdsfortegnelse

	Side
<b><u>I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet</u></b> .....	2
<b><u>II. Den udførte revision</u></b> .....	4
<b><u>A. Opfølgning af revisionen af tidligere år</u></b> .....	5
<u>Revisionsbetænkningen for 2006</u> .....	5
<u>Velfærdsministeriets bemærkninger til revisionen af 2006</u> .....	6
<b><u>B. Intern kontrol</u></b> .....	7
<u>Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller</u> .....	7
<u>Samlet vurdering af den interne kontrol</u> .....	13
<b><u>C. Revision af personsager</u></b> .....	14
<u>Kontanthjælp</u> .....	14
<u>Helbredstillæg og personlige tillæg</u> .....	16
<u>Folkepension og førtidspension</u> .....	18
<u>Boligydelse som tilskud og lån samt <u>Sanerings- og boligsikring</u></u> .....	18
<u>Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering</u> .....	20
<b><u>III. Særlige kontrolarbejder</u></b> .....	22
<u>Puljemidler</u> .....	22
<u>Boformer efter §§ 109 og 110 i lov om social service</u> .....	22
<u>Statsrefusionsopgørelsen for 2007</u> .....	23

## **I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet**

1. Protokollatet om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på det sociale område redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af 3 følgende rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Socialudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Socialudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Socialforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i revisionsprotokollatet og Socialudvalgets beslutninger i anledning heraf samt i Revisionsudvalgets bemærkninger i Revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollatet om revisionen af det sociale område for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.



**Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at der fortsat konstateres mangler i udførelsen af de interne kontroller. (Der henvises til side 14).
2. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at revisionen af sager viser, at andelen af fejl med eventuel refusionsmæssig betydning fortsat er høj, og at dette fortsat er gældende for sager efter servicelovens § 42. Endvidere er der en høj fejlandel for sagsområdet sanering og boligsikring. (Der henvises til side 22).

## II. Den udførte revision

2. Revisionsdirektoratet har i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1391 af 12. december 2006 om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder (regnskabs- og revisionsbekendtgørelsen) foretaget en gennemgang af Socialforvaltningens forretningsgange og personsager inden for følgende områder:

- Lov om aktiv socialpolitik (aktivloven).
- Lov om social service (serviceloven).
- Lov om social pension.
- Lov om individuel boligstøtte.

Socialudvalgets nettoudgifter har ifølge "Anmodning om statsrefusion af sociale udgifter – Endelig restafregning 2007" udgjort følgende:

	Mio. kr.
<b>Aktivlov, servicelov og beskæftigelseslov</b> .....	<b>440,8</b>
<b>Pensioner mv.</b> .....	<b>2.962,6</b>
<b>Boligstøtte</b> .....	<b>539,7</b>
<b>I alt</b> .....	<b>3.943,1</b>

I det følgende redegøres under afsnit A for opfølgningen af revisionen af 2006. I afsnit B omtales Revisionsdirektoratets vurdering af forvaltningens interne kontrol, og i afsnit C redegøres der for revisionen af personsager samt for antallet af stikprøver og fejlrubricering.

Revisionen er udført i henhold til kommunens revisionsvedtægt og nævnte revisionsbekendtgørelse. Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik.

## **A. Opfølgning af revisionen af tidligere år**

### **Revisionsbetænkningen for 2006**

**3.** Ifølge revisionsbetænkningen for 2006, bilag 1, s. 367, fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at mangler i den interne kontrol medfører en forholdsvis høj risiko for fejl. Til forbedring af den interne kontrol foreslog direktoratet bl.a., at forvaltningen tager proceduren for behandling og kontrol af stamblade op til overvejelse. Kontrollen fungerer ikke som forudsat og eliminerer således ikke risikoen for fejl.

Socialudvalget var ifølge betænkningen enig med Socialforvaltningen i, at proceduren for behandling og kontrol af stamblade skal tages op til overvejelse. Dette vil ske allerede af den grund, at udskrivningen af stamblade på papir bliver afskaffet, når kommunen omkring årsskiftet overgår til et nyt sagssystem (KMD-Sag), der i stedet indeholder elektroniske adviser. Som følge heraf skal der udarbejdes en ny forretningsgang, og sagsbehandlerne vil modtage instruktion om behandlingen af de elektroniske adviser.

Socialudvalget har i sin midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) oplyst, at de hidtidige stamblade på papir vil blive afløst af elektroniske adviser, når forvaltningen i løbet af 2008 ibrugtager KMD-sag. Der vil i den forbindelse blive udarbejdet en ny forretningsgang for behandlingen af de elektroniske adviser. Forvaltningen har indskærpet over for de lokale centre, at den nuværende forretningsgang for behandlingen af papirstamblade skal overholdes, indtil den nye forretningsgang ibrugtages.

**4.** Ifølge revisionsbetænkningen for 2006, bilag 1, s. 375, fandt Revisionsdirektoratet det stærkt beklageligt, at revisionen af ydelser efter servicelovens §§ 28 og 29 (nu §§ 41 og 42) fortsat viser, at sagsområdet ikke administreres tilfredsstillende.

Revisionsdirektoratet foreslog, at Socialforvaltningen iværksætter en undersøgelse af sagsførelsen på området, og som følge heraf foretager såvel eventuelle generelle forbedringer, som mere specifikke initiativer rettet mod enkelte socialcentre.

Ifølge betænkningen oplyste Socialudvalget i sin besvarelse, at Socialforvaltningen i efteråret 2007 gennemfører en tværgående undersøgelse af omfanget af formelle fejl og substansfejl. Tilrettelæggelsen af undersøgelsen sker med særlig hensyntagen til de socialcentre og de sagsområder, hvor revisionen har afdækket, at der er problemer.

Revisionsdirektoratet vil blive orienteret om resultatet af undersøgelsen og om de initiativer, som resultatet giver anledning til på de enkelte områder.

Socialudvalget har i sin midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) oplyst, at der i samarbejde med MR Handicap vil blive taget initiativ til etablering af en arbejdsgruppe i marts 2008, med det formål at beskrive retvisende arbejdsgange for SEL § 28 (nu § 41).

Det blev endvidere oplyst, at undersøgelsen af formelle fejl og substansfejl var under gennemførelse. Forvaltningen forventede, at den endelige afrapportering er færdig i foråret 2008.

Den endelige rapport om undersøgelsen blev behandlet på Socialudvalgets møde den 25. juni 2008. Udvalgets stillingstagen til undersøgelsen forelå ikke på tidspunktet for afgivelsen af revisionsprotokollatet.

### **Velfærdsministeriets bemærkninger til revisionen af 2006**

5. Velfærdsministeriet har i brev af 29. april 2008 meddelt følgende bemærkninger, som ministeriets gennemgang af betænkningen om revisionen af Københavns Kommunes regnskaber på det sociale område for 2006 har givet anledning til:

- Ministeriet beder revisionen påse, at dette er sket, og at statusafstemninger foretages i henhold til gældende regler, og at der er udarbejdet den bebudede handlingsplan, der skal sikre, at afstemning af statuskonti senest pr. 30. september 2007 lever op til de fastsatte krav.

Der henvises til afsnit 3.5 i årsrevisionsprotokollatet for 2007 til Socialudvalget.

- Ministeriet beder revisionen følge udviklingen vedrørende den interne kontrol, herunder kontrollen af stamblade og berette herom i revisionsberetningen for 2007.

Der henvises herom til pkt. 3.

- Ministeriet beder revisionen oplyse om status for Socialforvaltningens arbejde i forbindelse med den bebudede tværgående undersøgelse af såvel formelle som substantielle fejl samt de igangsatte initiativer, som resultatet af denne undersøgelse måtte give anledning til på de enkelte sagsområder. Det er ministeriets forventning, at

de af kommunen igangsatte tiltag vil have en klar positiv effekt på fejlniveauet i personsagerne.

Der henvises til pkt. 4.

- Af beretningen for 2007 bedes det fremgå, at revisionen har påset, at der er sket nødvendig refusionsmæssig berigtigelse.

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at alle fejl med refusionsmæssig betydning er berigtiget.

## **B. Intern kontrol**

### **Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller**

**6.** Revisionsdirektoratet har gennemgået de væsentligste elementer i Socialforvaltningens interne kontrol. Vurderingen heraf danner grundlaget for den efterfølgende revision af personsager, idet vurderingen giver en indikation af risikoen for fejl.

Forvaltningens interne kontrol består af forvaltningens kontrolmiljø, forvaltningens risikovurderingsproces, kommunikation, etablerede kontroller samt overvågningen og opfølgningen heraf.

Revisionsdirektoratet foretager en samlet vurdering af den interne kontrol, og på baggrund heraf udvælges de væsentligste kontroller til gennemgang. Direktoratet har således gennemgået forvaltningens forretningsgange for og udførelsen af førkontrol, kontrol af borgersager, kontrol af alternative modtagere, kompetenceskemaer, temakontroller og ledelsestilsyn.

De centrale kontrolopgaver udføres af Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret, der hvert år gennemfører en række temaundersøgelser af områder, hvor det er vurderet, at der er risiko for fejl i sagsbehandling eller procedurer. Direktoratet har inddraget notater og anden rapportering fra disse kontorer i vurderingen af den interne kontrol.

Neden for redegøres for gennemgangen af de væsentligste kontroller.

**Førkontrol**

7. Førkontrollen foretages på grundlag af Liste for dokumentationskontrol fra pensionssystemet (EA019) og Liste for dokumentationskontrol fra boligstøttesystemet (LA145, boligsikring og VA145, boligydelse).

I nye sager skal det kontrolleres, at der er et underskrevet ansøgningsskema, og kontrollen skal foretages inden udbetaling finder sted.

Revisionsdirektoratets gennemgang af førkontrollen for pensionssystemet på 3 socialcentre viste:

- På Amager var udførelsen af kontrollen sket i overensstemmelse med retningslinierne.
- På Nørrebro bar listerne for perioden juni 2007 til oktober 2007, der er opdelt i 2 områder, (Indre og Ydre Nørrebro), ikke præg af at være kontrolleret, idet der manglede dato og påtegning som dokumentation for kontrollen. Der er efterfølgende udarbejdet interne arbejdsgangsbeskrivelser, der anviser, hvorledes kontrollen skal foretages. På Vesterbro var listerne for perioden januar 2007 til oktober 2007 i enkelte tilfælde kontrolleret for sent, og i ét tilfælde ikke kontrolleret.

Revisionsdirektoratets gennemgang af førkontrollen for boligstøttesystemet på 3 socialcentre viste:

- På Amager og Vesterbro var udførelsen af kontrollen sket i overensstemmelse med retningslinierne.
- På Nørrebro var kontrollen for perioden juni 2007 til oktober 2007 gennemført, men ikke efter gældende retningslinier. Der er efterfølgende udarbejdet interne arbejdsgangsbeskrivelser, der anviser, hvorledes kontrollen skal foretages.

**Kontrol KMD Aktiv & Udbetaling: Borgersager**

8. Kontrollen af KMD aktiv Borgersager er en stikprøvevis efterfølgende kvalitetskontrol, hvor 10 % af alle nye sager kontrolleres. Hvert socialcenter skal tilrettelægge en kontrolprocedure herfor. Alle kontrollister skal påtegnes med dato og initialer som dokumentation for, at kontrollen er udført.

Revisionsdirektoratets gennemgang af kontrollen på 3 socialcentre viste:

- På Vesterbro skete udførelsen af kontrollen i overensstemmelse med retningslinierne.
- På Nørrebro var kontrollen i børnefamilieteamet ikke foretaget efter retningslinierne, da der manglede kontrol af 5 måneders udbetalinger, svarende til 125 sager. Der er udfærdiget en plan for behandling af sagerne, hvoraf det fremgår, at kontrollen skal være tilendebragt ultimo oktober 2007. Dette er efterfølgende korrigeret til ultimo februar 2008. I service- og voksenteamet var kontrollen udført efter retningslinierne.
- På Amager var kontrollen af enkeltydelser efter serviceloven nu §§ 41, 42 og 100 ikke udført for perioden januar til juli 2007.

### **Kontrol KMD Aktiv & Udbetaling: Alternative modtagere**

9. Nye sager om udbetalinger til alternative modtagere skal kontrolleres 100 %.

Revisionsdirektoratets gennemgang af kontrollen af alternative modtagere på 3 socialcentre viste:

- På Nørrebro og Vesterbro var kontrollen udført i overensstemmelse med retningslinierne.
- På Amager var kontrollen senest foretaget på lister dateret den 30. maj 2007 og ikke for den efterfølgende periode.

### **Kompetenceskemaer**

**10.** Revisionsdirektoratet har på 3 socialcentre undersøgt, om lederen eller en af denne bemyndiget medarbejder har udfærdiget et kompetenceskema for hver medarbejder i henhold til forretningsgangen herfor.

Gennemgangen viste, at Amager, Nørrebro og Vesterbro havde udarbejdet kompetenceskemaerne i overensstemmelse med forretningsgangen.

### **Kvalitets- og Tilsynskontoret**

**11.** Kvalitets- og Tilsynskontoret har i 2007 påbegyndt/gennemført en række undersøgelser og projekter, herunder bl.a.:

- Gennemførelsen af et projekt om lange sagstider, hvor der er udtaget sager med særlig lang sagsbehandlingstid fra sagstidsmålingen 2006 med henblik på en nærmere undersøgelse. Projektet er endnu ikke afsluttet.
- Måling af fejlomfang i enkeltsager. Rapport om undersøgelsen forventes at foreligge i maj 2008.
- Undervisning om sagers førelse og forvaltningsretlige emner og ajourføring af retningslinierne om sagers førelse.
- Stikprøveundersøgelse af børnesager på 4 centre – en statusopfølgning af en børneundersøgelse fra 2006.
- Arbejdet med SOFIA – Socialforvaltningens Interne Arbejdsregler – herunder opdatering og vedligeholdelse af dokumenter forventes klar i sommeren 2008.

Endvidere yder Kvalitets- og Tilsynskontoret rådgivning og konsulentbistand vedrørende forvaltningslov, offentlighedslov samt retssikkerhedslov til både centrale kontorer og lokale centre. Rådgivningen er rettet mod enkeltsager og spørgsmål af principiel karakter.

### **Kontrol af ledelsestilsyn**

**12.** Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret har i januar og februar 2008 foretaget kontrol af de lokale ledelsestilsyn på de 16 lokale centre. Der er endvidere foretaget en sammenligning af resultaterne af kontrollen med resultaterne af



kontrollen for perioden 2003-2006. I en rapport er der redegjort for resultatet af undersøgelsen.

Kontrollen har fokus på følgende:

- Har centret udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet.
- Vurdering af den samlede forretningsgang på områderne Regnskab, Løn samt Dokumentation og registrering.
- Er tilsynet foretaget i henhold til forretningsgangen og har det omfattet de 3 områder.
- Er der udarbejdet et notat om ledelsestilsynet.

Resultatet af kontrollen af ledelsestilsynene viste generelt, at kvaliteten af forretningsgangene for ledelsestilsyn er høj. På enkelte centre er der forbedringspotentiale for forretningsgangene på regnskabsområdet. Ligeledes viste kontrollen af det udførte ledelsestilsyn et tilfredsstillende resultat. Overordnet har alle centre udført ledelsestilsyn i 2007, hvilket er en forbedring sammenholdt med 2006.

5 centre har udført ledelsestilsyn i fuld overensstemmelse med egen forretningsgang, mens der for 11 centres vedkommende er tale om en delvis udførelse af det planlagte ledelsestilsyn. En delvis udførelse dækker primært over, at ledelsestilsynet er foretaget, men ikke med den i forretningsgangen anførte hyppighed.

For at fastholde fokus på ledelsestilsyn vil Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret afholde møder med socialcentre, handicapcentre og rådgivningscentre i foråret 2008. På mødet drøftes aktuelle spørgsmål og problemstillinger vedrørende ledelsestilsynet.

I efteråret 2008 vil der ligeledes blive afholdt møder, hvor fokus vil være status på udførelsen af det planlagte ledelsestilsyn.

Gennemførelsen af ledelsestilsynet indgår fra 2008 i socialcentrenes resultatkontrakter.

Følgende tabel viser udviklingen i resultaterne af kontrollen med ledelsestilsynet de sidste 4 år:

	Forretningsgang	Gennemført ledelsestilsyn			Notat
		Regnskab	Løn	Dokumentation og registrering	
<b>2004</b>	54 %	83 %	54 %	50 %	38 %
<b>2005</b>	100 %	92 %	83 %	88 %	63 %
<b>2006</b>	100 %	63 %	56 %	50 %	63 %
<b>2007</b>	100 %	100 %	88 %	100 %	100 %

Tabellen er udarbejdet af Socialforvaltningen.

Ifølge tabellen var der i perioden 2004-2005 en markant stigning i antallet af centre, som havde udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet. Som det fremgår, har alle centre fortsat udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsyn.

Fra 2004 til 2005 var der en stigning i antallet af udført ledelsestilsyn på regnskabsområdet, lønområdet og dokumentations- og registreringsområdet. I 2006 var der en væsentlig nedgang i antallet af udførte ledelsestilsyn på alle tre områder. I 2007 er der igen en stigning på alle tre områder.

Antallet af udarbejdede notater steg fra 2004 til 2005 og var derefter konstant i 2006. I 2007 har alle centre udarbejdet et samlet notat vedrørende det udførte ledelsestilsyn.

**13.** Revisionsdirektoratet har gennemgået de udførte ledelsestilsyn på 3 socialcentre. Gennemgangen viste, at ledelsestilsynet på Amager og Vesterbro var udført i overensstemmelse med forretningsgangen. På Nørrebro viste rapportering af det interne tilsyn ikke, at kontrollerne på pensions- og boligstøtteområdet ikke var blevet udført efter forretningsgangen i FAKIR.

## **IT-anvendelsen**

**14.** I henhold til regnskabs- og revisionsbekendtgørelsens § 64, stk. 3, skal revisionen ved revisionsbesøg i årets løb bl.a. efterprøve om kommunens anvendelse af edb-systemer i tilknytning til sagsbehandling mv. er hensigtsmæssig og betryggende.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet – bl.a. gennem en test af kontroller samt ved personsagsgennemgangen – at der for anvendelsen af edb-systemer er etableret betryggende og dokumenterede interne kontroller.

Kommunen skal ifølge nævnte bekendtgørelse sikre, hvis der ved registrering af sager og beregning af ydelser eller tilskud anvendes et edb-system, eller hvis databehandlingen helt eller delvis foretages af andre end den dataansvarlige kommune, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at det pågældende system fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner.

I relation til udgiftsområderne i dette protokollat anvendes edb-systemer, der er standardsystemer, som driftsafvikles af KMD. Det er påset, at der foreligger revisorerklæring herfor.

Revisionsdirektoratet har ikke konstateret tilfælde, hvor anvendelsen af edb-systemer ikke er sket i overensstemmelse med revisions- og regnskabsbekendtgørelsen samt kommunens interne retningslinier for edb-anvendelsen.

## **Samlet vurdering af den interne kontrol**

**15.** Efter gennemgangen af forretningsgange og testen af forvaltningens udførelse af interne kontroller mv. er det Revisionsdirektoratets vurdering, at der fortsat er problemer med korrekt udførelse af de interne kontroller, herunder førkontrollen, kontrol af borgersager og alternative modtagere samt ledelsestilsynet. Manglerne vedrører fortrinsvis Amager og Nørrebro.

Direktoratet vurderer, at manglerne i den interne kontrol medfører en forholdsvis høj risiko for fejl i sagerne.

## **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at der fortsat konstateres mangler i udførelsen af de interne kontroller.

### **C. Revision af personsager**

**16.** Revisionen har omfattet 54 sager inden for de lovområder, der fremgår af revisionsbekendtgørelsen. Revisionsdirektoratet har anvendt resultatet af gennemgangen af de interne kontroller til nærmere at fastsætte stikprøvestørrelsen i sagsgennemgangen.

Udvælgelsen af sager er sket for de sagsområder (funktioner) og konti (grupperinger) i Velfærdsministeriets autoriserede kontoplan, hvor der er anmeldt udgifter til refusion i 2007.

Der er fravalgt sagsområderne beboerindskudslån, advokatbistand og lejetab ved fraflytning. Fravalget er begrundet i, at der på disse områder ikke har været fejl af refusionsmæssig betydning i de senere år, og at områdernes økonomiske betydning er mindre væsentlig.

Sagsgennemgangen har omfattet kontrol af, at betingelserne for udbetaling af ydelse er til stede og dokumenteret, samt at retningslinier for sagsførelse, refusionshjemtagelse mv. er overholdt. Udgifter, der er eller kunne være anmeldt til statsrefusion efter de særlige regler om finansiering af udgifter til udlændinge, er også omfattet af revisionen, jf. revisions- og regnskabsbekendtgørelsens § 69, stk. 2.

Der redegøres i det følgende for resultatet af sagsgennemgangen.

### **Kontanthjælp**

**17.** Gennemgangen omfattede 8 sager på socialcenter Vesterbro på VM-Konto 5.57.72 Sociale formål, fordelt på følgende grupperinger i henhold til VM's autoriserede kontoplan:

- Gruppering 006, udgifter til sygebehandling (aktivlovens § 82).
- Gruppering 008, enkeltudgifter og flytning (aktivlovens § 81 og 85).

- Gruppering 009, merudgiftsydelser til forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne (servicelovens § 41).
- Gruppering 010, merudgifter for voksne med nedsat funktionsevne (servicelovens § 100).
- Gruppering 015, tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne (servicelovens § 42).

Der er foretaget fravalg af gruppering 017, efterlevelseshjælp (aktivlovens § 85a). Fravalget er begrundet med, at udgifterne er af mindre økonomisk betydning.

Der blev i 3 sager konstateret følgende:

### **Manglende vurdering**

I en sag (sag nr. 8) med udbetaling efter servicelovens § 41 fremgik det ikke på udbetalingstidspunktet, om der var foretaget en konkret vurdering af de sandsynliggjorte samlede årlige udgifter, og der blev ikke udbetalt i ottendedele som vejledningen foreskriver for betaling af merudgiftsydelser efter § 41. Forvaltningen har oplyst, at vurderingerne efterfølgende er foretaget, indskrevet i journalen, og at der fremadrettet udbetales i ottendedele. Det er oplyst, at fejlen ikke har refusionsmæssig betydning.

Sagen er rubriceret som formel fejl.

### **Manglende dokumentation**

I en sag (sag nr. 4) med udbetaling efter servicelovens § 42 manglede dokumentation for tidligere lønindkomst. Det er oplyst, at socialcentret er ved at gennemgå dokumentationen for at vurdere, om der er udbetalt korrekt i dækning for tabt arbejdsfortjeneste.

Sagen er rubriceret som fejl med eventuel refusionsmæssig betydning.

### **Manglende dokumentation og fejlagtig udbetaling**

I en sag (sag nr. 7) med udbetaling efter servicelovens § 42 fremgik det af dokumentationen for tidligere lønindkomst, at borgeren havde en arbejdsgiverfinansieret pensionsordning. Socialcentret havde ikke indhentet skriftlig oplysning om, hvilken

pensionskasse socialcentret skulle indbetale pensionsbidraget til, og der var derfor fejlagtigt ikke indbetalt pensionsbidrag for borgeren for en periode fra marts 2007.

Eventuel refusionsmæssig berigtigelse er endnu ikke opgjort af socialcentret.

Sagen er rubriceret som fejl med eventuel refusionsmæssig betydning.

### **AER-bidrag**

Ved udbetaling af tabt arbejdsfortjeneste sender socialcentret et oplysningsskema til KMD A/S. Skemaet indeholder bl.a. oplysning om det månedlige beløb, der skal anvises. KMD A/S anviser beløbet og der beregnes automatisk ATP-bidrag og AER-bidrag. Ifølge § 42 i serviceloven betaler kommunen, efter reglerne i lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, 2/3 af ATP-bidraget af hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Serviceloven omtaler ikke AER-bidrag og Velfærdsministeriet har oplyst, at loven er udtømmende for, hvilke ydelser/bidrag kommunen skal betale.

Udgifterne til kommunes andel af ATP-bidrag og AER-bidrag bogføres på socialcentrets konto for hjælp til tabt arbejdsfortjeneste og disse udgifter indgår i det samlede beregningsgrundlag, som anvendes ved hjemtagelse af statsrefusion.

Ved medregningen af AER-bidraget medtages således for meget i grundlaget for statsrefusionsberegningen. Denne problemstilling gælder alle udbetalinger til borgere, der får anvist hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste

Revisionsdirektoratet har forelagt Socialforvaltningen problemstillingen, men der foreligger endnu ikke et svar.

### **Helbredstillæg og personlige tillæg**

**18.** Gennemgangen omfattede 12 sager på socialcenter Amager på VM-Konto 5.48.67 Personlige tillæg mv., fordelt på følgende grupperinger i henhold til VM's autoriserede kontoplan:

- Gruppering 003 tandbehandling, personlige tillæg § 14. stk. 1 (§ 17, stk. 2).
- Gruppering 004 fysioterapi, fodterapi, kiropraktor- og psykologbehandling, personlige tillæg § 14, stk. 1 (§ 17, stk. 2).
- Gruppering 005 supplement til pensionister med nedsat pension (brøkpension), personlige tillæg § 14, stk. 1 (§ 17, stk. 2).

- Gruppering 006 andre personlige tillæg § 14, stk. 1 (§ 17, stk. 2).
- Gruppering 007 briller, helbredstillæg § 14a (§ 18).
- Gruppering 008 medicin, helbredstillæg § 14a (§ 18).
- Gruppering 009 tandlægebehandling, helbredstillæg § 14a, stk. 1 (§ 18, stk. 1).
- Gruppering 011 Fysioterapi, kiropraktor- og psykologbehandling, helbredstillæg § 14a (§ 18).
- Gruppering 012 fodbehandling, helbredstillæg § 14a, stk. 4 (§ 18, stk. 4).
- Gruppering 013 Varmetillæg med 75 % refusion § 14, stk. 2 og 3 (§ 17, stk. 1 og 3).

Der er foretaget fravalg af følgende grupperinger: 001 briller personlige tillæg, 002 medicin personlige tillæg, 010 tandproteser helbredstillæg, 093 tilbagebetaling af personlige tillæg ydet med 75 % refusion og 094 tilbagebetaling af personlige tillæg ydet med 50 % refusion.

Fravalget er begrundet med, at udgifterne er af mindre økonomisk betydning.

Der blev i 3 sager konstateret følgende:

### **Fejlkontering**

I en sag (nr. 14) blev der udbetalt et personligt tillæg til fodpleje. Ydelsen er konteret på gruppering 004 fysioterapi, fodterapi, kiropraktor- og psykologbehandling, personlige tillæg, jf. § 14, stk. 1, (§ 17, stk. 2), men burde være konteret på gruppering 012 fodbehandling, helbredstillæg, jf. § 14 a, stk. 4, (§ 18, stk. 4).

Det er oplyst, udbetalingen efterfølgende er omposteret til korrekt gruppering.

Sagen har ingen refusionsmæssig betydning og er rubriceret under formelle fejl.

I en sag (nr. 21) har klienten siden 1. januar 2006 tilbagebetalt 500 pr. måned. Beløbet vedrører tilbagebetaling af indskud i en lejlighed, men er fejlagtigt konteret på gruppering 009 tandlægebehandling, helbredstillæg, jf. § 14 a, stk. 1, (§ 18, stk. 1).

Det er oplyst, at der i pensionssystemet kun har været mulighed for at anvende en TF-kode, og at dette har medført fejlagtig registrering i KØR. Der bør sikres mulighed for at anvende TF-koder, så der kan ske korrekt registrering i bogføringen.

Sagen er rubriceret som en formel fejl.

### **Manglende dokumentation**

I en sag (nr. 24) blev der månedligt udbetalt 164 kr. i varmetillæg, men der var ingen dokumentation for beregningen i sagen. Det er oplyst, at varmeregnskaberne for årene 2004, 2005 og 2006 nu er rekvireret og tillægget vil blive revurderet. Det fremgår af sagen, at der efterfølgende er foretaget ny beregning, men ikke om der er sket regulering bagud.

Sagen er rubriceret under fejl med mulig refusionsmæssig betydning.

### **Folkepension og førtidspension**

**19.** Gennemgangen har omfattet 10 sager på socialcenter Amager fordelt med 3 sager på VM-Konto 08.51.52 anden gæld, gruppering 001 folkepension og 7 sager fordelt på VM-Kontiene 05.48.69, grupperingerne 001 og 002 førtidspension med 35 % refusion tilkendt før 1. januar 2003 og 05.48.70 gruppering 001 førtidspension med 35 % refusion tilkendt fra 1. januar 2003 og 08.51.52 anden gæld, grupperingerne 006 og 007 førtidspension med 100 % refusion.

Revisionsdirektoratet kunne konstatere, at sagsbehandlingen på sagsområderne var tilfredsstillende.

### **Boligyldelse som tilskud og lån samt sanerings- og boligsikring**

**20.** Gennemgangen omfattede 24 sager på socialcenter Nørrebro på VM-Kontiene 5.57.76 boligydelse til pensionister og 5.57.77 boligsikring fordelt på følgende grupperinger i henhold til VM's autoriserede kontoplan:

VM-Konto 5.57.76 Boligyldelse til pensionister

- Gruppering 001 tilskud til lejere.
- Gruppering 002 lån til ejere.
- Gruppering 003 tilskud og lån til andelshavere m.fl.



- Gruppering 005 tilskud til lejebetaling i ældreboliger.

Der er foretaget fravalg af følgende grupperinger: 091 efterreguleringer og 093 tilbagebetaling af lån og renter.

VM-Konto 5.57.77 Boligsikring

- Gruppering 002 boligsikring til byfornyelse mv.
- Gruppering 005 boligsikring som tilskud.
- Gruppering 006 almindelig boligsikring og tilskud til personer i bofællesskab.

Der er foretaget fravalg af følgende grupperinger: 001 boligsikring som lån, 003 boligsikring som tilskud og lån, boligsikring til byfornyelse mv. for andelshavere m.fl., 008 tilskud til erhvervslejere, 091 efterregulering og 093 tilbagebetaling af lån og renter.

Fravalgene er begrundet med, at udgifterne ikke var af væsentlig økonomisk betydning.

Der blev konstateret følgende:

### **Manglende dokumentation**

I 1 sag (sag nr. 1) var der foretaget forkert indberetning til boligstøttesystemet af den indvendige vedligeholdelse. Sagen er efterfølgende gennemgået, og det blev konstateret, at borgeren uberettiget har fået 5.397 kr. udbetalt for meget i boligsikring. Borgeren er udvandret, og da det ikke har været muligt at indeholde beløbet i evt. skyldige beløb, er udgiften afholdt udenfor refusionsordningen.

Sagen er rubriceret under fejl med mulig refusionsmæssig betydning

I en sag (sag nr. 5) manglede underskrift fra udlejer på ansøgningen, og der var uoverensstemmelse mellem ansøgningens oplysninger og lejekontrakten vedrørende lejens størrelse.

Revisionsdirektoratet er ikke bekendt med, hvad der efterfølgende er sket i sagen.

Sagen er rubriceret under fejl med mulig refusionsmæssig betydning.

I 2 sager (sag nr. 15 og nr. 20) var ansøgningsskemaerne ikke udfyldt fyldestgørende. I det ene tilfælde manglede udfyldelse af ansøgningens side 4, der bl.a. indeholder oplysning om bopælen benyttes mere end 6 måneder årligt, oplysning om boligen benyttes som helårsbolig og diverse økonomiske oplysninger. I det andet tilfælde manglede afkrydsning af oplysninger om antallet af beboere i lejligheden, om bopælen benyttes mere end 6 måneder årligt, oplysning om boligen benyttes som helårsbolig og diverse økonomiske oplysninger.

Revisionsdirektoratet er ikke bekendt med, hvad der efterfølgende er sket i sagerne.

Sagerne er rubriceret som formelle fejl.

I en sag (sag nr. 21) fremgår det, at der er tilflyttet en person i lejligheden, hvilket kan have betydning for beregningen af boligstøtten. Det fremgår af sagen, at klienten er tilskrevet herom den 22. oktober 2007.

Revisionsdirektoratet er ikke bekendt med, hvad der efterfølgende er sket i sagen.

Sagen er rubriceret under fejl med eventuel refusionsmæssig betydning

### Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering

21. I henhold til revisionsbekendtgørelsens § 69, stk. 4, skal der redegøres for væsentlige fejl og mangler i de udtagne sager. Revisionsdirektoratet har udarbejdet følgende tabel over antal reviderede sager:

Sagsområde (VM-funktioner)	Sager udvalgt ved stikprøve	Sager uden fejl	Sager med fejl af formel karakter	Sager med fejl med eventuel udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Kr.
<b>Kontanthjælp</b>	8	6	-	2	1)
<b>Helbredstillæg og personlige tillæg</b>	12	9	2	1	1)
<b>Førtidspension og folkepension</b>	10	10	-	-	
<b>Sanering og boligsikring</b>	24	19	2	3	1)
<b>I alt</b>	54	44	4	6	1)

1) Det økonomiske omfang af fejlene var ikke endeligt opgjort på tidspunktet for protokollatets afsendelse.

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at der i 2006 blev gennemgået 72 sager, hvoraf der var fejl af formel karakter i 24 sager (33 %) og fejl med eventuel refusionsmæssig betydning i 7 sager (10 %). Andelen af formelle fejl er således faldet markant, mens andelen af fejl med refusionsmæssig betydning er steget.

Revisionsdirektoratet finder, at andelen af fejl med eventuel refusionsmæssig betydning, herunder især for sagsområdet sanering og boligsikring, er for høj.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at revisionen af sager viser, at andelen af fejl med eventuel refusionsmæssig betydning fortsat er høj, og at dette fortsat er gældende for sager efter servicelovens § 42. Endvidere er der en høj fejlandel for sagsområdet sanering og boligsikring.

### III. Særlige kontrolarbejder

#### Puljemidler

22. Revisionsdirektoratet har for 2007 givet revisorerklæringer på følgende regnskaber, hvor der er givet tilskud fra puljer under Socialministeriet:

- Økonomisk støtte til videreførelse af projekter under Psykiatriaftalen 2003-2006.
- Støtte til initiativer for socialt udsatte grupper.
- Forøget kapacitet og kvalitet på kvindecentre.
- "Med familien i centrum".
- Udvikling af tilbud til unge hashmisbrugere.
- Forebyggelse af selvmord og selvmordsforsøg (INSLEV).
- Opfølgning af Hvidbogen om udsatte grønlandere i Danmark (UDGRØN).
- Økonomisk støtte til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med (amt) kommunal medfinansiering.
- Støtte til Bedre tværfaglig indsats – særligt over for børn af forældre med misbrug eller psykisk sygdom.
- Satspulje på sundhedsplejen og anden tværfaglig indsats (delpuljen "Sundhedshuse").
- Puljerne under det Europæiske år for lige muligheder for alle.
- Socialministeriet uden angivelse af pulje.

#### Boformer efter §§ 109 og 110 i lov om social service

23. Vi har revideret kommunens beregning af takster for 2007 for botilbud efter §§ 109 og 110 i lov om social service, der er fastsat efter bekendtgørelse nr. 1126 af 10. november 2006 og har afgivet erklæring herom.

Erklæringen har følgende konklusion:

Det er vor opfattelse, at taksterne for 2007 til botilbud efter §§ 109 og 110 i lov om social service er udarbejdet i overensstemmelse med retningslinierne i bekendtgørelse nr. 1126 af 10. november 2006 om omkostningsbaserede takster for kommunale tilbud.

Vi har gjort Socialforvaltningen opmærksom på, at der i kalkulationen af taksterne for 2007 ikke er indregnet omkostninger til afskrivning af anlægskapitalen i

overensstemmelse med oplysningerne i anlægskartoteket for de omhandlede institutioner. Der er i stedet indregnet de budgetterede udgifter til anskaffelser.

Med henblik på at efterleve princippet om indregning af de gennemsnitlige langsigtede omkostninger, finder Revisionsdirektoratet, at der fremover bør ske indregning af afskrivninger i overensstemmelse med Københavns Kommunes regnskabspraksis.

Endvidere er det anbefalet, at der udarbejdes en forretningsgang til sikring af korrekt indregning af over- eller underskud i taksterne.

På tidspunktet for afgivelsen af revisionsprotokollatet har direktoratet ikke fra Socialforvaltningen modtaget revisorpåtegnede takstberegninger for de kommuner, der har driftsansvaret for de institutioner, hvor forvaltningen har købt pladser.

### **Statsrefusionsopgørelsen for 2007**

**24.** Revisionen af "Anmodning om statsrefusion af sociale udgifter – endelig restafregning 2007" sker i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1391 af 12. december 2006 om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender ressortområder.

Revisionsdirektoratet påser i forbindelse med revisionen af refusionsanmodningen, at anmeldte beløb stemmer overens med Københavns Kommunes Økonomi- og Ressourcestyringssystem (KØR). Herudover påses det, at anmeldte beløb stemmer overens med dokumentationen herfor, og at kravene til refusionshjemtagelse i henhold til regnskabs- og revisionsbekendtgørelsen er overholdt. I revisionen indgår gennemgang af anmeldte udgifter vedrørende boformer efter §§ 93 og 94 a i lov om social service.

Revisionsdirektoratet har på tidspunktet for afgivelsen af revisionsprotokollatet ikke modtaget den endelige restafregning for 2007 for Københavns Kommune.

Revisionen af tilskudsopgørelsen af statslige løntilskud sker i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 206 af 20. marts 2007 om udbetaling, regnskabsaflæggelse og revision af statsligt løntilskud til kommunale og regionale arbejdsgivere vedrørende lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og lov om servicejob.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

27. juni 2008

Tommy Jacobsen

/Maibritt Søderberg

## **Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn**

### **6. Revisionsprotokollat vedr. regnskab 2007 på området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn**

Socialudvalget skal træffe beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning fra Revisionsdirektoratet.

#### **INDSTILLING OG BESLUTNING**

Socialforvaltningen indstiller,

1. at Socialudvalget godkender Socialforvaltningens forslag til løsninger
2. at Socialudvalget sender denne indstilling og udvalgets beslutning som besvarelse af revisionsprotokollaterne til Revisionsdirektoratet

#### **PROB LEMSTILLING**

Revisionsdirektoratet har afgivet tre revisionsprotokollat nr. 12/2007 om regnskab 2007 på området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn.

Socialudvalget skal træffe beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning fra Revisionsdirektoratet. Socialudvalget skal senere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver gennemført på rette måde og i rette tid.

#### **LØSNING**

##### **Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet henstiller, at det som foreskrevet i forretningsgangsbeskrivelserne dokumenteres, at de interne kontroller er udført som forudsat, og at der sker notering af opfølgningen af de eventuelle mangler, der konstateres ved ledelsestilsyn.

##### **Socialforvaltningens bemærkninger og forslag**

Det kan supplerende oplyses, at Revisionsdirektoratet vedrørende de interne kontroller fremsætter følgende to vurderinger: Der forekommer mindre mangler f.eks. om dokumentationen for udførelse af de interne kontroller, herunder kontrol af borgersager, kontrol af alternative modtagere, kontrol af stamblade samt ledelsestilsynet. Direktoratet kan endvidere konstatere, at resultatet af sagsgennemgangen viser et markant fald i antallet af både formelle fejl og fejl med eventuel udbetalings-/refusionsmæssig betydning.

De berørte socialcentre har allerede indskærpet gældende retningslinier overfor medarbejderne, men derudover vil forvaltningen drøfte med centercheferne, om der er behov for yderligere tiltag.

Det skal tilføjes, at Socialforvaltningen i 2009 forventer at samle administrationen af sikringsydelse i én enhed for hele kommunen. (Sikringsydelse omfatter

børnefamilieydelse, børnetilskud, bidrag og boligstøtte). Derved opnås stordriftsfordele, bedre specialisering og synergi i administrationen af ydelserne, og samtidig vil det være mulighed for kompetencemæssigt at sikre en højere kvalitet i såvel sagsbehandlingen som de interne kontroller.

## ØKONOMI

Ingen økonomiske konsekvenser

## VIDERE PROCES

Protokollatet og besvarelsen indgår i Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab, som i udkast behandles af Socialudvalget i oktober 2008, og som indgår i Økonomiudvalgets revisionsbetænkning, som behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008. I februar 2009 behandler Socialudvalget en sag om midtvejsopfølgning på besluttede tiltag. Revisionen foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollaterne på det sociale område for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler disse i august 2009.

## BILAG

1. Revisionsprotokollat nr. 12/2007 til Socialudvalget om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn

Anette Laigaard

/Sven Bjerre

## BILAG

[Børneberetning, revisionsprotokollat nr. 12/2007](#)

### **Socialudvalgets beslutning i mødet 27. august 2008**

Kontorchef Katrine Bagge Thorball, Controller Poul Erik Jørgensen og Revisionsdirektør Jan Christensen overværede punktets behandling.

Punkterne 5-8 blev behandlet under ét.

Indstillingen blev tiltrådt



**Direktoratets beretning**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 12/2007

**Revisionsprotokollat**

til

**Socialudvalget**

**Vedrørende**

**Socialforvaltningen**

**Revisionen af Københavns Kommunes regnskab for  
2007 på området for børnetilskud, børnebidrag og  
særlig hjælp til børn**

4. juli 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>2</b>
<b><u>II. Den udførte revision</u></b> .....	<b>4</b>
<b><u>A. Opfølgning af revisionen af tidligere år</u></b> .....	<b>5</b>
<u>Revisionsbetænkningen for 2006</u> .....	5
<u>Velfærdsministeriets bemærkninger til revisionen af 2006</u> .....	6
<b><u>B. Intern kontrol</u></b> .....	<b>7</b>
<u>Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller</u> .....	7
<u>IT-anvendelsen</u> .....	12
<u>Samlet vurdering af den interne kontrol</u> .....	13
<b><u>C. Revision af personsager</u></b> .....	<b>13</b>
<u>Børnetilskud</u> .....	14
<u>Forskudsvis udbetaling af børnebidrag</u> .....	14
<u>Særlig hjælp vedrørende børn</u> .....	14
<u>Samlet vurdering af revisionen af personsager</u> .....	15
<u>Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering</u> .....	16
<b><u>III. Særlige kontrolarbejder</u></b> .....	<b>17</b>

## **I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet**

1. Protokollatet om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på området for børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af 3 følgende rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Socialudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Socialudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Socialforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i revisionsprotokollatet og Socialudvalgets beslutninger i anledning heraf samt i Revisionsudvalgets bemærkninger i Revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollatet om revisionen af børnetilskud, børnebidrag og særlig hjælp til børn for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet henstiller, at det som foreskrevet i forretningsgangsbeskrivelserne dokumenteres, at de interne kontroller er udført som forudsat, og at der sker notering af opfølgningen af de eventuelle mangler, der konstateres ved ledelsestilsyn. (Der henvises til side 16).

## II. Den udførte revision

2. Revisionsdirektoratet har i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1391 af 12. december 2006 om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggenders ressortområder (regnskabs- og revisionsbekendtgørelsen) foretaget en gennemgang af Socialforvaltningens forretningsgange og personsager inden for følgende områder:

- Børnetilskud.
- Forskudsvis udlagt børnebidrag.
- Særlig hjælp til børn, jf. lov om aktiv socialpolitik §§ 83 og 84.

Socialforvaltningens nettoudgifter ekskl. statsrefusion har ifølge "Anmodning om statsrefusion af sociale udgifter – Foreløbig restafregning 2007" udgjort følgende:

	Mio. kr.
<b>Børnetilskud</b> .....	<b>219,6</b>
<b>Særlig hjælp til børn</b> .....	<b>2,5</b>
<b>I alt</b> .....	<b>222,1</b>
<b>Forskudsvis udlagt børnebidrag <sup>1)</sup></b> .....	<b>8,4</b>

1) Forskudsvis udlagt børnebidrag opføres i den foreløbige restafregning på VM-konto 8.51.52.

I det følgende redegøres under afsnit A for opfølgningen af revisionen af 2006. I afsnit B omtales Revisionsdirektoratets vurdering af forvaltningens interne kontrol, og i afsnit C redegøres for revisionen af personsager samt for antallet af stikprøver og fejlrubricering.

Revisionen er udført i henhold til kommunens revisionsvedtægt og nævnte revisionsbekendtgørelse. Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik.

## **A. Opfølgning af revisionen af tidligere år**

### **Revisionsbetænkningen for 2006**

3. Ifølge revisionsbetænkningen for 2006, bilag 1, s. 385, fandt Revisionsdirektoratet det beklageligt, at mangler i den interne kontrol medfører en forholdsvis høj risiko for fejl. Til forbedring af den interne kontrol foreslog direktoratet, at forvaltningen tog proceduren for behandling og kontrol af stamblade til brug for vurderingen af nye oplysninger i sag op til overvejelse, idet retningslinierne og kontrollen ikke fungerer ikke som forudsat. Kontrollen eliminerer således ikke risikoen for fejl.

Socialudvalget var ifølge betænkningen enig med Socialforvaltningen i, at proceduren for behandling og kontrol af stamblade skal tages op til overvejelse. Dette vil ske allerede af den grund, at udskrivningen af stamblade på papir bliver afskaffet, når kommunen omkring årsskiftet overgår til et nyt sagssystem (KMD-Sag), der i stedet indeholder elektroniske adviser. Som følge heraf skal der udarbejdes en ny forretningsgang, og sagsbehandlerne vil modtage instruktion om behandlingen af de elektroniske adviser.

Socialudvalget har i sin midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) oplyst, at de hidtidige stamblade på papir vil blive afløst af elektroniske adviser, når forvaltningen i løbet af 2008 ibrugtager KMD-sag. Der vil i den forbindelse blive udarbejdet en ny forretningsgang for behandlingen af de elektroniske adviser. Forvaltningen har indskærpet over for de lokale centre, at den nuværende forretningsgang for behandlingen af papirstamblade skal overholdes, indtil den nye forretningsgang ibrugtages.

4. Ifølge revisionsbetænkningen, bilag 1, s. 385, fandt Revisionsdirektoratet det utilfredsstillende, at der fortsat konstateredes manglende overholdelse af lovgivningen, herunder sagsførelsen på området for særlig hjælp til børn. Der var endvidere utilfredsstillende, at der konstateredes et uforholdsmæssigt stort antal formelle fejl i behandlingen af sager om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag. Direktoratet foreslog at forvaltningen overvejede initiativer til forbedring af sagsførelsen på nævnte områder.

Ifølge betænkningen har Socialudvalget godkendt udtalelsen fra Socialforvaltningen, hvorefter forvaltningen er enig med Revisionsdirektoratet i, at initiativer til forbedring af den samlede sagsførelse på området skal overvejes. Forvaltningen iværksætter en række

initiativer, som forventes at give en kvalitetsforbedring i sagsbehandlingen: Ny model for tilsyn med enkeltsagerne i de lokale centre, nyt kursus om journalisering og sagsførelse, styrkelse af det lokale ledelsestilsyn og gennemførelse af en undersøgelse af omfanget af formelle fejl og substansfejl.

Revisionsudvalget fandt det beklageligt, at der var fejl i alle de 28 sager, som revisionen har gennemgået.

Socialudvalget har i sin midtvejsopfølgning den 9. april 2008 (SUD 135/2008) henvist til forvaltningens tiltag for at forbedre sagsførelsen. Det fremgår herom: Forvaltningen arbejder fortsat på udformningen af en ny model for tilsyn med enkeltsager. Det forventedes, at et koncept ligger færdigt sommeren 2008. Et kursus om journalisering og sagsførelse blev gennemført i september 2007 og der er planlagt yderligere 3 kurser i 2008. Forvaltningen har gennemført en statusopfølgning på det udførte ledelsestilsyn i august 2007 med et tilfredsstillende resultat. Der er desuden kommet yderligere fokus på ledelsestilsynet, idet gennemførelse heraf indgår i de lokale centres resultatkontrakt fra 2008. Undersøgelsen af formelle og substansfejl er under gennemførelse. Forvaltningen forventede, at den endelige afrapportering er færdig i foråret 2008.

Den endelige rapport om undersøgelsen blev behandlet på Socialudvalgets møde den 25. juni 2008. Udvalgets stillingtagen til undersøgelsen forelå ikke på tidspunktet for afgivelsen af revisionsprotokollatet.

### **Velfærdsministeriets bemærkninger til revisionen af 2006**

5. Velfærdsministeriet har i brev af 29. april 2008 meddelt følgende bemærkninger, som ministeriets gennemgang af betænkningen om revisionen af Københavns Kommunes regnskaber på det sociale område for 2006 har givet anledning til:

- Ministeriet beder revisionen følge udviklingen vedrørende den interne kontrol, herunder kontrollen af stamblade og berette herom i revisionsberetningen for 2007.

Der henvises herom til pkt. 3.

- Ministeriet beder revisionen oplyse om status for Socialforvaltningens arbejde i forbindelse med den bebudede tværgående undersøgelse af såvel formelle som

substantielle fejl samt de igangsatte initiativer, som resultatet af denne undersøgelse måtte give anledning til på de enkelte sagsområder. Det er ministeriets forventning, at de af kommunen igangsatte tiltag vil have en klar positiv effekt på fejlniveauet i personsagerne.

Der henvises til pkt. 4.

- Ministeriet beder revisionen følge op på, om de bebudede initiativer på børneområdet, herunder sagsførelsen på området for særlig hjælp til børn er iværksat, samt hvorvidt kvaliteten i sagsbehandlingen er blevet forbedret.

Der henvises til pkt. 4.

## **B. Intern kontrol**

### **Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller**

6. Revisionsdirektoratet har gennemgået de væsentligste elementer i Socialforvaltningens interne kontrol. Vurderingen heraf danner grundlaget for den efterfølgende revision af personsager, idet vurderingen giver en indikation af risikoen for fejl.

Forvaltningens interne kontrol består af forvaltningens kontrolmiljø, forvaltningens risikovurderingsproces, kommunikation, etablerede kontroller samt overvågningen og opfølgningen heraf.

Revisionsdirektoratet foretager en samlet vurdering af den interne kontrol, og på baggrund heraf udvælges de væsentligste kontroller til gennemgang. Direktoratet har således gennemgået forvaltningens forretningsgange for og udførelsen af: førkontrol, kontrol af borgersager, kontrol af alternative modtagere, kontrol af stamblade (advis), kompetenceskemaer, temakontroller og ledelsestilsyn, idet disse elementer vurderes som de væsentligste områder i forvaltningens interne kontrol.

De centrale kontrolopgaver udføres af Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret, der hvert år gennemfører en række temaundersøgelser af områder, hvor det er vurderet, at der er risiko for fejl i sagsbehandling eller procedurer. Direktoratet har inddraget notater og anden rapportering fra disse kontorer i vurderingen af den interne kontrol.



Nedenfor redegøres for gennemgangen af de væsentligste kontroller.

### **Førkontrol**

7. Kontrollen foretages ud fra "Revisions- og kontrolliste SM 180" fra børneydelsessystemet for så vidt angår børnetilskud. Kontrollisten omfatter udbetalinger til standsede sager. Det kontrolleres, om modtageren er berettiget til at modtage ydelsen, selv om sagen er standset. Kontrollen af forskudsvisse udbetalinger af børnebidrag foretages ud fra "Revisions- og kontrolliste UU16" fra Underholdssystemet. Det kontrolleres, om der bag ved enhver oprettelse/udbetaling er en sag. Kontrollen skal ske og eventuelle fejl rettes inden udbetaling. Alle lister skal påtegnes med dato og initialer som dokumentation for, at kontrollen er udført. På området for særlig hjælp er førkontrol ikke relevant.

Revisionsdirektoratet har på socialcenter Valby undersøgt, om den udførte førkontrol i perioden juli-november 2007 var udført som foreskrevet. Ved gennemgangen blev der ikke konstateret fejl eller mangler.

### **Kontrol KMD Aktiv & Udbetaling: Borgersager**

8. Kontrollen af borgersager er kun relevant for sagsområdet særlig hjælp. Kontrollen, der er en stikprøvevis efterfølgende kvalitetskontrol, hvor 10 % af alle nye sager kontrolleres, foretages en gang om måneden på grundlag af et dataudtræk med alle nye sager. Hvert socialcenter skal tilrettelægge en kontrolprocedure herfor. Alle kontrollister skal påtegnes med dato og initialer som dokumentation for, at kontrollen er udført.

Revisionsdirektoratets har på socialcenter Vanløse undersøgt, om den udførte kontrol for perioden juni-september 2007 var udført som foreskrevet. Gennemgangen viste, at der i enkelte tilfælde ikke var markeret for kontrollen.

Socialcentret har oplyst, at retningslinierne for kontrollens udførelse er indskærpet over for medarbejderne.

### **Kontrol KMD Aktiv & Udbetaling: Alternative modtagere**

9. Kontrol af alternative modtagere er kun relevant for sagsområdet særlig hjælp.

Kontrollen foretages ud fra "Kontrolliste KMD-Udbetaling", der omfatter alle oprettelser af nye alternative modtagere og ændringer af kontooplysninger samt "Kontrolliste SS080 Alternative modtagere", der omfatter alle udbetalinger til alternative modtagere. Der skal dels foretages 100 % kontrol ved nyoprettelser, og når kontooplysninger ajourføres, og dels når der udbetales til alternative modtagere, der ikke er kendt i KMD-Udbetaling. Kontrollen skal foretages løbende og mindst en gang om ugen. Alle lister skal påtegnes med dato og initialer som dokumentation for, at kontrollen er udført.

Revisionsdirektoratet har på socialcenter Vanløse undersøgt, om den udførte kontrol for perioden juni-oktober 2007 var udført som foreskrevet. Gennemgangen viste, at der i enkelte tilfælde ikke var markeret for kontrollen.

Socialcentret har taget dette til efterretning og retningslinierne for kontrollens udførelse er indskærpet over for medarbejderne.

### **Kontrol af stamblad (advis)**

**10.** Revisionsdirektoratet har på socialcenter Valby stikprøvevist undersøgt, at der var noteret dato og initialer på seneste stamblad, som udtryk for at nye oplysninger er vurderet, og at eventuelle afledte ekspeditioner er foretaget i henhold til forretningsgangen.

Gennemgangen viste, at forretningsgangens krav om notering af dato og initialer på stambladet, som dokumentation for den udførte kontrol i mere end halvdelen af sagerne ikke var blevet fulgt.

Socialcentret har indskærpet retningslinierne over for medarbejderne

### **Kompetenceskemaer**

**11.** Revisionsdirektoratet har på 2 socialcentre undersøgt, om lederen eller en af denne bemyndiget medarbejder har udfærdiget et kompetenceskema for hver medarbejder i henhold til forretningsgangen herfor.

Gennemgangen viste, at socialcenter Valby havde udarbejdet kompetenceskemaerne i overensstemmelse med forretningsgangen.

På socialcenter Vanløse manglede kompetenceskemaer for 2 medarbejdere. Skemaerne er efterfølgende udarbejdet.

## **Kvalitets- og Tilsynskontoret**

**12.** Kvalitets- og Tilsynskontoret har i 2007 påbegyndt/gennemført en række undersøgelser og projekter, herunder bl.a.:

- Gennemførelsen af et projekt om lange sagstider, hvor der er udtaget sager med særlig lang sagsbehandlingstid fra sagstidsmålingen 2006 med henblik på en nærmere undersøgelse. Projektet er endnu ikke afsluttet.
- Måling af fejlomfang i enkeltsager. Rapport om undersøgelsen blev forelagt Socialudvalget den 25. juni 2008.
- Undervisning om sagers førelse og forvaltningsretlige emner og ajourføring af retningslinierne om sagers førelse.
- Stikprøveundersøgelse af børnesager på 4 centre – en statusopfølgning af en børneundersøgelse fra 2006.
- Arbejdet med SOFIA – Socialforvaltningens Interne Arbejdsregler – herunder opdatering og vedligeholdelse af dokumenter forventes klar med udgangen af 2008.

Endvidere yder Kvalitets- og Tilsynskontoret rådgivning og konsulentbistand vedrørende forvaltningslov, offentlighedslov samt retssikkerhedslov til både centrale kontorer og lokale centre. Rådgivningen er rettet mod enkeltsager og spørgsmål af principiel karakter.

## **Kontrol af ledelsestilsyn**

**13.** Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret har i januar og februar 2008 foretaget kontrol af de lokale ledelsestilsyn på de 16 lokale centre. Der er endvidere foretaget en sammenligning af resultaterne af kontrollen med resultaterne af kontrollen for perioden 2004-2007. I en rapport er der redegjort for resultatet af undersøgelsen.

Kontrollen har fokus på følgende:

- Har centret udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet.
- Vurdering af den samlede forretningsgang på områderne Regnskab, Løn samt Dokumentation og registrering.
- Er tilsynet foretaget i henhold til forretningsgangen og har det omfattet de 3 områder.

- Er der udarbejdet et notat om ledelsestilsynet.

Resultatet af kontrollen af ledelsestilsynene viste generelt, at kvaliteten af forretningsgangene for ledelsestilsyn er høj. På enkelte centre er der forbedringspotentiale for forretningsgangene på regnskabsområdet. Ligeledes viste kontrollen af det udførte ledelsestilsyn et tilfredsstillende resultat. Overordnet har alle centre udført ledelsestilsyn i 2007, hvilket er en forbedring sammenholdt med 2006.

6 centre har udført ledelsestilsyn i fuld overensstemmelse med egen forretningsgang, mens der for 10 centres vedkommende er tale om en delvis udførelse af det planlagte ledelsestilsyn. En delvis udførelse dækker primært over, at ledelsestilsynet er foretaget, men ikke med den i forretningsgangen anførte hyppighed.

For at fastholde fokus på ledelsestilsyn har Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret afholdt møder med socialcentre, handicapcentre og rådgivningscentre i foråret 2008. På møderne blev drøftet aktuelle spørgsmål og problemstillinger vedrørende ledelsestilsynet.

I efteråret 2008 vil der ligeledes blive afholdt møder, hvor fokus vil være status på udførelsen af det planlagte ledelsestilsyn.

Gennemførelsen af ledelsestilsynet indgår fra 2008 i socialcentrenes resultatkontrakter.

Følgende tabel viser udviklingen i resultaterne af kontrollen med ledelsestilsynet de sidste 4 år:

	Forretningsgang	Gennemført ledelsestilsyn			Notat
		Regnskab	Løn	Dokumentation og registrering	
2004	54 %	83 %	54 %	50 %	38 %
2005	100 %	92 %	83 %	88 %	63 %
2006	100 %	63 %	56 %	50 %	63 %
2007	100 %	100 %	88 %	100 %	100 %

Tabellen er udarbejdet af Socialforvaltningen.

Ifølge tabellen var der i perioden 2004-2005 en markant stigning i antallet af centre, som havde udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet. Som det fremgår, har alle centre fortsat udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsyn.

Fra 2004 til 2005 var der en stigning i antallet af udført ledelsestilsyn på regnskabsområdet, lønområdet og dokumentations- og registreringsområdet. I 2006 var der en væsentlig nedgang i antallet af udførte ledelsestilsyn på alle tre områder. I 2007 er der igen en stigning på alle tre områder.

Antallet af udarbejdede notater steg fra 2004 til 2005 og var derefter konstant i 2006. I 2007 har alle centre udarbejdet et samlet notat vedrørende det udførte ledelsestilsyn.

**14.** Revisionsdirektoratet har gennemgået de udførte ledelsestilsyn på socialcentre Valby og Vanløse. For begge socialcentre kunne Revisionsdirektoratet konstatere, at forretningsgangen for ledelsestilsynet var udarbejdet. På socialcenter Valby var ledelsestilsynet ikke gennemført på revisionstidspunktet. Tilsynet er efterfølgende udført i januar 2008 i henhold til retningslinierne, hvilket også stemmer overens med forvaltningens undersøgelse af pågældende center.

På socialcenter Vanløse kunne Revisionsdirektoratet konstatere, at det ikke fremgik, om der efterfølgende havde været foretaget opfølgning, når der var konstateret fejl/mangler ved udførelsen af ledelsestilsynet.

Revisionsdirektoratet finder, at der bør ske notering af opfølgningen af eventuelle mangler, der konstateres ved ledelsestilsyn.

### **IT-anvendelsen**

**15.** I henhold til regnskabs- og revisionsbekendtgørelsens § 64, stk. 3, skal revisionen ved revisionsbesøg i årets løb bl.a. efterprøve om kommunens anvendelse af edb-systemer i tilknytning til sagsbehandling mv. er hensigtsmæssig og betryggende.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet – bl.a. gennem en test af kontroller samt ved personsagsgennemgangen – at der for anvendelsen af edb-systemer er etableret betryggende og dokumenterede interne kontroller.

Kommunen skal ifølge nævnte bekendtgørelse sikre, hvis der ved registrering af sager og beregning af ydelser eller tilskud anvendes et edb-system, eller hvis databehandlingen helt eller delvis foretages af andre end den dataansvarlige kommune, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at det pågældende system fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner.

I relation til udgiftsområderne i dette protokollat anvendes edb-systemer, som driftsafvikles af KMD. Det er påset, at der foreligger revisorerklæring herfor.

Revisionsdirektoratet har ikke konstateret tilfælde, hvor anvendelsen af edb-systemer ikke er sket i overensstemmelse med revisions- og regnskabsbekendtgørelsen samt kommunens interne retningslinier for edb-anvendelsen.

### **Samlet vurdering af den interne kontrol**

**16.** Efter gennemgangen af forretningsgange og testen af forvaltningens udførelse af interne kontroller mv. er det Revisionsdirektoratets vurdering, at der forekommer mindre mangler fx om dokumentationen for udførelsen af de interne kontroller, herunder kontrol af borgersager og alternative modtagere, kontrol af stamblade samt ledelsestilsynet.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet henstiller, at det som foreskrevet i forretningsgangsbeskrivelserne dokumenteres, at de interne kontroller er udført som forudsat, og at der sker notering af opfølgningen af de eventuelle mangler, der konstateres ved ledelsestilsyn.

### **C. Revision af personsager**

**17.** Revisionen har omfattet 35 sager inden for de lovområder, der er omfattet af revisionsprotokollatet. Revisionsdirektoratet har anvendt resultatet af gennemgangen af de interne kontroller til nærmere at fastsætte stikprøvestørrelsen i sagsgennemgangen.

Udvælgelsen af sager er sket for de sagsområder (funktioner) og konti (grupperinger) i Velfærdsministeriets autoriserede kontoplan, hvor der er anmeldt udgifter til refusion i 2007.

Sagsgennemgangen har omfattet kontrol af, at betingelserne for udbetaling af ydelse er til stede og dokumenteret, samt at retningslinier for sagsførelse, refusionshjemtagelse mv. er overholdt.

### **Børnetilskud**

**18.** Gennemgangen omfattede 12 sager på socialcenter Valby på VM-Konto 8.51.52 Anden gæld og på gruppering 009 børnetilskud, jf. VM's autoriserede kontoplan.

Revisionsdirektoratet kunne konstatere, at sagsbehandlingen på sagsområdet var tilfredsstillende.

### **Forskudsvis udbetaling af børnebidrag**

**19.** Gennemgangen omfattede 12 sager på socialcenter Valby på VM-Konto 8.51.52 anden gæld fordelt på følgende grupperinger, jf. VM's autoriserede kontoplan:

- Gruppering 010 underholdsbidrag mellemregning.
- Gruppering 011 underholdsbidrag (forskudsvis udlagt).

Revisionsdirektoratet kunne konstatere, at sagsbehandlingen på sagsområdet var tilfredsstillende.

### **Særlig hjælp vedrørende børn**

**20.** Gennemgangen omfattede 11 sager på socialcenter Vanløse – Brønshøj/Husum på VM-Konto 05.57.72 Sociale formål og på gruppering 004 udgifter vedrørende samværsret mv. med børn, jf. VM'S autoriserede kontoplan.

### **Mangelfuld sagsnotering**

I en sag, hvor der var bevilget samværsudgifter, var afgørelserne vedrørende bevillingen fejlagtigt journalført i journal SOF/Pension og ikke i journal SOF/Enkeltydelse.

Socialcentret har oplyst, at det er indskærpet over for sagsbehandleren, at afgørelser om § 83 skal journalføres i journal SOF/Enkeltydelser.

Sagen er rubriceret som en formel fejl.

### **Mangelfuld beregning**

I en sag var der ved beregning af samværsudgifter anvendt forskellige satser for 1. barn og de øvrige børn. De anvendte satser var endvidere ikke identiske med satser anvendt i andre sager.

Socialcentret har oplyst, at der er foretaget fornyet beregning sagen, som har vist, at der er udbetalt i alt 1.053 kr. for meget i samværsudgifter i perioden 1. april til 31. december 2007. Det for meget udbetalte beløb omposteres til en konto uden statsrefusion.

Sagen er rubriceret under fejl med evt. refusionsmæssig betydning.

### **Generelt**

Ved gennemgang af sager med særlig hjælp vedrørende børn blev det konstateret, at sagsbehandlingen, herunder takster og beregningsmetode ikke var ens i alle sagerne, hvilket kan have betydning for den enkelte ydelsesmodtager.

Socialcentret har oplyst, at årsagen hertil er, at det nuværende socialcenter Vanløse er sammenlagt af 2 tidligere socialcentre – Vanløse og Brønshøj/Husum – og stadig er placeret på 2 forskellige fysiske lokationer. Det er endvidere oplyst, at der på baggrund af revisionens konstateringer til sagsgennemgangen er taget initiativ til at ensrette og forbedre kvaliteten i sagerne.

### **Samlet vurdering af revisionen af personsager**

**21.** Revisionsdirektoratet kan konstatere, at resultatet af sagsgennemgangen viser et markant fald i antallet af både formelle fejl og fejl med eventuel udbetalings-/refusionsmæssig betydning.



### Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering

22. I henhold til revisionsbekendtgørelsens § 83, stk. 4, skal der redegøres for væsentlige fejl og mangler i de udtagne sager. Revisionsdirektoratet har udarbejdet følgende tabel over antal reviderede sager:

Kategorier	Sager udvalgt ved stikprøve	Sager uden fejl	Sager med fejl af formel karakter	Sager med fejl med eventuel udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Kr.
Børnetilskud	12	12	0	0	0
Forskudsvis udlagt børnebidrag	12	12	0	0	0
Særlig hjælp	11	9	1	1	1.053
<b>I alt</b>	35	33	1	1	1.053

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at der i 2006 blev gennemgået 28 sager, hvoraf der var fejl af formel karakter i 24 sager (86 %) og fejl med eventuel refusionsmæssig betydning i 4 sager (14 %). Andelen af fejl er således faldet markant i 2007.

### Kommentar

Revisionsdirektoratet finder det positivt, at der kan konstateres et markant fald i antallet af fejl.

### III. Særlige kontrolarbejder

23. Revisionsdirektoratet har for 2007 givet revisorerklæringer på følgende regnskaber, hvor der er givet tilskud fra puljer under Socialministeriet:

- Økonomisk støtte til videreførelse af projekter under Psykiatriaftalen 2003-2006.
- Støtte til initiativer for socialt udsatte grupper.
- Forøget kapacitet og kvalitet på kvindecentre.
- "Med familien i centrum".
- Udvikling af tilbud til unge hashmisbrugere.
- Forebyggelse af selvmord og selvmordsforsøg (INSLEV).
- Opfølgning af Hvidbogen om udsatte grønlandere i Danmark (UDGRØN).
- Økonomisk støtte til gennemførelse af hjemløseplanens initiativer med (amt) kommunal medfinansiering.
- Støtte til Bedre tværfaglig indsats – særligt over for børn af forældre med misbrug eller psykisk sygdom.
- Satspulje på sundhedsplejen og anden tværfaglig indsats (delpuljen "Sundhedshuse").
- Puljerne under det Europæiske år for lige muligheder for alle.
- Socialministeriet uden angivelse af pulje.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

4. juli 2008

Tommy Jacobsen

/Maibritt Søderberg

## Lovpligtige beretninger til regnskab 2007

### Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger - børnefamilieydelsesområdet

#### 7. Revisionsprotokollat vedr. regnskab 2007 på børnefamilieydelsesområdet

Socialudvalget skal tage Revisionsdirektoratets protokollat til efterretning. Det indeholder ingen revisionsbemærkninger og ingen anbefalinger.

#### INDSTILLING OG BESLUTNING

Socialforvaltningen indstiller,

1. at Socialudvalget tager Børnefamilieydelsesprotokollat til efterretning
2. at Socialudvalget sender denne indstilling og udvalgets beslutning som besvarelse af revisionsprotokollaterne til Revisionsdirektoratet

#### PROB LEMSTILLING OG LØSNING

Revisionsdirektoratet har afgivet revisionsprotokollat nr. 11/2007 om regnskab 2007 på børnefamilieydelsesområdet. Protokollatet indeholder hverken revisionsbemærkninger eller anbefalinger.

Socialudvalget skal tage Revisionsdirektoratets protokollat til efterretning.

#### ØKONOMI

Ingen økonomiske konsekvenser

#### VIDERE PROCES

Protokollatet og besvarelsen indgår i Revisionsdirektoratets beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab, som i udkast behandles af Socialudvalget i oktober 2008, og som indgår i Økonomiudvalgets revisionsbetænkning, som behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008. I februar 2009 behandler Socialudvalget en sag om midtvejsopfølgning på besluttede tiltag. Revisionen foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollaterne på det sociale område for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler disse i august 2009.

#### BILAG

1. Revisionsprotokollat nr. 11/2007 til Socialudvalget om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på børnefamilieydelsesområdet

Anette Laigaard

/Sven Bjerre

**BILAG**

Børnefamilieydelsesberetning, revisionsprotokollat nr. 11/2007

**Socialudvalgets beslutning i mødet 27. august 2008**

Kontorchef Katrine Bagge Thorball, Controller Poul Erik Jørgensen og Revisionsdirektør Jan Christensen overværede punktets behandling.

Punkterne 5-8 blev behandlet under ét.

Indstillingen blev tiltrådt

**Direktoratets beretning**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr.11/2007

Revisionsprotokollat

til

Socialudvalget

Vedrørende

Socialforvaltningen

**Revisionen af Københavns Kommunes regnskab  
for 2007 på børnefamilieydelsesområdet**

4. juli 2008

## Indholdsfortegnelse

	<b>Side</b>
<b><u>I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>2</b>
<b><u>II. Den udførte revision</u></b> .....	<b>3</b>
<b><u>A. Intern kontrol</u></b> .....	<b>3</b>
<u>Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller</u> .....	3
<u>IT-anvendelsen</u> .....	9
<u>Samlet vurdering af den interne kontrol</u> .....	8
<b><u>B. Revision af personsager</u></b> .....	<b>9</b>

## I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet

1. Protokollatet om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på børnefamilieydelsesområdet (børnechecken) redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af 3 følgende rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Socialudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Socialudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Socialforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i revisionsprotokollatet og Socialudvalgets beslutninger i anledning heraf samt i Revisionsudvalgets bemærkninger i Revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollatet om revisionen af børnefamilieydelse for 2008 til Socialudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

Revisionen af børnefamilieydelsesområdet har ikke givet anledning til revisionsbemærkninger eller anbefalinger.

## **II. Den udførte revision**

2. Revisionen af børnefamilieydelsesområdet, jf. Skatteministeriets bekendtgørelse nr. 1026 af 24. oktober 2005 om udbetaling af børnefamilieydelse til personer, der ikke er fuldt skattepligtige efter kildeskattelovens § 1, mv. og de kommunale revisorers revision af børnefamilieydelsen, har omfattet en gennemgang af forretningsgange og personsager på børnefamilieydelsesområdet.

I afsnit A omtales Revisionsdirektoratets vurdering af forvaltningens interne kontrol, og i afsnit B redegøres for revisionen af personsager.

Revisionen er udført i henhold til kommunens revisionsvedtægt og nævnte bekendtgørelse. Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionssskik.

### **A. Intern kontrol**

#### **Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller**

3. Revisionsdirektoratet har gennemgået de væsentligste elementer i Socialforvaltningens interne kontrol. Vurderingen heraf danner grundlaget for den efterfølgende revision af personsager, idet denne giver en indikation af risikoen for fejl.

Forvaltningens interne kontrol består af forvaltningens kontrolmiljø, forvaltningens risikovurderingsproces, kommunikation, etablerede kontroller samt overvågningen og opfølgningen heraf.

Revisionsdirektoratet foretager en samlet vurdering af den interne kontrol, og på baggrund heraf udvælges de væsentligste kontroller til gennemgang. Direktoratet har således gennemgået forvaltningens forretningsgange for og udførelsen af førkontrol, kompetenceskemaer, kontrol af stamblade (advis) samt ledelsestilsyn, idet disse elementer vurderes som de væsentligste områder i forvaltningens interne kontrol.



De centrale kontrolopgaver udføres af Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret, der hvert år gennemfører temaundersøgelser af områder, hvor det er vurderet, at der er risiko for fejl i sagsbehandling eller procedurer. Direktoratet har inddraget notater og anden rapportering fra disse kontorer i vurderingen af den interne kontrol.

Nedenfor redegøres for gennemgangen af de væsentligste kontroller.

### **Førkontrol**

4. Førkontrollen foretages ud fra Revisions- og kontrolliste SM 180 fra børneydelsessystemet. Kontrollisten omfatter udbetalinger til standsede sager. Det kontrolleres, om borgeren er berettiget til at modtage ydelsen, selv om sagen er standset. Kontrollisten skal påtegnes som dokumentation for, at kontrollen er udført.

Revisionsdirektoratet har på lokalcenter Valby undersøgt, om førkontrollen i perioden juli-november 2007 var udført som foreskrevet. Ved gennemgangen blev der ikke konstateret fejl eller mangler.

### **Kompetenceskemaer**

5. Revisionsdirektoratets gennemgang af kompetenceskemaer har været baseret på 12 personsager, hvor det blev kontrolleret, at der er ajourførte kompetenceskemaer for den enkelte medarbejder.

Ved gennemgangen blev der ikke konstateret fejl eller mangler.

### **Kontrol af stamblade - advis**

6. Revisionsdirektoratets gennemgang af kontrollen af stamblade har været baseret på 12 personsager, hvor det er kontrolleret, at der er noteret dato og initialer på seneste stamblad, som dokumentation for at nye oplysninger er vurderet, og at eventuelle afledte ekspeditioner er foretaget.

Revisionsdirektoratets gennemgang viste, at retningslinierne for opbevaring, kontrol og notering på stamblade ikke var blevet overholdt i alle sagerne.

Kontoret for Tværgående Økonomi og Regnskab har i skrivelse af 25. januar 2008 til alle socialcentre redegjort for behandlingen af stamblade fra Sags- og Advissystemet. Af skrivelsen fremgår det, at proceduren for behandling og kontrol af stamblade revurderes i forbindelse med overgangen til det nye sagssystem KMD-Sag, der indeholder elektroniske adviser. Overgangen til KMD-Sag sker senere end oprindeligt forventet, og der derfor vil gå nogen tid, inden de elektroniske adviser indføres. Centercheferne anmodes derfor om at indskærpe, at der skal foretages behandling af stambladene som beskrevet i retningslinierne for sagers førelse, indtil nye retningslinier indføres ved overgangen til KMD-Sag.

Socialcentret har oplyst, at retningslinierne for sagers førelse er blevet indskærpet over for medarbejderne.

### **Kvalitets- og Tilsynskontoret**

7. Kvalitets- og Tilsynskontoret har i 2007 påbegyndt/gennemført en række undersøgelser og projekter, herunder bl.a.:

- Gennemførelsen af et projekt om lange sagstider, hvor der er udtaget sager med særlig lang sagsbehandlingstid fra sagstidsmålingen 2006 med henblik på en nærmere undersøgelse. Projektet er endnu ikke afsluttet.
- Måling af fejlomfang i enkeltsager. Rapport om undersøgelsen er forelagt Socialudvalget den 25. juni 2008.
- Undervisning om sagers førelse og forvaltningsretlige emner og ajourføring af retningslinierne om sagers førelse.
- Stikprøveundersøgelse af børnesager på 4 centre – en statusopfølgning af en børneundersøgelse fra 2006.
- Arbejdet med SOFIA – Socialforvaltningens Interne Arbejdsregler – herunder opdatering og vedligeholdelse af dokumenter forventes klar med udgangen af 2008.

Endvidere yder Kvalitets- og Tilsynskontoret rådgivning og konsulentbistand vedrørende forvaltningslov, offentlighedslov samt retssikkerhedslov til både centrale kontorer og lokale centre. Rådgivningen er rettet mod enkeltsager og spørgsmål af principiel karakter.

### **Kontrol af ledelsestilsyn**

8. Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret har i januar og februar 2008 foretaget kontrol af de lokale ledelsestilsyn på de 16 lokale centre. Der er endvidere foretaget en sammenligning af resultaterne af kontrollen med resultaterne af kontrollen for perioden 2004-2007. I en rapport er der redegjort for resultatet af undersøgelsen.

Kontrollen har fokus på følgende:

- Har centret udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet.
- Vurdering af den samlede forretningsgang på områderne Regnskab, Løn samt Dokumentation og registrering.
- Er tilsynet foretaget i henhold til forretningsgangen og har det omfattet de 3 områder.
- Er der udarbejdet et notat om ledelsestilsynet.

Resultatet af kontrollen af ledelsestilsynene viste generelt, at kvaliteten af forretningsgangene for ledelsestilsyn er høj. På enkelte centre er der forbedringspotentiale for forretningsgangene på regnskabsområdet. Ligeledes viste kontrollen af det udførte ledelsestilsyn et tilfredsstillende resultat. Overordnet har alle centre udført ledelsestilsyn i 2007, hvilket er en forbedring sammenholdt med 2006.

6 centre har udført ledelsestilsyn i fuld overensstemmelse med egen forretningsgang, mens der for 10 centres vedkommende er tale om en delvis udførelse af det planlagte ledelsestilsyn. En delvis udførelse dækker primært over, at ledelsestilsynet er foretaget, men ikke med den i forretningsgangen anførte hyppighed.

For at fastholde fokus på ledelsestilsyn har Tværgående Økonomi og Regnskab samt Kvalitets- og Tilsynskontoret afholdt møder med socialcentre, handicapcentre og

rådgivningscentre i foråret 2008. På møderne blev drøftet aktuelle spørgsmål og problemstillinger vedrørende ledelsestilsynet.

I efteråret 2008 vil der ligeledes blive afholdt møder, hvor fokus vil være status på udførelsen af det planlagte ledelsestilsyn.

Gennemførelsen af ledelsestilsynet indgår fra 2008 i socialcentrenes resultatkontrakter.

Følgende tabel viser udviklingen i resultaterne af kontrollen med ledelsestilsynet de sidste 4 år.

	Forretningsgang	Gennemført ledelsestilsyn			Notat
		Regnskab	Løn	Dokumentation og registrering	
2004	54 %	83 %	54 %	50 %	38 %
2005	100 %	92 %	83 %	88 %	63 %
2006	100 %	63 %	56 %	50 %	63 %
2007	100 %	100 %	88 %	100 %	100 %

Tabellen er udarbejdet af Socialforvaltningen.

Ifølge tabellen var der i perioden 2004-2005 en markant stigning i antallet af centre, som havde udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsynet. Som det fremgår, har alle centre fortsat udarbejdet en forretningsgang for ledelsestilsyn.

Fra 2004 til 2005 var der en stigning i antallet af udført ledelsestilsyn på regnskabsområdet, lønområdet og dokumentations- og registreringsområdet. I 2006 var der en væsentlig nedgang i antallet af udførte ledelsestilsyn på alle tre områder. I 2007 er der igen en stigning på alle tre områder.

Antallet af udarbejdede notater steg fra 2004 til 2005 og var derefter konstant i 2006. I 2007 har alle centre udarbejdet et samlet notat vedrørende det udførte ledelsestilsyn.

9. Ud over forvaltningens gennemgang af det udførte ledelsestilsyn har Revisionsdirektoratet på socialcenter Valby også efterprøvet centrets udførelse af ledelsestilsynet. Revisionsdirektoratet kunne konstatere, at forretningsgangen for

ledelsestilsynet var udarbejdet, men at ledelsestilsynet ikke var gennemført på revisionstidspunktet. Tilsynet er efterfølgende udført i januar 2008 i henhold til retningslinierne, hvilket også stemmer overens med forvaltningens undersøgelse af pågældende center.

### **IT-anvendelsen**

**10.** I henhold til regnskabs- og revisionsbekendtgørelsens § 64, stk. 3, skal revisionen ved revisionsbesøg i årets løb bl.a. efterprøve om kommunens anvendelse af edb-systemer i tilknytning til sagsbehandling mv. er hensigtsmæssig og betryggende.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet – bl.a. gennem en test af kontroller samt ved personsagsgennemgangen – at der for anvendelsen af edb-systemer er etableret betryggende og dokumenterede interne kontroller.

Kommunen skal ifølge nævnte bekendtgørelse sikre, hvis der ved registrering af sager og beregning af ydelser eller tilskud anvendes et edb-system, eller hvis databehandlingen helt eller delvis foretages af andre end den dataansvarlige kommune, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at det pågældende system fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner.

I relation til udgiftsområdet i dette protokollat anvendes et edb-system, som driftsafvikles af KMD. Det er påset, at der foreligger revisorerklæring herfor.

Revisionsdirektoratet har ikke konstateret tilfælde, hvor anvendelsen af edb-systemet ikke er sket i overensstemmelse med revisions- og regnskabsbekendtgørelsen samt kommunens interne retningslinier for edb-anvendelsen.

### **Samlet vurdering af den interne kontrol**

**11.** Efter gennemgangen af forretningsgange og testen af forvaltningens udførelse af interne kontroller mv., er det Revisionsdirektoratets vurdering, at der på socialcenter Valby på børnefamilieydelsesområdet er tilrettelagt et hensigtsmæssigt kontrolmiljø.

Udbetaling af børnefamilieydelse vurderes desuden generelt at indebære lav risiko for fejl i sagsbehandlingen.

### **Kommentar**

Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at de etablerede forretningsgange og udførelsen af de interne kontroller i forbindelse med udbetaling af børnefamilieydelse generelt medvirker til at sikre mod fejl i sagerne.

### **B. Revision af personsager**

**12.** I 12 sager blev det påset, om ydelsesmodtageren opfyldte lovgivningens betingelser for modtagelse af ydelsen.

Sagerne blev bl.a. gennemgået for følgende:

- At modtageren var fuldt skattepligtig.
- At barnet havde bopæl hos ydelsesmodtageren.
- At barnet ikke var fyldt 18 år.
- At barnet ikke var gift.
- At ydelsen var udbetalt til den korrekte indehaver af forældremyndigheden.
- At der var ansøgningsskema i sager, hvor anden person end forældremyndighedshaver ønskede ydelsen udbetalt.
- At der var sket tilbagebetaling af uberettiget modtaget ydelse.
- At der var dokumentation i sager, hvor der blev foretaget modregning i ydelsen.

Ved Revisionsdirektoratets gennemgang blev ikke konstateret fejl eller mangler.

**Kommentar**

Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at administrationen af børnefamilieydelsesområdet er tilfredsstillende.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

4. juli 2008

Tommy Jacobsen

/Maibritt Søderberg

## **Teknik- og Miljøudvalget**



## **Årsrevisionsprotokol om regnskab 2007**

### **Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger**

**Udvalgets beslutningsprotokol forelå ikke ved afslutningen af redaktionen af beretningen.****17. Protokollat vedrørende revision af regnskab 2007 (2008-104391)****Protokollat vedrørende revision af regnskab 2007**

Teknik- og Miljøforvaltningen skal forelægge Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger for udvalget samt redegøre for påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

**INDSTILLING OG Beslutning**

Teknik- og Miljøforvaltningen indstiller,

1. at Teknik- og Miljøudvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning,
2. at Teknik- og Miljøudvalget godkender forvaltningens påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

**Problemstilling**

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af årsregnskab for 2007 afgivet ni bemærkninger og tre anbefalinger til forvaltningen. Revisionsbemærkninger kan "rangordnes" i forhold til hvor graverende Revisionsdirektoratet/Revisionsudvalget finder at forholdet er. I den rangordning, der bruges i Københavns Kommune, anvendes følgende 8 begreber: Påtale, særdeles kritisabelt, kritisabelt, alvorlig kritik, kritik, stærkt beklageligt, beklageligt og utilfredsstillende (hvor utilfredsstillende er mindst graverende). I protokollatet er de ni bemærkninger ledsaget af 1 gang kritisabelt, 1 gang alvorlig kritik, 1 gang stærkt beklageligt, 2 gange beklageligt, 3 gange utilfredsstillende og 1 gang stærkt påkrævet.

**Løsning**

En del af bemærkningerne til regnskab 2007 er en videreførelse af revisionens bemærkninger til regnskabet for 2006. Selvom forvaltningen har haft fokus på at få bragt de påpegede forhold på plads, er det ikke i alle tilfælde lykkedes inden regnskab 2007. Arbejdet med forbedring af økonomistyringen og regnskabsforvaltningen i forvaltningen er naturligvis fortsat i 2008.

I forlængelse af dannelsen af det fælles økonomisekretariat i 2007 blev forvaltningen opmærksom på, at det økonomiske styringsniveau på tværs i forvaltningen var meget svagt underbygget. Indsatsen i 2007 og 2008 har derfor været koncentreret om styrkelse af den grundlæggende styring i forvaltningen.

Der har været og er stadig fokus på at sikre retvisende regnskaber igennem afstemning af alle konti, hjemtagelse af refusioner og overholdelse af tidsfrister mv. Der er og arbejdes videre på at etablere standardiserede forretningsgange og arbejdsprocesser på en række områder, og den løbende økonomiske opfølgning er systematiseret og forbedret. Der er etableret en intern kontrolenhed og der er nedsat en særlig task force til oprydning og drift af regnskabsforvaltningen på byfornyelsesområdet.

Det er ikke lykkedes fuldt ud at realisere forvaltningens eget ønske om at opnå et styringsniveau på benchmarkniveau 3 og der er en begrundet formodning om, at dette ikke vil kunne være tilfældet inden udgangen af 2008. Forvaltningen har derfor på baggrund af regnskabet for 2007 i foråret 2008 indgået en aftale med et eksternt konsulentfirma om gennemførelsen af et servicetjek af økonomistyringen i forvaltningen. Samtidig er der foretaget en række ledelsesmæssige og

organisatoriske ændringer i forvaltningen, med henblik på at sikre det fornødne udvikling af økonomistyringen på tværs af hele forvaltningen.

Det gennemførte servicetjek har haft til formål dels at afdække hvad status for økonomistyringsniveauet ved halvårsregnskabet for 2008 konkret er, dels at angive anbefalinger til, hvordan forvaltningen inden for en rimelig tidshorizont kan sikre at den økonomiske styring er på et nødvendig og tilfredsstillende niveau.

Det gennemførte servicetjek er vedlagt som bilag 4 til indstillingen, og viser i hovedtræk, at det økonomiske styringsniveau fortsat ikke er på niveau 3, at forvaltningens igangsatte aktiviteter er de rigtige, men at de skal suppleres med en yderligere indsats for at sikre, at niveau 3 opnås inden for en rimelig tidshorizont.

Det er forvaltningens forventning, at de igangsatte aktiviteter vil betyde en væsentlig styrket økonomistyring allerede fra udgangen af 2008, om end det ikke vil være muligt fuldstændig at sikre et styringsniveau på niveau 3 før end medio 2009.

Revisionsprotokollatets indhold samt det gennemførte servicetjek foretaget af et eksternt konsulentfirma har bekræftet forvaltningens ledelse i at tilrettelæggelsen af økonomistyringen i forvaltningen er kritisk. Det er derfor ledelsens vurdering, at de foreslåede aktiviteter er nødvendige at gennemføre på kortest mulige tid for at sikre et nødvendigt og tilfredsstillende økonomistyringsniveau.

Nedenfor er revisionens bemærkninger til regnskab 2007 samt forvaltningens kommentarer hertil beskrevet. En uddybende besvarelse af de enkelte punkter findes i det vedlagte bilag 2.

#### **Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at de obligatoriske forretningsgangsbeskrivelser ikke forelå i 2007, som det blev lovet i besvarelsen til årsrevisionsprotokollatet for 2006. Revisionsdirektoratet anbefaler, at forvaltningen dels får udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativet, dels sikrer udarbejdelsen af øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Samtidig bør der ske en fastlæggelse af kontrolstrategien for overholdelsen af forretningsgangene. (Der henvises til side 10).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil færdiggøre udarbejdelsen af forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med kasse- og regnskabsregulativet inden 1. november 2008. Øvrige forretningsgangsbeskrivelser udarbejdes og tilpasses løbende, og kontrollen med overholdelsen af forretningsgange er som et led i forvaltningens kontrolstrategi forankret i den interne kontrolenhed.

2. Revisionen påskønner, at Teknik- og Miljøforvaltningen anvender benchmarkingværktøjet, men finder det fortsat *utilfredsstillende*, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har sikret, at alle forvaltningens enheder har opnået økonomistyringsniveau 3. Vi skal anbefale, at forvaltningen fremskynder afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau samt får udarbejdet en handlingsplan for, hvorledes målet nås ved udgangen af 2008. (Der henvises til side 12).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil fortsætte arbejdet med en række initiativer, der allerede er igangsat samt følge op på den handlingsplan for den generelle økonomistyring, som i øjeblikket er under udarbejdelse med hjælp fra eksterne konsulenter. Handlingsplanen er udarbejdet i august 2008.

3. Revisionsdirektoratet finder det *kritisabelt*, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har afstemt statuskontiene. (Der henvises til side 23).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil fortsætte den indsats, der allerede er igangsat for at få afstemt samtlige statuskonti inden udgangen af september 2008.

4. Revisionsdirektoratet finder anledning til at udtale *alvorlig kritik* af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign lever op til kommunens regnskabsregler. Det anbefales, at Teknik- og Miljøudvalget snarest muligt sikrer, at der bliver etableret tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabsfunktionen for Center for Bydesign. (Der henvises til side 29).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning og vil fortsætte arbejdet med dels at få indhentet de udestående opgaver og dels at få strømlinet processerne i såvel Center for Bydesign som Økonomisekretariatet inden udgangen af 2008.

5. Revisionsdirektoratet finder det *beklageligt*, at forvaltningen ikke har foretaget eftersyn af likvide midler. (Der henvises til side 32).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil sikre at de fornødne kasseeftersyn er gennemført inden udgangen af 2008.

6. Revisionsdirektoratet finder den formelle rapporteringsprocedure for Teknik- og Miljøforvaltningens selskabsdeltagelse *utilfredsstillende* og anbefaler at kommunens samlede rapporteringsprocedure kortlægges og gennemgås med henblik på at vurdere, hvorvidt der er behov for at tilpasse de gældende retningslinier til den i dag faktisk anvendte rapporteringsprocedure. (Der henvises til side 35).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil sikre at retningslinierne for rapporteringen er kendt og følges i de berørte centre inden aflevering af regnskabsprognosen i oktober.

7. Revisionsdirektoratet finder det *utilfredsstillende*, at Teknik- og Miljøforvaltningen i kun 3 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området. (Der henvises til side 41).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil i samarbejde med Koncernservice sikre, at der i fremtiden er tilgængelig dokumentation for de foretagne

brugeroprettelser og de tildelte autorisationer.

8. Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke levet op til Revisionsudvalgets henstilling. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har efterlevet Revisionsudvalgets henstilling om takster på byggesagsgebyrer. (Der henvises til side 44).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil supplere oplysningerne i takstbilaget med kalkulationer, der viser sammenhængen mellem udgifter og indtægter i forbindelse med byggesagsbehandling inden endelig udformning af budget 2009.

Regnskabsmaterialet til brug ved revisors erklæringsafgivelse er generelt forsinket fra Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen ofte må søge om fristforlængelse for aflevering til staten. Vi finder det derfor stærkt påkrævet, at Teknik- og Miljøforvaltningen får udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpligtige revisorerklæringer mv. (Der henvises til side 48).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil sikre at de fornødne forretningsgange er til stede og efterleves, således at regnskabsmaterialet bliver afleveret rettidigt. Forretningsgange og procedurer er på plads inden udgangen af 2008.

#### Anbefalinger

1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen indtænker mere end blot budgetopfølgning i kontrollen med de decentrale enheder, men også fx overholdelsen af lovgivningen, en hensigtsmæssig administration, overholdelsen af tidsfrister for revisorerklæringer mv. Til støtte herfor kan der hentes inspiration i Økonomiforvaltningens pjece om controlling. (Der henvises til side 14).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil indarbejde de fornødne kontroller i forvaltningens kontrolstrategi inden udgangen af 2008.

2. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der sker en kvalitetssikring af de til regnskabet tilknyttede oversigter. Der udbedes den fornødne dokumentation af saldoen på 51,1 mio. kr. vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne. Det kan i den forbindelse overvejes, om det er muligt at opgøre værdien af de øvrige 36 tinglyste tilskudsdeklarationer samt hvorvidt disse bør optræde i kommunens regnskab som eventualrettigheder. (Der henvises til side 20).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil øge fokus på regnskabsoversigterne i regnskab 2008. Center for Ressourcer har fremsendt dokumentation af saldoen vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne i august 2008.

3. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen snarest fremsender de endelige anlægsregnskaber og regnskabsforklaringer for de anførte anlægsbevillinger. (Der henvises til side 31).

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil sikre at de udestående anlægsregnskaber vil blive fremsendt til revisionen inden udgangen af 2008.

I vedlagte bilag 2 findes forvaltningens samlede handlingsplan vedrørende revisionen af regnskab 2007 samt en uddybet status på initiativer og handleplaner for økonomistyringen generelt samt på de forhold, der fik bemærkninger i revisionen af regnskabet for 2006.

#### **Økonomi**

Ingen.

#### **Videre proces**

Revisionsdirektoratet udarbejder – på baggrund af beslutningsprotokollen – en samlet revisionsberetning for Københavns Kommune. De relevante dele af denne vil blive behandlet på et møde i Teknik- og Miljøudvalget i oktober 2008.

#### **Bilag**

1. Årsrevisionsprotokollat til Teknik- og Miljøudvalget vedrørende Teknik- og Miljøforvaltningen – Revision af regnskab 2007 af 30. juni 2008.
2. Bemærkninger til Årsrevisionsprotokollatet for 2007 samt opfølgning på protokollatet for 2006 - status på økonomistyringen i Teknik- og Miljøforvaltningen.
3. Skematisk præsentation af bemærkninger til regnskab 2007 samt besvarelse, bemærkninger til regnskab 2006 samt besvarelse og status i hhv. februar og august 2008.
4. Præsentation af projekt "God økonomistyring"

Pernille Andersen

Martin Nordrup Andersen

#### **bilag**

[Bilag 1 Årsrevisionsprotokollat 2007](#)

[Bilag 2 Bemærkninger til årsrevisionsprotokollat 2007](#)

[Bilag 3 Skematisk oversigt over revisionsbemærkninger og svar 2007 og 2006, samt status](#)

[Bilag 4.a God økonomistyring](#)

[Bilag 4.b Afrapportering](#)

[Bilag 4.c Projektplan](#)

**Bilag til beslutningsprotokol**

**NOTAT****Bilag 2:****Bemærkninger til Årsrevisionsprotokollatet for 2007 samt opfølgning på protokollatet for 2006 - status på økonomistyringen i Teknik- og Miljøforvaltningen.**

Teknik- og Miljøforvaltningen har modtaget Årsrevisionsprotokollatet for regnskab 2007. I protokollatet er der oplyst en række bemærkninger og anbefalinger til regnskabsførelsen og økonomistyringen i forvaltningen. Nogle af de områder, der er bemærkninger til i 2007, var der også bemærkninger til i revisionsprotokollatet for 2006. Revisionens bemærkninger og anbefalinger fremgår af bilag 1.

I denne besvarelse af revisionens bemærkninger vil Teknik- og Miljøforvaltningen give en status på de tiltag, der igangsættes som opfølgning på revisionsprotokollatet i 2006 samt give en status på de øvrige tiltag og handleplaner, der allerede er igangsat i forvaltningen, og som i flere tilfælde imødegår revisionens bemærkninger. Herudover vil forvaltningen fremlægge handleplaner til det fremadrettede arbejde med økonomistyringen generelt samt hvilke tiltag, der derudover igangsættes for at imødegå revisionens bemærkninger og anbefalinger.

**Indhold**

Dette notat indeholder:

En redegørelse for processen fra regnskab 2006 frem til i dag på side 2-3

En redegørelse for, hvad der var af bemærkninger i revisionsprotokollatet for 2006 på side 3.

En redegørelse for de løfter, handleplaner mv., som forvaltningen gav i forbindelse med udvalgets behandling af protokollatet, den status forvaltningen gav udvalget i februar 2008 og status i august 2008 på side 3-5.

En redegørelse for bemærkningerne i særberetningen vedrørende Center for Bydesign på side 5.

En redegørelse for de løfter, handleplaner mv., som forvaltningen gav i forbindelse med udvalgets behandling af særberetningen, den status forvaltningen gav udvalget i februar 2008 og status i august 2008 på side 5-7.

En oversigt over bemærkningerne i årsrevisionsprotokollatet for regnskab 2007, side 7-9.

En sammenfatning af de samlede tiltag i forvaltningen for at forbedre økonomistyringen og den aktuelle status på side 9-10.

En introduktion til projektet "God økonomistyring" på side 11-12.

Uddybende besvarelse af de enkelte bemærkninger i årsrevisionsprotokollatet for 2007 på side 12-15.

**Økonomisekretariatet**

Kalvebod Brygge 45  
Postboks 442  
1505 Kbh. V

Telefon  
3366 5966

Direkte  
3366 1208

Telefax  
3366 7133

E-mail  
rikmey@tmf.kk.dk

www.tmf.kk.dk



Sammenfatning i tabel 1 på side 16-17.

Side 2 af 17

#### **Processen fra regnskab 2006 frem til i dag**

Revisionen afgav i september 2007 bemærkninger til regnskabet for 2006. Revisionens bemærkninger var relativt omfattende, og omhandlede i hovedtræk bemærkninger til forvaltningens indsats omkring at opnå en økonomistyring på niveau 3.

Idet bemærkningerne til regnskab 2006 blev afgivet relativt sent på året i 2007, har det ikke været muligt for forvaltningen at få berigtiget de registrerede forhold i forvaltningen inden udgangen af 2007, hvorfor en væsentlig del af bemærkningerne for 2006 igen er fremhævet i bemærkningerne til regnskabet for 2007.

Forvaltningen havde med etableringen af det nye TMF haft et bevidst ønske om at styrke den økonomiske styring i forvaltningen gennem samling af de decentrale økonomienheder i et forvaltningens fælles økonomisekretariat. Denne samling blev gennemført i april 2007. I forbindelse med dannelsen af det fælles økonomisekretariat blev forvaltningen opmærksom på, at det økonomiske styringsniveau i forvaltningen var ringere end først antaget forud for samlingen, og indsatsen i 2007 og 2008 har derfor været præget af en løbende styrkelse af det basale fundament for forvaltningens økonomiske styringsgrundlag, herunder dannelsen af konkrete task force med henblik på at sikre retvisende regnskaber igennem afstemning af alle konti, hjemtagelse af refusioner og overholdelse af tidsfrister m.v.

Det er ikke lykkedes fuldt ud, at realisere forvaltningens eget ønske om at opnå et styringsniveau på benchmarkniveau 3 inden udgangen af 2007, og forvaltningen har derfor på baggrund af regnskabet for 2007 i foråret 2008 indgået en aftale med en ekstern konsulent om gennemførelsen af et servicetjek af økonomistyringen i forvaltningen. Samtidig er der foretaget en række ledelsesmæssige og organisatoriske ændringer i forvaltningen, med henblik på at sikre det fornødne ledelsesmæssige fokus på økonomistyringen på tværs af hele forvaltningen. Det gennemførte servicetjek har haft til formål dels at afdække hvad status for økonomistyringsniveauet ved halvårsregnskabet for 2008 konkret er, dels at angive anbefalinger til, hvordan forvaltningen inden for en rimelig tidshorisont kan sikre at den økonomiske styring er på et nødvendig og tilfredsstillende styringsniveau.

Det gennemførte servicetjek er vedlagt som bilag til indstillingen, og viser i hovedtræk, at det økonomiske styringsniveau fortsat ikke er på niveau 3, at forvaltningens igangsatte aktiviteter er de rigtige, men at de skal suppleres med en yderligere indsats for at sikre at niveau 3 opnås inden for en rimelig tidshorisont.

Forvaltningen har på denne baggrund styrket indsatsen omkring etableringen af god økonomistyring i forvaltningen yderligere, og har igennem august arbejdet på at få etableret en projektorganisation om-

kring arbejdet, således at der både er fokus på den daglige drift og den driftsudvikling, som er nødvendig for at bringe økonomistyringen op på det ønskede niveau.

Side 3 af 17

Det er forvaltningens forventning, at de igangsatte aktiviteter vil betyde en væsentlig styrket økonomistyring allerede fra udgangen af 2008, om end det ikke vil være muligt fuldstændig at sikre et styringsniveau på niveau 3 før end medio 2009.

Nedenfor er revisionens bemærkninger til regnskab 2006 og 2007 samt forvaltningen kommentarer hertil beskrevet.

#### **Revisionens bemærkninger til regnskab 2006**

Revisionsdirektoratet havde en række bemærkninger til regnskabet for 2006. Nedenfor er der en kort præsentation af indholdet i bemærkningerne. Bemærkningerne vedrørende KTK er indeholdt i de generelle bemærkninger, idet KTK med etableringen af den nye driftsstrategi med virkning fra den 1. januar 2008 er nedlagt som selvstændig enhed i forvaltningen. Bemærkningerne drejede sig om:

##### *Økonomistyringsniveau 3:*

Revisionsdirektoratet havde bemærkning til, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke havde sikret, at alle forvaltningens enheder havde opnået økonomistyringsniveau 3.

##### *Forretningsgange:*

Revisionsdirektoratet anbefalede, at Det ny TMF fremskyndte udarbejdelsen af retningsforretningsgangsbeskrivelser gældende for hele den nye forvaltning.

##### *Afstemninger:*

To af revisionens bemærkninger drejede sig om manglende afstemninger i to af de daværende enheder; Plan & Arkitektur og Parkering København.

##### *Tilpasning af budgettet – tidlige overførsler:*

Revisionsdirektoratet henstillede, at Teknik- og Miljøudvalget fremover ansøger Borgerrepræsentationen om tillægsbevilling, når der ved oktoberprognosen forventes større bevillingsmæssige afvigelser i form af mindreforbrug (merindtægter/mindreudgifter).

#### **Handleplaner efter årsrevisionsprotokollatet for regnskab 2006**

I forbindelse med Teknik- og Miljøudvalgets behandling af sagen om revisionsprotokollatet for regnskab 2006 og særberetningen om Center for Bydesign, fremlagde forvaltningen en handlingsplan til forbedring af regnskabsførelsen og økonomistyringen i forvaltningen. Handlingsplanens hovedpunkter var:

*Udvikling af økonomistyringen i Teknik- og Miljøforvaltningen til benchmarkniveau 3*

Teknik- og Miljøforvaltningen har i sin status til Teknik- og Miljøudvalget i januar/februar 2008 lovet at arbejde målrettet med at afdække styringsniveauet i forvaltningen. Ambitionen med dette arbejde var at opnå økonomistyringsniveau 3 ved udgangen af 2008. Revisionens bemærkning er gentaget i protokollatet for regnskab 2007 og der gives en uddybende status på indsatsen på side 9-12.

Side 4 af 17

#### *Udarbejdelse af forretningsgange*

Der er den første februar 2008 sendt en samlet pakke med obligatoriske forretningsgange under den nye struktur til TMFs chefgruppe, og herefter sendtes forretningsgangene videre til Revisionsdirektoratet. På et møde med Revisionsdirektoratet, bad Revisionsdirektoratet om et særskilt møde omkring forretningsgangsbeskrivelserne med deltagelse af alle involverede. Dette møde har været flere gange været planlagt, men Revisionsdirektoratet har måttet udskyde mødet. Mødet er på nuværende tidspunkt planlagt til den 16. september. Teknik- og Miljøforvaltningen har et stort ønske om meget snart at få forretningsgangene på plads og arbejder videre med udvikling og tilpasning af forretningsgangene, men afventer Revisionsdirektoratets tilbagemelding.

I processen omkring udarbejdelse af forretningsgange er det aftalt at de fælles forretningsgange efter den endelige godkendelse præsenteres på KK-net samlet, og at Center for Ressourcer udarbejder og vedligeholder en samlet liste over forretningsgange. Der er tale om en pakke af forretningsgange, der efter den endelige godkendelse løbende vil blive holdt ajour, således at de bedst muligt afspejler og understøtter strukturen i Teknik- og Miljøforvaltningen. Forretningsgangene vil kunne ses på kk-net under Teknik- og Miljøforvaltningen, opgaveløsning, forretningsgange, retningslinier og vejledninger.

#### *Afstemning af statuskonti:*

Med samlingen af økonomifunktionen i Det Ny TMF blev der sat et stort arbejde i gang for at rydde op og afstemme de udestående konti. Selvom forvaltningen havde iværksat en fokuseret indsats i 2007, var arbejdet ikke færdiggjort ved regnskabsafslutningen. Revisionen har derfor igen ved revisionen af 2007 regnskabet bemærkninger til den manglende afstemning.

Afstemningen af statuskonti indgår i forvaltningens samlede plan for forbedring af økonomistyringen og regnskabsforvaltningen og det arbejde, der er igangsat på området indeholder to spor: Oprydning af bunker og etablering af ensartede procedurer for afstemninger.

I 2008 har økonomisekretariatet styrket arbejdet på at få ryddet op i bunkerne, blandt andet med hjælp fra eksterne konsulenter. Ved udgangen af juli 2007 var alle statuskonti på de væsentlige driftsområder specificeret. Der udstår specifikation af fejlkontoen og statuskonti vedrørende KTK samt udposterings af de opgjorte poster. Oprydningen ventes færdig den 30. september 2008.

Side 5 af 17

Afstemningen af KTK har været lavere prioriteret end de øvrige konti i 2008, idet lukningen af KTK pr. 1. januar 2008 betyder, at udsættelse af afstemningen ikke vil medføre yderligere behov for oprydning eller implikationer for driften. Afstemningen vedr. KTK forventes ligeledes afsluttet den 30. september 2008.

#### **Særberetningen vedrørende Center For Bydesign 2006**

##### *Administration af tilbagebetaling af kommunens lån til Landsbyggefonden*

Revisionsdirektoratet havde bemærkning om, at Center for Bydesigns administration af kommunens registreringer havde været mangelfuld, herunder særligt manglende registreringer af tilgodehavender på ca. 157,3 mio. kr. hos Landsbyggefonden samt mangelfuld koordinering til øvrige forvaltningers regnskabsregistreringer.

Revisionsdirektoratet fandt det stærkt beklageligt, at Center for Bydesign ikke havde udarbejdet retningslinier om kommunens administration af tilbagebetaling af grundkapitallåne, samt at de lovpligtige regnskabsmæssige tilsyn ikke er blevet gennemført siden medio 2005. Revisionsdirektoratet anbefalede regelmæssige møder med landsbyggefonden, med henblik på tilrettelæggelse af den bedst mulige administration af grundkapitalområdet, at der sikres de fornødne ressourcer og kompetencer til varetagelse af kommunes opgaver på dette økonomiske betydningsfulde område, samt at Center for Bydesign anmoder Landsbyggefonden om at fremsende en oversigt over Københavns Kommunes tilgodehavende, og at oversigten er forsynet med en erklæring fra Landsbyggefondens revisor.

##### *Byformylingsområdet*

Revisionsdirektoratet anbefalede, at der ved Center for Bydesigns godkendelse af et byggeregnskab vedlægges en kontodetaljeudskrift fra kommunens regnskabssystem, hvorpå der markeres, hvilke bogføringsbeløb der vedrører det afsluttede byggeregnskab, og at udskriften opbevares i sagsmappen.

#### **Handlingsplanen som følge af særberetningen vedrørende Center for Bydesign 2006**

##### *Administration af tilbagebetaling af kommunens lån til Landsbyggefonden*

I status på revisionsprotokollatet i januar/februar 2008 lovede forvaltningen, at de manglende registreringer i samarbejde med Landsbyggefonden ville blive bogført på plads i 2008-regnskabet. Det forventes på dette tidspunkt, at tilgodehavenderne ville være afstemt og bogført i CBD's regnskab i august 2008.

Det har endnu ikke været muligt at få en endelig afklaring med Landsbyggefonden om tilgodehavenderne, da Landsbyggefonden har oplyst, at der er kommet yderligere uklarhed over kommunernes tilgo-

dehavender som følge af strukturreformen. Det er dog stadig forvaltningens forventning, at de manglende registreringer er bogført på plads i regnskab 2008.

Side 6 af 17

Center for Bydesign har sammen med TMF-Økonomisekretariatet gjort et stort arbejde, med det formål at afdække historikken om de manglende registreringer af kommunens tilgodehavender i forbindelse med nedlæggelsen af Hovedstadsrådet, herunder via ØKF at sikre at tilgodehavender ikke er registreret andre steder i kommunens regnskab. CBD har afholdt møde med Socialforvaltningen (SOF) og i samarbejde afstemt TMF og SOF's mellemværender. SOF er blevet opmærksom på det nødvendige parallelle bogføringsspor.

Center for Bydesign lovede også i forlængelse af Teknik- og Miljøudvalgets behandling af revisionsprotokollatet, at udarbejde en forretningsgangsbeskrivelse for kommunens administration af tilbagebetaling af grundkapitallåne. Beskrivelsen skulle følge Revisionsdirektoratets anbefalinger om afholdelse af årlige møder med Landsbyggefonden med henblik på at tilrettelægge den bedst mulige administration af grundkapitalområdet. I status januar/februar 2008 rapporterede Center for Bydesign at denne forretningsgang var udarbejdet i 1. udkast og at den ville blive forelagt styregruppen i 1. kvartal 2008. Forretningsgangen er endnu ikke forelagt, men vil blive præsenteret på det førstkommande møde i styregruppen. Det skal tilføjes, at Center for Bydesign har fulgt Revisionsdirektoratets anbefaling og afholder regelmæssige møder med Landsbyggefonden for at drøfte objektive kriterier for tilbagebetaling af kommunens tilgodehavender vedrørende grundkapitallån.

Endvidere fremlagde Center for Bydesign en handlingsplan for genopretningen af de udestående regnskabstilsyn, med en forventning om, at de ville være gennemført i første halvår 2008.

Status pr. 1. august 2008 er, at Center for Bydesign har gennemgået regnskaber for 886 afdelinger ud af 897. De resterende 11 vil være gennemgået inden udgangen af august måned. Herudover er gennemgået organisationsregnskaber for 4 selskaber og yderligere 21 regnskaber gennemgås inden udgangen af august 2008, hvorefter samtlige regnskaber er gennemgået. Der er afgivet reaktion over for 2 store boligorganisationer såvel mundtligt som skriftligt og inden udgangen af september 2008 vil samtlige regnskaber fra før 2006 være gennemgået og reaktioner være afgivet. I september 2008 påbegyndes arbejdet med gennemgang af de nye regnskaber og Center for Bydesign vil således være ajour med regnskabstilsynet.

Endelig lovede Center for Bydesign at følge Revisionsdirektoratets anbefaling og rejse krav overfor Landsbyggefonden om at fremsende en oversigt over kommunens tilgodehavender, samt at rapportere til styregruppen om muligheden for at få opfyldt dette krav.

Der er ikke endnu taget initiativ til dette, men Center for Bydesign følger op på Revisionsdirektoratets anbefaling inden udgangen af august 2008.

Side 7 af 17

#### *Byfornyelsesområdet*

Center for Bydesign er enig i det ønskelige i at kunne foretage afstemning af alle byggeregnskaber for kommunale ejendomme ved brug af kommunens regnskabssystem. Dette kræver imidlertid ændringer i KØR-registreringerne. Disse spørgsmål har det ikke været muligt at få taget op i 2007 - primært på grund af de omfattende strukturændringer i Teknik- og Miljøforvaltningen med tilhørende personaleudskiftninger. Center for Bydesign forventer, at de nødvendige drøftelser kan gennemføres i 2008.

#### **Revisionsdirektoratets bemærkninger i Årsrevisionsprotokollatet for regnskab 2007**

Revisionsdirektoratet har i årsrevisionsprotokollatet for regnskab 2007 afgivet en række bemærkninger og anbefalinger. En del af disse bemærkninger vedrører emner, der også var bemærkninger til i protokollatet for regnskab 2006. I dette afsnit fremlægges bemærkninger og anbefalinger til regnskab 2007, og i det efterfølgende er der en samlet redegørelse for forvaltningens indsatser for en forbedret økonomistyring og regnskabsforvaltning, der adresserer de enkelte punkter. En uddybning af revisionens bemærkninger og anbefalinger findes i Årsrevisionsprotokollat for Teknik- og Miljøforvaltningen for regnskab 2007, der er vedlagt som bilag 1 til indstillingen.

#### *Forretningsgange*

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at de obligatoriske forretningsgangsbeskrivelser ikke forelå i 2007, som det blev lovet i besvarelsen til årsrevisionsprotokollatet for 2006. Revisionsdirektoratet anbefaler, at forvaltningen dels får udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativet dels sikrer udarbejdelsen af øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Samtidig bør der ske en fastlæggelse af kontrolstrategien for overholdelsen af forretningsgangene.

#### *Økonomistyringsniveau 3*

Revisionen påskønner, at Teknik- og Miljøforvaltningen anvender benchmarking-værktøjet, men finder det fortsat utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har sikret, at alle forvaltningens enheder har opnået økonomistyringsniveau 3. Vi skal anbefale, at forvaltningen fremskynder afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau samt får udarbejdet en handlingsplan for, hvorledes målet nås ved udgangen af 2008.

#### *Afstemning af statuskonti*

Revisionsdirektoratet finder det kritisabelt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har afstemt statuskontiene.

*Regnskabsforvaltningen for Center for Bydesign*

Side 8 af 17

Revisionsdirektoratet finder anledning til at udtale alvorlig kritik af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign lever op til kommunens regnskabs-regler.

Det anbefales, at Teknik- og Miljøudvalget snarest muligt sikrer, at der bliver etableret tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabsfunktionen for Center for Bydesign.

*Eftersyn af likvide midler*

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke har foretaget eftersyn af likvide midler.

*Selskabsdeltagelse*

Revisionsdirektoratet finder den formelle rapporteringsprocedure for Teknik- og Miljøforvaltningens selskabsdeltagelse utilfredsstillende og anbefaler at kommunens samlede rapporteringsprocedure kortlægges og gennemgås med henblik på at vurdere hvorvidt der er behov for at tilpasse de gældende retningslinier til den i dag faktisk anvendte rapporteringsprocedure.

*Administration af brugerrettigheder*

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen i kun 3 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data.

Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.

*Takster på byggesagsgebyrer*

Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke levet op til Revisionsudvalgets henstilling. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har efterlevet Revisionsudvalgets henstilling om takster på byggesagsgebyrer.

*Lovpligtige revisorerklæringer*

Regnskabsmaterialet til brug ved revisors erklæringsafgivelse er generelt forsinket fra Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen ofte må søge om fristforlængelse for aflevering til staten.

Vi finder det derfor stærkt påkrævet, at Teknik- og Miljøforvaltningen får udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpligtige revisorerklæringer mv.

*Kontrol*

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen indtænker mere end blot budgetopfølgning i kontrollen med de decentrale enheder, men også fx overholdelsen af lovgivningen, en hensigtsmæssig administration, overholdelsen af tidsfrister for revisorerklæringer

mv. Til støtte herfor kan der hentes inspiration i Økonomiforvaltningens pjece om controlling.

Side 9 af 17

#### *Regnskabsoversigter*

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der sker en kvalitetssikring af de til regnskabet tilknyttede oversigter. Der udbedes den fornødne dokumentation af saldoen på 51,1 mio. kr. vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne. Det kan i den forbindelse overvejes, om det er muligt at opgøre værdien af de øvrige 36 tinglyste tilskudsdeklarationer samt hvorvidt disse bør optræde i kommunens regnskab som eventualretigheder.

#### *Anlægsregnskaber*

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen snarest fremsender de endelige anlægsregnskaber og regnskabsforklaringer for de anførte anlægsbevillinger.

#### **Teknik- og Miljøforvaltningens samlede handleplan for forbedring af økonomistyringen**

I 1. halvår 2008 har Teknik- og Miljøforvaltningen arbejdet på at forbedre økonomistyringen. Arbejdet har været funderet i tre forskellige indsatser: Oprydning af bunker, etablering af faste procedurer på en række områder og afdækning af det aktuelle styringsniveau i forvaltningen.

Oprydningsaktiviteterne har primært drejet sig om at få afstemt statuskonti og om at komme i bund med både regnskabsmæssige og styringsmæssige opgaver vedrørende Center for Bydesign. Forvaltningen er kommet rigtig langt med afstemningsopgaven og det forventes, at afstemningen vil være færdiggjort ved udgangen af september. Oprydningen i regnskabsforvaltningen for Center for Bydesign er også kommet rigtig langt, men som følge af de særlige udfordringer på området, jf. besvarelsen af de enkelte bemærkninger nedenfor, har ophobningen af bunker været særlig stor på dette område. Det forventes dog, at oprydningen vil være færdig efter 1. kvartal 2009.

Etableringen af faste procedurer er gennemført på en række områder. Det drejer sig blandt andet om bevillingsstyring, anlægsstyring og månedlige budgetopfølgninger. Derudover er der etableret ensartede forretningsgange på en række tekniske områder og der arbejdes i forbindelse med oprydningsopgaverne på at etablere ensartede procedurer for blandt andet afstemninger, hjemtagelse af refusioner mv..

Teknik- og Miljøforvaltningen har benyttet eksterne konsulenter til afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau i forvaltningen og til at udarbejde en samlet plan for, hvordan forvaltningen får bragt økonomistyringen op på et tilfredsstillende niveau. Konsulenterne har udarbejdet en foreløbig handlingsplan, der indenfor en periode på 9-12 vil bringe forvaltningens økonomistyring op på niveau 3.

Afdækningen af økonomistyringsniveauet i forvaltningen har peget på en række udfordringer, der relaterer sig til såvel processerne i økono-



mistyningen, kompetencer og kulturelle forskelle i forvaltningen, organisationsstrukturer og IT understøttelsen af økonomistyningen. Samtidigt har den foreløbige rapportering peget på, at de allerede iværksatte initiativer i Økonomisekretariatet er både positive og nødvendige. Der har i 2008 blandt andet været arbejdet med følgende områder:

Side 10 af 17

#### *Skabe et retvisende regnskab*

Der har siden omstruktureringen til det ny TMF været et stærkt fokus på at få IT- strukturerne omkring forvaltningens økonomisystemer til at virke optimalt. Der er dog stadig en del udfordringer både af teknisk og af strukturel karakter, samt på ressourcer til både udvikling, drift og support.

Som tidligere nævnt arbejdes der intenst på opgaven med at få afstemte statuskonti, og der er nedsat en særlig task force til oprydning og forbedring af regnskabsforvaltningen på Byfornyelsesområdet.

Der er gjort et stort arbejde i 2007 og 2008 for at få udarbejdet de obligatoriske forretningsgange. Forretningsgangene er endnu ikke endeligt godkendte, men afventer Revisionsdirektoratets input og endelige godkendelse. Arbejdet med løbende opdateringer og tilpasninger fortsætter med henblik på endelig implementering af forretningsgangene i forvaltningen snarest muligt og inden udgangen af 2008.

#### *Gode budgetter*

Forvaltningen har igangsat et arbejde med henblik på at skabe en mere ensartet budgetmodel på tværs af forvaltningen, med fælles dybde og fælles dimensioner. På sigt skal dette arbejde videreudvikles til aktivitetsbudgettering og større gennemsigthed i et større igangværende projekt omkring åbne budgetter i forvaltningen.

Som led i arbejdet med at skabe en mere ensartet budgetmodel har forvaltningen i foråret gennemarbejdet og implementeret nye procedurer for den løbende bevillingsstyring og anlægsstyring med det formål at sikre god dokumentation og en naturlig sporbarhed i bevillingerne samt at forkorte sagsbehandlingstiden for eventuelle budgetkorrektio-ner med henblik på at styrke informationsniveauet omkring det bud- getmæssige grundlag sen den enkelte medarbejder anvender som ramme for sit arbejde.

#### *Standardiseret rapportering*

Økonomisekretariatet har udarbejdet en ny proces for den gode bud- getopfølgning. Processen indebærer en ændring fra kvartårige til må- nedlige budgetopfølgninger efter faste skabeloner for møder, dagsor- dener, controlling og fælles grundlag i form af økonomirapporter mv. Denne ændring giver forvaltningen mulighed for på et tidligere tids- punkt at være orienteret om, hvor eventuelle økonomiske risici opstår, og styrker dermed det ledelsesmæssige grundlag at træffe kompense- rende handlinger ud fra.

#### **Projekt ”God økonomistyring”**

Handlingsplanen bygger videre på de allerede igangsatte tiltag i forvaltningen, men sætter fokus på prioriteringen af tiltagene, afdækker ressourcebehovet og sikrer fremdriften i arbejdet. Handlingsplanen foreslår, at det videre arbejde fokuserer på følgende 5 spor:

- Oprydning
- Fælles styringsmodel for hele TMF
- Kompetenceudvikling og organisering
- IT understøttelse
- Projektledelse

Side 11 af 17

#### *Oprydning*

Oprydningssporet fortsætter det allerede igangsatte arbejde og viderefører etablering af robuste, standardiserede processer, blandt andet ved brug af Lean-virkemidler. Herudover peges der på, at der skal identificeres og fastsættes et niveau for det normale driftsleje.

#### *Fælles styringsmodel*

Frem mod en fælles styringsmodel arbejdes der på fælles kontoplanstruktur og fælles budgetstandard for dimensioner og dybde samt fælles periodiseringsstandard ved budgetlægningen. I styringsmodellen skal der indtænkes både finansielle data, aktiviteter og resultatmål. Hertil skal bygges en fælles standard for rapportering ved måneds- og kvartalsrapportering og en fælles standard for estimater og afvigelsesforklaringer. Controlling af f.eks. efterlevelsen af forretningsgange og fælles standarder for rapportering i forbindelse med selskabsdeltagelsen skal indarbejdes i opfølgingsprocedurene.

#### *Kompetenceudvikling og organisering*

Økonomi- og regnskabsforståelsen i hele forvaltningen skal udvikles. Nye strukturer og rapporteringsstandarder mv. skal introduceres bredt, og nye forretningsgange skal udrulles i forvaltningen.

Udvikling af den grundlæggende regnskabsforståelse i økonomisekretariatet, samt "cash management", øget forretningsforståelse og bedre kendskab til lovgivning.

Snitfladerne mellem centralt og decentralt niveau skal endeligt afklares og eksekveres.

Organiseringen omkring centrale opgaver som f.eks. lønbudgetter og IT organiseringen skal gentænkes.

#### *IT understøttelse*

Bedre organisering af systemressourcer og gentænkning af hele systemsupport set-uppet, samt snitflader generelt for optimal systemsupport af økonomistyringen.

*Projektledelse*

De forskellige indsætter styres gennem et samlet projekt, der håndterer prioriteringer mellem opgaverne og sikrer rum til drift og udvikling.

Side 12 af 17

**Uddybet besvarelse af de enkelte bemærkninger i revisionsprotokollatet**

Udover den generelle indsats på økonomistyringen vil Teknik- og Miljøforvaltningen tage skridt til at sikre at de enkelte bemærkninger og anbefalinger fra revisionen imødekommes. I dette afsnit redegøres for indsætterne på de enkelte områder.

*Forretningsgangsbeskrivelser*

Som beskrevet i afsnittet om handleplaner efter revisionsprotokollatet for 2006, er der 1. februar 2008 sendt en samlet pakke med obligatoriske forretningsgange under den nye struktur til TMFs chefgruppe, og herefter sendtes forretningsgangene videre til Revisionsdirektoratet. På et møde med Revisionsdirektoratet, bad Revisionsdirektoratet om et særskilt møde omkring forretningsgangsbeskrivelserne med deltagelse af alle involverede. Dette møde har været flere gange været planlagt, men Revisionsdirektoratet har måttet udskyde mødet. Mødet er på nuværende tidspunkt planlagt til den 16. september. Teknik- og Miljøforvaltningen har bedt Revisionsdirektoratet om tilbagemelding på, om den liste af obligatoriske forretningsgangsbeskrivelser der arbejdes ud fra er den rigtige, samt en tilbagemelding på den overordnede skabelon til forretningsgangsbeskrivelserne, men dette ønske er ikke imødekommet.

Forvaltningen har et stort ønske om meget snart at få forretningsgangene på plads og arbejder videre med udvikling og tilpasning af forretningsgangene, men behøver Revisionsdirektoratets tilbagemelding for at sikre en effektiv proces.

*Økonomistyringsniveau 3*

Se afsnit om den generelle handlingsplan på side 9-12.

*Afstemning af statuskonti*

Forvaltningen har gjort en stor indsats for at få afstemt samtlige konti. I forbindelse med afslutning af regnskab 2007 er der blevet arbejdet hårdt med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større end forventet, og selv om FØS er kommet rigtigt langt, forestår der stadig et stykke arbejde. Dette arbejde er i 2008 blevet styrket yderligere med brug af eksterne konsulenter, der bistår forvaltningen i specifikation af saldi på de udestående konti. Opgaven indgår i forvaltningens samlede strategi for forbedring af økonomistyringen, oprydning af bunker. Afstemningerne forventes afsluttet pr. 1. oktober 2008.

*Regnskabsforvaltningen for Center for Bydesign*

Økonomisekretariatet har på Byfornyelsesområdet haft den særlige udfordring, at samtlige økonomimedarbejdere fra det tidligere Plan &

Arkitektur umiddelbart før eller i forbindelse med overgangen til det ny TMF valgte at forlade forvaltningen. Dette medførte et tab af erfaringer og kompetencer på dette kompetencekrævende område, der ikke umiddelbart kunne erstattes. Økonomisekretariatet vurderer, at de påkrævede kompetencer nu igen er tilstede og arbejder på at udbrede viden om området. Forvaltningen har udarbejdet en handlingsplan for dels at få indhentet de udestående opgaver, dels at få strømlinet processerne i såvel Center for Bydesign som Økonomisekretariatet. Der er nedsat en task force i økonomisekretariatet, der arbejder med området og i denne gruppe indgår der eksternt bistand til løsning af opgaven.

Side 13 af 17

Derudover har forvaltningen som et led i undersøgelsen af forvaltningens økonomistyring antaget eksterne konsulenter til at analysere området. De foreløbige anbefalinger er at fortsætte den oprydning, der er igangsat på området samt etablering af procedurer for hjemtagelse af refusioner. Endvidere forventes det, at etableringen af en fælles styringsmodel for hele forvaltningen vil skabe mere gennemsigtighed i økonomistyringen for Center for Bydesign.

#### *Eftersyn af likvide midler*

Teknik- og Miljøforvaltningen har i 2008 iværksat en ny kontrolstrategi og som et led heri, er der etableret en intern kontrolenhed. Kontrolenheden har blandt andet til opgave at sikre, at de fornødne kasseeftersyn er gennemført inden udgangen af 2008.

#### *Selskabsdeltagelse*

Teknik- og Miljøforvaltningen vil sikre at retningslinjerne for rapporteringen er opdateret, kendt og følges i de berørte centre inden aflevering af regnskabsprognosen i oktober. Fremadrettet vil Center for Resourcer sikre udarbejdelsen af standardiserede formelle procedurer og forretningsgange for centrenes rapportering fra selskaber.

#### *Administration af brugerrettigheder*

Teknik- og Miljøforvaltningen vil i samarbejde med Koncernservice sikre, at der i fremtiden er tilgængelig dokumentation for de foretagne brugeroprettelser og de tildelte autorisationer.

I forbindelse med implementering af det nye sikkerhedsregulativ vil Koncernservice udarbejde procedure for adgangsstyring og brugeradgang ligesom TMF vil tilpasse vores autorisationsprocedure.

Teknik og Miljøforvaltningen vil, som beskrevet i sikkerhedsregulativet, foretage de nødvendige kontroller og vil dokumentere, at der er sørget for løbende gennemgange af, at tildelte brugerrettigheder er i overensstemmelse med brugernes arbejdsmæssige behov.

#### *Takster på byggesagsgebyrer*

Teknik- og Miljøforvaltningen vil inden endelig udformning af budget 2009 supplere oplysningerne i takstbilaget med kalkulationer, der viser sammenhængen mellem udgifter og indtægter i forbindelse med byggesagsbehandling. I retningslinjerne for indtægtsadministration

står der, at beregningen af byggesagsgebyrer alene er underlagt den generelle begrænsning, at der er tale om formålsbestemte, hvor indtægterne - set over en årrække - ikke må overstige udgifterne, og at udgifter, der direkte, indirekte eller komplementært vedrører området, kan indgå i beregningen.

Side 14 af 17

Teknik- og Miljøforvaltningen har allerede udarbejdet en kalkulation ud fra udgifter, der direkte er forbundet med byggesagsbehandling i forvaltningen og i Københavns Brandvæsen, og ud fra indirekte udgifter i Center for Byggeri, hvor arbejdet med byggesagsbehandling er koncentreret. Derimod har der endnu ikke været mulighed for at inddrage indirekte udgifter i forvaltningen og i kommunen som helhed. Selv om ikke alle udgifter således er inddraget, viser de foreløbige kalkulationer, at byggesagsbehandling i de seneste 8 år - fra 2000 til 2007 - er omkring 75 pct. brugerbetalt.

Ud over at inddrage kalkulationen i takstbilaget vil Teknik- og Miljøforvaltningen i efteråret 2008 igangsætte et projekt, der inden årets udgang skal tydeliggøre sammenhængen mellem aktivitetsniveau, ressourceforbrug og gebyrindtægter på byggesagsområdet. Projektet er igangsat på baggrund af Folketingets nylige vedtagelse af L122 (Lov om ændring af byggeloven), hvori der står, at kommunerne skal foretage en vurdering af, om gebyrerne indenfor de enkelte typer af byggesager, afspejler det ressourceforbrug, som kommunen har haft. I de generelle bemærkninger til lovforslaget står der, at der vil blive udarbejdet en bekendtgørelse, som angiver, hvordan bygningstyperne skal kategoriseres. Bekendtgørelsen, som ikke er færdig endnu, vil indgå i et tillæg til Bygningsreglementet BR08 og vil være bestemmende for, hvordan Teknik- og Miljøforvaltningen fremover vil registrere ressourceforbrug og gebyrindtægter i forbindelse med byggesagsbehandling.

#### *Lovpligtige revisorerklæringer*

Teknik- og Miljøforvaltningen vil sikre, at de fornødne forretningsgange er tilstede og efterleves, således at regnskabsmaterialet også fremadrettet bliver afleveret rettidigt. Forretningsgange og procedurer er på plads inden udgangen af 2008.

Forvaltningen erkender, at der tidligere har været problemer med at nå at få indhentet de lovpligtige revisorerklæringer rettidigt og efterfølgende nå afleveringsfristerne til staten. Afleveringsfrister i forlængelse af sommerferien og nødvendige hensyn til sommerferieplanlægningen i såvel forvaltningen som revisionen vil indgå i procedurebeskrivelserne på området.

Teknik- og Miljøforvaltningen har i juli 2008 rettidigt afleveret årsrevisionsopgørelse og byggeregnskaber til revisionen og efterfølgende i august rettidigt til staten.

#### *Kontrol*

Teknik- og Miljøforvaltningen bruger allerede på nuværende tidspunkt Økonomiforvaltningens controller pjece som inspiration i for-

bindelse med blandt andet de månedlige budgetopfølgninger. Et øget fokus på disse forhold vil dog kvalificere kontrollen, hvorfor forvaltningen vil indarbejde de fornødne kontroller om overholdelse af lovgivning, efterlevelse af forretningsgange mv. i forvaltningens kontrolstrategi inden udgangen af 2008.

Side 15 af 17

#### *Regnskabsoversigter*

Teknik- og Miljøforvaltningen vil i forbindelse med regnskabsaflægningen for 2008 have særlig fokus på kvalitetssikring af de obligatoriske oversigter.

Økonomisekretariatet har fremsendt dokumentation af saldoen vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne i august 2008.

#### *Anlægsregnskaber*

Teknik- og Miljøforvaltningen har gennemgået den liste over de manglende anlægsregnskaber, der indgår i revisionsprotokollatet. Følgende er ikke anlægsregnskaber:

#### **Miljøkontrollen**

Funktion 0.85.3 Recipientkvaliteter og spildevand  
Vedligehold af pumpestationer - overførsel fra KE ifm ovverrækkelse af ferskvandsaktiviteter.

Der er tale om en driftsbevilling på 6,9 mio kr. BR 603/04 (side 11), hvilken ikke skal regnskabsforklares.

**Fondsmoms Tilbageføring på anlægsramme kr. - 8.646.083** er slet ikke en anlægssag, men omhandler fondsmoms beregnet med for høj sats på en hel række anlægsprojekter, men efterfølgende tilbageført til anlægsrammen. Sagen har fejlagtigt været anført på TMFs obligatoriske anlægsoversigt 2007.

Sagen er ikke et anlægsprojekt og skal derfor ikke regnskabsforklares.

Herefter udestår anlægsregnskaber vedrørende:

#### **Miljøkontrollen**

Funktion 1.38.66.3 Øvrige ordninger og anlæg  
Genbrugsstation på Kulbanevej.

Regnskabsforklaring er under udarbejdelse. Revisionsdirektoratet kan forvente at modtage regnskabsforklaring ultimo 2008.

#### **Vej & Park**

A PRO:UDV Projektudvikling er en anlægsbevilling som vi modtager hvert år til forarbejder på nye projekter. Regnskabsforklaring er under udarbejdelse og vil blive fremsendt ultimo 2008.

Tabel 1  
Revisionsdirektoratets bemærkninger i Årsrevisionsprotokollatet for regnskab 2007, samt status på tiltag og fremadrettet arbejde i TMF

Side 16 af 17

Bemærkninger	Status	Fremadrettet
Forretningsgang	Februar 2008: Forretningsgange fremsendt til Revisionsdirektoratet.	Møde aftalt mellem Revisionsdirektoratet og forvaltningen pr. 16. sep. Forvaltningen vil herefter færdiggøre udarbejdelsen af forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med kasse- og regnskabsregulativet inden 1. november 2008.
Økonomistyringsniveau 3	Eksterne konsulenter har udarbejdet handlingsplan, som vil bringe forvaltningens økonomistyring op på niveau 3.	Tidshorisont 9-12 mdr. Arbejdet fokuserer på 5 spor: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Oprydning</li> <li>• Fælles styringsmodel (TMF)</li> <li>• Kompetenceudvikling og organisering</li> <li>• IT understøttelse</li> <li>• Projektledelse</li> </ul>
Afstemning af statuskonti	Opgavens omfang har været større end forventet, og der forestår stadig et stykke arbejde. Arbejdet er i 2008 blevet styrket yderligere med brug af eksterne konsulenter.	Opgaven forventes afsluttet ved udgangen af september 2008.
Regnskabsforvaltning (CBD)	Forvaltningen har udarbejdet en handlingsplan for dels at få indhentet de udestående opgaver, dels at få strømlinet processerne i såvel Center for Bydesign som Økonomisekretariatet.	Der er nedsat en task force i økonomisekretariatet, der arbejder med området og i denne gruppe indgår der ekstern bistand til løsning af opgaven. Derudover har forvaltningen som et led i undersøgelsen af forvaltningens økonomistyring antaget eksterne konsulenter til at analysere området.
Eftersyn af likvide midler	Ny kontrolstrategi iværksat, bl.a. etablering af en intern kontrolenhed.	Kontrolenheden vil sikre at de fornødne kasseeftersyn er gennemført inden udgangen af 2008.
Selskabsdeltagelse	Bemærkningen tages til efterretning	TMF vil sikre at retningslinierne for rapporteringen er opdateret, kendt og følges i de berørte centre inden aflevering af regnskabsprognosen i oktober.
Administration af brugerrettigheder	Bemærkningen tages til efterretning.	I forbindelse med implementering af det nye sikkerhedsregulativ vil Koncernservice udarbejde procedure for adgangsstyring og brugeradgang ligesom TMF vil tilpasse vores autorisationsprocedure. Teknik og Miljøforvaltningen vil, som beskrevet i sikkerhedsregulativet foretage de nødvendige kontroller og vil dokumentere.

		at der er sørget for løbende gennemgange af, at tildelte brugerrettigheder er i overensstemmelse med brugernes arbejdsmæssige behov.
Takster på byggesagsgebyrer	Bemærkningen tages til efterretning.	Inden endelig udformning af budget 2009 suppleres oplysningerne i takstbilaget med kalkulationer, der viser sammenhængen mellem udgifter og indtægter i forbindelse med byggesagsbehandling.
Lovpligtige revisorerklæringer	Årsrevisionsopgørelse og byggeregnskaber rettidigt afleveret til revisionen i juli 2008 og efterfølgende rettidigt afleveret til staten i august.	Forretningsgange og procedurer er på plads inden udgangen af 2008, således at regnskabsmaterialet fremadrettet bliver afleveret rettidigt.
Kontrol	TMF bruger Økonomiforvaltningens controller pjece i forbindelse med de månedlige budgetopfølgninger.	Forvaltningen vil dog sætte øget fokus på de ikke-finansielle perspektiver og indarbejde de formodne kontroller i forvaltningens kontrolstrategi inden udgangen af 2008.
Regnskabsoversigter	Økonomisekretariatet har i august fremsendt dokumentation af saldoen vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne.	I forbindelse med regnskabsafleggelsen for 2008 vil TMF have særlig fokus på kvalitets sikring af de obligatoriske oversigter.
Anlægsregnskaber		TMF vil sikre at de manglende anlægsregnskaber bliver fremsendt til revisionen inden 1. november 2008.

Side 17 af 17



## Bilag 3

Enhed	Revisionsprotokollatets tekst	Svar til RD august 2008
<p>Årsrevisionsprotokollat 2007</p> <p>Teknik- og Miljøforvaltningen</p>	<p><b>Revisionsbemærkning Beklageligt:</b> Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at de obligatoriske forretningsgangsbeskrivelser ikke forelå i 2007, som det blev lovet i besvarelsen til årsrevisionsprotokollatet for 2006.</p> <p><b>Anbefaling:</b> Revisionsdirektoratet anbefaler, at forvaltningen dels får udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativet dels sikrer udarbejdelsen af øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Samtidig bør der ske en fastlæggelse af kontrolstrategien for overholdelsen af forretningsgangene.</p>	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen har i februar 2008 fremsendt en pakke med forretningsgange til Revisionsdirektoratet, der efterfølgende er blevet drøftet på møde mellem Revisionsdirektoratet og forvaltningen. Revisionsdirektoratet har haft bemærkninger til de fremsendte forretningsgange og har ønsket at drøfte disse på et nyt møde med alle involverede i udarbejdelsen af forretningsgangene. Dette møde er aftalt til den 16. september 2008, hvorefter forvaltningen vil færdiggøre udarbejdelsen af forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med kasse- og regnskabsregulativet inden 1. november 2008. Øvrige forretningsgangsbeskrivelser udarbejdes og tilpasses løbende og kontrollen med overholdelsen af forretningsgange er som et led i forvaltningens kontrolstrategi forankret i den interne kontrolenhed.</p>
<p>Teknik- og Miljøforvaltningen</p>	<p><b>Revisionsbemærkning Utilfredsstillende:</b> Revisionen påskønner, at Teknik- og Miljøforvaltningen anvender benchmarking-værktøjet, men finder det fortsat utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har sikret, at alle forvaltningens enheder har opnået økonomistyringsniveau 3. Vi skal anbefale, at forvaltningen fremskynder afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau samt får udarbejdet en handlingsplan for, hvorledes målet nås ved udgangen af 2008.</p>	<p>Som bemærket i forbindelse med opfølgningen på revisionsbemærkningerne for 2006 i februar 2008 har TMF i forbindelse med opgaveomlægningen kunnet konstatere en række usikkerheder i forbindelse med daglig styring. Det har derfor ikke været muligt at opnå/fastholde niveau 3 i 2007. Økonomisekretariatet har udarbejdet en række handleplaner på kritiske områder i forhold til at opnå økonomistyringsniveau 3. Det drejer sig om udarbejdelse af obligatoriske forretningsgange, afstemning af statuskonti, oprydning og forbedring af processer på byfornyelsesområdet i såvel Økonomisekretariatet som Center for Bydesign, en ny procedure for månedlige opfølgninger og rapportering, samt en ny kontrolstrategi. Arbejdet med opfyldelse af handleplanerne er igang. Herudover er der i forvaltningen igangsat en undersøgelse med hjælp fra eksterne konsulenter, der skal afdække forvaltningens udfordringer på økonomistyringsområdet og komme med forslag til forbedringer heraf. Målet er fortsat at opnå økonomistyringsniveau 3, men tidshorisonten er justeret til medio 2009.</p>
<p>Økonomisekretariatet</p>	<p><b>Revisionsbemærkning Kritisabelt:</b> Revisionsdirektoratet finder det kritisabelt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har afstemt statuskontiene.</p>	<p>Forvaltningen har gjort en stor indsats for at få afstemt samtlige konti. I forbindelse med afslutning af regnskab 2007 er der blevet arbejdet hårdt med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større end forventet, og selv om FØS er kommet rigtigt langt, forestår der stadig et stykke arbejde. Dette arbejde er i 2008 blevet styrket yderligere med brug af eksterne konsulenter, der bistår forvaltningen i specifikation af saldt på de udestående konti. Opgaven forventes afsluttet ved udgangen af 2008.</p>

<p><b>Økonomisekretariatet</b></p>	<p><b>Revisionsbemærkning Alvorlig kritik:</b> Revisionsdirektoratet finder anledning til at udtale alvorlig kritik af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign lever op til kommunens regnskabs-regler. Det anbefales, at Teknik- og Miljøudvalget snarest muligt sikrer, at der bliver etableret tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabs-funktionen for Center for Bydesign.</p>	<p>Økonomisekretariatet har på Byformylingsområdet haft den særlige udfordring, at samtlige økonomimedarbejdere fra det tidligere Plan &amp; Arkitektur umiddelbart før eller i forbindelse med overgangen til det ny TMF valgte at forlade forvaltningen. Dette medførte et tab af erfaringer og kompetencer på dette kompetencekrævende område, der ikke umiddelbart kunne erstattes. Økonomisekretariatet vurderer, at de påkrævede kompetencer nu igen er tilstede og arbejder på at udbrede viden om området. Forvaltningen har udarbejdet en handlingsplan for dels at få indhentet de udestående opgaver, dels at få strømlinet processerne i såvel Center for Bydesign som Økonomisekretariatet. Der er nedsat en task force i økonomisekretariatet, der arbejder med området og i denne gruppe indgår der eksternt bistand til løsning af opgaven. Derudover har forvaltningen som et led i undersøgelsen af forvaltningens økonomistyring antaget eksterne konsulenter til at analysere området.</p>
<p><b>Teknik- og Miljøforvaltningen</b></p>	<p><b>Revisionsbemærkning Beklageligt:</b> Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke har foretaget eftersyn af likvide midler.</p>	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen har i 2008 iværksat en ny kontrolstrategi og som et led heri er der etableret en intern kontrolenhed. Kontrolenheden vil sikre at de fornødne kasseeftersyn er gennemført inden udgangen af 2008.</p>
<p><b>Teknik- og Miljøforvaltningen</b></p>	<p><b>Revisionsbemærkning Utilfredsstillende:</b> Revisionsdirektoratet finder den formelle rapporteringsprocedure for Teknik- og Miljøforvaltningens selskabsdeltagelse utilfredsstillende og anbefaler at kommunens samlede rapporteringsprocedure kortlægges og gennemgås med henblik på at vurdere hvorvidt der er behov for at tilpasse de gældende retningslinier til den i dag faktisk anvendte rapporteringsprocedure.</p>	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil sikre at retningslinjerne for rapporteringen er kendt og følges i de berørte centre inden aflevering af regnskabsprognosen i oktober.</p>
<p><b>Organisations- og Udviklingssekretariatet</b></p>	<p><b>Revisionsbemærkning Utilfredsstillende:</b> Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen i kun 3 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugerop-rettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til for-bedring af den fremtidige administration af området.</p>	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, og vil i samarbejde med Koncemservice sikre, at der i fremtiden er tilgængelig dokumentation for de foretagne brugeroprettelser og de tildelte autorisationer. I forbindelse med implementering af det nye sikkerhedsregulativ vil Koncemservice udarbejde procedure for adgangsstyring og brugeradgang ligesom TMF vil tilpasse vores autorisationsprocedure. Teknik og Miljøforvaltningen vil, som beskrevet i sikkerhedsregulativet foretage de nødvendige kontroller og vil dokumentere, at der er sørget for løbende gennemgange af, at tildelte brugerrettigheder er i overensstemmelse med bruger-nes arbejdsmæssige behov.</p>

Center for Byggeri	<p><b>Revisionsbemærkning Stærkt beklageligt:</b> Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke levet op til Revisionsudvalgets henstilling. Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har efterlevet Revisionsudvalgets henstilling om taksater på byggesagsgebyrer.</p>	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning og vil inden endelig udformning af budget 2009 supplere oplysningerne i taksatbilaget med kalkulationer, der viser sammenhængen mellem udgifter og indtægter i forbindelse med byggesagsbehandling. I retningslinjerne for indtægtsadministration står der, at beregningen af byggesagsgebyrer alene er underlagt den generelle begrænsning, at der er tale om formålsbestemte, hvor indtægtene - set over en årrække - ikke må overstige udgifter, og at udgifter, der direkte, indirekte eller komplementært vedrører området, kan indgå i beregningen.</p>
	Fortsat	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen har allerede udarbejdet en kalkulation ud fra udgifter, der direkte er forbundet med byggesagsbehandling i forvaltningen og i Københavns Brandvæsen, og ud fra indirekte udgifter i Center for Byggeri, hvor arbejdet med byggesagsbehandling er koncentreret. Derimod har der endnu ikke været mulighed for at inddrage indirekte udgifter i forvaltningen og i kommunen som helhed. Selv om ikke alle udgifter sælges er inddraget, viser de foreløbige kalkulationer, at byggesagsbehandling i de seneste 8 år - fra 2000 til 2007 - er omkring 75 pct. brugerbetalt.</p>
	Fortsat	<p>Ud over at inddrage kalkulationen i taksatbilaget vil Teknik- og Miljøforvaltningen i efteråret 2008 igangsætte et projekt, der inden årets udgang skal tydeliggøre sammenhængen mellem aktivitetsniveau, ressourceforbrug og gebyrindtægter på byggesagsområdet. Projektet er igangsat på baggrund af Folketingets nylige vedtagelse af L122 (Lov om ændring af byggebygebyrer, som kommunen har haft. I de generelle bemærkninger til lovforslaget står der, at der vil blive udarbejdet en bekendtgørelse, som angiver, hvordan bygningstyperne skal kategoriseres. Bekendtgørelsen, som ikke er færdig endnu, vil indgå i et tillæg til Bygningsreglementet BR08 og vil være bestemmende for, hvordan Teknik- og Miljøforvaltningen fremover vil registrere ressourceforbrug og gebyrindtægter i forbindelse med byggesagsbehandling.</p>
Teknik- og Miljøforvaltningen	<p><b>Revisionsbemærkning Stærkt påkrævet:</b> Regnskabsmaterialet til brug ved revisors erklæringsafgivelse er generelt forsinket fra Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen ofte må søge om fristforlængelse for aflevering til staten. Vi finder det derfor stærkt påkrævet, at Teknik- og Miljøforvaltningen får udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpåkrævede revisors erklæringer mv.</p>	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen har i juli 2008 rettidigt afleveret årsrevisionssopgørelse og byggeplansmateriale til revisionen og efterfølgende i august rettidigt til staten. Teknik- og Miljøforvaltningen vil sikre at de fornødne forretningsgange er tilstede og efterleveres, således at regnskabsmaterialet også fremadrettet bliver afleveret rettidigt. Forretningsgange og procedurer er på plads inden udgangen af 2008.</p>

Teknik- og Miljøforvaltningen	<p><b>Anbefaling:</b> Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen inddræber flere end blot budgetopfølgning i kontrollen med de centrale enheder, men også fx overholdelsen af lovgivningen, en hensigtsmæssig administration, overholdelsen af tidsfrister for revisorerklæringer mv. Til støtte herfor kan der hentes inspiration i Økonomiforvaltningens pjece om controlling.</p>	Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningerne til efterretning, og vil indarbejde de fornødne kontroller i forvaltningens kontrolstrategi inden udgangen af 2008.
Økonomisekretariatet	<p><b>Anbefaling:</b> Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der sker en kvalitetssikring af de til regnskabet tilknyttede oversigter. Der udledes den fornødne dokumentation af saldoen på 51,1 mio. kr. vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne. Det kan i den forbindelse overvejes, om det er muligt at opgøre værdien af de øvrige 36 tinglyste tilskudsdeklarationer samt hvorvidt disse bør optræde i kommunens regnskab som eventualrettigheder.</p>	Teknik- og Miljøforvaltningen vil i forbindelse med regnskabsaffæggelsen for 2008 have særlig fokus på kvalitetssikring af de obligatoriske oversigter. Herudover har økonomisekretariatet fremsendt dokumentation af saldoen vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne i august 2008.
Teknik- og Miljøforvaltningen	<p><b>Anbefaling:</b> Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen snarest fremsender de endelige anlægsregnskaber og regnskabsforklaringer for de anførte anlægsbevillinger.</p>	To af de anførte anlægsbevillinger er ikke anlægsbevillinger og der skal ikke aflægges anlægsregnskab herfor. Teknik- og Miljøforvaltningen vil sikre, at de øvrige to anlægsregnskaber vil blive fremsendt til revisionen inden udgangen af 2008.

Enhed	Revisionsprotokollatets tekst	Svar til RD august 2007	Status januar/februar 2008	Status august 2008	Bemærkning i protokollatet for 2007?
<p>Årsrevisionsprotokollat 2006</p> <p>Teknik- og Miljøforvaltningen</p>	<p>Revisionsbemærkning</p> <p>Utilfredsstillende:</p> <p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har sikret, at alle forvaltningens enheder har opnået økonomistyringsniveau 3.</p>	<p><i>TMF er enig i ambitionen om at samtlige enheder som minimum bør befinde sig på benchmarkniveau 3 - Aktivitetsstyring, Teknik- og Miljøforvaltningen har imidlertid ikke ansat det som muligt, at sikre dette i den omfattende omorganisering der har været under planlægning/gennemførelse siden august 2006. Omorganiseringen stiller krav om ændrede rutiner og dermed et midlertidigt tab af styring og overblik.</i></p> <p><i>Yderligere kan TMF konstatere, at enhedernes position i benchmarkingen flere steder har været meget spinkelt underbygget. Det er en del af ambitionen at forbedre dette, således at styringen fremadrettet er mere robust funderet. I den nuværende proces med opbygning af en ny organisation vurderer TMF det som realistisk at forvente at TMF igen opnår økonomistyringsniveau 3 ved en benchmark med udgangen af 2008.</i></p>	<p>Vi er enig i ambitionen og derfor bliver der i løbet af 2008 i gangsat et arbejde med at afdække økonomistyringsniveauet i samtlige enheder i TMF. Efterfølgende vil der blive igangsat et arbejde med det formål at styrke økonomistyringen. Med den ambition for øje, at enhedene i TMF ved udgangen af 2008 befinder sig på økonomistyringsniveau 3. Som tidligere bemærket har TMF i forbindelse med opgavesamlingen kunnet konstatere en række usikkerheder i forbindelse med daglig styring. Det har derfor været muligt at opnå/afholde niveau 3 i 2007. Første kvartal 2008 er Økonomisekretariatet (FØS) igang med at afdække mangler i forhold til at opnå niveau 3 i 2008, og udarbejde en handleplan svarende til dette. Målet er fortsat at opnå økonomistyringsniveau 3 ved udgangen af 2008.</p>	<p>Økonomisekretariatet har udarbejdet en række handleplaner på kritiske områder i forhold til at opnå økonomistyringsniveau 3. Det drejer sig om udarbejdelse af obligatoriske forretningsgange, afstemning af statuskonti, oprydning og forbedring af processer på byfornyelsesområdet i såvel Økonomisekretariatet som Center for Bydesign, en ny procedure for månedlige opfølgninger og rapportering, samt en ny kontrolstrategi. Arbejdet med opfyldelse af handleplanerne er igang. Herudover er der i forvaltningen igangsat en undersøgelse med hjælp fra eksterne konsulenter, der skal afdække forvaltningens udfordringer på økonomistyringsområdet og komme med forslag til forbedringer heraf. Målet er fortsat at opnå økonomistyringsniveau 3, men tidshorisonten er ændret til medio 2009.</p>	<p>Ja</p>

<p><b>Teknik- og Miljøforvaltningen</b></p>	<p><b>Anbefaling:</b> Revisionsdirektoratet skal anbefale, at Det ny TMF fremskynder udarbejdelsen af retvisende forretningsgangsbeskrivelser gældende for hele den nye forvaltning.</p>	<p><i>Teknik og Miljøforvaltningen er enig i Revisionens anbefaling. Arbejdet med forretningsgange svarende til den ændrede struktur er i gang og er en central del af at forme og fastholde arbejdsgangen i en ny struktur og dermed sikring af, de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget korrekt og hensigtsmæssigt.</i></p>	<p>Der er den første februar 2008 sendt en samlet pakke med obligatoriske forretningsgange under den nye struktur til chefgruppen, efter førstebehandling i TMFs chefgruppen sendes forretningsgangene videre til Revisionsdirektoratet. I processen omkring udarbejdelse af forretningsgange er det aftalt at de fælles forretningsgange præsenteres på KK-net samlet, og at organisations- og udviklingssekretariatet (FOU) udarbejder og vedligeholder en samlet liste over forretningsgange. Såfremt TMF's chefgruppe eller Revisionsdirektoratet har væsentlige bemærkninger til forretningsgangene vil de relevante blive fremlagt til løbende godkendelse. Der er således tale om en pakke af forretningsgange, der herfra løbende vil blive holdt ajour, således at de bedst muligt afspejler og understøtter strukturen i Teknik- og Miljøforvaltningen. Status kan ses på KK-net under Teknik- og Miljøforvaltningen, opgaveløsning, forretningsgange, retningslinier og vejledninger.</p>	<p>Forvaltningen vil færdiggøre udarbejdelsen af forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med kasse- og regnskabsregulativet inden 1. november 2008. Øvrige forretningsgangsbeskrivelser udarbejdes og tilpasses løbende og kontrollen med overholdelsen af forretningsgange er som et led i forvaltningens kontrolstrategi forankret i den interne kontrolenhed.</p>	<p>Ja</p>
---	--	---	--	--	-----------

<p><b>Plan &amp; Arkitektur (P&amp;A)</b></p>	<p><b>Revisionsbemærkning</b>  <b>Kritisk:</b>  Revisionsdirektoratet finder det kritisk, at Plan &amp; Arkitektur, herunder Kvarterløft, ikke har afstemt statuskontiene. Bemærkningen skal ses i sammenhæng med, at Plan &amp; Arkitektur til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 5. april 2006 om "Status til Revisionsdirektoratet" havde oplyst om mange tiltag, som skulle forbedre Plan &amp; Arkitekturs regnskabsforvaltning.  Revisionsdirektoratet har ikke kunnet følge op på og rapportere om resultatet af de iværksatte tiltag.</p>	<p><i>Plan &amp; Arkitektur har afstemt statuskontiene i forbindelse med regnskab 2006 i lighed med tidligere år. Plan og Arkitektur har dog ved en beklagelig misforståelse ikke fået fremsendt denne dokumentation til Revisionsdirektoratet, idet revisionen gennem flere år enten er foregået hos Plan &amp; Arkitektur eller i en tættere dialog mellem Revisionsdirektoratet og Plan og Arkitektur om den praktiske levering af regnskabsmateriale. Plan og Arkitektur har på baggrund af denne kritiske bemærkning taget kontakt til Revisionsdirektoratet og udleveret afstemningsmaterialet og vil selvfølgelig samarbejde med revisionen om at færdiggøre denne opgave vedrørende 2006-regnskabet.</i></p>	<p>Med etableringen af det nye TMF er der skabt øget fokus på afstemning af statuskonti ved at samle opgaven i FØS. I forbindelse med afslutning af regnskab 2007 er der blevet arbejdet med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større end forventet, da ikke alle enheder havde en tilfredsstillende opgaveløsning, og selv om FØS er kommet rigtig langt, forestår der stadig et stykke arbejde.</p>	<p>Med etableringen af det nye TMF er der skabt øget fokus på afstemning af statuskonti ved at samle opgaven i FØS. I forbindelse med afslutning af regnskab 2007 er der blevet arbejdet hårdt med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større en forventet, og selv om FØS er kommet rigtig langt, forestår der stadig et stykke arbejde. Dette arbejde er i 2008 blevet styrket yderligere med brug af eksterne konsulenter, der bistår forvaltningen i specifikation af saldi på de udestående konti.</p>	<p>Ja</p>
<p><b>Parkering København</b></p>	<p><b>Revisionsbemærkning</b>  <b>Kritisk:</b>  Parkering Københavns statuskonti, bortset fra bankkontiene, heller ikke har modtaget afstemnings/specifikationer.</p>	<p><i>Parkering København har ikke afstemt statuskonti i forbindelse med regnskab 2006, hvilket er meget beklageligt. Fremadrettet vil der i forbindelse med regnskabsafslutning i den nye organisation være øget fokus på afstemning af statuskonti. Et af formålene ved at gennemføre omorganiseringen af TMF er netop en større sikkerhed omkring procedurene ved regnskabsafslutning.</i></p>	<p>Med etableringen af det nye TMF er der skabt øget fokus på afstemning af statuskonti ved at samle opgaven i FØS. I forbindelse med afslutning af regnskab 2007 er der blevet arbejdet hårdt med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større en forventet, og selv om FØS er kommet rigtig langt, forestår der stadig et stykke arbejde.</p>	<p>Med etableringen af det nye TMF er der skabt øget fokus på afstemning af statuskonti ved at samle opgaven i FØS. I forbindelse med afslutning af regnskab 2007 er der blevet arbejdet hårdt med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større en forventet, og selv om FØS er kommet rigtig langt, forestår der stadig et stykke arbejde. Dette arbejde er i 2008 blevet styrket yderligere med brug af eksterne konsulenter, der bistår forvaltningen i specifikation af saldi på de udestående konti.</p>	<p>Ja</p>

<p>Teknik- og Miljøforvaltningen</p>	<p><b>Revisionsbemærkning</b>  <b>Henstillinger:</b>                  Revisionsdirektoratet henstiller, at Teknik- og Miljøudvalget fremover ansøger Borgerrepræsentationen om tillægsbevilling, når der ved oktoberprognosen forventes større bevillingsmæssige afvigelser i form af mindreforbrug (merindtægter/mindreudgifter).</p>	<p><i>Teknik- og Miljøforvaltningen er enig i henstillingen og vil efterleve den, således at der altid søges om de fornødne tillægsbevillinger når der ved oktobepragnosen, er budgetmæssige sikkerhed for betydelige afvigelser i forhold til budgettet.</i></p>	<p>Der har været særlig opmærksomhed omkring denne problemstilling ved oktoberprognosen i 2007. Samlet blev der bedt om tidlige overførsler for 380, 9 mio. kr.</p>	<p>Der vil fortsat være fokus på denne problemstilling i forbindelse med oktoberprognosen for 2008.</p>	<p>Nej</p>
<p>KTK</p>	<p><b>Revisionsbemærkning</b>  <b>Henstillinger:</b>                  Revisionsdirektoratet henstiller, at Teknik- og Miljøudvalget fremover ansøger Borgerrepræsentationen om tillægsbevilling, når der forventes større bevillingsmæssige afvigelser i form af mindreforbrug (merindtægter/mindreudgifter).</p>	<p><i>Se ovenfor</i></p>	<p>Der har været særlig opmærksomhed omkring denne problemstilling ved oktoberprognosen i 2007. Det giver dog ikke mening for KTK, som er blevet nedlagt med virkning fra den 1. januar 2008</p>		<p>Nej</p>



<p>KTK</p>	<p><b>Anbefaling:</b> Revisionsdirektoratet anbefaler, at KTK fremskynder udarbejdelsen af forretnings-gangsbeskrivelse for lønadministrationen. I denne forbindelse bør der bl.a. etableres den bebudede adskillelse mellem udførende og kontrollerende funktioner, herunder etableres særlige kontrolprocedurer for medarbejdere med adgang til at indtaste til lønsystemerne.</p>	<p><i>Der har i 2006 været et ressourcemæssigt underskud på lønadministrationen. Adskillelsen foretages ved, at der løbende gennemføres stikprøvevis ledelsesinsyn med lønadministrationen, ligesom der månedligt gennemføres en lønfstemning af udbetalte lønninger. Den månedlige lønliste gennemgås endvidere månedligt med ansvarlig personaleledelse i forbindelse med opfølgning på perioderegnskabet. Eventuelle forhold undersøges herefter nærmere og berigtiges. Pr. 1. januar 2008 samles lønadministrationen fra KTK med det fælles lønadministration for hele Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorved en strammere kontrol kan gennemføres. Udarbejdelsen af den fælles forretningsgang for lønadministrationen indgår som led heri.</i></p>	<p>Se svar ovenfor. En af de forretninger der er blevet udarbejdet er vedrørende lønnavisning og er forankret i HR-sekretariatet</p>	<p>Nej</p>
------------	--	--	--	------------

## Bilag 4a

### Baggrund

På baggrund af et kritisk revisionsprotokollat for 2007 samt en ambition om at nå et økonomistyringsbenchmark niveau 3 på tværs af TMF iværksatte direktionen i juli 2008 et servicecheck af økonomistyringen i centre og centrale funktioner. Dette arbejde blev udført af konsulenthuset Valcon A/S. Undersøgelsen skulle dække 3 forhold 1) afdækning af særlige problemfelter i økonomistyringen 2) handlingsplan til løsning af problemerne samt 3) governance- og projektledelse der skal sikre løsningen. Det blev aftalt, at Valcon skulle anlægge en normativ tilgang til service checket.

### Proces

Baggrunden for Valcon's konklusioner i.f.t. den konkrete situation i TMF hviler på omkring 10 gennemførte interviews af ca 1½ times varighed – dels med centrene decentralt og dels med de centrale funktioner. Konklusionerne omkring "God økonomistyring" tager udgangspunkt i Valcons erfaringer fra andre engagementer – væsentligst hos private virksomheder. Her er TMF blevet sammenlignet med en større, dansk produktionsvirksomhed sammensat af en række driftsenheder og med en række styringsmæssige udfordringer, som også findes i TMF. TMF har dertil flere i.f.t. det politiske system!

De forskellige interviews har afdækket mange inputs og stor interesse for den gode økonomistyring; at der allerede er igangsat en række gode initiativer i FØS som trækker i den rigtige retning samt commitment i centre og FØS til at nå et højere økonomistyringsniveau.

### Konklusioner

Den samlede konklusion omkring problemfelter i økonomistyringen på baggrund af revisionsprotokollat, Valcon's interviews i TMF organisationen og sammenligning med styringen i en virksomhed dækker:

- Økonomistyringen befinder sig på et lavt niveau (niveau 1). De basale processer (transaktionsbehandling, rapportering m.m.) skal virke, før visioner om styring på højere niveau kan realiseres
- Den nuværende styringsmodel (2-3 systemer, forskellige strukturer) forhindrer effektiv økonomistyring, indsigt og adfærdregulering, samt effektiv transaktionsbehandling. Modellen bør derfor redesignes
- Den driftsøkonomiske og regnskabsmæssige forståelse i kobling med forretningsforståelsen er ikke tilstede i tilstrækkelig grad centralt og decentralt. Der er kompetenceudviklingsopgaver både i centrene og i FØS
- Ressourcemæssigt bør man skelne mellem drift og udvikling og prioritere indsatsene imellem disse. Som følge heraf bør snitflade mellem forretning og FØS opdateres / retænkes *samt reelt eksekveres*.
- IT anvendelse, organisering og processer ikke optimal. Der bør vælges én platform der udrulles til alle centre i standardiseret og ensartet format
- Center for By Design er (/har traditionelt været) et problemområde. Centret sidder principielt med samme problemstillinger som alle andre (oprydning, bunker, styringsmodel,

kompetence osv), men er formentlig mere ekstrem f.s.a. kompleks lovgivning, der stiller særlige krav til faglige og forretningsmæssige færdigheder

- Der er gennem FØS iværksat en række initiativer, der trækker i den rigtige retning og som adresserer flere af problemstillingerne fra revisionsprotokollatet. Det er gode 'basic' tiltag, der er helt nødvendige, men som formentlig ikke vil ændre "benchmark niveau" – der skal endnu mere til

#### **Handlingsplan:**

Problemfelterne kan opsummeres i 4 dimensioner: processer, organisation/struktur, kompetencer/kultur samt IT, og der anbefales at iværksætte et projekt "God Økonomistyring" som skal adressere problemfelterne indenfor de 4 dimensioner – samt håndtere governance / projektledelsesformålet. Projektet vil blive inddelt i 5 overordnede spor:

1. Operation oprydning
  - Primært formål er at skaffe valid rapportering ved 1) kortlægning af transaktionsprocesser, reduktion af bunker i betalingerne 2) færdiggørelse og implementering af forretningsgange, 3) afstemningsprocedurer på balancen 4) sikring af sammenhæng mellem HR oplysninger, tidsregistreringer og økonomistyringen 5) sikring af refusionshjemtagelse
2. Ny styringsmodel i TMF
  - Primært formål er at etablere en fælles TMF styringsmodel, der sikrer økonomisk transparens og effektivitet i transaktionsbehandlingen ved 1) fælles økonomistrukturer 2) fælles rapporteringsstandard og procedurer 3) fælles platform for åbne budgetter 4) dimensioner skal understøttelse af ny drift strategi
3. Kompetence udvikling & organisering
  - Primært formål er at tilvejebringe de nødvendige økonomistyringskompetencer i FØS og centre for at eksekvere "god økonomistyring" ved 1) etablere et rammeværk for faglige og personlige kompetencer 2) scoring af medarbejderes nuværende og ønsket fremtidig status 3) gap analyse og handlingsplan 4) identifikation og udvikling af kompetence løft programmer 5) sikre eksekvering af samme
4. IT
  - Primært formål er at sikre IT understøttelsen af styringsmodellen, således at opgraderingen af Navision også omfatter den ny fælles styringsmodel
5. (Projekt)ledelse
  - Primært formål er at sikre gennemførelse af projekt og spor ved 1) klare projekt kommissorier 2) sikring af fremdrift 3) forandringsledelse og kommunikation 4) sikre grundlaget for beslutninger i styregruppen

Af bilaget side 16 – 20 fremgår hovedkonklusioner fra Revisionsprotokollatet samt hvorledes problemfelterne adresseres i 5 spors planen.

Projektet vil forløbe over 9 måneder gennem de 5 spor. Tyngden er på de 2 første samt projektledelsen indledningsvist idet Navision opgraderingen sætter nogle krav til afklaring tidsmæssigt. Kompetence / Organiseringdelen iværksættes med tyngde primo 2009. Af hensyn til

de daglige opgaver tilstræbes det at organisere projektet med Valcon som drivende og i nogle spor også udførende part. Af hensyn til kvalitetssikring af leverance samt involvering af medarbejdere i TMF involveres de i planlagte work shops. Ligeledes af hensyn til den daglige drift tilstræbes der 2 faste ugentlige projektdage, hvor der løses projektopgaver, mens de resterende dage skal anvendes på driftopgaver. Der involveres mange medarbejdere i TMF, således at byrden på de enkelte skuldre en mindre, hvorimod der vil være få gennemgående konsulenter fra Valcon for at sikre kontinuiteten.

**Bilag 4b**

## Københavns Kommune Teknik og Miljøforvaltningen

Foreløbig afrapportering, økonomireview



Torben Nørgaard, René Ravn Nielsen | 13. august 2008

### Indhold

- Hvad har vi gjort?
- Væsentligste observationer fra de gennemførte interviews
- Hovedkonklusioner og anbefalinger
- 5 spor der radikalt vil ændre og modernisere den økonomiske styring af TMF
  1. Oprydning - få det basale til at virke, herunder forretningsgange
  2. Styringsmodel fremadrettet
  3. Kompetence og organisering – styret udvikling
  4. IT / platformsudrulning
  5. (Projekt)ledelse
- Krydsreference til revisionsprotokollat



Torben Nørgaard, René Ravn Nielsen | 13. august 2008

2

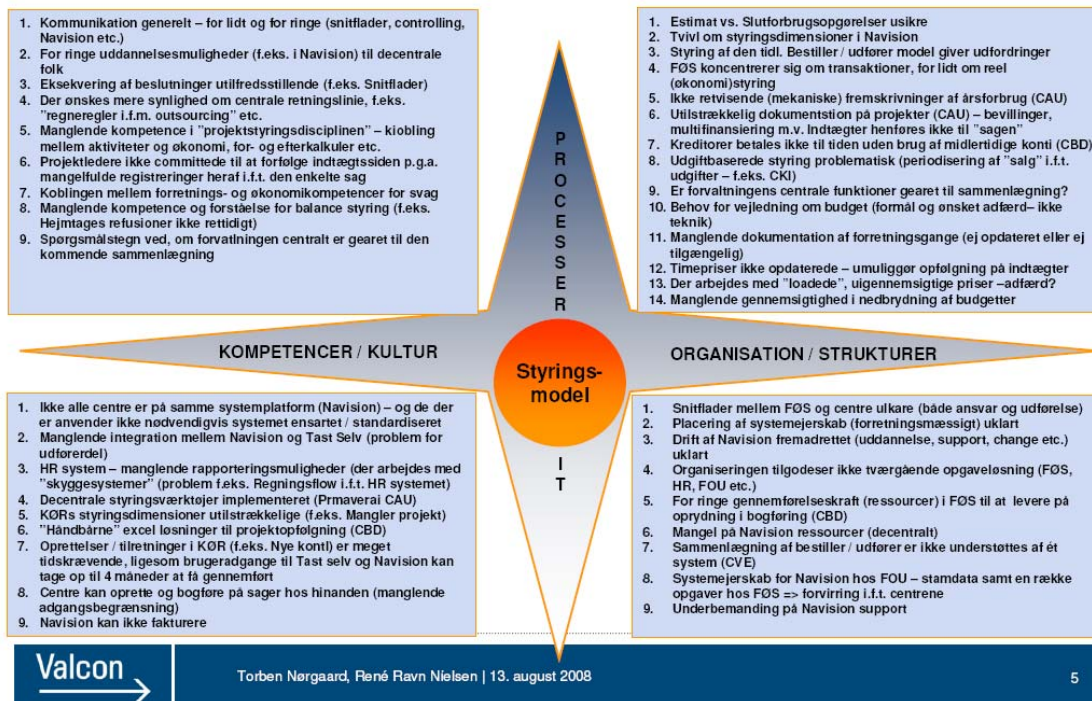
## Men allerførst....”a word of warning” ....

- Baggrunden for vore konklusioner i.f.t. den konkrete situation i TMF hviler alene på de gennemførte interviews – dels med centrene decentralt og dels med de centrale funktioner
- ”God økonomistyring” tager udgangspunkt i Valcons erfaringer fra andre engagementer – væsentligst hos private virksomheder => **Vi sammenligner TMF med en større, dansk produktionsvirksomhed sammensat af en række driftsenheder og mener TMF har præcis de samme styringsmæssige udfordringer.....samt en stribe flere i.f.t. det politiske system!**
- Vore anbefalinger om god økonomistyring sætter således ikke af på traditionel, kommunal økonomistyring, ej heller på forvaltningslovgivning (der naturligvis skal overholdes / tilgodeses – men det kan TMFs nuværende kompetencer bedst selv gøre!)

## Hvad har vi gjort....

- Interviews (ca. 1½ times varighed pr. stk.) med centerledelser:
  - CBD
  - CAU
  - CPN
  - CKI
  - CPK
  - CRE
  - CVE
  - FØS
  - Projektgruppen
- Vi har følt os meget vel modtaget
- Masser af input og interesse; der er efterspørgsel på den gode økonomistyring!
- De allerede centralt igangsatte initiativer (FØS) er yderst nødvendige og vi vurderer disse som meget positive
- Der skal holdes fast – fokus alene skaber ikke resultater - - - men til gengæld øgede forventninger! - vi skal drøfte ressourcer og kompetencer!

## Styringsmodellen udfordres i mange dimensioner...



## Hovedkonklusioner

- Økonomistyringen befinder sig på et lavt niveau (niveau 1). De basale processer (transaktionsbehandling, rapportering m.m.) skal virke, før visioner om styring på højere niveau kan realiseres
- Den nuværende styringsmodel (2-3 systemer, forskellige strukturer) forhindrer effektiv økonomistyring, indsigt og adfærsregulering, samt effektiv transaktionsbehandling. Modellen bør derfor redesignes
- Den driftsøkonomiske og regnskabsmæssige forståelse i kobling med forretningsforståelsen er ikke tilstede i tilstrækkelig grad centralt og decentralt. Der er kompetenceudviklingsopgaver både i centrene og i FØS
- Ressourcemæssigt bør man skelne mellem drift og udvikling og prioritere indsatserne imellem disse. Som følge heraf bør snitflade mellem forretning og FØS opdateres / retænkes *samt reelt eksekveres*.
- IT anvendelse, organisering og processer ikke optimal. Der bør vælges én platform der udrulles til alle centre i standardiseret og ensartet format
- Center for By Design er (/har traditionelt været) et problemområde. Centret sidder principielt med samme problemstillinger som alle andre (oprydning, bunker, styringsmodel, kompetence osv), men er formentlig mere ekstrem f.s.a. kompleks lovgivning, der stiller særlige krav til faglige og forretningsmæssige færdigheder
- Der er gennem FØS iværksat en række initiativer, der trækker i den rigtige retning og som adresserer flere af problemstillingerne fra revisionsprotokollatet. Det er gode 'basic' tiltag, der er helt nødvendige, men som formentlig ikke vil ændre "benchmark niveau" – der skal endnu mere til

## Center for By design - problemområder

- Personer med kompetence / forretningsforståelse i.f.t. regnskabs / økonomi funktion har tilsyneladende forladt TMF i forbindelse med sammenlægningen ("Brain drain"). Måske fortsat et ressourcspørgsmål
- Ressource / kompetence til hjemtagelse af refusioner har ikke været til stede. Konsulenter indhyret til sikring af hjemtagelse ("ej heller bogført som tilgodehavender"). Forankring af viden herom samt sikring af fremadrettede velfungerende processer for området er et problem
- Kompetencer – kompleks lovgivning (som ændres over tid) skal afspejles i regnskabsførelsen ("realiseret, ej bogført salg"). Der er både forpligtelser og aktiver, der ikke er bogført (korrekt)
- Kompetencerne i forretningen (CBD) til håndtering af den komplekse regnskabsførelse er ikke tilstede. Det er ikke kun FØS der skal mestre dette, så der er ligeledes en uddannelses/trænings/kompetence udviklingsopgave i.f.t. forretningen
- Store afvigelser i mellem budget og aktuel. Den løbende rapportering har ikke været tilfredsstillende, ligeledes kan der være problemer i personalelister / lønomkostninger samt backlog i transaktionsbehandlingen
- Styringsdimensionerne er ikke velbeskrevne i CBD (art, steder, sager, status konti, andre?) og den løbende rapportering ikke tilstede, hverken tal, analyse, rapportering, fortolkning eller formidling.

## Igangsatte initiativer i FØS

- Skabe et retvisende regnskab
  - IT, governance af Navision, center for ressourcer, center for kunder, koncernservice
  - Afstemte status konti
  - Forretningsgangbeskrivelser – generelle
- Gode budgetter
  - Fælles dybde, fælles dimensioner, nedbryde budgetter på centerniveau og IM kontoniveau
  - Åbne budgetter
  - Bestillings- og anlægsstyring
- Standardiseret rapportering
  - "God opfølgning" – proces
  - Fokus på årsforbrug (kun finansielle data – ikke aktiviteter). Periodisering udestår
  - Standard rapportering under udvikling, men endnu ikke idriftsat
- Kompetenceudvikling via MUS (endnu ikke igangsat)
- Omgivelser / forventningsafstemning til FØS (snitflader, kommunikation og ydelser)



## 5 ”spor” der radikalt vil forbedre og modernisere den økonomiske styring af TMF

1. Operation oprydning
  2. Ny styringsmodel i TMF
  3. Kompetence udvikling & organisering
  4. IT
  5. (Projekt)ledelse
- De nuværende iværksatte forbedringsinitiativer forventes konsolideret ind i ovennævnte spor så programmet kan styres og eksekveres samlet

### 1. Operation oprydning

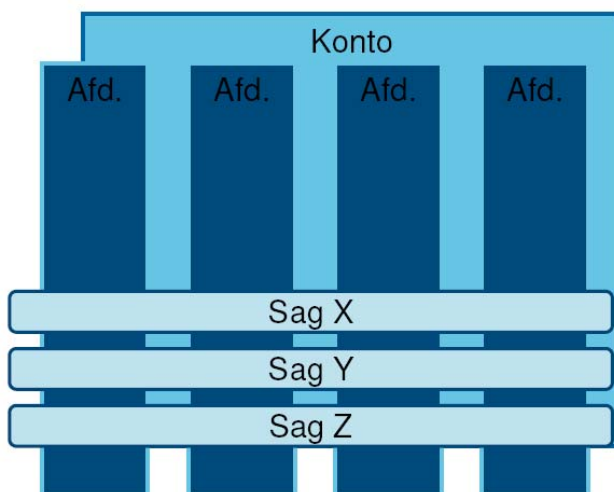
- etablering af valid rapportering pr. 30.09 samt årsforbrugsestimat pr. oktober

- ”Reduktion af bunker” - fjern årsager til transaktions backlog (lean virkemidler til etablering af robuste, standardiserede processer samt identifikation af ”normalt driftsleje”)
- ”Tast selv” systemet skal kunne overføre timeforbrug til centralsystemerne, således at sagerne i udfører systemet kan opgøres
- Statuskonti skal endeligt afstemmes (for 2007 samt 2008, herunder klarlægge procedurer, niveau og tidspunkt for afstemning)
- Refusioner i CBD skal hjemtages og processer for fremadrettet styring heraf etableres
- Beskrivelser af forretningsgange skal færdiggøres, kasse- & regnskabsregulativ
- Personale data (lister) valideres per center, opgørelse af korrekt omkostningsforbrug på gager / lønninger samt etablering af korrekt tilknytning af medarbejdere i systemet
- Min. krav til selskabsrapportering implementeres ved tilknyttede selskaber
- Opdatering / udarbejdelse af strukturerede forretningsgangsbeskrivelser, inkl. dokumentation af interne kontroller

## 2. Etablering af fælles TMF styringsmodel

- Fælles TMF artskontoplan etableres på tværs af centre
- Fælles TMF afdelingshierarki / struktur, do.
- Fælles TMF struktur for sager etableres / sammenhæng til styringsdimensioner i ny driftsstrategi (f.eks. Bydele)
- Status konti / center ansvar defineres
- Etablering af link til IM rapportering via dimensioner
- Fælles rapporteringsstandard for måneds,- & kvartalsrapporting i TMF og centre (inkl. Relevante status konti)
- Standard for afvigelsesforklaring og estimater
- Controlling af 'compliance' i.f.t. forretningsgange
- Fælles budgetstandard (dybde, dimensioner)
  - Månedsvist budgettering på ressourcer (art, sted)
  - Årlig på sag
- Selskaber inkluderes i rapportering (opfyldelse af udvidet rapporteringsstandard)
  - Standard for ind- og afrapportering samt controlling heraf
- Sammenhænge til Åbne budgetter etableres
- Sammenhænge til Output / effektmål etableres

## 2. Principskitse styringsmodel – fælles TMF struktur



- Fælles TMF struktur på afdeling, konti og sager

- "Et sæt tal" kultur
- Ressource styringsmindset
- Effektivitet i processer og transaktionsbehandling
- Sammenlægning af "bestiller" og "udfører" database
- Fælles budgetdybde
- Månedsopfølgning på baggrund af faktisk forbrugt mod budget – ikke estimeret årsforbrug

- Afd. = afspejler ledelsesstruktur i 2 til 3 niveauer. Folk ansvarliggøres (decentralisering) på deres ressourceforbrug
- Konto = typen af omkostning, f.eks. Gage, rejser, brændstof osv
- Sag = formålsstruktur – det man forbruger ressourcen på. Skal hænge sammen med ny driftsstrategi m.m., afspejle f.eks. Aktiviteter / bydele

### 3. Kompetence udvikling og organisering

- Opgradering af grundlæggende økonomi / regnskabsforståelse i hele TMF organisationen, herunder status konti
- Introduktion til nye strukturer, rapporteringstandarder, afvigelsesforklaringer
- Udrulning af forretningsgange
  
- Grundlæggende regnskabsforståelse i FØS (udgift / omkostning, balance, hensættelse, dokumentation, juraen & regnskab
- "Cash management" - pengestrømme
- Forretningsforståelse (kundeansvarlig)
- Lovgivningsforståelse (do.)
  
- Snitflader afklares og eksekveres
  - - finansiell controlling, service politisk system (centralt)
  - - Business controlling, decentralt
  
- Organisering om opgaver (HR, etc)

### 4. IT

- Organisering af systemressourcer, gentænkning af hele system support setuppet samt snitflader generelt for optimal systemsupport af økonomistyringen
- Teknisk implementering af én standardiseret platform (enten Navision eller KØR)
- Change management procedurer samt prioritering af IT ønsker
- Optimering af transaktionsbehandlingsproces (på standard platform og økonomistrukturer)
- Udrulning af standardiserede transaktionsbehandlingsprocesser (flows) til alle centre
- Etablering af rutiner for system administration for hurtigere behandling af adgange etc.
- Anvendelse af TARGIT til standard / ad hoc rapportering

## 5. (Projekt)ledelse

- Etablering af driftskalender mht skabe overblik over opgaver og tilgængelig ressource samt basis for prioritering
- Angive hastighed og indsats for udviklingsopgaver (prioritere mellem drift og udvikling)
- Etablering af projekt / initiativ kommissorium, projektplan, tidsaktivitetsplan, projektorganisering, teams
- Kommunikationsplan (fra FØS til centre omkring indsatser, timing)
- Projektledelse / Governance struktur

## Revisionsprotokollat 2007 – de væsentligste temaer

#	Beskrivelse	Handlingsplan
1	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Forretningsgangsbeskrivelser er under udarbejdelse men ikke på plads               <ul style="list-style-type: none"> <li>• Mangler overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativet</li> <li>• Udarbejdelsen af øvrige forretningsgangsbeskrivelser, f.eks. Sikring &amp; forsikring</li> <li>• Fastlæggelse af kontrolstrategien for overholdelsen af forretningsgangene</li> <li>• Forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpligtige revisorerklæringer</li> </ul> </li> </ul>	Oprydning
2	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Økonomistyringsbenchmark værktøj er i anvendelse i TMF, men det er ikke sikret at enhederne har nået niveau 3               <ul style="list-style-type: none"> <li>• Afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau anbefales fremskyndet</li> <li>• Udarbejdelse af en handlingsplan for, hvorledes målet nås ved udgangen af 2008.</li> <li>• Mere end blot budgetopfølgning i kontrollen med de decentrale enheder, men også fx overholdelsen af lovgivningen, en hensigtsmæssig administration, overholdelsen af tidsfrister for revisorerklæringer mv anbefales indarbejdet</li> <li>• Økonomisk decentralisering til enheder, men der skal være en central controlling som skal virke i praksis</li> </ul> </li> </ul>	Ny styringsmodel

## Revisionsprotokollat 2007 – de væsentligste temaer

#	Beskrivelse	Handlingsplan
3	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Status konti ikke afstemt               <ul style="list-style-type: none"> <li>• 235 statuskonti ud af 666 ikke afstemt</li> <li>• Forvaltningen ikke har foretaget eftersyn af likvide midler</li> <li>• Dokumentation af tilskudsdeklarationsmiddel saldo på 51,1 mio. kr. ikke tilfredsstillende</li> <li>• FØS har taget opgaven med afstemning bagudrettet sammen med KPMG</li> <li>• Overvej om det er muligt at opgøre værdien af de øvrige 36 tinglyste tilskudsdeklarationer (eventualrettigheder)</li> </ul> </li> </ul>	Oprydning

## Revisionsprotokollat 2007 – de væsentligste temaer

#	Beskrivelse	Handlingsplan
4	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Alvorlig kritik af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign lever op til kommunens regnskabsregler.               <ul style="list-style-type: none"> <li>• Sikring af tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabsfunktionen for Center for Bydesign</li> <li>• Store afvigelser mellem budget og aktuel</li> <li>• Manglende hjemtagelse af refusion ca 80 mio; ej heller bogført som tilgodehavender</li> <li>• Realiseres, ej bogført, salg af rådeover ejendomme ca 90 mio</li> <li>• Skyldes begge mangler i den grundlæggende regnskabsfunktioner</li> </ul> </li> </ul>	Oprydning + ny styringsmodel

## Revisionsprotokollat 2007 – de væsentligste temaer

#	Beskrivelse	Handlingsplan
5	<ul style="list-style-type: none"> <li>Den formelle rapporteringsprocedure for Teknik- og Miljøforvaltningens selskabsdeltagelse er utilfredsstillende og anbefaler at kommunens samlede rapporteringsprocedure kortlægges og gennemgås med henblik på at vurdere hvorvidt der er behov for at tilpasse de gældende retningslinier til den i dag faktisk anvendte rapporteringsprocedure               <ul style="list-style-type: none"> <li>TMF har udvidet rapporteringspligt for et antal selskaber (kvartalsopfølgning, flerårsplan, investeringsopfølgning, likviditetsopfølgning, kvartalsregnskaber)</li> <li>Retningslinierne om selskabsdeltagelse i Budget- og Regnskabshåndbogen ikke er anvendt i 2007</li> </ul> </li> </ul>	Oprydning + ny styringsmodel
6	<ul style="list-style-type: none"> <li>Revision IT anvendelse               <ul style="list-style-type: none"> <li>I kun 3 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data</li> <li>Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området</li> </ul> </li> </ul>	IT / organisering

## Revisionsprotokollat 2007 – de væsentligste temaer

#	Beskrivelse	Handlingsplan
7	<ul style="list-style-type: none"> <li>Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har efterlevet Revisionsudvalgets henstilling om takster på byggesagsgebyrer.               <ul style="list-style-type: none"> <li>Ingen angivelse af sammenhæng mellem omkostninger og indtægter i forbindelse med prisfastsættelsesprincippet</li> </ul> </li> </ul>	Ny styringsmodel
8	<ul style="list-style-type: none"> <li>Regnskabsmaterialet til brug ved revisors erklæringsafgivelse er generelt forsinket fra Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen ofte må søge om fristforlængelse for aflevering til staten               <ul style="list-style-type: none"> <li>Stærkt påkrævet, at Teknik- og Miljøforvaltningen får udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpligtige revisorerklæringer</li> </ul> </li> </ul>	Projektledelse (driftkalender)

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 7/2007

Årsrevisionsprotokollat

til

Teknik- og Miljøudvalget

vedrørende

Teknik- og Miljøforvaltningen

**Revisionen af regnskab 2007**

30. juni 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>1</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> .....	<b>5</b>
<b><u>3. Basisrevision</u></b> .....	<b>7</b>
<u>3.1 Forretningsgange</u> .....	7
<u>3.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	11
<u>3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	13
<u>3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring</u> .....	15
<u>3.5 Balancen</u> .....	20
<u>3.6 Bevillingskontrol</u> .....	24
<u>3.7 Anlæg</u> .....	30
<u>3.8 Eftersyn af likvide midler</u> .....	32
<u>3.9 Regnskabs gennemgang</u> .....	33
<b><u>4. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>36</b>
<u>4.1 IT-anvendelse</u> .....	36
<u>4.2 Løn</u> .....	42
<u>4.3 Indtægter</u> .....	43
<b><u>5. Opfølgning af større undersøgelser</u></b> .....	<b>45</b>
<b><u>6. Andre opgaver</u></b> .....	<b>46</b>
<b><u>7. Aftaler om intern revision</u></b> .....	<b>50</b>
<u>7.1 Revisionsaftale om intern revision i Kommune Teknik København</u> .....	50



## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Teknik- og Miljøudvalgets regnskab for 2007.

Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Teknik- og Miljøudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Teknik- og Miljøudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Teknik- og Miljøudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Teknik- og Miljøforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Teknik- og Miljøudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Teknik- og Miljøudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

### **Revisionsbemærkninger**

6. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at de obligatoriske forretningsgangsbeskrivelser ikke forelå i 2007, som det blev lovet i besvarelsen til årsrevisionsprotokollatet for 2006.

Revisionsdirektoratet anbefaler, at forvaltningen dels får udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativet dels sikrer udarbejdelsen af øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Samtidig bør der ske en fastlæggelse af kontrolstrategien for overholdelsen af forretningsgangene. (Der henvises til side 10).

7. Revisionen påskønner, at Teknik- og Miljøforvaltningen anvender benchmarkingværktøjet, men finder det fortsat utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har sikret, at alle forvaltningens enheder har opnået økonomistyringsniveau 3.

Vi skal anbefale, at forvaltningen fremskynder afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau samt får udarbejdet en handlingsplan for, hvorledes målet nås ved udgangen af 2008. (Der henvises til side 12).

8. Revisionsdirektoratet finder det kritisabelt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har afstemt statuskontiene. (Der henvises til side 23).

9. Revisionsdirektoratet finder anledning til at udtale alvorlig kritik af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign lever op til kommunens regnskabsregler.

Det anbefales, at Teknik- og Miljøudvalget snarest muligt sikrer, at der bliver etableret tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabsfunktionen for Center for Bydesign. (Der henvises til side 29).

10. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke har foretaget eftersyn af likvide midler. (Der henvises til side 32).

11. Revisionsdirektoratet finder den formelle rapporteringsprocedure for Teknik- og Miljøforvaltningens selskabsdeltagelse utilfredsstillende og anbefaler at kommunens samlede rapporteringsprocedure kortlægges og gennemgås med henblik på at vurdere hvorvidt der er behov for at tilpasse de gældende retningslinier til den i dag faktisk anvendte rapporteringsprocedure. (Der henvises til side 35).
12. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen i kun 3 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data.  
Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området. (Der henvises til side 41).
13. Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke levet op til Revisionsudvalgets henstilling.  
Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har efterlevet Revisionsudvalgets henstilling om takster på byggesagsgebyrer. (Der henvises til side 44).
14. Regnskabsmaterialet til brug ved revisors erklæringsafgivelse er generelt forsinket fra Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen ofte må søge om fristforlængelse for aflevering til staten.  
Vi finder det derfor stærkt påkrævet, at Teknik- og Miljøforvaltningen får udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpligtige revisorerklæringer mv. (Der henvises til side 48).

### **Anbefalinger**

1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen indtænker mere end blot budgetopfølgning i kontrollen med de decentrale enheder, men også fx overholdelsen af lovgivningen, en hensigtsmæssig administration, overholdelsen af tidsfrister for revisorerklæringer mv. Til støtte herfor kan der hentes inspiration i Økonomiforvaltningens pjece om controlling. (Der henvises til side 14).
2. Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der sker en kvalitetssikring af de til regnskabet tilknyttede oversigter.  
Der udbedes den fornødne dokumentation af saldoen på 51,1 mio. kr. vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne.

Det kan i den forbindelse overvejes, om det er muligt at opgøre værdien af de øvrige 36 tinglyste tilskudsdeklarationer samt hvorvidt disse bør optræde i kommunens regnskab som eventualrettigheder. (Der henvises til side 20).

3. Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen snarest fremsender de endelige anlægsregnskaber og regnskabsforklaringer for de anførte anlægsbevillinger. (Der henvises til side 31).

## 2. Indledning

### Det reviderede regnskab

Vi har afsluttet revisionen af Teknik- og Miljøudvalgets årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Drifts-, anlægs- og finansudgifterne udgør netto 1.015 mio. kr. Den finansielle status viser samlede aktiver på 4.663 mio. kr. og en egenkapital på 3.883 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Teknik- og Miljøudvalgets balance viser samlede aktiver på 4.377 mio. kr. og en egenkapital på 2.856 mio. kr.

### Den udførte revision

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og Årsregnskabet.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med med-

delte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.

### **3. Basisrevision**

#### **3.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssigt måde.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 anbefalede vi, at Det ny TMF fremskyndte udarbejdelsen af retvisende forretningsgangsbeskrivelser gældende for hele den nye forvaltning. I forvaltningens besvarelse af årsrevisionsprotokollatet for 2006 blev det anført, at samtlige obligatoriske forretningsgange ville være udarbejdet (ultimo) 2007. Til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 20. februar 2008 om status på revisionsprotokollater har forvaltningen oplyst, at der arbejdes intenst med denne opgave i forvaltningen, og at den samlede pakke af de obligatoriske forretningsgange er godkendt af forvaltningens chefgruppe og vil blive fremsendt til Revisionsdirektoratet.

**Revisionen af 2007**

c. Forvaltningen har oplyst, at økonomichefen i Fællessekretariatet for Økonomi (FØS) er udpeget som ansvarlig for at sikre, at de forretningsgangsbeskrivelser, der skal udarbejdes i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet, foreligger og er ajour.

Vi har fra forvaltningen modtaget et notat om "administrative forretningsgange i TMF" af den 24. januar 2008 med en opgørelse af antallet af de enkelte enheders forretningsgange samt et idékoncept for udarbejdelse og håndtering af disse.

Revisionen har den 25. februar 2008 modtaget 16 forretningsgangsbeskrivelser til udtalelse fra forvaltningen. Vi har endvidere modtaget en samlet oversigt med 18 forretningsgange, der er udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet og ajourført januar 2008 samt en oversigt over hvilke af disse forretningsgange, der skal suppleres med en lokal forretningsgang i det enkelte center.

Vi konstaterer, at de foreskrevne forretningsgangsbeskrivelser ikke forelå i 2007, som angivet i forvaltningens besvarelse af årsrevisionsprotokollatet for 2006, men at der er igangsat en god arbejdsproces hermed.

Vi finder, at forvaltningens notat om administrative forretningsgange indeholder gode synspunkter for det fremadrettede arbejde med forretningsgangsbeskrivelser.

Vi finder, at forretningsgangsbeskrivelsernes form og opbygning er god, og at de medfølgende flowcharts giver et fint overblik.

Vi har drøftet forretningsgangsbeskrivelserne med forvaltningen og fremsat principielle og konkrete synspunkter til det videre arbejde.

Vi finder, at forretningsgangsbeskrivelserne ikke er udtømmende i forhold til Kasse- og Regnskabsregulativet med tilhørende rammebilag. Enkelte områder mangler helt, fx forretningsgangsbeskrivelse for sikring og forsikring. Andre forretningsgangsbeskrivelser



har ikke det rette fokus eller følger ikke indholdet af Kasse- og Regnskabsregulativets rammebilag, fx forretningsgang for edb-regnskaber som fejlagtigt alene retter sig mod sikkerhedsregulativet. Nogle forretningsgangsbeskrivelser kan med fordel samles i forhold til Kasse- og Regnskabsregulativets rammebilag, fx forretningsgang om værdipost og forretningsgang om konti i pengeinstitutter mv..

Endelig skal koblingen med den interne kontrol styrkes, herunder hvad angår varekøb, indtægter og debitorer.

Generelt bør Teknik- og Miljøforvaltningen foretage nogle strukturovervejelser om de forretningsgangsbeskrivelser, der skal udarbejdes i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet. Det bør overordnet sikres, at der er dækkende forretningsgangsbeskrivelser for alle indtægter og udgifter og balanceposter i forvaltningen.

**d.** Ansvar for øvrige forretningsgange er placeret decentralt i de enkelte enheder. Der er endnu ikke udarbejdet en samlet oversigt over øvrige forretningsgange, da de er under udarbejdelse. Ansvar for vedligeholdelse af en samlet liste af forretningsgange er placeret hos Organisations- og Udviklingschefen i Fællessekretariat for Organisation og Udvikling (FOU).

**e.** Forvaltningen har – om tilrettelæggelsen af den interne kontrol med at påse, at forretningsgangsbeskrivelserne overholdes – oplyst, at hver enkelt forretningsgang har defineret ansvar og proceduren for den interne kontrol.

Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet for 2007 til Økonomiudvalget henstille, at arbejdet om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer snarest igangsættes, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at de obligatoriske forretningsgangsbeskrivelser ikke forelå i 2007, som det blev lovet i besvarelsen til årsrevisionsprotokollatet for 2006.

Revisionsdirektoratet anbefaler, at forvaltningen dels får udarbejdet forretningsgangsbeskrivelser i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativet dels sikrer udarbejdelsen af øvrige forretningsgangsbeskrivelser. Samtidig bør der ske en fastlæggelse af kontrolstrategien for overholdelsen af forretningsgangene.

### **3.2 Benchmarking af økonomistyringen**

**a.** Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 – Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang forvaltningen anvender dette.

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 fandt vi det utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke havde sikret sig, at alle forvaltningens enheder havde opnået økonomistyringsniveau 3. I forvaltningens besvarelse blev angivet en tids- og aktivitetsplan for, hvorledes økonomistyringsniveau 3 ved en benchmark kunne nås med udgangen af 2008. Til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 20. februar 2008 om status på revisionsprotokollater har forvaltningen oplyst, at Fællessekretariatet for Økonomi (FØS) er i gang med at afdække mangler i forhold til at opnå niveau 3 i 2008 og med at udarbejde en handleplan svarende til dette.

#### **Revisionen af 2007**

**c.** Teknik- og Miljøforvaltningen har oplyst til Revisionsdirektoratet, at Økonomiforvaltningens benchmarkingværktøj anvendes. Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke haft mulighed for at opretholde økonomistyringsniveau 3 som følge af den omfattende omorganisering, som forvaltningen har gennemført den 1. april 2007.

Det blev endvidere oplyst, at forvaltningens øjeblikkelige økonomistyringsniveau vil blive afdækket af Det fælles Økonomisekretariat (FØS) i marts/april 2008. Formålet med afdækningen er at udarbejde handlingsplan for, at Teknik- og Miljøforvaltningen igen opnår niveau 3 økonomistyringsmæssigt med udgangen af 2008.

Vi har konstateret, at afdækningen af det øjeblikkelige økonomistyringsniveau samt handlingsplan for opnåelse af økonomistyringsniveau 3 endnu ikke foreligger.

I 2006 var KTK på niveau 1, Byggeri og Bolig på niveau 2, mens Miljøkontrollen, Plan & Arkitektur, Vej & Park, Kirkegårde og Parkering alle var på niveau 3.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionen påskønner, at Teknik- og Miljøforvaltningen anvender benchmarking-værktøjet, men finder det fortsat utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har sikret, at alle forvaltningens enheder har opnået økonomistyringsniveau 3.

Vi skal anbefale, at forvaltningen fremskynder afdækningen af det aktuelle økonomistyringsniveau samt får udarbejdet en handlingsplan for, hvorledes målet nås ved udgangen af 2008.

### **3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

#### **Revisionen af 2007**

**b.** Forvaltningen har oplyst, at et af formålene ved at etablere Fællessekretariatet for Økonomi (FØS) i det nye TMF var at styrke den løbende økonomistyring og i særdeleshed budgetopfølgningerne. Alle centre og fællessekretariater i FØS's budget- og analyseteam har fået tilknyttet en kontaktperson, en såkaldt kundeansvarlig. Den kundeansvarlige skal fungere som sparringspartner for centre og fællessekretariatet, men har også en mere traditionel rolle som controller. Der holdes som minimum månedlige møder mellem den kundeansvarlige og enhedernes ledelse med det formål at følge op på økonomien. Herudover er der en løbende dialog mellem den kundeansvarlige og de økonomiansvarlige i enhederne. I forbindelse med budgetopfølgningerne gennemgår den kundeansvarlige og de økonomiansvarlige i enhederne forbrug i KØR og/eller Navision med fokus på kritiske aktiviteter og risikovurdering i forhold til budgetoverholdelse. Slutproduktet er den prognose, som kvartalsvist bliver behandlet i Teknik- og Miljøudvalget.

Revisionsdirektoratet har modtaget forvaltningens delegationsoversigt dateret 14. januar 2008. På de områder, der anvender Navision, er beløbsgrænser opsat på enkeltbrugere til kontrol af delegationsrettighederne.

Direktoratet har konstateret, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har udarbejdet en instruks for kontrollen af de decentrale enheder.

Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget påpege nogle forhold til overvejelse fx om controlling til sikring af tilstedeværelsen af nødvendige forretningsgange for udførelsen af de væsentlige aktiviteter i de decentrale enheder og tilrettelæggelsen af et overordnet ledelsestilsyn med overholdelsen heraf.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen indtænker mere end blot budgetopfølgning i kontrollen med de decentrale enheder, men også fx overholdelsen af lovgivningen, en hensigtsmæssig administration, overholdelsen af tidsfrister for revisorerklæringer mv. Til støtte herfor kan der hentes inspiration i Økonomiforvaltningens pjece om controlling.

### 3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring

#### 3.4.1 Årsregnskabet formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektorat med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Teknik- og Miljøudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 2. april 2008.

a. Teknik- og Miljøudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 viser følgende hovedtal i mio. kr. netto – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Regnskab 2007	Regnskab 2006
Drift	745	474
Anlæg	270	384
Finansposter	-75	509
Andet	0	0
I alt	1.015	1.367

b. Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Teknik- og Miljøudvalget viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
Materielle anlægsaktiver	590	647
Immaterielle anlægsaktiver	2	4
Finansielle anlægsaktiver	3.401	18.615
Anlægsaktiver i alt	3.993	19.266
Omsætningsaktiver	384	663
<b>Aktiver i alt</b>	<b>4.377</b>	<b>19.929</b>
Egenkapital	2.856	14.221
Hensatte forpligtelser	678	4.805
Langfristede gældsforpligtelser	330	469
Kortfristede gældsforpligtelser	510	434
Nettogæld vedr. fonds, legater, deposita mv.	3	0
<b>Passiver i alt</b>	<b>4.377</b>	<b>19.929</b>

Teknik- Miljøforvaltningens samlede aktiver er faldet med 15,6 mia. kr. fra 2006 til 2007, heraf er 15 mia. kr. primært regulering af værdierne af aktieselskaberne i Københavns Energi og Kommunekemi, som er overført til Økonomiudvalget ved ændringen af aktieselskabernes ressortområde. Hertil kommer en regulering af værdien i primært affaldsselskabernes indre værdi. Der har været overførsel af tilgodehavender på 300 mio.kr. vedrørende vandprissagen til Økonomiudvalget. Der er et fald i værdien af grunde og bygninger på 158 mio. kr., som skyldes salg af istandsatte byfornyelsesejendomme.

c. Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabsdirektoratet skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomiplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.



- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.
- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er desuden påkrævet ifølge Regnskabscirkulæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.
- Låneberettigede udgifter.

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

d. I årsrevisionsprotokollat 2006 fandt vi det beklageligt, at Teknik- og Miljøudvalget i årsregnskab 2006 havde undladt at oplyse om Københavns Kommunes eventualforpligtelser i I/S Amagerforbrænding, I/S Vestforbrænding, Lynettefællesskabet I/S, CTR I/S, Smoka I/S og Miljølaboratoriet Storkøbenhavn I/S.

Teknik- og Miljøforvaltningen angav i sit svar, at det ikke er muligt at få tallene med for aktuelle regnskabsår og foreslog, at der ændres regnskabspraksis, således at det bliver med udgangspunkt i det foregående år. Det samme princip anvendes ved opgørelse af kapitalværdierne.

### **Revisionen af 2007**

e. Vi har påset, at udvalgets regnskab for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabscirkulære. Vi har endvidere stikprøvevist efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

f. Forvaltningen har bekræftet, at samtlige fejlkonti og mellemregningskonti vedrørende løn er omposteret til relevante løndriftskonti i 2007 regnskabet.

Endelig har vi ved revisionen konstateret følgende om regnskabets oversigter:

**Oversigt over selskabsdeltagelse.** Der er konstateret fejl i oplysningerne om I/S Amagerforbrænding om henholdsvis kommunens indskudskapital, selskabets egenkapital og værdi af ejerandel. Teknik- og Miljøforvaltningen har givet oplysning om differencen mellem den bogførte og beregnede værdi for kommunens indskudskapital i CTR I/S. Disse finder Revisionen ikke fyldestgørende.

**Redegørelse for arbejde udført for andre offentlige myndigheder.** Det er konstateret, at fortegnelsen er ufyldstgørende:

- Der er kun i 1 ud af 66 tilfælde angivet omkostningskalkulation, faktiske omkostninger eller forklaring på afvigelse.
- De 15 opgaver under Center for Bydesign (matrikulering mv.) synes ikke omfattet af loven. Flere af de andre opgaver kan der også sættes spørgsmålstegn ved.
- Det er bemærkelsesværdigt, at ingen af opgaverne er opnået gennem udbud.
- Benyttelse af lov nr. 548 af 6. juni 2006 (og ikke den gamle 378-lov).
- Københavns Bymuseum er en del af Københavns Kommune og dermed ikke en anden offentlig myndighed.

g. Vi har fundet anledning til at vurdere Teknik- og Miljøforvaltningens regnskabsmæssige håndtering af tilskudsdeklarationsmidler.

En række ejendomme i København har gennem årene frikøbt sig for en tinglyst tilskudsdeklaration. De indbetalte frikøbsbeløb kan kun anvendes til boligsociale formål. Teknik- og Miljøudvalget skal tage stilling til ansøgningerne

Det fremgår af indstilling til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 24. oktober 2007 (TMU 583/2007), at beholdningen på det tidspunkt var på ca. 57,8 mio. kr., og at der efter udvalgets godkendelse af de forelagte ansøgninger om støtte med tilskudsdeklarationer ville være ca. 52,5 mio.kr. til rådighed for udvalget.

Teknik- og Miljøforvaltningens har den 19. februar 2008 fremsendt en opgørelse over beregnede tilskudsdeklarationsmidler på regneark for perioden 1. januar 1998 til 1. januar 2007.

Vi har fået oplyst, at Teknik- og Miljøforvaltningen i 2008 har oprettet en ny konto for kontante tilskudsdeklarationsmidler til frikøb og udbetalinger, på VM-konto 8.45.47 Passiver, Deposita. Saldoen pr. 2. juni 2008 viser -51.1 mio. kr.

Revisionsdirektoratet har gennemgået forvaltningens regnearksopgørelse over beregnede tilskudsdeklarationsmidler og kommunens balance pr. 31. december 2007. Det har ikke umiddelbart været muligt at sikre fuldstændigheden af saldoen på 51,1 mio. kr., da saldoen på 16.839.511,23 kr. fra forvaltningens regnearksopgørelse ikke ses at være en del af passivposten.

Revisionsdirektoratet skal derfor udbede sig den fornødne dokumentation for saldoen, så det sikres at kommunens forpligtelse er korrekt.

### **3.4.2 Ledelsens regnskabserklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte. På Teknik- og Miljøudvalgets møde den 2. april 2008 blev til orientering fremlagt ledelsens erklæring herom.

#### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet skal anbefale, at der sker en kvalitetssikring af de til regnskabet tilknyttede oversigter.

Der udbedes den fornødne dokumentation af saldoen på 51,1 mio. kr. vedrørende tilskudsdeklarationsmidlerne.

Det kan i den forbindelse overvejes, om det er muligt at opgøre værdien af de øvrige 36 tinglyste tilskudsdeklarationer samt hvorvidt disse bør optræde i kommunens regnskab som eventualrettigheder.

### **3.5 Balancen**

**a.** Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder til godehavender samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** Revisionsdirektoratet fandt det i årsrevisionsprotokollatet for 2006 kritisabelt, at Center for Bydesign, herunder Kvarterløft, ikke havde afstemt statuskontiene. Bemærkningen skulle ses i sammenhæng med, at Center for Bydesign til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 5. april 2006 om "Status til Revisionsdirektoratet" havde oplyst om mange tiltag, som skulle forbedre Center for Bydesigns regnskabsforvaltning.

Tilsvarende gjaldt for Parkering Københavns statuskonti, hvor Revisionsdirektoratet, bortset fra bankkontiene, heller ikke havde modtaget afstemninger/specifikationer.

I midtvejsopfølgningen i februar 2008 har Teknik- og Miljøforvaltningen angivet, at med etableringen af det nye TMF er der skabt øget fokus på afstemning af statuskonti ved at samle opgaven i Fællessekretariatet for Økonomi (FØS). I forbindelse med afslutningen af regnskab 2007 er der blevet arbejdet med at komme i mål med opgaven. Opgavens omfang har været større end forventet, og selvom FØS er kommet rigtig langt, forestår der stadig et stykke arbejde.

### **Revisionen af 2007**

c. Vi har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Endvidere har vi kontrolleret, at afstemninger/specifikationer indeholder dokumentation for en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Vi har endvidere ved stikprøver påset, at posterne i balancen er indregnet og værdiansat i overensstemmelse med retningslinierne i Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner samt Københavns Kommunes regnskabspraksis og bestemmelser i Kasse- og Regnskabsregulativet samt Regnskabscirkulæret.

Økonomiechefen i Fællessekretariatet for Økonomi (FØS) er ansvarlig for forvaltningens indregning af andelen af Anlægsmodulet.

Teknik- og Miljøforvaltningen har oplyst, at der ved regnskabets afslutning den 11. februar 2008 var en række konti, som ikke var afstemt. En del konti indgår i den fælleskommunale handlingsplan for afstemninger med Koncernservice.

Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke afstemt alle konti. Revisionsdirektoratet har modtaget en liste over endnu ikke afstemte konti pr. 3. marts 2008: 239 konti ud af 666 konti var ikke afstemt. Revisionsdirektoratet har modtaget en opdateret liste over konti, som ikke var afstemt pr. 10. april 2008, hvoraf det fremgår, at 235 konti fortsat ikke var afstemt.

Vi har konstateret, at revisionsvirksomheden KPMG hjælper med afstemningen af forvaltningens balancekonti.

Revisionsdirektoratet har anmodet om at få forelagt specifikationer på afstemningen af 57 konti. Af disse har vi ved revisionsafslutningen ultimo maj 2008, trods adskillige rykkere, kun modtaget specifikationer vedr. 27 konti, primært bankkonti og kassebeholdninger.

**d.** Vi har konstateret følgende:

- Nogle afstemninger/specifikationer er ikke daterede. Nogle afstemninger/specifikationer er dateret efter tidspunktet, hvor disse skal foreligge, jf. Regnskabscirkulæret.
- Nogle afstemninger/specifikationer indeholder ikke information om, hvorvidt gennemgangen/vurderingen af afstemningen er foretaget af medarbejder og leder.
- På VM-konto 9.52.56 Anden kortfristet gæld henstår ultimo 2007 en difference på 1.616 kr. mellem Navision-saldo på afstemningsbilag og balancepost i KØR på konti for leverandørmellemværender (KTK).
- På VM-konto 9.28.15 Andre tilgodehavender henstår ultimo 2007 tilgodehavender med over 90 dages forfald på 4.077.132 kr. på en række samlekonti for kommunale og private leverandører i KTK. Der foreligger ingen yderligere specifikation, og det er således ikke muligt at konstatere, om der henstår ældre debitorer, der burde være opkrævet.
- På VM-konto 9.28.14 Tilgodehavender i betalingskontrol henstår ultimo 2007 en mindre gruppe af debitorer på over 361 dages forfald på en konto for kundetilgodehavender i Center for Miljø. Det fremgår ikke af afstemningsmaterialet, hvilke initiativer der er igangsat for at udligne beløbene.
- På VM-konto 9.22.01 Kontante beholdninger henstår ultimo 2007 en kassekonto med en negativ saldo. Det tyder på fejl i bogføringen og manglende korrekt afstemning. For to kassekontis vedkommende foreligger der ikke kasserapport, der dokumenterer den faktiske beholdning.
- På VM-konto 9.28.15 Andre Tilgodehavender henstår ultimo 2007 en difference mellem saldo i Navision og KØR på 143.257 kr. på konto for andre til godehavender i Center for Byggeri. Saldoen foreligger ikke specificeret.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det kritisabelt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har afstemt statuskontiene.

### **3.6 Bevillingskontrol**

**a.** Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget for 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 henstillede vi, at Teknik- og Miljøudvalget fremover ansøger Borgerrepræsentationen om tillægsbevilling, når der ved oktoberprognosen forventes større bevillingsmæssige afvigelser i form af mindreforbrug (merindtægter/mindreudgifter).

Teknik- og Miljøudvalget var i deres svar enig i henstillingen og vil efterleve den fremadrettet.



I midtvejsopfølgningen 2008 angiver Teknik- og Miljøforvaltningen, at der har været særlig opmærksomhed omkring denne problemstilling ved oktoberprognosen i 2007. Samlet blev der bedt om tidlige overførsler for 380,9 mio.kr.

### Revisionen af 2007

c. I de specielle bemærkninger til regnskabet for Teknik- og Miljøudvalget er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.

For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
<b>Rammestyrede områder, drift</b>		
Ordinær drift	663	- 79
Byfornyelse, ydelsesstøtte	197	- 7
Takstfinansieret drift	-43	15

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.

I oversigten er ikke medtaget anlæg og finansposter som følge af de særlige bevillingsregler for disse områder.

Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen, jf. oktoberprognosen.
- Er forklaringerne af afgivelserne korrekte og fyldestgørende.

**Væsentlige beløbsmæssige afvigelser:**

**d.** Vi har konstateret væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal for følgende bevillinger (mio. kr.) :

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse
Ordinær drift, mindreforbrug	663	-79
Takstfinansieret drift, merforbrug	197	15

Ordinær drift udviser et mindreforbrug på netto 79 mio. kr. Der blev budgetteret med en udgift på 663 mio. kr., og regnskabet viser en udgift på 584 mio. kr.

I de specielle regnskabsforklaringer er oplyst, at hovedafvigelsen vedrører:

Merindtægt/mindreforbrug på 43 mio. kr. vedrører VM-konto 6.45.51.1 Sekretariat og forvaltninger, drift og kommer primært fra merindtægter vedrørende ibrugtagningstilladelse samt mindreudgifter på midler reserveret til ESDH-projektet samt mindreforbrug på administration i KTK samt mindreforbrug som følge omstrukturering til Det Ny TMF.

Merindtægt/mindreforbrug på 26 mio. kr. vedrører VM-konto 2.22.01 Fælles formål, drift og kommer primært fra merindtægter fra billetsalg i P-zonerne og p-afgifter.

Den takstfinansierede drift udviser et merforbrug på netto 15 mio. kr. Der blev budgetteret med en indtægt på 43 mio. kr. og regnskabet viser en indtægt på 28 mio. kr.

Det er i regnskabsoplysningerne oplyst, at der er merforbrug på 18 mio. kr. på VM-konto 1.38.60.1 Affaldshåndtering, fælles formål, drift, som primært skyldes merudgift som følge af, at regning for renovation i januar 2008 er betalt i 2007 samt mindreforbrug på IT-udbud og konsulentbistand. Der er fuld overførelse af mer- og mindreforbrug for de takstfinansierede områder. Merforbruget ventes overført i den ordinære overførselssag.

**e. Byfornyelse, anlæg,** udviser en mindreindtægt på 183,9 mio. kr. Der blev budgetteret med en indtægt på 137,7 mio. kr., men regnskabet viste en udgift på 46,1 mio.kr.

I de specielle regnskabsforklaringer er det oplyst, at hovedafvigelsen vedrører Byfornyelsen under Center for Bydesign, hvor:

79,7 mio. kr. i mindreindtægter skyldes tilgodehavende – ikke bogførte – refusioner fra staten. Mindreindtægterne skyldes, at der ikke er blevet hjemtaget refusioner på en række refusionsberettigede udgifter i 2007 og modsvares delvist af 24,5 mio. kr. på finansposten Forskydninger i tilgodehavender hos staten. Refusionerne ventes at blive hjemtaget i 2008.

91,2 mio. kr. i mindreindtægter skyldes realiseret, men ej bogført salg af råde-over-egendomme, heraf modsvares 38,0 mio. kr. under Forskydninger i kortfristet gæld i øvrigt. Afvigelsen skyldes, at salget i en række tilfælde er forskudt over årsskiftet.

7,8 mio. kr. i mindreudgifter skyldes forsinkelse i projektgennemførelse fra 2007 og 2008.

Revisionsdirektoratet konstaterer, at forvaltningens manglende bogføring på byfornyelsesområdet har bevirket mindreindtægter på i alt 170,9 mio. kr. (79,7 mio. kr. + 91,2 mio. kr.).

Der er efter direktoratets opfattelse tale om betydelige mangler i de grundlæggende regnskabsfunktioner. Dette kommer ikke overraskende for direktoratet, som gennem flere år har påpeget utilstrækkeligheden i regnskabsforvaltningen hos Plan & Arkitektur (nu Center for Bydesign).

I det følgende skal i summarisk form gengives revisionsbemærkningerne i perioden 2003-2006:

**2003.** Revisionsudvalget udtaler i revisionsbetænkningen (side 191): Revisionsudvalget tilslutter sig også Revisionsdirektoratets opfattelse af, at der er et væsentligt og påtrængende behov for at styrke kompetencerne i Plan & Arkitekturs regnskabsafdeling – også ud over forvaltningens skitserede tiltag.

**2004.** Revisionsudvalget udtaler i revisionsbetænkningen (side 244): Revisionsudvalget finder det utilfredsstillende, at styrkelsen af regnskabsfunktionen i Plan & Arkitektur ikke er sket med en hurtigere effekt til følge.

**2005.** I revisionsbetænkningen (side 307-309) redegøres der for sagen om "Regnskabsfunktionen i Plan & Arkitektur". Forvaltningen oplyser bl.a., at fokus har

været på myndighedsområderne, mens der ikke i samme grad har været opmærksomhed på vigtigheden af økonomistyring og opbygning af systemer til at kunne dette. Forvaltningen er opmærksom på nødvendigheden af, at de nødvendige faglige kompetencer er til rådighed i Plan & Arkitektur til denne fagligt tunge opgave.

Revisionsdirektoratet ville i forbindelse med revisionen af 2006 følge op på de mange tiltag, som Plan & Arkitektur havde iværksat og ville iværksætte. I årsrevisionsprotokollatet for 2006 ville der blive rapporteret om resultatet af de gennemførte tiltag set i forhold til kommunens krav til regnskabsforvaltningen.

**2006.** I 2006-revisionsberetningen (side 494) afgiver Revisionsdirektoratet følgende revisionsbemærkning: "Revisionsdirektoratet finder det kritisabelt, at Plan & Arkitektur, herunder Kvarterløft, ikke har afstemt statuskontiene. Bemærkningen skal ses i sammenhæng med, at Plan & Arkitektur til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 5. april 2006 om "Status til Revisionsdirektoratet" havde oplyst om mange tiltag, som skulle forbedre Plan & Arkitekturs regnskabsforvaltning.

Revisionsdirektoratet har ikke kunnet følge op på og rapportere om resultatet af de iværksatte tiltag."

Det skal supplerende oplyses, at der efterfølgende er opnået enighed mellem Revisionsdirektoratet og Teknik- og Miljøforvaltningen om, at afstemningerne er udarbejdet.

Samme billede tegner sig af Plan & Arkitektur i Revisionsdirektoratets større undersøgelser og i det regnskabsmateriale, der danner grundlaget for afgivelsen af revisorerklæringer til staten på refusionsområderne.

Teknik- og Miljøforvaltningen har i efteråret 2007 – på baggrund af 2006-årsrevisionsprotokollatet – igangsat et projektarbejde til styrkelse af forvaltningens regnskabsaflæggelse på byfornyelsesområdet. Revisionsdirektoratets direktør påtog sig at deltage i arbejdet, men der har kun været afholdt et møde i projektgruppen – efter initiativ fra revisionsdirektøren.

Sammenfattende må Revisionsdirektoratet konstatere, at der trods mange års gode intentioner ikke er sket nogen reel fremdrift i forvaltningens regnskabsaflæggelse på byfornyelsesområdet. Regnskabsaflæggelsen har derfor fortsat et utilfredsstillende niveau.

Teknik- og Miljøforvaltningen oplyser, at problemerne, som er opstået omkring forvaltningens regnskabsførelse på byfornyelsesområdet i 2007, er nye problemer, der ikke har nogen direkte sammenhæng med forholdene i det tidligere Plan & Arkitektur. Med dannelsen af Det nye TMF pr. 1. april 2007 overtog TMFs nye centrale økonomisekretariat FØS regnskabsfunktionen. Problemerne i 2007 er primært opstået i forlængelse af, at samtlige medarbejdere (7) i økonomifunktionen i det tidligere Plan & Arkitektur opsagde deres stillinger i forbindelse med den nye organisationsændring og FØS overtog dermed opgaverne uden nogen medfølgende erfaring og historik med dette ikke ukomplicerede opgaveområde.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder anledning til at udtale alvorlig kritik af, at hverken Teknik- og Miljøudvalget eller Teknik- og Miljøforvaltningen har formået at sikre, at regnskabsforvaltningen på byfornyelsesområdet lever op til kommunens regnskabsregler. Det anbefales, at Teknik- og Miljøudvalget snarest muligt sikrer, at der bliver etableret tilfredsstillende organisatoriske og personalemæssige rammer for regnskabsfunktionen på byfornyelsesområdet.

### **3.7 Anlæg**

**a.** I Teknik- og Miljøudvalgets årsregnskab 2007 indgår oversigt over udvalgets anlægsbevillinger, herunder med afslutningstidspunkt.

Vi har konstateret, at Teknik- og Miljøforvaltningen har fremsendt endeligt anlægsregnskab med tilhørende regnskabsforklaring til 23 anlægsbevillinger ud af 24 med et afslutningstidspunkt ultimo 2007.

For **2007** mangler vi fortsat anlægsregnskab og regnskabsforklaringer for følgende:

#### **Miljøkontrollen**

VM- konto 1.38.66.3 – Øvrige ordninger og anlæg.

Genbrugsstation på Kulbanevej.

For **2006** mangler vi fortsat anlægsregnskab og regnskabsforklaringer for følgende:

#### **Miljøkontrollen**

VM-konto 0.85.3 – Recipientkvaliteter og spildevand.

Vedligehold af pumpestationer – overførsel fra KE i forbindelse med overrækkelse af ferskvandsaktiviteter.

#### **Vej og Park**

VM-konto 2.22.3 – Vejanlæg.

A PRO:UDV Projektudvikling.

Fondsmoms Tilbageføring til anlægsrammen.

Herudover har vi modtaget følgende anlægsregnskaber:

4 anlægsregnskaber med afslutningstidspunkt i 2006 er modtaget i 2008:

### **Miljøkontrollen**

VM-konto 1.55.3 – Takstfinansierede anlæg. Genanvendelse og forsortering.  
Kvartermiljøstation i Møllegade.

### **Vej & Park**

VM-konto 2.22 – Vejanlæg.  
A 03-141 Trafiksikkerhedsplan for København.  
A 04-00550 Papirkurve og bænke.

### **Sekretariatet**

VM-konto 6.51.3 – Sekretariat og forvaltning.  
Ombygning af Njalsgade.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen snarest fremsender de endelige anlægsregnskaber og regnskabsforklaringer for de anførte anlægsbevillinger.

### **3.8 Eftersyn af likvide midler**

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

Teknik- og Miljøforvaltningen har oplyst, at der i 2007 ikke er foretaget kasseeftersyn i forvaltningen. Teknik- og Miljøforvaltningens ledelse har den 30. maj 2008 behandlet en ny kontrolstrategi, som indebærer, at der etableres en intern kontrolenhed i forvaltningen med virkning fra primo juni 2008. Det er et af kontrolenhedens særlige fokusområder at foretage de fornødne kasseeftersyn i 2008 samt kontrol med forvaltningens efterlevelse af de obligatoriske forretningsgange.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at forvaltningen ikke har foretaget eftersyn af likvide midler.



### **3.9 Regnskabs gennemgang**

Økonomiudvalget godkendte på sit møde den 20. juni 2006 (ØU 234/2006) i forbindelse med opfølgning på politik om aktivt ejerskab nye retningslinier for kommunens deltagelse i selskaber i Budget- og Regnskabshåndbogen med virkning for budgetår 2007.

Retningslinierne indebar:

- En præcisering af hvilke selskaber, der er omfattet af retningslinierne.
- En præcisering af de rammer, som kommunalt udpegede bestyrelsesmedlemmer skal agere indenfor.
- At der stilles krav til beslutningsgrundlaget for selskabsudskillelse, herunder valg af selskabsform samt konsekvenser heraf.
- At kommunens repræsentanter i selskaberne skal have en arbejdsbeskrivelse.
- En præcisering af, hvornår udvalgene og Borgerrepræsentation skal have en orientering eller have forelagt en indstilling vedrørende hændelser i selskaberne.
- At der stilles krav til afrapporteringen vedrørende selskaberne.

Vi har fundet anledning til at gennemgå den formelle rapporteringsprocedure vedrørende selskaberne.

I henhold til retningslinierne er der for de store selskaber en udvidet rapporteringspligt til Økonomiforvaltningen, som indebærer, at der skal ske en kvartalsopfølgning på budget, evt. flerårsbudget, investeringsplan, likviditetsbudget og kvartals-, halvårs- og årsregnskab. Kvartalsopfølgningen skal tilrettelægges i samarbejde med Økonomiforvaltningen.

For Teknik- og Miljøforvaltningen har der været udvidet rapporteringspligt for følgende selskaber:

- I/S Amagerforbrænding.
- I/S Vestforbrænding.
- Fonden R98.
- Lynettefællesskabet I/S.
- CTR I/S.
- Smoka I/S.
- Miljølaboratoriet Storkøbenhavn I/S.
- Selskaberne i Københavns Energi.
- Kommunekemi A/S.

Teknik- og Miljøforvaltningen har oplyst, at retningslinierne om selskabsdeltagelse i Budget- og Regnskabshåndbogen ikke er anvendt i 2007, og at der ikke er foretaget nogen udvidet rapportering i henhold til disse.

Økonomiforvaltningen – Team Selskaber & Frikøb – har oplyst, at retningslinierne ikke beskriver den faktiske rapporteringsprocedure, som den i dag foregår mellem Økonomiforvaltning, fagforvaltning og udvalg. Økonomiforvaltningen sigter mod at revidere retningslinierne for kommunens selskabsdeltagelse i Budget- og Regnskabshåndbogen ved næste kommunalvalg.

Vejledningen for bestyrelsesmedlemmer udarbejdet af DLA Nordic af den 30. maj 2006 godkendt af Økonomiudvalget den 20. juni 2006 anvendes fortsat og fungerer efter hensigten.

Vi har konstateret, at Økonomiudvalget har taget en redegørelse om udviklingen i de større selskaber i 2007 til efterretning på sit møde den 11. december 2007, jf. ØU 465/2007

Ifølge retningslinierne skal udvalgene og Borgerrepræsentationen i øvrigt have en orientering, såfremt en række oplyste begivenheder, såsom ændringer i ledelsen og

usædvanlige aktiviteter i selskabet indtræder. Udvalg og BR skal have forelagt en indstilling, hvis forudsætningerne for selskabsudskilles/-deltagelse ændre sig mv.

Økonomiforvaltningen – Team Selskaber & Frikøb – har oplyst, at der foregår en løbende rapportering til udvalg og Borgerrepræsentation om enkeltsager vedrørende selskaberne – ofte som lukkede dagsordenspunkter.

Det har ikke været muligt for revisionen at få kortlagt afrapporteringen vedrørende selskaberne under Teknik- og Miljøforvaltningens ressortområde. Økonomiforvaltningen – Team Selskaber & Frikøb – har oplyst, at der p.t. ikke er ressourcer til at kortlægge rapporteringsflowet mellem selskaberne, Økonomiforvaltning, Teknik- og Miljøforvaltningen og udvalg/BR vedrørende den løbende økonomiske rapportering fra kommunens selskaber. Økonomiforvaltningens direktion vil gennemføre et LEAN-projekt vedrørende bestyrelsesbetjeningen.

Vi har konstateret, at retningslinierne for kommunens selskabsdeltagelse ikke fremgår af kommunens Budget- og Regnskabshåndbog på KKnet.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder den formelle rapporteringsprocedure for Teknik- og Miljøforvaltningens selskabsdeltagelse utilfredsstillende og anbefaler at kommunens samlede rapporteringsprocedure kortlægges og gennemgås med henblik på at vurdere hvorvidt der er behov for at tilpasse de gældende retningslinier til den i dag faktisk anvendte rapporteringsprocedure.

## **4. Revision af særlige regnskabsområder**

### **4.1 IT-anvendelse**

#### **Revisionen af 2007**

##### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

**a.** Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder), foretaget en gennemgang af de kontroller forvaltningens IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002)

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentation af de tildelte autorisationer, samt den brugeradministration, der siden 1. april 2007 er udført af Koncern Service – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgang er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat, og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af Teknik- og Miljøforvaltningens kontrol og dokumentation fremgår af dette revisionsprotokollat. Revisionsdirektoratet vil i et revisionsprotokollat til Økonomiudvalget redegøre for det samlede resultat af undersøgelsen af udvalgte områder af kommunens dokumentation af adgange til egne systemer og data.

##### **b. Autorisationer omfattet af gennemgangen**

- Autorisationer til øvrigt til systemer og data (opdatering/forespørgsel).

Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet

(RACF – Resource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning), med oplysninger om bl.a. kommunens aktive brugere (brugerident) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

For Teknik- og Miljøforvaltningen er der i alt udtaget 6 tilfældige stikprøver med adgang til kommunens øvrige systemer og data. Revisionsdirektoratet har analyseret de modtagne data via revisionsværktøjet IDEA.

### **c. Dokumentation af tildelte autorisationer**

For de 6 udvalgte brugeridenter har Revisionsdirektoratet den 8. april 2008 skriftligt anmodet Teknik- og Miljøforvaltningens IT-sikkerhedsleder om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002):

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.
- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.
- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

I det følgende er givet forvaltningens generelle oplysninger i relation til følgende opgaver og kontroller:

### **Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer**

**Aktuelt.** Teknik- og Miljøforvaltningens IT-sikkerhedsleder oplyser, at forvaltningen har fastlagt regler for tildeling af autorisationer og transaktioner, hvorefter kun udpegede chefer/ledere og bemyndigede medarbejdere (autorisationsansvarlige) i forvaltningens enkelte enheder (centre/fællessekretariater) må foretage brugeroprettelser og autorisationer til systemer og data.

Formelt foregår dette ved udfyldelse af et særligt skema, der godkendes af chef/afdelingsleder eller anden bemyndiget medarbejder. Skemaet sendes som vedhæftet fil, via mail til IT-sikkerhedsleder som sørger for udførelsen.

**Tidligere.** IT-sikkerhedsleder oplyser, at autorisationsproceduren for medarbejdere i det tidligere Byggeri og Bolig, nu Center for Byggeri, samt Vej & Park, foregik på den måde, at arbejdsleder/chef anmodede om adgange og sikkerhedsleder/stedfortræder tildelte denne.

Dokumentation for 3 af de udtagne stikprøver, der vedrører disse enheder, er desværre ikke mulig at fremfinde.

IT-sikkerhedsleder oplyser, at disse 3 brugere ikke har skiftet arbejdsområder, og derfor har bibeholdt deres autorisationer.

**At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

IT-sikkerhedsleder oplyser i øvrigt, at Teknik- og Miljøforvaltningen har gennemgået en stor organisationsændring hvor de tidligere enheder er omlagt til 10 centre ligesom administrationen er centraliseret og p.t. udgør 6 fællessekretariater.

I den forbindelse er der sket omlægninger af medarbejdernes arbejdsområder, ikke så meget inden for centrene, men især inden for administrationen.

Her er samtlige medarbejders sikkerhedsmæssige tilknytning og autorisationer blevet gennemgået sammen med de udpegede autorisationsansvarlige, og autorisationerne er tilpasset de nye opgaver (LØN og Økonomi m.v.)

IT-sikkerhedsleder oplyser, at der løbende foretages gennemgang af medarbejdernes autorisationer.

Således forventes, at Center for Byggeri vil være det næste center, hvor alle medarbejdernes autorisationer og arbejdsområder vil blive gennemgået.

I denne forbindelse oplyses at, dette er et spørgsmål om ressourcer og prioritering, idet forvaltningen også står over for indførelse af et nyt Bolig Bygge Register (BBR) samtidig

med, at de sidste 2 centre overgår til selv at bestille adgange til KMD systemer (CICS1) hos Koncernservice, jf. nedenfor.

**At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen**

IT-sikkerhedsleder har for nyligt indgået et samarbejde med Koncernservice brugeradministration om brugeroprettelser og autorisationer for adgang til KMD systemer (CICS1) for 8 af forvaltningens 10 centre.

Disse centre bestiller nu selv autorisationer hos Koncernservice via det elektroniske IT Service Management System – Remedy, der sikrer, at det alene er udpegede afdelingschefer/autorisationsansvarlige, der kan anmode oprettelser/adgange til forvaltningens brugere.

IT-sikkerhedsleder kontrollerer oprettelserne i henhold til gældende Sikkerhedsregulativ.

**At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemansvarlig, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

IT-sikkerhedsleder oplyser, at der for forvaltningens 8 centre er beskrevet færdigdefinerede profiler som Koncernservice må tildele.

Der er ikke givet yderligere oplysninger om forvaltningens autorisationsprocedurer.

Resultatet af forvaltningens dokumentation fremgår af følgende tabel:

Tabel 1: Adgange til kommunens øvrige systemer og data (6 brugeridenter)

Forvaltning	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder	Antal autorisationer/transaktionskoder i stikprøven	Antal godkendte i stikprøven
TMF	6	3	1.122	-

Revisionsdirektoratet kan konstatere, at 3 ud af 6 brugeres adgange er godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder.

På grundlag af de datasæt vi har modtaget fra KMD er i tabellen oplyst antallet af autorisationer/transaktionskoder.

Ud fra tilgængelige oplysninger om tildelte brugergrupper med tilhørende autorisationer/transaktionskoder, har Revisionsdirektoratet ikke kunnet opgøre antallet af de tilsvarende godkendte autorisationer/transaktionskoder.

**d.** Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har efter det nye sikkerhedsregulativ fortsat ansvaret for administrationen af dette område, uanset at brugeradministrationen overføres til Koncernservice. Revisionsdirektoratet skal derfor anbefale følgende:

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder får dokumenteret brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningens sikkerhedsområder.
- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. forvaltningens IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenter, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenter.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer mht.: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.
- At dokumentationen fremover sker således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridenternes sletning, og indtil disse frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder og autorisationsansvarlige tilvejebringer større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om forvaltningens autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.



- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder indenfor forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at Teknik- og Miljøforvaltningen i kun 3 ud af 6 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data.

Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.

## **4.2 Løn KTK**

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

I årsrevisionsprotokollat 2006 anbefalede vi, at KTK fremskynder udarbejdelsen af forretningsgangsbeskrivelse for lønadministration. I besvarelsen angav forvaltningen at pr. 1. januar 2008 samles lønadministrationen fra KTK med det fælles lønadministration for hele TMF, hvorved en strammere kontrol kan gennemføres.

### **Revisionen af 2007**

Vi henviser til vores bemærkninger under punktet om revision af Teknik- og Miljøforvaltningens forretningsgangsbeskrivelser.

### 4.3 Indtægter

#### Opfølgning af revisionen af 2006

a. Til orientering kan det oplyses, at der i årsrevisionsbetænkningen for 2005, s. 305-306, er redegjort for resultatet af opfølgningen af sagen om Byggesagsgebyrer i Byggeri & Bolig.

I 2004-revisionsbetænkningen understregede Revisionsudvalget betydningen af, at Teknik- og Miljøforvaltningen forelægger for Teknik- og Miljøudvalget resultatet af arbejdet med at analysere og vurdere sammenhængen mellem omkostningerne og byggesagsgebyrerne.

Revisionsudvalget henstillede i 2005-revisionsbetænkningen, at Økonomiudvalget fastsætter nærmere retningslinier for kommunens indtægtsadministration, herunder om hjemmelsgrundlag, kalkulationer og takststørrelse.

Revisionsudvalget anmodede Revisionsdirektoratet om at blive holdt orienteret om resultatet af sagens opfølgning.

I årsrevisionsprotokollatet til Økonomiudvalget for 2006 blev det omtalt, at Revisionsdirektoratet er blevet inddraget i de indledende stadier i udarbejdelsen af retningslinierne, og at direktoratet til brug for en orientering af Revisionsudvalget har bedt oplyst, hvornår retningslinierne forventes færdige.

#### Revisionen af 2007

Vi har konstateret, at retningslinierne for indtægtsadministration indgår i materialet til budgetindkaldelsescirkulæret for 2009.

Vi har fundet anledning til at gennemgå oplysningerne om taksterne for byggesagsgebyrer.

Center for Byggeri oplyser, at

- Kalkulationsprincippet: Byggesagsgebyr i forbindelse med erhvervsbyggeri beregnes som 1 ¼ pct. af byggeomkostningerne, mens boligbyggeri beregnes som ¾ pct. Andre gebyrer opkræves pr. sag.

- Prisfastsættelsesprincippet: Standard- og mindstegebyrer i 2008 reguleres pr.1. januar 2009 med det seneste kendte pris- og lønskøn, baseret på Finansministeriets beregning. Mindstegebyr er i 2008 300 kr.

Der er under prisfastsættelsesprincippet intet angivet om sammenhængen mellem omkostninger og indtægter.

### **Revisionsbemærkning**

Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke levet op til Revisionsudvalgets henstilling.

Revisionsdirektoratet finder det stærkt beklageligt, at Teknik- og Miljøforvaltningen ikke har efterlevet Revisionsudvalgets henstilling om takster på byggesagsgebyrer.

## **5. Opfølgning af større undersøgelser**

Der redegøres for opfølgningen af evt. større undersøgelse, jf. revisionsbetænkningen for 2006

- Protokollat nr. 5/2006 af 11. juli 2007 om Administration af tilbagebetalingen af kommunens lån til Landsbyggefonden.

Revisionsprotokollat indeholdt 2 bemærkninger og 3 anbefalinger. Til Teknik- og Miljøudvalgets møde den 20. februar 2008 om status på revisionsprotokollater har forvaltningen udførligt redegjort for tiltagene på området.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet finder Teknik- og Miljøforvaltningens tiltag tilfredsstillende. Vi forventer at det ledelsesmæssigt sikres, at tiltagene gennemføres som forudsat. I sagsindstillingen til dette årsrevisionsprotokollat forventes forvaltningen at redegøre for den nye status for tiltagene.

## **6. Andre opgaver**

### **6.1 Beretning om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på området for byfornyelse mv.**

Revisionsdirektoratet har i juli 2008 afgivet særskilt rapportering om denne beretning.

### **6.2 Revisorerklæringer**

Direktoratet har i 2007 afgivet revisorerklæring på følgende regnskabsopgørelser:

#### **Center for Bydesign**

##### **Vedr.: Byfornyelse og støttet byggeri**

- Udgifter til de enkelte projekter (skema 9R) – ombygninger, nedrivninger, nybyggeri, endeligt godkendte regnskaber med tilsagn før 1.1.2001 (Lov om byfornyelse og boligforbedring og lov om byfornyelse).
- Erklæring om modtaget statsrefusion efter Lov om Byfornyelse og boligforbedring samt Lov om byfornyelse og udvikling af byer (2006).
- Opgørelse af modtaget refusion i finansåret (2006).
- Aftalt boligforbedring (skema 4R) efter Lov om byfornyelse udgifter og modtaget refusioner i finansåret 2006.
- Københavns Kommunes administration af og indberetning til Socialministeriets Informations- og forvaltningssystem (BOSSINF) for 2006.
- Opgørelse for 2006 over udbetalinger efter § 14 i lov om midlertidig offentlig støtte til almennyttigt boligbyggeri og statsstøttede kollegier til fordeling efter reglerne i lov om individuel boligstøtte.
- Udbetalt statsrefusion i år 2006 efter saneringsloven.

Revisionsdirektoratet har afgivet følgende supplerende oplysninger til Københavns Kommunes erklæring om udgifter til de enkelte projekter (skema 9R) – ombygninger, nedrivninger, nybyggeri, endeligt godkendte regnskaber med tilsagn før 1.1.2001 (Lov om byfornyelse og boligforbedring og lov om byfornyelse):

"Der er fortsat ikke udarbejdet nødvendige forretningsgange, der sikrer, at administrationen på dette område sker i fuld overensstemmelse med gældende bestemmelser.

Desuden er der ikke etableret fornøden afstemning mellem indrapporteringer til statens edb-systemer og kommunens regnskabssystemer, hvilende på sædvanligt dokumentations- og regnskabsmateriale. Revisionen har ved sin egen afstemning konstateret uoverensstemmelser mellem systemerne.

Revisionen vil påse, at der i denne anledning foretages fornødne berigtigelser af statsrefusionen."

Revisionsdirektoratet har afgivet følgende bemærkninger og forbehold til erklæringen om Københavns Kommunes administration af og indberetning til Socialministeriets Informations- og forvaltningssystem (BOSSINF) for 2006:

"Vi har konstateret, at den skriftlige forretningsgang, der findes på området, ikke lever op til de krav, som er beskrevet i støttebekendtgørelsen om organisering af sagsbehandlingen.

Ved revisionen har vi konstateret, at der ikke er tilstrækkelig opmærksomhed på opfølgning ved overskridelse af fristforlængelse for aflevering af byggeregnskaber.

Endvidere forekommer der forsinket indtastning af dato for modtagne byggeregnskaber.

I flere tilfælde er der ikke overensstemmelse mellem sagernes status og indberetning til BOSSINF."

**Revisionsbemærkning**

Regnskabsmaterialet til brug ved revisors erklæringsafgivelse er generelt forsinket fra Teknik- og Miljøforvaltningen, hvorfor forvaltningen ofte må søge om fristforlængelse for aflevering til staten.

Vi finder det derfor stærkt påkrævet, at Teknik- og Miljøforvaltningen får udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse om afgivelse af lovpligtige revisorerklæringer mv.



### **6.3 Større undersøgelser**

Revisionsdirektoratet har for 2007 til Teknik- og Miljøudvalget afgivet følgende større undersøgelser:

- Protokollat nr. 17/2006 af 13. november 2007 om Takstfastsættelsen for forurenede jord på Kalvebod Miljøcenter.

### **6.4 Rådgivning**

Revisionsdirektoratets direktør har deltaget i styregruppen for genopretning af regnskabsforvaltningen i Center for Bydesign.

## **7. Aftaler om intern revision**

### **7.1 Revisionsaftale om intern revision i Kommune Teknik København**

I henhold til den kommunale styrelseslov og Revisionsvedtægten for Københavns Kommune er det Revisionsdirektoratet, som reviderer Københavns Kommune.

Revisionsdirektoratet har således ansvaret for at revidere KTK's regnskab i henhold til de kommunale regler.

Revisionsdirektoratet indgik aftale af 20. september 2004 med Bygge- og Teknikudvalget om antagelse af intern revision i KTK og rammerne herfor (med virkning fra og med regnskabsåret 2004) KPMG C. Jespersen, statsautoriserede revisorer, blev antaget som intern revisor.

Det er aftalt, at det er den interne revisions opgave at udføre revision af KTK's regnskab og kasse- og regnskabsvæsen og dertil underliggende registreringssystemer.

Revisionen omfatter ikke KTK's lønforvaltning, idet denne revision samt den endelige bevillingskontrol og gennemgangen af de særlige anlægsregnskaber forestås af Revisionsdirektoratet.

#### **Den interne revision vedrørende årsregnskabet for 2007**

Ved afslutningen af redaktionen af dette revisionsprotokollat, har vi ikke modtaget rapporteringen fra KPMG C. Jespersen.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

30. juni 2008

Jan Christensen

/Evy Ivarsson Nielsen

**Lovpligtig beretning til regnskab 2007**

**Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til  
revisionsbemærkninger – byfornyelsesområdet mv.**

**Udvalgets beslutningsprotokol forelå ikke ved afslutningen af redaktionen af  
beretningen.**

**19. Revisionsprotokollat nr. 14/2007: Revision af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på byfornyelsesområdet mv. (2008-104305)**

**Revisionsprotokollat nr. 14/2007 Revision af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på byfornyelsesområdet mv.**

Teknik- og Miljøforvaltningen skal forelægge Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger for udvalget samt redegøre for påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

**INDSTILLING OG Beslutning**

Teknik- og Miljøforvaltningen indstiller,

1. at Teknik- og Miljøudvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning
2. at Teknik- og Miljøudvalget godkender forvaltningens påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

**Problemstilling**

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af regnskab for 2007 på byfornyelsesområdet afgivet en bemærkning og nul anbefalinger til forvaltningen. Revisionsbemærkninger kan "rangordnes" i forhold til, hvor graverende Revisionsdirektoratet/Revisionsudvalget finder, at forholdet er. I den rangordning der bruges i Københavns Kommune anvendes følgende 8 begreber: Påtale, særdeles kritisabelt, kritisabelt, alvorlig kritik, kritik, stærkt beklageligt, beklageligt og utilfredsstillende (hvor utilfredsstillende er mindst graverende). I protokollatet er den ene bemærkning ledsaget af 1 gang henstilling.

**Løsning**

**Revisionsbemærkninger**

*Forretningsgange:*

Revisionsdirektoratet har konstateret, at relevante forretningsgange ikke foreligger i ajourført stand.

Revisionsdirektoratet henstiller "at forvaltningen fremsender en redegørelse til revisionen om planerne for at udvikle indholdet af de grundlæggende byfornyelsesoplysninger i Center for Bydesigns "Kæmpeark". Der synes at være behov for en bedre mulighed for at opnå generelt overblik over byfornyelsessageres oprettelse, behandling og status, herunder regnskabsoplysninger, så uddrag (sammenstilling af relevante sagsoplysninger) kan benyttes til ledelsesinformation i og udenfor Center for Bydesign, i forhold til staten, revisionen, borgerne og andre relevante interessenter."

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning. Arbejdet med at ajourføre forretningsgange efter organisationsændringen i Center for Bydesign vil snarest blive igangsat på ny og forventes færdigt afsluttet i foråret 2009.

Teknik- og Miljøforvaltningen skal hertil bemærke, at "Kæmpearket" primært er skabt for at muliggøre tilvejebringelse af statistik over byfornyelsesudgifterne og sagsbehandlingstiden samt en samling af basisoplysninger for de enkelte sager. Efter forvaltningens opfattelse er "Kæmpearket" i sit nuværende design også et egnet værktøj til ledelsesinformation, da det giver ubegrænsede muligheder for sortering, udskrivning og sammenstilling af oplysninger. En forbedring kunne bestå i,

at informationerne registreres hurtigere og mere nøjagtigt. Hvis Revisionen har konkrete forslag til en videreudvikling af "Kæmpeparket", modtager forvaltningen gerne disse.

#### **Supplerende oplysninger**

##### *Forretningsgange:*

Revisionen anfører, at der fortsat ikke er udarbejdet nødvendige forretningsgange, der sikrer, at administrationen på dette område sker i fuld overensstemmelse med gældende bestemmelser.

Mht. bemærkningen om forretningsgange henvises til det ovenfor anførte.

##### *Afstemning - indberetningen i statens edb-system*

Revisionen anfører endvidere, at der ikke er etableret fornøden afstemning mellem indrapporteringer til statens edb-systemer og kommunens regnskabsystemer, idet Revisionen ved egen afstemning har konstateret uoverensstemmelser mellem systemerne.

Teknik- og Miljøforvaltningen tager bemærkningen til efterretning, men påpeger, at der ikke er tale om uoverensstemmelser mellem kommunens regnskabstal og indrapporteringen til statens edb-system (BFO). Forvaltningen erkender derimod, at der i to sager blev sendt de forkerte udskrifter af indberetningerne, således at det var udskrifterne af regnskabsreguleringer frem for de egentlig regnskabsgodkendelser, der blev fremsendt til Revisionen.

Ved et møde med Revisionen den 8. juli 2008 er de pågældende sager, hvori Revisionen mente, at der var uoverensstemmelser, blevet gennemgået. Der blev ved den lejlighed udført en afstemning af de konkrete regnskabsgodkendelser og de tilhørende indberetninger, og i den forbindelse blev det konstateret, at der er overensstemmelser mellem forvaltningens regnskabsgodkendelser og indberetningerne i BFO-systemet.

Det blev aftalt, at der fremover tages et udskrift af regnskabsindberetningen i BFO- systemet, så det umiddelbart er muligt for Revisionen at afstemme indberetningen med regnskabsgodkendelsen, selvom der skulle være sket en regulering. Dette har efterfølgende vist sig at være unødvendigt, idet det er muligt at få udskrift af den egentlige regnskabsgodkendelse, selvom der efterfølgende er sket en regulering.

#### **Økonomi**

Ingen.

#### **Videre proces**

Revisionsdirektoratet udarbejder – på baggrund af beslutningsprotokollen – samlet revisionsberetning for Københavns Kommune. De relevante dele af denne vil blive behandlet på et møde i Teknik- og Miljøudvalget i oktober 2008.

#### **Bilag**

1. Revisionsprotokollat nr. 14/2007 Revision af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på byfornyelsesområdet mv.

Pernille Andersen

Martin Nordrup Andersen

**bilag**

[Bilag 1 Årsrevisionsprotokollat 2007](#)

[Bilag 2 Byfornyelsesberetning 2007](#)

**Direktoratets beretning**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr.14/2007

**Revisionsprotokollat**

til

**Teknik- og Miljøudvalget**

**Vedrørende**

**Center for Bydesign**

**Revision af Københavns Kommunes regnskab  
for 2007 på byfornyelsesområdet mv.**

11. juli 2008

**Indholdsfortegnelse****Side**

<b><u>I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>2</b>
<b><u>II. Generelt</u></b> .....	<b>3</b>
<b><u>III. Center for Bydesign</u></b> .....	<b>5</b>
<u>Revision efter lov om byfornyelse og boligforbedring</u> .....	5
<u>Revision efter lov om byfornyelse</u> .....	6
<u>Byfornyelse med aftalt boligforbedring (lovens kapitel 5)</u> .....	9
<u>Revision efter lov om byfornyelse og udvikling af byer.</u> ....	11
<u>Revision af støtteberegninger efter saneringslovgivningen</u> .....	13



## **I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet**

Protokollatet om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på byfornyelsesområdet mv. redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af 3 følgende rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Teknik- og Miljøudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Teknik- og Miljøudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Teknik- og Miljøforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i revisionsprotokollatet og Teknik- og Miljøudvalgets beslutninger i anledning heraf samt i Revisionsudvalgets bemærkninger i Revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i revisionsprotokollatet om revisionen af byfornyelsesområdet mv. for 2008 til Teknik- og Miljøudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

## Revisionsbemærkning

Revisionsdirektoratet har konstateret, at relevante forretningsgange ikke foreligger i ajourført stand.

Revisionsdirektoratet skal i denne forbindelse henstille, at forvaltningen fremsender en redegørelse til revisionen om planerne for at udvikle indholdet af de grundlæggende byfornyelsesoplysninger i Center for Bydesigns ”Kæmpeark”. Der synes at være behov for en bedre mulighed for at opnå generelt overblik over byfornyelsessagernes oprettelse, behandling og status, herunder regnskabsoplysninger, så uddrag (sammenstilling af relevante sagsoplysninger) kan benyttes til ledelsesinformation i og uden for Center for Bydesign, i forhold til staten, revisionen, borgerne og andre relevante interessenter.

## II. Generelt

Revisionsdirektoratet har siden revisionsprotokollat nr.13. af 17. juli 2007 vedrørende revision af Københavns Kommunes regnskab for 2006 på byfornyelsesområdet mv. afgivet erklæring på følgende opgørelser til Velfærdsministeriet:

	Dato	Kr.
Erklæring om modtaget statsrefusion efter lov om byfornyelse og boligforbedring samt lov om byfornyelse (2006)	21. december 2007	24.257.969
Opgørelse af modtaget refusion i finansåret (2006)	21. december 2007	156.480.550
Aftalt boligforbedring (skema 4R) efter lov om byfornyelse: Udgifter for finansåret 2006 (§ 95 stk. 2 og 3) Modtaget refusion for finansåret 2006 (§ 95 stk. 4)	21. december 2007	17.746.876 7.837.612
Udgifter til de enkelte projekter (skema 9R) – ombygninger, nedrivninger, nybyggeri, endeligt godkendte regnskaber med tilsagn før 1.1.2001 (lov om byfornyelse og boligforbedring og lov om byfornyelse)	25. april 2008	-
Opgørelse for 2006 over udbetalt statsrefusion efter saneringsloven	5 maj 2008	689.356

Revisionsdirektoratet skal oplyse, at der er afgivet følgende supplerende oplysninger til Københavns Kommunes erklæring om ” Udgifter til de enkelte projekter (skema 9R) ombygning, nedrivninger, nybygning samt til endeligt godkendte regnskaber med tilsagn før 1.1.2001 (Lov om byfornyelse og boligforbedring og lov om byfornyelse).

”Der er fortsat ikke udarbejdet nødvendige forretningsgange, der sikrer, at administrationen på dette område sker i fuld overensstemmelse med gældende bestemmelser. Desuden er der ikke etableret fornøden afstemning mellem indrapporteringer til statens edb-systemer og kommunens regnskabssystemer, hvilende på sædvanligt dokumentations- og regnskabsmateriale. Revisionen har ved sin egen afstemning konstateret uoverensstemmelser mellem systemerne.

Revisionen vil påse, at der i denne anledning foretages fornødne berigtigelser af statsrefusionen.”

Endvidere skal Revisionsdirektoratet oplyse, at der ikke i år er foretaget revision af kommunens andel af udgifter ved etablering af fælles friarealer, fællesanlæg for beboelsesejendomme mv. Der henvises til de uvæsentlige udgifter i 2006, netto 16,5 mio. kr., til den tidligere konstaterede betryggende og hensigtsmæssige forretningsgang og sagsbehandling samt direktoratets ressourcemæssige situation som følge af nedlæggelsen. Assistance til revision af 2008 vil blive indhentet.

### III. Center for Bydesign

Center for Bydesigns nettoudgifter på byfornyelsesområdet har udgjort følgende i 2007:

	Mio. kr.
Rammebelagte områder, drift .....	190,1
Rammebelagte områder, anlæg .....	<u>46,1</u>
I alt .....	<u>236,2</u>

#### Revision efter lov om byfornyelse og boligforbedring

Ifølge Erhvervs- og Boligstyrelsens bekendtgørelse nr. 435 af 24. maj 1996 om regnskabsgodkendelse og revision efter lov om byfornyelse og boligforbedring skal revisor hvert år, senest samtidig med afgivelsen af beretning om revision af kommunens øvrige regnskaber, afgive beretning om revisionen i henhold til denne bekendtgørelse.

Revisionen er udført i overensstemmelse med Revisionsvedtægten for Københavns Kommune og nævnte bekendtgørelse.

Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik. Revisionsdirektoratet har efterprøvet, om forretningsgangene og sagsbehandlingen inden for byfornyelses- og boligforbedringsområdet er hensigtsmæssige og betryggende.

Sagsgennemgangen har omfattet:

- Ejendommen Eskildsgade 3-5.

Ved revisionen er der lagt særlig vægt på efterprøvning af:

- 1) beslutningens lovlighed,
- 2) lovligheden af de godkendte udgifter,
- 3) fordeling af de godkendte udgifter på forbedringsdel og tabsdel,
- 4) størrelsen af "Førlejen" og den godkendte leje efter forbedring,
- 5) renteberegninger,
- 6) modregning af huslejestigning på byggelånet,
- 7) lovligheden af omfanget af de kommunale udgifter,
- 8) indtægter i forbindelse med salg af ombyggede ejendomme og ryddede grunde.

Revisionsdirektoratet har ved revisionen af ejendommen Eskildsgade 3-5 hæftet sig ved: Københavns Kommune godkendte den 23. juni 1999 det af Byfornyelsesselskabet København fremsendte licitationsresultat vedrørende ovennævnte ejendom (råde -over ejendom).

Byfornyelsen af udlejningsejendommen er sket i henhold til Borgerrepræsentationens beslutning af 9. maj 1996.

De støtteberettigede udgifter blev opgjort til 16.500.000 kr., hvoraf de 7.425.000 er blevet anset for vedligeholdelsesudgifter, og de 9.075.000 blev anset for forbedringsudgifter. Der blev godkendt en foreløbig lejeforhøjelse på 430,51 kr./m<sup>2</sup>.

Byfornyelsesselskabet København fremsendte i juli 2001 ansøgning om godkendelse af byggeregnskab. Kommunen anmodede i 2001 om bestemte supplerende oplysninger.

Først ved brev af 11. juli 2006 blev fremsendt supplerende materiale, som kommunen godkendte. Skæringsdatoen for arbejdernes færdiggørelse blev fastsat til 31. marts 2001.

Støtten er beregnet i overensstemmelse med Boligministeriets lovbekendtgørelse nr. 820 af 15. september 1994 om byfornyelse og boligforbedring, jf. kommunens godkendelse af 9. januar 2007.

Den værdiforøgende del blev beregnet til 6.136.000 kr., mens vedligeholdelsesdelen blev opgjort til 11.380.000 kr.

Til den værdiforøgende udgift blev der udbetalt ydelsesbidrag efter § 59 i lovbekendtgørelsen, mens støtten til vedligeholdelsesudgifterne blev udbetalt kontant.

Revisionsdirektoratet noterer med tilfredshed, at kommunen gennem hele sagen har fastholdt dokumentationskravene til byggeregnskabet.

Der er ikke yderligere kommentarer til sagen.

### **Revision efter lov om byfornyelse**

Ifølge Økonomi- og Erhvervsministeriets bekendtgørelser nr. 596 af 22. juni 2000 og nr. 90 af 7. februar 2001 – begge om regnskab og revision efter lov om byfornyelse – skal revisor hvert år, senest samtidig med afgivelsen af beretning om revision af kommunens øvrige regnskaber, afgive beretning i henhold til disse bekendtgørelser.

Revisionen er udført i overensstemmelse med Revisionsvedtægten for Københavns Kommune og ovennævnte bekendtgørelser.

Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionsetik.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet, om forretningsgangene og sagsbehandlingen inden for byfornyelsesområdet er hensigtsmæssige og betryggende.

Sagsgennemgangen har omfattet:

- Ejendommen Reverdilsgade 3

Ved revisionen er der lagt særlig vægt på efterprøvning af:

- 1) beslutningens lovlighed,
- 2) lovligheden af de godkendte udgifter, jf. bekendtgørelse om støtteberettigede udgifter til bygningsfornyelse mv. efter lov om byfornyelse,
- 3) fordeling af godkendte udgifter på forbedringsdel og tabsdel,
- 4) oplysninger, der ligger til grund for beregning af forbedringstilskud og engangstilskud, jf. lov om byfornyelse §§ 61 og 61 a,
- 5) størrelsen af "førlejen" og den godkendte leje efter forbedring,
- 6) renteberegninger,
- 7) modregning af huslejestigning på byggelånet,
- 8) lovligheden af omfanget af de kommunale udgifter,
- 9) indtægter i forbindelse med salg af ombyggede ejendomme og ryddede grunde,
- 10) værdiansættelse af kommunale ejendomme,
- 11) tilsagn efter lov om byfornyelse § 92 og § 93 om forhøjet refusion.

Derudover er det et krav til revisionen at undersøge kommunens tilrettelæggelse af kontrolprocedure ved boligens statusskift samt opgørelse af støttebortfald ved statusskift. Herom henvises til 2005-revisionsbetænkningen, side 301.

Revisionsdirektoratet har ved revisionen af ejendommen Reverdilsgade 3 hæftet sig ved:

Borgerrepræsentationen vedtog den 16. november 2000 en byfornyelsesbeslutning for Reventlowsgade – karreerne. Beslutningen gennemførtes i henhold til reglerne i lovbekendtgørelse nr. 135 af 1. marts 2001 om byfornyelse.

Kommunen modtog den 6. juli 2006 projektmateriale og licitationsresultat vedrørende bygningsarbejderne på ejendommen – andelsboligforening.

Den 8. september 2006 godkendte kommunen licitationen, byggende på kommunens tekniske udtalelse af 24. august 2006.

De samlede støtteberettigede udgifter beløb sig til 4.384.000 kr., hvoraf 3.422.000 kr. var vedligeholdelsesudgifter (kontant erstatning), mens det resterende beløb på 962.000 kr. var forbedringsudgifter (støtte i form af forbedringstilskud).

Kommunen godkendte byggeregnskabet den 20. december 2007.

Skæringsdatoen for arbejderne færdiggørelse blev fastsat til den 31. marts 2007.

Fyldestgørende byggeregnskab, jf. finansieringscirkulærets bestemmelser (punkt 4.6.), skal være modtaget i kommunen senest 3 måneder efter skæringsdatoen. Da byggeregnskabet først blev modtaget i kommunen den 12. juli 2007, er der foretaget et fradrag i de støtteberettigede udgifter.

Af de støtteberettigede udgifter blev andelen af forbedringsudgifterne opgjort til 14,11 % svarende i alt til 703.000 kr. Vedligeholdelsesudgifterne på 85,89 % svarer til 4.166.000 kr.

Tabsdeklaration blev anmeldt til tinglysning den 20. december 2007. Som vilkår for kommunens udbetaling af ombygningsbeløbet på 4.166.000 kr. er fastsat, at såfremt ejendommens nuværende status som andelsboligforening inden 30 år fra byggeriets afslutning den 31. marts 2007 ændres og ejendommens økonomi herved forbedres, kan den udbetalte erstatning fra Københavns Kommune, Center for Bydesign, helt eller delvist kræves tilbagebetalt.

Gennemgangen af denne sag har ikke givet anledning til kommentarer.

**Byfornyelse med aftalt boligforbedring (lovens kapitel 5)**

Sagsgennemgangen har omfattet:

- Ejendommen Holmbladsgade 76, Østrigsgade 2-4

Ved revisionen er der lagt særlig vægt på efterprøvning af:

- 1) at kommunalbestyrelsens fordeling af investeringsramme er foretaget i henhold til de kriterier, kommunen har fastsat for prioriteringen af ansøgninger,
- 2) overholdelse af fristen for kommunalbestyrelsens viderebringelse af meddelelser, jf. bekendtgørelse om aftalt boligforbedring nr. 53 af 23. januar 2003, § 28 stk.1,
- 3) overholdelse af fristen for kommunalbestyrelsens indberetning, jf. bekendtgørelse om aftalt boligforbedring nr. 53 af 23. januar 2003, § 28, stk. 2,
- 4) om de indgåede aftaler med lejerne overholder bestemmelserne i lov om byfornyelse § 100.
- 5) at kommunens indberetning til ABF 99 er korrekt.

Revisionsdirektoratet har ved revisionen af ejendommen Holmbladsgade 76, Østrigsgade 2-4 hæftet sig ved:

Borgerrepræsentationen bemyndigede den 10. december 1998 Bygge- og Teknikudvalget inden for de af staten aftalte rammer i årene 1999, 2000 og 2001 på 178,0 mio. kr. at træffe beslutning om gennemførelse af individuelle bygningsfornyelser efter byfornyleslovens kap.3, §11, stk.5, i Holmbladsgadekvarteret, som kvarterløft-centrene måtte anmode om beslutning for.

Bygge- og Teknikudvalget (nu Teknik- og Miljøudvalget) godkendte i august 1999 en ansøgning fra udlejningsejendommen Holmbladsgade 76/ Østrigsgade 2-4 til en gennemgribende bygningsfornyelse på 6.000.000 kr. I ejendommen udgør det samlede etageareal 2.102 m<sup>2</sup> fordelt på 27 boliger og 4 erhvervslejemål.

Den samlede udgift udgør 15.500.000 kr., idet der egenfinansieres 3.500.000 kr., og der er søgt om aftalt boligforbedring med 6.000.000 kr. Prisen pr. m<sup>2</sup> udgør således ca. 7.374 kr. for hele projektet.



Kommunen godkendte byggeregnskabet den 12. april 2007.

Skæringsdatoen for arbejdernes færdiggørelse blev fastsat til 31. december 2004. Fyldestgørende byggeregnskab forelå først den 4. oktober 2006, hvorfor fradrag i byggelånsrenterne er foretaget for perioden 31. marts 2005 til 4. oktober 2006.

Støtten er beregnet i overensstemmelse med lovbekendtgørelse nr. 897 af 25. september 2000 om byfornyelse med de ændringer, der følger af lov nr. 135 af 1. marts 2001 om byfornyelse for så vidt angår finansiering af ombygningstabet.

Af de maksimerede støtteberettigede udgifter på 8.932.000 kr. blev 38,43% eller 3.437.000 kr. anset for forbedringsudgifter og de 61,57% eller 5.495.000 kr. for vedligeholdelsesudgifter.

Til forbedringsudgifterne ydes støtten som ydelsesbidrag, mens der til vedligeholdelsesudgifterne ydes kontant erstatning, jf. den ny lov for 2001.

Den aftalte boligforbedring udgjorde 4.473.300 kr.

Med godkendelsen af byggeregnskabet kan en endelig lejeforhøjelse opgøres således:

• Førleje.....	490,00 kr./m <sup>2</sup>
• Aftalt boligforbedring.....	116,25 kr./m <sup>2</sup>
• Byfornyelse.....	<u>89,32 kr./m<sup>2</sup></u>
I alt	<u>695,57 kr./m<sup>2</sup></u>

Der er tinglyst deklaration om vilkår for hel eller delvis tilbagebetaling af tabserstatningen.

Gennemgangen af denne sag har ikke givet anledning til kommentarer.

### **Revision efter lov om byfornyelse og udvikling af byer.**

Ifølge bekendtgørelse nr. 352 af 24. april 2006 om regnskab og revision efter lov om byfornyelse og udvikling af byer skal revisor hvert år, senest sammen med afgivelsen af beretning om revision af kommunens øvrige regnskaber, afgive beretning i henhold til denne bekendtgørelse.

Revisionen er udført i overensstemmelse med Revisionsvedtægten for Københavns Kommune og ovennævnte bekendtgørelse.

Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet om forretningsgangene og regnskabsbekendtgørelsen inden for byfornyelsesområdet er hensigtsmæssige og betryggende.

Sagsgennemgangen har omfattet Borgerbo-karreen:

- Kongedybet 12-16, Hollænderdybet 22-24, Bogerbo 1-7, Svinget 13-15, Under Elmene 2-4

For den udvalgte sag har vi bl.a. efterprøvet om:

- 1) beslutningens lovlighed,

- 2) lovligheden af udgifter anmeldt til refusion, jf. bekendtgørelse om statsrefusion af kommunale udgifter efter lov om byfornyelse og udvikling af byer,
- 3) lovligheden af de af kommunalbestyrelsen godkendte ombygningsudgifter, jf. bekendtgørelse om støtteberettigede ombygningsudgifter til bygningsfornyelse og udbud af bygge- og anlægsarbejder efter lov om byfornyelse og udvikling af byer,
- 4) tilsagn efter lovens § 96 om forhøjet refusion,
- 5) opdeling af de godkendte udgifter på forbedrings- og vedligeholdelsesudgifter, jf. lovens § 13,
- 6) beregning af tilskud til vedligeholdelsesudgifter, jf. lovens § 14,
- 7) beregning og udbetaling af indfasningsstøtte, jf. lovens § 15 og § 67,
- 8) beregning af tilskud til ejer- og andelsboliger, jf. lovens §§ 27 & 28,
- 9) kommunens tilrettelæggelse af kontrolprocedure ved statusskift og salg og opgørelse af støttebortfald, jf. lovens §§ 18 og 29, og

Revisionsdirektoratet har ved revisionen hæftet sig ved:

Borgerrepræsentationen har den 3. marts 2005 godkendt Bygge- og Teknikudvalgets indstilling om Borgerbo-karreen, der rummer 155 beboelseslejligheder med et samlet etageareal på 12.168 m<sup>2</sup>.

De samlede ombygningsudgifter skønnedes at ville udgøre 37.900.000 kr. Den støtteberettigede ombygningsudgift på i alt 23.300.000 kr. ydes til facaderenovering og er betinget af, at ejeren egenfinansierer udgifter på i alt 14.600.000 kr. til istandsættelse af vinduer og døre mv.

Kommunen godkendte den 26. marts 2007 byggeregnskabet.

Skæringsdatoen for arbejdernes færdiggørelse blev fastsat til den 30. juni 2006. Det fyldestgørende byggeregnskab blev fremsendt den 29. september 2006.

Samtlige støtteberettigede udgifter anses for at være vedligeholdelsesudgifter, og der kan ydes støtte til samtlige i alt 23.238.247 kr.

Støtten er ydet i form af et kontant tilskud. Der blev i forbindelse med arbejdernes færdiggørelse udbetalt et aconto tilskud på 18.592.210,40 kr.

Da samtlige udgifter er vedligeholdelsesudgifter, kan der ikke varsles lejeforhøjelse. For så vidt angår de egenfinansierede udgifter kan der ske lejeforhøjelse efter de almindelige lejeretlige regler.

Der ses ikke i sagen at være taget endelig stilling til hvilken ejendomsværdi, der skal anvendes i tabsdeklarationen. Problemstillingen er, om der skal anvendes den offentlige vurdering eller ejendommens værdi i handel og vandel.

Socialministeriet har i mail af 9. oktober 2006 afgivet en fortolkning i sagen.

Gennemgangen af denne sag har ikke givet anledning til yderligere kommentarer.

### **Revision af støtteberegninger efter saneringslovgivningen**

Erhvervs- og Boligstyrelsens cirkulære nr. 180 af 18. december 1989 om uddelegering af administrationen vedrørende afslutningen af saneringsplaner mv. fastsætter i kapitel 4.4, at revisionen af beregningen af støtte efter saneringslovgivningen sker efter samme principper som i de regler, der er fastsat for boligstøtteregnskaber.

Ifølge Erhvervs- og Boligstyrelsens bekendtgørelse nr. 816 af 3. november 1999 om regnskabsaflæggelse og revision af kommunernes boligstøtteregnskab skal revisor hvert år, senest samtidig med afgivelsen af beretning om kommunens øvrige regnskaber, afgive beretning, hvori der redegøres for den udførte revision.

Revisionsdirektoratet har den 5. maj 2008 afgivet erklæring på "Opgørelse for 2006 over udbetalt statsrefusion efter saneringsloven".

Revisionen er udført i henhold til ovennævnte bekendtgørelse og i overensstemmelse med Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet har konstateret, at relevante forretningsgange ikke foreligger i ajourført stand.

Revisionsdirektoratet skal i denne forbindelse henstille, at forvaltningen fremsender en redegørelse til revisionen om planerne for at udvikle indholdet af de grundlæggende byfornyelsesoplysninger i Center for Bydesigns ”Kæmpeark”. Der synes at være behov for en bedre mulighed for at opnå generelt overblik over byfornyelsessagernes oprettelse, behandling og status, herunder regnskabsoplysninger, så uddrag (sammenstilling af relevante sagsoplysninger) kan benyttes til ledelsesinformation i og uden for Center for Bydesign, i forhold til staten, revisionen, borgerne og andre relevante interessenter.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

11. juli 2008

Tommy Jacobsen

/ Marianne Bauerfeld

## **Beskæftigelses- og Integrationsudvalget**

## Årsrevisionsprotokollat om regnskab 2007

### Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger

#### Udvalget har endnu ikke truffet beslutning

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen skal forelægge Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger for udvalget samt redegøre for gennemførte og påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

#### INDSTILLING OG BESLUTNING

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen indstiller,

1. at Beskæftigelses- og Integrationsudvalget tager Revisionsdirektoratets bemærkninger og anbefalinger til efterretning.
2. at Beskæftigelses- og Integrationsudvalget godkender forvaltningens gennemførte og påtænkte foranstaltninger i forhold hertil.

#### PROBLEMSTILLING

Revisionsdirektoratet har i forbindelse med revisionen af årsregnskabet for 2007 afgivet 4 bemærkninger og 2 anbefalinger til forvaltningen. Revisionsbemærkninger kan ”rangordnes” i forhold til hvor graverende Revisionsdirektoratet / Revisionsudvalget finder forholdet er. I den rangordning der bruges i Københavns Kommune anvendes følgende 8 begreber: Påtale, særdeles kritisabelt, kritisabelt, alvorlig kritik, kritik, stærkt beklageligt, beklageligt og utilfredsstillende (hvor utilfredsstillende er mindst graverende). Derudover kan Revisionsdirektoratet henstille til forvaltningen, hvis direktoratet finder at de anvendte forretningsgange kan styrkes.

I protokollatet er de 4 bemærkninger ledsaget af 1 gang beklageligt, 1 gang utilfredsstillende og 2 gange henstillinger.

#### LØSNING

##### Revisionsbemærkninger:

*1. Revisionsdirektoratet finder det **beklageligt**, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet.*

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen tager bemærkningen til efterretning.

Problemstillingen er gældende for alle forvaltninger i Københavns Kommune, hvorfor der på tværs af forvaltningerne i kommunen er iværksat en handleplan med henblik på at forbedre kvaliteten af afstemning af statuskonti.

Handleplanen skal sikre fælles retningslinier for afstemning af statusposter og herunder at:

- Københavns Kommune har en statusbalance, hvor ansvaret for hver enkelt konto er entydigt placeret, samt at omfanget af konti er tilpasset kommunens reelle behov.
- der etableres et kvalitetssikrings- og ledelsesinformationssystem til afstemninger af statusposter på tværs af kommunen.
- der skabes overblik over eventuelle problematiske forhold i de enkelte forvaltninger.

Initiativerne skal sikre, at den løbende sker afstemning af statuskonti samt afstemningen i forbindelse med regnskabet for 2008 sker på tilfredsstillende vis.

Handleplanen skal være fuldt implementeret den 31. oktober 2008.

*2. Revisionsdirektoratet finder det **utilfredsstillende**, at Beskæftigelses og Integrationsforvaltningen kun i 3 ud af 12 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data.*

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen er enig i, at den nuværende administration og kontrol er mangelfuld, og forvaltningen vil på den baggrund tage følgende initiativer:

- Sikkerhedslederen i forvaltningen er i gang med en standardisering af autorisationstildeling, hvilket skal mindske fejltildeling af autorisationer.
- Systematisk gennemgang af sikkerhedsrapporter skal sikre, at det kun er BIF-medarbejdere, der har adgang til BIFs it-systemer. Initiativet er igangsat.
- Forvaltningen vil i samarbejde med Koncernservice fastlægge den enkelte brugeridents aktuelle adgange samt i fornødent omfang skaffe dokumentation herfor. Sidstnævnte initiativ ventes igangsat oktober 2008.

*3. Revisionsdirektoratet skal **henstille**, at den bebudede forretningsgangsbeskrivelse for håndtering af bedragerisager snarest udarbejdes.*

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen kan meddele, at der nu er udarbejdet en forretningsgang for bedragerisager.

*4. Revisionsdirektoratet skal **henstille**, at der sker en gennemgang af de reviderede regnskaber m.v. for undervisning af voksne udlændinge, der varetages af eksterne udbydere, herunder at der årligt udarbejdes en redegørelse for gennemgangen.*

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen bemærker følgende til Revisionsdirektoratets henstilling:

De aftaler, som Københavns Kommune har indgået med de private udbydere af danskuddannelse (sprogcentre), kan efter Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens opfattelse ikke sidestilles med de 'driftsoverenskomster', som kommunen har indgået med for eksempel private børneinstitutioner. I forhold til de sidste har kommunen "en betydelig indflydelse på institutionens drift".<sup>15</sup> Det er baggrunden for de detaljerede vejledende retningslinjer i Københavns Kommunes Budget- og Regnskabshåndbogs afsnit 8, som Revisionsdirektoratet henviser til. I forhold til de private udbydere på danskuddannelsesområdet har kommunen imidlertid kun begrænset indflydelse på driften, jf. nedenunder.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen følger dog de vejledende retningslinjer i det omfang, det er hensigtsmæssigt, og gennemgår eksempelvis de private sprogcentres årsregnskaber, der som anbefalet i Budget- og Regnskabshåndbogen er udarbejdet efter en kommunal instruks og påtegnet af sprogcentrets revisor. Revisionsdirektoratet er blevet oplyst om dette i forbindelse med høringen over udkastet til revisionsprotokollatet.

Ifølge Budget- og Regnskabshåndbogen skal forvaltningerne tilse, at kommunens tilskudsforvaltning sker på en økonomisk forsvarlig og hensigtsmæssig måde. Håndbogens konkrete retningslinjer er vejledende. Det er præciseret, at det er op til forvaltningerne at tilpasse idealmodellerne til de enkelte tilskudsordninger karakteristika.

<sup>15</sup> Jf. Velfærdsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner, kapitel 2.3, afsnittet Ejerforhold.



Det er karakteristisk for tilskudsordningen inden for danskuddannelsesområdet, at kommunerne skal give tilskud til private skoler i form af modultakster. (Bortset fra de få tilfælde, hvor det drejer sig om kontanthjælpsmodtagere). Modultaksterne skal aftales på forhånd og erlægges, når personen begynder på et undervisningsmodul. Skolen er herefter normalt forpligtet til at undervise personen, indtil personen har gennemført modulet. Kommunen må ikke dække et eventuelt underskud eller kræve tilbagebetaling af et eventuelt overskud. Kommunen må heller ikke opstille særlige mål eller resultatkrav.

Hensigten med lovens begrænsning af kommunernes råderum og hensigten med de detaljerede krav om taxameterfinansiering er, at der skal være et incitament for skolen til at gøre undervisningen effektiv, herunder at personen anvender så få undervisningstimer som muligt på at gennemføre undervisningsmodulet. Forbruget af undervisningstimer pr. modul fremgår af skolernes løbende indberetninger til Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.

Modultaksterne fastsættes af Beskæftigelses- og Integrationsudvalget, der tager stilling til niveauet for taksterne mindst en gang om året. Det sker efter en forudgående forhandling mellem forvaltningen og skolerne. I forvaltningens vurdering af, hvad der er et rimeligt niveau for taksterne, indgår oplysningerne om antallet af undervisningstimer pr. modul og oplysninger om skolernes økonomi, herunder de seneste årsregnskaber.

På denne baggrund mener forvaltningen ikke, at det har noget formål at udarbejde en selvstændig redegørelse om gennemgangen af årsregnskaberne - med mindre skolens revisor har særlige bemærkninger til regnskabet.

### **Anbefalinger:**

*1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at de økonomidata der skal foreligge for kommunens samlede regnskab, herunder det omkostningsbaserede regnskab, også forelægges for Beskæftigelses- og Integrationsudvalget i forbindelse med regnskabsaflæggelsen*

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen vil forelægge det omkostningsbaserede regnskab sammen med regnskabsaflæggelsen for 2008.

*2. Revisionsdirektoratet anbefaler, at der foretages korrektion af bogføringsfejl og fejlplacering af budgetbeløb, så snart dette konstateres. Endvidere foreslås det, at det overvejes at etablere en bevilling for finansposter.*

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen skal hertil bemærke, at forvaltningen vil bestræbe sig på straks at korrigere fejl vedr. bogføring og placering af budgetbeløb, så snart dette konstateres. Endvidere skal det bemærkes, at forvaltningen siden forvaltningens oprettelse har haft oprettet en bevilling for finansposter, men eftersom bevillingen er 0 fremgår den ikke af bevillingsoversigten.

### **ØKONOMI**

Ingen

### **VIDERE PROCES**

Revisionsdirektoratet udarbejder, på baggrund af beslutningsprotokollatet en samlet revisionsberetning for Københavns Kommune. De relevante dele af denne vil blive behandlet i Beskæftigelses- og Integrationsudvalget omkring oktober 2008. Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen vil udarbejde halvårsrapport på opfølgning af protokollatet omkring februar 2009.

### **BILAG**

1. Revisionsprotokollat til Beskæftigelses- og Integrationsudvalget vedrørende Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen – Revision af regnskab 2007 af 23. juni 2008.

Morten Binder

/ Kaj Ove Christiansen

**Direktoratets protokollat**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr. 3/2007

Årsrevisionsprotokollat

til

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget

vedrørende

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

**Revisionen af regnskab 2007**

23. juni 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>1</b>
<b><u>2. Indledning</u></b> .....	<b>3</b>
<b><u>3. Basisrevision</u></b> .....	<b>5</b>
<u>3.1 Forretningsgange</u> .....	5
<u>3.2 Benchmarking af økonomistyringen</u> .....	8
<u>3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder</u> .....	10
<u>3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskaberklæring</u> .....	12
<u>3.5 Balancen</u> .....	15
<u>3.6 Bevillingskontrol</u> .....	20
<u>3.7 Eftersyn af likvide midler</u> .....	24
<u>3.8 Regnskabs gennemgang</u> .....	26
<u>3.9 Særligt risikofyldte områder mv.</u> .....	27
<b><u>4. Revision af særlige regnskabsområder</u></b> .....	<b>28</b>
<u>4.1 IT-anvendelse</u> .....	28
<b><u>5. Andre opgaver</u></b> .....	<b>36</b>
<u>5.1 Revisorerklæringer</u> .....	36

## 1. Orientering til udvalget om årsrevisionsprotokollatet

Revisionsdirektoratet har afsluttet revisionen af Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets regnskab for 2007.

Resultatet af revisionen er indeholdt i dette årsrevisionsprotokollat for 2007 til Beskæftigelses- og Integrationsudvalget.

Protokollatet redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af følgende 3 rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- Anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i årsrevisionsprotokollatet og Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets besvarelse heraf samt Revisionsudvalgets bemærkninger i revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i årsrevisionsprotokollatet for 2008 til Beskæftigelses- og Integrationsudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

### **Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet. (Der henvises til side 19).
2. Revisionsdirektoratet skal henstille, at der sker en gennemgang af de reviderede regnskaber mv. for undervisning af voksne udlændinge, der varetages af eksterne udbydere, herunder at der årligt udarbejdes en redegørelse for gennemgangen, jf. kommunens retningslinier for god tilskudsforvaltning. (Der henvises til side 26).
3. Revisionsdirektoratet henstiller, at den bebudede forretningsgangsbeskrivelse for håndtering af bedragerisager snarest udarbejdes. (Der henvises til side 27).
4. Revisionsdirektoratet finder utilfredsstillende, at Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen kun i 3 ud af 12 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området. (Der henvises til side 35).

### **Anbefaling**

1. Revisionsdirektoratet anbefaler, at de økonomidata der skal foreligge for kommunens samlede regnskab, herunder det omkostningsbaserede regnskab, også forelægges for Beskæftigelses- og Integrationsudvalget for så vidt angår udvalgets område i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Direktoratet vil anbefale Økonomiforvaltningen, at det præciseres i Regnskabscirkulæret, hvilket materiale der skal forelægges udvalget i forbindelse med godkendelsen af årsregnskabet. (Der henvises til side 14).
2. Revisionsdirektoratet anbefaler, at der foretages korrektion af bogføringsfejl og fejlplacering af budgetbeløb, så snart dette konstateres. Endvidere foreslås det, at det overvejes at etablere en bevilling for finansposter, som ifølge kommunens bevillingsregler også har bevillingsmæssig karakter. (Der henvises til side 23).

## 2. Indledning

### Det reviderede regnskab

Vi har afsluttet revisionen af Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets årsregnskab for 2007, som har omfattet både et udgiftsbaseret regnskab og et omkostningsbaseret regnskab.

**Det udgiftsbaserede regnskab.** Drifts-, anlægs- og finansudgifter på netto 3.007 mio. kr. Den finansielle status viser samlede aktiver på -23.164 mio. kr. og en egenkapital på -23.103 mio. kr.

**Det omkostningsbaserede regnskab.** I overensstemmelse med kommunens Regnskabscirkulære er der for 2007 ikke udarbejdet en resultatopgørelse for det enkelte udvalg, men alene samlet for Københavns Kommune. Der er alene udarbejdet en balance for hvert udvalg.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets balance viser samlede aktiver på -193 mio. kr. og en egenkapital på -544 mio. kr.

### Den udførte revision

Revisionen er udført dels i årets løb dels i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved brev af 19. december 2007 anmodede Revisionsdirektoratet samtlige forvaltninger om at redegøre for nogle forhold til brug for forberedelsen af revisionen af Københavns Kommunes årsregnskab for 2007. Forholdene omhandlede følgende basale revisionsområder: Forretningsgange, Benchmarking af økonomistyringen, Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder, Årsregnskabet, Balancen og Årsregnskabet.

Revisionen er foretaget i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. Revisionsvedtægten for Københavns Kommune.

Dette indebærer, at det ved revisionen er efterprøvet, om forvaltningens regnskabstal er rigtige, og om de dispositioner, der er omfattet heraf, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis (finansiel revision).

Endvidere er det efterprøvet, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde (forvaltningsrevision).

Til Beskæftigelses- og Integrationsudvalget afgives endvidere revisionsprotokollater om:

- Revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på området for integration og repatriering.
- Revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på beskæftigelsesområdet.

I det følgende redegøres der for den udførte revision og resultatet af revisionen.



### **3. Basisrevision**

#### **3.1 Forretningsgange**

**a.** Københavns Kommunes Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter, at der på Økonomiudvalgets foranstaltning skal udarbejdes supplerende og uddybende rammebilag til regulativet, som indeholder retningslinier for de enkelte økonomiske og administrative områder. Rammebilagene skal opfattes som mindstekrav til kontrolforanstaltninger mv. for de administrative opgaver i kommunen.

Forvaltningerne skal udarbejde og vedligeholde forretningsgangsbeskrivelser under hensyntagen til reglerne i rammebilagene. Samtidig har de ansvaret for at tilrettelægge den økonomiske kontrol i form af forretningsgangsbeskrivelser – herunder at påse at de fastsatte forretningsgangsbeskrivelser og arbejdsbeskrivelser overholdes og vedligeholdes. Forretningsgangsbeskrivelser og væsentlige ændringer sendes til udtalelse i Revisionsdirektoratet inden iværksættelsen.

Revisionsdirektoratet anser forretningsgangsbeskrivelserne for at være af central betydning for forvaltningernes sikring af, at de budget- og regnskabsmæssige opgaver bliver varetaget på en korrekt og hensigtsmæssigt måde.

**b.** Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har udpeget lederen af Kvalitetskontrolenheden som ansvarlig for at sikre, at de forretningsgangsbeskrivelser, der skal udarbejdes i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet, foreligger og er ajour.

Vi har modtaget en oversigt over de forretningsgange, der er udarbejdet i henhold til Kasse- og Regnskabsregulativet med angivelse af seneste ajourføringsdato.

Vi har på dette grundlag vurderet, at forvaltningen har udarbejdet de forretningsgangsbeskrivelser, der er påkrævet ifølge Kasse- og Regnskabsregulativet, og at disse er ajour.

**c.** Revisionsdirektoratet bad oplyst, hvem Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens direktion har udpeget som ansvarlig for at sikre, at øvrige forretningsgangsbeskrivelser, der er besluttet af forvaltningens direktion, foreligger og er ajour.

Forvaltningen har i denne anledning oplyst, at ansvaret for den løbende ajourføring af forretningsgangsbeskrivelserne er placeret i Kontoret for Implementering og drift. Endvidere er det oplyst, at der i forbindelse med organiseringen af Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen er igangsat en løbende proces med kortlægning og implementering af arbejdsgange i Microsoft Visio. Visio indeholder en beskrivelse af arbejdsgangene herunder lovgivning, IT-systemer, koncepter, blanketter mv. og vil fremover være et obligatorisk arbejdsværktøj for medarbejderne i forvaltningen.

Vi har fra forvaltningen modtaget en oversigt over de udarbejdede øvrige forretningsgange med angivelse af seneste ajourføringsdato.

Vi har på dette grundlag vurderet, at de udarbejdede øvrige forretningsgangsbeskrivelser er dækkende og ajour.

**d.** Revisionsdirektoratet anmodede Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen om at redegøre for, hvorledes forvaltningens direktion i praksis har tilrettelagt den interne kontrol med at påse, at forretningsgangsbeskrivelserne overholdes.

Det er oplyst, at kontrollen udøves i henhold til regulativet gennem ledelsestilsyn hver måned i alle forvaltningens enheder. Ledelsestilsynet udføres på områderne regnskab, løn, personale og borgersager. I praksis sker kontrollen af, at forretningsgangsbeskrivelserne overholdes gennem det månedlige ledelsestilsyn.

Tilsynet gennemføres på teamniveau i en fast cyklus, der består af 4 grundelementer:

- Gennemførelse af månedlige stikprøver af fejlniveauet på forskellige sagsbehandlingsområder.
- Analyse – supplerende stikprøver der for udvalgte problemområder kan pege ind på løsninger omkring sagsbehandlingen

- Initiativer til forbedring – Centret skal sætte handlinger på de lokaliserede problemstillinger.
- Opfølgning på de iværksatte handlinger.

Ledelsestilsynet gennemføres såvel i forhold til borgersager i Jobcentrene og Beskæftigelsescentrene som i forhold til udbetalinger i Ydelsesservice. I Ydelsesservice varetages førkontrollerne gennem en 100 % kontrol af alternative modtagere, 1 % kontrol af sygedagpengerefusionsmodtagere og en 5 % kontrol af alle udbetalinger. Kvalitetskontrolenheden påser gennem ledelsestilsynet, at Ydelsesservice foretager førkontrollen i overensstemmelse med forretningsgangene på området.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har for 2007 ikke sammenskrevet de lokale ledelsestilsyn i en samlet redegørelse, men der foreligger et dokument for hvert tilsyn.

e. Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollatet for 2007 til Økonomiudvalget henstille, at arbejdet om udvikling og tilpasning af kommunens styringsværktøjer snarest igangsættes, så der kan ske en modernisering og styrkelse af kommunens interne kontrol.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet er af den opfattelse, at forvaltningens ledelsestilsyn er tilrettelagt på en tilfredsstillende måde. Direktoratet går ud fra, at Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen fremover sammenskriver de lokale ledelsestilsyn i en samlet redegørelse.

### **3.2 Benchmarking af økonomistyringen**

**a.** Økonomiforvaltningen har stillet et benchmarkingværktøj til rådighed, hvor økonomistyringen vurderes ud fra 11 nøgleområder, der er grupperet på 5 niveauer. Placeringen på de 5 niveauer udtrykker i hvilken grad kriterierne for god økonomistyring er opfyldt.

De 5 niveauer i benchmarkingværktøjet er: Ad hoc (niveau 1), Finansiell kontrol (niveau 2), Aktivitetsstyring (niveau 3), Balanceret resultatstyring (niveau 4) og Strategisk udvikling (niveau 5).

Økonomichefkredsens mål er, at alle kommunens forvaltninger og større institutioner opfylder kravene til økonomistyringsniveau 3 – Aktivitetsstyring.

Revisionsdirektoratet anser benchmarkingværktøjet for at være et godt middel til brug for den fortsatte og nødvendige udvikling af økonomistyringen og har undersøgt i hvilket omfang forvaltningen anvender dette.

**b.** Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har oplyst, at forvaltningen i øjeblikket ikke anvender det benchmarkingsværktøj, Økonomiforvaltningen stiller til rådighed.

Forvaltningen har indledningsvist kort redegjort for, hvorledes økonomistyringen er tilrettelagt. Der henvises herom til protokollatets afsnit 3.3.

Det er endvidere oplyst, at der i forhold til alle decentrale enheder anvendes kontraktstyring. Kontrakterne mellem direktionen og lederne af de decentrale enheder indeholder en række konkrete og specificerede indsats- og udviklingsmål, der løbende følges op på af centralforvaltningen. Opfølgning på målene i kontrakterne forelægges udvalget 2 gange årligt.

I 2007 har Deloitte gennemgået forvaltningens overordnede koncept for økonomistyring i forhold til jobcentre og sygedagpengecenter. I forlængelse heraf er der udarbejdet en handleplan, der bl.a. skal imødegå jobcentrenes problemer vedrørende økonomistyring herunder specielt til registreringen af udgiftsdisponeringer.

I forbindelse med kontraktforhandlingerne er det aftalt, at jobcentrene decentralt ligeledes lader deres økonomistyringspraksis undergå en revision i 2008 med henblik på eventuelle justeringer af økonomistyringsmetoder.

Forvaltningen agter i andet halvår af 2008 at anvende det benchmarkingsværktøj, som Økonomiforvaltningen stiller til rådighed.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet påskønner, at Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen agter at anvende det benchmarkingsværktøj, som Økonomiforvaltningen stiller til rådighed.

### **3.3 Forvaltningens kontrol over for decentrale enheder**

**a.** Økonomisk decentralisering er et bærende ledelsesværktøj i Københavns Kommune. Delegeringen er forskelligt organiseret. Det overordnede ansvar for en hensigtsmæssig økonomistyring, herunder for tilrettelæggelsen af en god intern kontrol, er dog fortsat placeret hos den øverste ledelse i centralforvaltningen. Den øverste ledelse har således til opgave at udforme rammer, der udstikker råderummet og kravene til de decentrale/underliggende enheder.

Rammerne og kontrollen med overholdelsen heraf kan være tilrettelagt på flere forskellige måder. Fx kan den centrale forvaltning have organiseret sig med en særlig kontrolenhed, som har fået pålagt kontrolopgaver i forskelligt omfang over for de decentrale enheder.

**b.** Revisionsdirektoratet bad Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen redegøre for, hvordan forvaltningen i praksis har organiseret den økonomiske kontrol og tilsynet med overholdelsen af de interne kontroller i de decentrale/underliggende enheder. Endvidere bad direktoratet om forvaltningens dokumentation for opgavens udførelse for 2007.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har oplyst, at Økonomistyringen sker ved, at de decentrale og centrale enheder foretager en månedlig opfølgning på forbruget set i forhold til udmeldt budget. Alle enheder skal 3 gange i løbet af regnskabsåret indmelde forventet regnskab og forklare eventuelle afvigelser, herunder anføre de foranstaltninger man vil iværksætte med henblik på at imødegå afvigelserne. På områder, hvor der skønnes at være forhøjet risiko for budgetafvigelser, foregår en endnu tættere budgetopfølgning. Økonomikontoret følger løbende op på forbruget i forvaltningen og ved de 3 regnskabsprognoser i løbet af året tages der stilling til, hvorvidt budgettet kan forventes overholdt. I nødvendigt omfang iværksættes initiativer med henblik på at det samlede budget overholdes. Centerchef/kontorchef er ansvarlig for, at denne opfølgning sker, og at der tages handling, hvis der viser sig væsentlige afvigelser fra det korrigerede budget.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget modtager månedlig en rapportering om den økonomiske status på forvaltningens hovedområder. Dertil kommer, at chefen for Resultatkontrollenheden sammen med kontorchefen for Økonomikontoret hver 10. uge mødes med ledelsen for hver enkelt enhed med henblik på at følge op på aftalte resultatmål herunder også overholdelsen af det udmeldte budget. Disse møder følger også op på, om de lokale enheder dels har gennemført det krævede ledelsestilsyn og dels hvad resultaterne af tilsynet viser.

Kontrollen af, hvorvidt de decentrale enheder overholder de interne kontroller, sker som tidligere anført i det månedlige ledelsestilsyn.

### **Kommentar**

Revisionsdirektoratet er af den opfattelse, at forvaltningens kontrol af decentrale enheder er tilrettelagt på en tilfredsstillende måde.

### 3.4 Årsregnskabet, herunder ledelsens regnskabserklæring

#### 3.4.1 Årsregnskabet formelle rigtighed

Velfærdsministeriet har i Budget- og Regnskabssystemet for kommuner fastsat bestemmelser om form og indhold af kommunale årsregnskaber.

Økonomiudvalget har den 4. december 2007 godkendt et Regnskabsdirektorat med retningslinier for udvalgenes regnskabsaflæggelse for 2007.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget godkendte regnskabet for 2007 på sit møde den 3. april 2008.

a. Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets udgiftsbaserede regnskab for 2007 i hovedtal viser i mio. kr. netto – endvidere er oplyst sammenligningstal for 2006:

	Regnskab 2007	Regnskab 2006
Drift	3.132	3.084
Finansposter	-125	-126
I alt	<b>3.007</b>	<b>2.958</b>
<b>Finansiel status – Ultimo</b>		
Samlede aktiver	<b>-23.164</b>	<b>-18.174</b>

b. Der skal endvidere aflægges et omkostningsbaseret regnskab bestående af en balance, en anlægsnote og en beskrivelse af den anvendte regnskabspraksis.

Balancen for Beskæftigelses- og Integrationsudvalg viser for 2007 følgende hovedposter i mio. kr. – endvidere er der oplyst sammenligningstal for 2006:

	Ultimo 2007	Ultimo 2006
Materielle anlægsaktiver	23	32
Immaterielle anlægsaktiver	1	0
Finansielle anlægsaktiver	3	3
Anlægsaktiver i alt	<b>27</b>	<b>35</b>
Omsætningsaktiver	-220	130
<b>Aktiver i alt</b>	<b>-193</b>	<b>165</b>



Egenkapital	-544	-112
Hensatte forpligtelser	291	17
Langfristede gældsforpligtelser	0	1
Kortfristede gældsforpligtelser	60	259
<b>Passiver i alt</b>	<b>-193</b>	<b>165</b>

c. Udvalgets regnskab skal indeholde en redegørelse for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal. Ifølge Regnskabscirculæret skal de enkelte forvaltninger endvidere bidrage med en række økonomioplysninger til Økonomiforvaltningen til brug for Københavns Kommunes samlede regnskab.

Ifølge Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner skal kommunens samlede årsregnskab indeholde følgende oversigter og redegørelser:

- Personaleoversigt.
- Garantier, eventualrettigheder og -forpligtelser.
- Udførelse af opgaver for andre myndigheder.
- Omkostningskalkulationer ved kommunal leverandørvirksomhed af personlig og praktisk bistand.
- Anlægsregnskaber.

Følgende oversigter er påkrævet ifølge Regnskabscirculæret:

- Deponering og indgåede lejeaftaler.
- Tilskudsmidler.
- Selskabsdeltagelse.
- Låneberettigede udgifter.

d. Vi har påset, at udvalgets regnskab for 2007 er aflagt som foreskrevet i Velfærdsministeriets bestemmelser og Københavns Kommunes Regnskabscirculære. Vi har endvidere stikprøvevist efterprøvet, at forvaltningens supplerende økonomioplysninger til brug for de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab er korrekte og fyldestgørende. Vi har endelig ved stikprøver kontrolleret den talmæssige sammenhæng mellem bogføringen i KØR og regnskabet.

e. Vi har konstateret, at Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets omkostningsbaserede regnskab ikke blev forelagt udvalget sammen med aflæggelsen af det udgiftsbaserede regnskab. Ligeledes er forvaltningens bidrag til de obligatoriske oversigter til kommunens samlede regnskab ikke forelagt udvalget.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har bekræftet, at saldi på fejlkonti og tilhørende mellemregningskonti vedrørende løn efter afklaring af forholdene er udposteret i 2007-regnskabet, og at udpostering er sket til relevante løndriftskonti.

### **3.4.2 Ledelsens regnskabserklæring**

Ledelsen har over for os oplyst, at der dem bekendt ikke påhviler andre forpligtelser end de i regnskabet anførte, og ledelsen har den 13. marts 2008 afgivet en erklæring herom.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at de økonomidata der skal foreligge for kommunens samlede regnskab, herunder det omkostningsbaserede regnskab, også forelægges for Beskæftigelses- og Integrationsudvalget for så vidt angår udvalgets område i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Direktoratet vil anbefale Økonomiforvaltningen, at det præciseres i Regnskabscirkulæret, hvilket materiale der skal forelægges udvalget i forbindelsen med godkendelsen af årsregnskabet.

### **3.5 Balancen**

**a.** Balancen indeholder oplysninger om værdien af grunde, bygninger, tekniske anlæg, maskiner, inventar mv. samt om værdien af finansielle aktiver og forpligtelser.

Behandlingen af posterne i balancen har væsentlig betydning for forvaltningens mulighed for at kunne opgøre og specificere sine rettigheder, herunder tilgodehavender samt sine forpligtelser. Endvidere har rigtigheden af balanceposterne både likviditetsmæssig betydning og betydning for rigtigheden af driftsregnskabet og dermed overholdelsen af bevillingerne.

Kravene til forvaltningerne er:

- Anlægskartoteket i KØR's Anlægsmodul skal ved regnskabsafslutningen være ajourført. Registreringer i Anlægsmodulet danner grundlag for det omkostningsbaserede regnskab.
- Der skal mindst én gang om måneden foretages afstemning af likvide konti samt specifikation af tilgodehavender og gæld. I forbindelse med afslutningen af årsregnskabet skal der foreligge afstemning/specifikation af samtlige konti, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets Rammebilag for regnskab i årets løb. Det skal fremgå af afstemningsmaterialet, at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering heraf, jf. Regnskabscirkulæret. Endvidere skal det oplyses i regnskabsforklaringerne, såfremt der i forvaltningerne er statuskonti, der ikke som foreskrevet er afstemt og specificeret, herunder oplyses om den regnskabsmæssige usikkerhed som følge heraf.

### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**b.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 16/2006 af 17. august 2007) fandt Revisionsdirektoratet det særdeles beklageligt, dels at afstemning af balanceposter ikke var sket i henhold til retningslinierne, dels at der ikke var udarbejdet en forretningsgang for indberetninger til anlægskartoteket. Vi foreslog, at forvaltningen tog initiativer til at forbedre disse områder.

Ifølge Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets besvarelse af 13. september 2007 tog Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen bemærkningen til efterretning. Ifølge

besvarelsen blev det aftalt med Koncernservice, at der udarbejdes en forretningsgang inden udgangen af september 2007.

Forholdet blev ikke omtalt ved Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets midtvejsopfølgning den 28. februar 2008 (BIU 34/2008).

Vi er ikke bekendt med, at beskrivelsen af forretningsgangen for indberetninger til anlægskartoteket er udarbejdet.

### **Revisionen af 2007**

**c.** Revisionsdirektoratet afgav den 19. februar 2008 en beretning om revisionen af Københavns Kommunes åbningsbalance pr. 1. januar 2007 til Borgerrepræsentationen, jf. bestemmelserne herom i Budget- og Regnskabssystem for kommuner.

Revisionen viste, at åbningsbalancen indeholdt væsentlig fejlinformation, hvilke medførte, at direktoratet tog et forbehold i revisionspåtegningen til åbningsbalancen.

Det konkrete forhold, som vedrører Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets andel af balancen er omtalt i det følgende.

**d.** Revisionsdirektoratet bad oplyst, hvem Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har udpeget som ansvarlig for, at der sker korrekt og fyldestgørende indregning og måling i forvaltningens andel af Anlægsmodulet i KØR. Forvaltningen oplyste i den anledning, at ansvaret for indberetning til anlægsmodulet er overdraget til Koncernservice. Koncernservice indberetter på baggrund af oplysninger fra de decentrale enheder.

Revisionsdirektoratet skal henvise til kommunens Regnskabscirkulære, hvoraf fremgår at det er forvaltningens ansvar, at oplysningerne i anlægsmodulet er opdateret og retvisende.

Revisionsdirektoratet bad endvidere oplyst, hvem forvaltningen har udpeget som ansvarlig for, at alle forvaltningens balancekonti foreligger afstemt og specificeret, og at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Ifølge Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen er kontorchefen for Økonomikontoret ansvarlig for, at det sker for centralforvaltningens konti, mens det er centercheferne, der har ansvaret for at det sker for de decentrale enheders konti.

e. Vi har ved stikprøver kontrolleret, at posterne i balancen er afstemt/specificeret som foreskrevet. Vi har således anmodet om at få forelagt afstemning/specifikation af 54 konti. Endvidere har vi kontrolleret, at afstemninger/specifikationer indeholder dokumentation for en ledelsesmæssig vurdering af materialet.

Vi har endvidere ved stikprøver påset, at posterne i balancen er indregnet og værdiansat i overensstemmelse med retningslinierne i Velfærdsministeriets Budget- og Regnskabssystem for kommuner samt Københavns Kommunes regnskabspraksis og bestemmelser i Kasse- og Regnskabsregulativet samt Regnskabscirkulæret.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har oplyst, at balancekonti er behandlet i overensstemmelse med Kasse- og Regnskabsregulativets bestemmelser i Rammebilag i årets løb samt Regnskabscirkulæret for 2007, således at der ikke henstår beløb på balancen, som rettelig burde have været ført i bevillingsregnskabet for 2007.

Ifølge forvaltningen er der dog fortsat balanceposter vedrørende tidligere år, som endnu ikke er afstemt. Disse forventes afstemt i løbet af 2008.

f. Vi har konstateret følgende:

- Kun enkelte af de afstemninger/specifikationer vi har modtaget indeholder 2 underskrifter, og indikerer derved at der er foretaget en ledelsesmæssig vurdering af afstemnings-/specifikationsmaterialet, men dette fremgår ikke udtrykkeligt.
- Mindre end halvdelen af afstemningerne/specifikationerne er dateret. Det er således ikke muligt at konstatere, om afstemningerne/specifikationerne er udarbejdet til det tidspunkt, hvor disse skal foreligge, jf. Regnskabscirkulæret. Ligeledes indeholder kun halvdelen af materialet navn/underskrift på vedkommende, der har udarbejdet dette.

- På VM-konto 9.22.01 Kontante beholdninger henstår 2 kassekonti med negative saldi, hvilket ikke er i overensstemmelse med de optalte beholdninger. Dette indikerer, at kontiene i længere tid ikke har været afstemt korrekt med bogføringen.
- På VM-konto 9.22.05 Indskud i pengeinstitutter mv. er 3 konti lukket og resterende saldi udposteret i forbindelse med afstemning pr. ultimo 2007. For 2 af kontiene er oplyst, at der ikke er anvendt check siden 2005 og samtlige check annulleres i 2008 samt at kontiene 0-stilles. For den ene konto, hvor der ikke er overensstemmelse mellem bogføringen og afstemningen, fremgår det, at saldoen overføres til anden bankkonto. Afstemningsmaterialet indikerer, at kontiene ikke har været afstemt korrekt i en lang periode.
- På VM-konto 9.28.15 Andre tilgodehavender henstår på en versurkonto, dagpenge ca. -4,2 mio. kr. Saldoen indeholder en del ældre poster, herunder poster fra 2006. Det fremgår ikke, hvorfor disse ældre poster endnu ikke er udlignet.
- VM-konto 9.52.56 Anden kortfristet gæld indeholder på konto for mellemregning med DF en debetsaldo på ca. 470.000 kr., hvoraf en række poster er bogført i 2000. Begrundelsen for at disse ældre poster endnu ikke er udlignet er ikke oplyst i materialet. For 2 konti på funktionen er der uoverensstemmelse mellem de bogførte saldi og saldiene ifølge de udarbejdede specifikationer. På 6 konti (hvoraf nogle henstår med debetsaldo og andre med kreditsaldo) indeholder saldiene et stort antal poster, som er bogført i 2006. Begrundelsen for at disse ældre poster endnu ikke er udlignet er ikke oplyst i materialet.
- På VM-konto 9.52.59 Mellemregningskonto henstår ultimo 2007 en konto for løndebitorer med en saldo på ca. 681.000 kr. Det er ikke oplyst, hvilke sagsbehandlingstiltag der er iværksat for at opkræve disse tilgodehavender. For 2 konti indeholder de forelagte afstemninger ikke dokumentation for saldiene.
- I februar 2008 i forbindelse med revisionen af kommunens åbningsbalance pr. 1. januar 2007 konstaterede vi, at flere af Københavns Jobcentres materielle anlægsaktiver ikke var indregnet, uanset der var indregnet aktiver i anlægskartoteket ultimo 2006. Økonomiforvaltningen oplyste i den anledning, at der højst sandsynligt var tale om en fejl, og at årsagen til den manglende indregning ville blive undersøgt og korrigeret. Vi er ikke bekendt med resultatet af undersøgelsen heraf.

Det foreslås, at det overvejes at overdrage afviklingen af udestående fordringer til Københavns Kommunes opkrævningsenhed.

Revisionsdirektoratet finder, at der er et potentiale med hensyn til forbedring af kvaliteten af afstemninger og specifikationer af balancekontiene, herunder den tilhørende dokumentation.

### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at balancekonti ikke er behandlet som foreskrevet.

### **3.6 Bevillingskontrol**

**a.** Københavns Kommunes bevillingsregler er oplyst i kommunens budget for 2007.

Bevillingsreglerne indeholder:

- Bevillinger og bevillingsniveau.
- Styringsområder og styringsparametre.
- Bevillingsbindinger.
- Tillægsbevillinger.
- Efterregulering.
- Budgetopfølgning.
- Øvrige bevillingsmæssige forhold.

Et væsentligt forhold er, at en bevilling vedtaget af Borgerrepræsentationen er bindende. Dette betyder, at der kun kan afholdes merudgifter (eller oppebæres indtægter), såfremt der er indhentet en tillægsbevilling fra Borgerrepræsentationen.

Ifølge Regnskabscirkulæret skal der redegøres for væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal samt for væsentlige afvigelser i forhold til budgetforudsætningerne. Som hovedregel skal således forklares:

- Afvigelse på mere end 5 mio. kr. på funktionsniveau.
- Afvigelser mellem budgetteret og realiseret aktivitet.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede enhedspriser.
- Afvigelser mellem budgetterede og realiserede mål og resultater (kvantificerbare).

**b.** I de specielle bemærkninger til regnskabet for Beskæftigelses- og Integrationsudvalg er der redegjort for afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb.



For de enkelte bevillinger er der følgende afvigelser (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse 1)
Rammestyrede områder		
Beskæftigelsesindsatsen	652	-54
Undervisning af voksne	15	-35
Administration	152	9
Efterspørgselsstyrede overførsler		
Efterspørgselsstyrede overførsler	2.398	-5

1) Merudgifter er anført som positivt beløb.

I oversigten er ikke medtaget anlæg og finansposter som følge af de særlige bevillingsregler for disse områder.

Vi har som led i bevillingskontrollen fokuseret på følgende:

- Er der væsentlige beløbsmæssige afvigelser.
- Skulle afvigelsen/erne have været konstateret til brug for ansøgning af tillægsbevilling i Borgerrepræsentationen, jf. oktoberprognosen.
- Er forklaringerne af afgivelserne korrekte og fyldestgørende.

### Væsentlige beløbsmæssige afvigelser:

c. Vi har konstateret væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal for følgende bevillinger (mio. kr.):

Bevilling	Nettobevilling	Afvigelse
Beskæftigelsesindsatsen	652	-54
Undervisning af voksne	15	-35

### 1. Beskæftigelsesindsatsen – rammestyret område (mindreforbrug på 54 mio. kr.)

Ifølge de specielle bemærkninger til regnskabet kan årsagen til mindreforbruget bl.a. henføres til køb af ordinær uddannelse til revalidender, hvor der et mindreforbrug på 34,2 mio. kr. Det markante mindreforbrug hænger sammen med ny lovgivning pr. 1. januar 2007, hvor nye finansieringsregler blev implementeret. Herefter skal kommunerne betale fuldt uddannelsesstaksameter for alle revalidender, der deltager i ordinære uddannelsesforløb. Ifølge redegørelsen har uddannelsesinstitutionerne ikke fuldt

implementeret ordningen, og der er således kun udsendt en mindre del af alle opkrævninger. I 2008 forventes derfor en betragtelig efterregning på køb af ordinær uddannelse til revalidender, som er startet i 2007.

I oktober prognosen forventedes et mindreforbrug på ca. 16 mio. kr. Det var efter afsættelse af en reserve på 25 mio. kr. til at imødegå en forventet stigning i udsendelsen af regninger fra uddannelsesinstitutionerne i slutningen af året. Der har ikke været brug for reserven, men regningerne forventes at blive udsendt i 2008. En gennemgang af revalidender på ordinær uddannelse viser således, at der er en væsentlig højere anvendelse af uddannelsesforløb end forbruget tilsiger.

Endvidere er der et mindreforbrug på 18,9 mio. kr., som kan henføres til udgifter til IT-udvikling og flytning, som er afholdt på bevillingen Administration, tilbageholdenhed med dispositioner i 4. kvartal 2007 med baggrund i dels det varslede merforbrug i forhold til køb af beskæftigelsestilbud til kontanthjælpsmodtagere dels generel usikkerhed om ejendoms- og IT-udgifter i 2007 samt mindre visitering til fleksjob og mindre efterspørgsel efter ekstern formidling af fleksjob.

## **2. Undervisning af voksne – rammestyret område (mindreforbrug på 35 mio. kr.)**

Ifølge de specielle bemærkninger til regnskabet skyldes mindreforbruget flere forhold. Et mindreforbrug til danskundervisning til selvforsørgende på 23,8 mio. kr. skyldes dels behov for færre moduler end budgetteret, dels for meget modtaget dutkompensation på 3,9 mio. kr. dels efterregulering af timetilskud fra staten fra tidligere år på 5 mio. kr. Afregningen med sprogcentre blev ændret i 2008, og sprogcentre får nu først betaling for moduler, når borgeren er startet på undervisningen. Dette har betydet en mindredgift på ca. 5 mio. kr. i regnskab 2007. Endelig er der på grund af et stigende antal integrationsudlændinge en merindtægt i forhold til budgettet på ca. 5,3 mio. kr. i grundtilskud. Resultattilskuddet er ligeledes forøget med 4,2 mio. kr. Merindtægterne på grundtilskuddet skyldes, at der er ca. 5 pct. flere integrationsudlændinge end budgetteret. Merindtægterne på resultattilskuddet skyldes en forventet efterregulering af resultattilskud fra tidligere år.

3. Finansposter fremstår med en afvigelse på 124,7 mio. kr. i forhold til en bevilling på 0 kr.

### **Forklaringer til afvigelserne**

d. Vi har konstateret, at der er redegjort for afvigelserne som foreskrevet i Regnskabscirkulæret og er disse korrekte og fyldestgørende. Det er dog konstateret, at der forekommer flere tilfælde af fejlplacering af budgetbeløb og konteringsfejl. Der henvises til Borgerrepræsentationens indskærpelse herom over for udvalgene.

### **Anbefaling**

Revisionsdirektoratet anbefaler, at der foretages korrektion af bogføringsfejl og fejlplacering af budgetbeløb, så snart disse konstateres. Endvidere foreslås det, at det overvejes at etablere en bevilling for finansposter, som ifølge kommunens bevillingsregler også har bevillingsmæssig karakter.

### **3.7 Eftersyn af likvide midler**

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

**a.** I årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 16/2006 af 17. august 2007) anbefalede Revisionsdirektoratet, at forvaltningen udarbejder en ajourført forretningsgang for udførelsen af interne kasseeftersyn, herunder at forretningsgangen indeholder en procedure med udarbejdelse af en årlig samlet rapportering om tilsynets udførelse.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget oplyste i besvarelsen af 13. september 2007, at Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen vil gøre dette inden udgangen af oktober 2007.

Forholdet blev ikke omtalt ved udvalgets midtvejsopfølgning den 28. februar 2008 (BIU 34/2008).

#### **Revisionen af 2007**

**b.** Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har fremsendt Koncernservice statistik over udførte tilsyn i forvaltningen i 2007. Det fremgår heraf, at Koncernservice fra 1. april 2007 har varetaget tilsynsopgaven ved institutionerne i Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen. Der er uarbejdet en rotationsplan, hvor alle regnskabsførende enheder får tilsynsbesøg mindst hvert 3. år. I 2007 er der foretaget 10 tilsyn med kasse- og bilagskontrol. Det samlede antal kasser var på 31.

Tilsynene er udført stort set som beskrevet i forretningsgangen i NIS/FAKIR. Der ydes endvidere rådgivning og assistance på flere områder, blandt andet i de enkelte KØR-moduler – herunder behandling af E-fakturaer og indkøb – og på øvrige regnskabsmæssige områder.

I 2007 har der ikke været afholdt kurser i regnskabsforståelse og i KØR moduler. I 2008 har der været afholdt 12 kurser til april måned, og der er planlagt afholdelse af yderligere 20 kurser.

Koncernservice, Kundecenter Økonomi, har foreslået Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, at pålægge institutionerne en forpligtelse om at indsende statusafstemninger til Koncernservice hvert kvartal til gennemgang og kvalitetssikring. Det skal medføre god styring af Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens statuskonti. Forholdet skal drøftes med bestillerfunktionen i Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen inden iværksættelse.

Koncernservice har i tilsynsrapporten for 2007 oplyst, at institutionerne stort set overholder de gældende forretningsgange. Det viste sig ved udførelsen af tilsynene, at der i stikprøven var valgt en del udlægskasser, hvor bogføring af bilagsmateriale og efterfølgende rapportkontrol m.v. blev foretaget af administrative enheder. Kun ved en enhed blev der foretaget et udvidet tilsyn omfattende leverandørbilag, inventarfortegnelse og rapporter mv. Resultatet af tilsynet var meget positivt, og alle kontrolspørgsmålene blev besvaret positivt. Resultatet af de tilsyn, hvor der kun blev foretaget kassetilsyn (udlægskasser), var ligeledes positive. Alle kontrolspørgsmålene blev besvaret positivt. Der konstateredes kun mindre kassedifferencer.

Visse udgifter bar præg af hurtige indkøb af fornødenheder uden om indkøbsordningen, hvilket blev påtalt ved tilsynet.

### **Kommentar**

Det er Revisionsdirektoratets opfattelse, at de interne kasseeftersyn ved institutionerne i Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen er tilrettelagt og udført på en tilfredsstillende måde. Direktoratet afventer den bebudede ajourførte forretningsgangsbeskrivelse.

### **3.8 Regnskabs gennemgang**

a. Københavns Kommunes Budget- og Regnskabshåndbog omfatter i afsnit 8 kommunens retningslinier for god tilskudsforvaltning af bl.a. løbende driftstilskud til selvejende institutioner, der aflægger regnskaber, der revideres af institutionernes egne revisorer. Det fremgår af retningslinierne, at forvaltningen en gang årligt bør foretage en vurdering af de erfaringer, der er indhentet i budgetårets løb i forbindelse med den foretagne kontrol samt en gennemgang af institutionernes reviderede regnskaber, revisionsprotokollater/-påtegninger og årsberetninger.

Revisionsdirektoratet har anmodet om forvaltningens seneste årlige redegørelse for vurdering af kontrollen og den foretagne gennemgang af de reviderede regnskaber mv.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har i denne anledning oplyst, at forvaltningen ikke giver løbende tilskud til selvejende institutioner, hvorfor der heller ikke foreligger nogen redegørelse.

Revisionsdirektoratet skal hen vise til, at der ydes betaling til udbydere af undervisning af voksne udlændinge. Disse udbydere aflægger særskilt regnskab over for Københavns Kommune for udgifter og indtægter for denne aktivitet. Regnskaberne revideres af revisorer, der er valgt af udbyderne, i henhold til en revisionsinstruks udarbejdet af kommunen.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet skal henstille, at der sker en gennemgang af de reviderede regnskaber mv. for undervisning af voksne udlændinge, der varetages at eksterne udbydere, herunder at der årligt udarbejdes en redegørelse for gennemgangen, jf. kommunens retningslinier for god tilskudsforvaltning.

### **3.9 Særligt risikofyldte områder mv.**

#### **Opfølgning af revisionen af 2006**

a. Revisionsdirektoratet anbefalede i årsrevisionsprotokollatet for 2006 (Nr. 16/2006 af 17. august 2007), at forvaltningen sikrer en klar opgave- og ansvarsfordeling for håndtering af bedragerisager.

Ifølge Beskæftigelses og Integrationsudvalgets besvarelse af 13. september 2007 ville Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen inden udgangen af december 2007 sikre udarbejdelse og formidling af en forretningsgangsbeskrivelse med en klar opgave- og ansvarsfordeling på området.

Forholdet blev ikke omtalt ved udvalgets midtvejsopfølgning den 28. februar 2008 (BIU 34/2008).

Den bebudede forretningsgangsbeskrivelse er endnu ikke udarbejdet

Beskæftigelsesministeriet har i brev af 6. maj 2008 meddelt sine bemærkninger til de dele af revisionsbetænkningen for 2006, som omhandler ministeriets område. Det er i denne anledning oplyst, at ministeriet deler direktoratets anbefaling.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet henstiller, at den bebudede forretningsgangsbeskrivelse for håndtering af bedragerisager snarest udarbejdes.

## **4. Revision af særlige regnskabsområder**

### **4.1 IT-anvendelse**

#### **Revisionen af 2007**

##### **Revision af administrationen af adgange til systemer og data**

**a.** Revisionsdirektoratet har ud fra en vurdering af risici ved kommunens administration af tildelte brugeradgange til systemer og data (autorisationer/transaktionskoder) foretaget en gennemgang af de kontroller forvaltningens IT-sikkerhedsledere i denne forbindelse skal udføre efter Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002)

Revisionsdirektoratets gennemgang har omfattet IT-sikkerhedsledernes kontroller, dokumentationen af de tildelte autorisationer, samt den brugeradministration, der siden 1. april 2007 er udført af Koncern Service – kommunens nye fælles IT-driftsenhed.

Gennemgangen er foretaget i samråd med den overordnede IT-sikkerhedsfunktion i Borgerrepræsentationens Sekretariat og er sket sideløbende med kommunens arbejde med et nyt IT-Sikkerhedsregulativ.

IT-sikkerhedsledernes ansvar for udførelse af de kontroller, der har været omfattet af Revisionsdirektoratets gennemgang, er principielt uændret i kommunens nye regulativ, der trådte i kraft den 15. maj 2008.

Resultatet af gennemgangen af Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens kontrol og dokumentation fremgår af dette revisionsprotokollat. Revisionsdirektoratet vil i årsrevisionsprotokollat til Økonomiudvalget redegøre for det samlede resultat af undersøgelsen af udvalgte områder af forvaltningernes dokumentation af adgange til egne systemer og data.

##### **b. Autorisationer omfattet af gennemgangen**

- Autorisationer i udbetalingsystemet KMD Aktiv.
- Autorisationer til øvrigt til systemer og data (opdatering/forespørgsel).



Revisionsdirektoratet har fra KMD A/S den 28. januar og 12. februar 2008 modtaget en række datasæt fra kommunens overordnede adgangskontrolsystem ZI-sikkerhedssystemet (RACF – Ressource Access Control Facility) fordelt pr. sikkerhedslederområde (forvaltning), med oplysninger om bl.a. kommunens aktive brugere (brugeridenter) samt deres tildelte autorisationer/transaktionskoder (opdatering/forespørgsel) til kommunens egne forskellige systemer og data.

For Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen er der i alt udtaget 12 tilfældige stikprøver. 6 brugeridenter med adgange til KMD Aktiv og 6 brugeridenter med adgange til kommunens øvrige systemer og data. Revisionsdirektoratet har analyseret de modtagne data via revisionsværktøjet IDEA.

### **c. Dokumentation af tildelte autorisationer**

For de 12 udvalgte brugeridenter har Revisionsdirektoratet den 8. og den 28. april 2008 skriftligt anmodet Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens IT-sikkerhedsleder om dokumentation for følgende opgaver og kontroller, jf. §§ 15 og 32 i Regulativ for IT-sikkerhed i Københavns Kommune (oktober 2002):

- Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer.
- At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.
- At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen.
- At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemejer, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette.

Revisionsdirektoratet har efterfølgende afholdt telefoninterview med forvaltningens IT-sikkerhedsleder om dennes opgaver og kontroller.

I det følgende er givet forvaltningens generelle oplysninger i relation til følgende opgaver og kontroller:

**Arbejdsleders og sikkerhedsleders godkendelse af de givne autorisationer**

**Generelt.** Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens IT-sikkerhedsleder oplyser, at denne for hvert center har godkendt et antal autorisationsansvarlige ud over afdelingschefen. Afdelingschefen, der har udpeget de autorisationsansvarlige, har fuldmagt til at anmode om brugeroprettelser/-nedlæggelser samt adgange til systemer og data.

Afdelingschefer samt de autorisationsansvarlige er herved ansvarlig for, at anmodningerne matcher de enkelte brugeres arbejdsopgaver.

Revisionsdirektoratet har fået udleveret en oversigt over godkendte kontaktpersoner (autorisationsansvarlige) på alle centre.

Anmodning om brugeroprettelser/-nedlæggelser samt medarbejderadgange gives formelt via en udfyldt blanket, hvor der angives hvilke brugeroprettelser/adgange, der skal godkendes af forvaltningens IT-sikkerhedsleder.

Efter etableringen af Koncernservice sender forvaltningens afdelingschefer/autorisationsansvarlige ovennævnte anmodninger direkte til Koncernservice, der nu varetager brugeradministrationen for forvaltningens IT-sikkerhedsleder.

Brugeradministrationen varetages via Koncernservice elektroniske IT Service Management System – Remedy, der sikrer, at det alene er forvaltningens udpegede afdelingschefer/autorisationsansvarlige, der kan anmode oprettelser/adgange til forvaltningens brugere.

**Adgange til KMD Aktiv.** For de stikprøver Revisionsdirektoratet for dette område har udvalgt, oplyses det, at autorisation til KMD Aktiv første gang blev tildelt via en pulje godkendt af den tidligere Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltnings (FAF) sikkerhedsleder. Også autorisationer til Københavns Kommune Beskæftigelsesindsats (KKB), der nu er en del af Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, blev første gang tildelt på denne måde.

1 af de 6 tilfældigt udvalgte brugeridenter vedrører KKB. Som dokumentation for brugeroprettelsen, har direktoratet modtaget en mail dateret den 18. august 2005 med et

regneark "KKB endelig tilmelding juli 05 2.xls", der er godkendt af FAF's tidligere sikkerhedsleder.

Efter Revisionsdirektoratets opfattelse udgør mailen, der dokumenterer, at FAF's sikkerhedsleder har godkendt brugeroprettelsen, tilstrækkeligt dokumentation.

Afdelingsleder har efterfølgende overfor IT-sikkerhedslederen bekræftet, at pågældende bruger fortsat har behov for disse adgange.

**At de givne autorisationer matcher de pågældende personers arbejdsområde og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

Da det kun er afdelingschefer og særligt udpegede autorisationsansvarlige, der kan anmode om adgange, sikres det, at der er en vis overensstemmelse mellem givne autorisationer og de pågældende brugeres arbejdsområde.

IT-sikkerhedsleder kontrollerer den daglige sikkerhedsrapport fra ZI-sikkerhedssystemet med hensyn til bl.a. Koncernservice oprettede brugere og tildelte adgange samt afdelingschefernes eller de autorisationsansvarliges anmodninger herom.

Der ud over ajourfører IT-sikkerhedsleder løbende procedurer for forvaltningens afdelingschefer/autorisationsansvarlige.

Således skal afdelingschefer/autorisationsansvarlige ved flytning af en bruger internt i forvaltningen slette samtlige autorisationer/transaktionskoder for denne bruger.

Herved sikres det, at brugeren kun får adgang til de autorisationer/transaktionskoder, som denne har behov for på det nye arbejdssted.

IT-sikkerhedsleder er i forbindelse med direktoratets revision blevet opmærksom på behovet for at ændre autorisationsproceduren, således at afdelingschefer og autorisationsansvarlige i anmodningerne til Koncernservice specifikt skal angive hvilke autorisationer/transaktioner, der er brug for.

**At der er fastlagt regler for tildeling af autorisationer/transaktionskoder til sikkerhedslederen**

IT-sikkerhedsleder har oplyst, at brugere oprettes efter følgende procedure, som Koncernservice følger:

- Koncernservice modtager et autorisationsskema fra den godkendte autorisationsansvarlige eller arbejdslederen.
- Medarbejderen bliver autoriseret.
- Mailen med skemaet bliver arkiveret.

**At der er udarbejdet en beskrivelse af autorisationsproceduren i samarbejde med systemansvarlig, og at sikkerhedsleder har foretaget kontrol med dette**

IT-sikkerhedsleder har oplyst, at det for alle forvaltningens systemer gælder, at systemejer bestiller tilknyttede brugergrupper og brugerprofiler hos sikkerhedslederen.

IT-sikkerhedsleder opretter selv disse profiler og informerer Koncernservice herom.

Som udgangspunkt tildeles de enkelte afdelingers brugere adgange til de samme brugergrupper, dvs. at de får tildelt samme antal autorisationer/transaktionskoder. Det er herefter de tilknyttede brugerprofiler i KSP/CICS sikkerhedssystemet, der afgør, hvad de enkelte brugeres autorisationer/transaktioner giver adgang til, dvs. om de må forespørge eller opdatere i systemet.

Det er i denne forbindelse oplyst, at flere systemer overgår til KSP/CICS, men at der stadig findes autorisationer/transaktionskoder, der uden tilknyttet brugerprofil direkte giver adgang til at forespørge i et system.

IT-sikkerhedsleder har oplyst, at der løbende følges op på behovet for indholdet i de enkelte brugergrupper/brugerprofiler ved kontakt til systemejer.

Resultatet af forvaltningens dokumentation fremgår af følgende tabel:

System	Antal brugere i stikprøven	Antal brugere godkendt af arbejdsleder/sikkerhedsleder	Antal autorisationer/-transaktionskoder i stikprøven	Antal godkendte i stikprøven
Øvrige systemer og data	6	1	4.193	563
KMD Aktiv	6	2	-	-

Revisionsdirektoratet kan konstatere, at kun 3 ud af 12 brugeres adgange er godkendt af arbejdsleder/IT-sikkerhedsleder.

Antallet af autorisationer/transaktionskoder for de 6 brugeridenter med adgange til KMD Aktiv har ikke kunnet identificeres.

På grundlag af de datasæt vi har modtaget fra KMD er i tabellen oplyst antallet af autorisationer/transaktionskoder. Ud fra forvaltningens fremsendte dokumentation har Revisionsdirektoratet opgjort antallet af de tilsvarende godkendte autorisationer/transaktionskoder for øvrige systemer og data. Opgørelse er sket ud fra tilgængelige oplysninger om tildelte brugergrupper med tilhørende autorisationer/transaktionskoder.

For 10 brugeridenter har forvaltningens IT-sikkerhedsleder efterfølgende anmodet afdelingscheferne om en tilbagemelding på, om disse brugere stadig har tjenstligt behov for de tildelte adgange.

Revisionsdirektoratet kan ud fra den modtagne dokumentation konstatere, at samtlige brugerne fortsat har tjenstligt behov for adgangene, men at der var behov for at justere 2 af de 12 brugeridenters aktuelle adgange – med dels en sletning (GL21) dels en ændring til Forespørgsel (DD68).

Direktoratet påskønner, at forvaltningens IT-sikkerhedsleder i forbindelse med revisionen har indhentet afdelingschefernes tilkendegivelse af tildelte adgange.

**d.** Forvaltningens IT-sikkerhedsleder har efter det nye sikkerhedsregulativ fortsat ansvaret for administrationen af dette område, uanset at brugeradministrationen overføres til Koncernservice. Revisionsdirektoratet skal derfor anbefale følgende:

- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder får dokumenteret brugeridenternes aktuelle adgange ved en systematisk gennemgang af samtlige brugeridenter, tildelte autorisationer/transaktionskoder med tilhørende brugergrupper/brugerprofiler etc. for alle organisatoriske enheder under forvaltningens sikkerhedsområder.
- At det af dokumentationen for hver enkelt brugerident fremgår, hvilke autorisationer/transaktionskoder, brugergrupper, brugerprofiler etc. forvaltningens IT-sikkerhedsfunktion har godkendt i forbindelse med: Oprettelse af brugeridenter, Ændringer af adgange og ved Sletning af brugeridenter.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til enhver tid kan dokumentere, hvilke autorisationer/transaktionskoder der er indeholdt i de enkelte brugergrupper, samt hvilke rettigheder disse koder giver i de tilhørende systemer mht.: Opdatering af og Forespørgsel på systemets data.
- At dokumentationen fremover sker således, at samtlige brugeridenter og disses adgange til systemer og data indenfor de enkelte sikkerhedsområder opbevares i mindst 5 år efter brugeridenternes sletning, og indtil disse frigives til fornyet anvendelse via kommunens overordnede ZI-sikkerhedssystem.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder og autorisationsansvarlige tilvejebringer større kendskab til hvilke adgange til systemer og data, der er tjenstligt behov for.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder til Koncernservice løbende ajourfører oplysning om forvaltningens autorisationsansvarlige, og for hvilke områder disse kan anmode Koncernservice om oprettelse af autorisationer/transaktionskoder.
- At forvaltningens IT-sikkerhedsleder løbende foretager kontrol med de af Koncernservice tildelte autorisationer/transaktionskoder indenfor forvaltningens sikkerhedsområde (kontrol med de autorisationsansvarliges anmodninger til Koncernservice).

**Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder utilfredsstillende, at Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen kun i 3 ud af 12 tilfældigt udvalgte stikprøver var i stand til at dokumentere brugeroprettelser og tildelte adgange til egne systemer og data. Direktoratet har i denne anledning meddelt forvaltningen en række forslag til forbedring af den fremtidige administration af området.

## **5. Andre opgaver**

### **5.1 Revisorerklæringer**

Direktoratet har i 2007 afgivet revisorerklæring på regnskabsopgørelser vedrørende Integrationsministeriet puljemidler. Der er afgivet revisionserklæring på 1 regnskab under puljen vedrørende virksomhedsrettede forsøgs- og udviklingsaktiviteter for flygtninge, indvandrere og efterkommere.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

23. juni 2008

Tommy Jacobsen



## **Lovpligtige beretninger til regnskab 2007**

### **Udvalgets beslutningsprotokol om godkendelse af foranstaltninger til revisionsbemærkninger – området for integration og repatriering**

Beslutningsprotokollen eller forvaltningens udkast til besvarelse forelå ikke ved afslutningen af redaktionen af beretningen.

**Direktoratets beretning**

**REVISIONSDIREKTORATET  
FOR KØBENHAVNS KOMMUNE**

Revisionsprotokollat  
Nr.15/2007

Revisionsprotokollat

til

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget

vedrørende

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

**Revisionen af Københavns Kommunes regnskab for  
2007 på området for integration og repatriering**

13. august 2008

**Indholdsfortegnelse**

	<b>Side</b>
<b><u>I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet</u></b> .....	<b>2</b>
<b><u>II. Den udførte revision</u></b> .....	<b>4</b>
<b><u>A. Opfølgning af revisionen af tidligere år</u></b> .....	<b>5</b>
<u>Revisionsbetænkningen for 2006</u> .....	5
<u>Integrationsministeriets bemærkninger til beretningen for 2006</u> .....	8
<b><u>B. Intern kontrol</u></b> .....	<b>8</b>
<u>Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller</u> .....	8
<u>Revision af IT-anvendelsen</u> .....	11
<u>Sammenfattende vurdering af den interne kontrol</u> .....	13
<b><u>C. Gennemgang af personsager</u></b> .....	<b>13</b>
<u>Stikprøvens omfang og udvælgelse</u> .....	13
<u>Integrationsydelse</u> .....	14
<u>Grund-, program- og resultattilskud</u> .....	16
<u>Repatriering</u> .....	18
<u>Sammenfattende vurdering af revisionen af personsager</u> .....	19
<u>Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering</u> .....	19
<b><u>III. Særlige kontrolarbejder</u></b> .....	<b>21</b>

## **I. Orientering til udvalget om revisionsprotokollatet**

1. Protokollatet om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2007 på området for integration og repatriering redegør for resultatet af direktoratets udførte revision ved anvendelsen af 3 følgende rubriceringer:

- Revisionsbemærkninger. Afgives fx ved væsentlige fejl i regnskabet, manglende overholdelse af lovgivning mv. samt ved væsentlig uhensigtsmæssig administration. Supplerende angives normalt revisionens opfattelse af tiltag til overvejelse.
- Anbefalinger. Kan fremsættes af direktoratet til hjælp for kommunens overvejelser, når revisionen finder, at det er hensigtsmæssigt med tiltag til forbedring af administrationen.
- Kommentarer. Benyttes normalt, når den udførte revision har givet den opfattelse, at administrationen på de udvalgte områder er tilfredsstillende.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget skal i august 2008 træffe en egentlig beslutning om, hvad der skal foretages i anledning af den enkelte revisionsbemærkning og anbefaling fra Revisionsdirektoratet.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget skal endvidere følge op på, om de besluttede foranstaltninger bliver implementeret på rette måde og i rette tid.

Dette sker bl.a. ved Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens forelæggelse af en midtvejsopfølgning i januar-februar 2009, hvor der tages udgangspunkt i dette revisionsprotokollat og besvarelsen heraf samt i Revisionsudvalgets bemærkninger i Revisionsbetænkningen (behandles af Borgerrepræsentationen i december 2008).

Revisionsdirektoratet foretager opfølgning på tiltagene og rapporterer herom i integrationsberetningen for 2008 til Beskæftigelses- og Integrationsudvalget. Udvalget behandler dette i august 2009.

**Revisionsbemærkninger**

1. Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at der er mangler i de interne kontroller, herunder at der ikke for 2007 har været gennemført ledelsestilsyn i fuldt omfang. (Der henvises til side 15).
2. Revisionsdirektoratet henstiller, at forretningsgangene for hjemtagelse af tilskud og hjælp i særlige tilfælde og de faktiske arbejdsgange bringes overens og således, at administrationen tilrettelægges hensigtsmæssigt. (Der henvises til side 15).
3. Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at antallet af fejl ved sagsbehandlingen fortsat er højt. (Der henvises til side 22).

## II. Den udførte revision

2. Revisionsdirektoratet har i overensstemmelse med bekendtgørelse nr. 1391 af 12. december 2006 om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder (regnskabs- og revisionsbekendtgørelsen) foretaget en gennemgang af Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens forretningsgange og personsager inden for følgende områder:

- Introduktionsydelse.
- Hjælp i særlige tilfælde.
- Repatriering.
- Grund-, program- og resultattilskud.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens udgifter og indtægter på området har ifølge "Anmodning om statsrefusion og tilskud på integrationsområdet – Endelig restafregning 2007" udgjort følgende:

	Mio. kr.
<b>Integrationsydelser<sup>1)</sup> .....</b>	<b>4,6</b>
<b>Hjælp i særlige tilfælde <sup>2)</sup> (heraf 0,3 mio. kr. i Socialforvaltningen).....</b>	<b>0,5</b>
<b>Repatriering<sup>2)</sup> .....</b>	<b>0,7</b>
<b>Udgifter i alt .....</b>	<b>5,8</b>
<b>Grund- og programtilskud .....</b>	<b>92,1</b>
<b>Resultattilskud .....</b>	<b>4,2</b>
<b>Undervisningstilskud (3) .....</b>	<b>42,4</b>
<b>Tilskud i alt .....</b>	<b>138,7</b>

1) Heraf dækkes 75 % af refusion fra staten.

2) Heraf dækkes 75 % af refusion fra staten.

3) Beløbet udgør indtægter fra staten. Udgifter til danskundervisning, aktivering mv. afholdes af forskelle udvalg.

I afsnit II om den udførte revision redegøres der i afsnit A for opfølgningen af revisionen af 2006. I afsnit B omtales Revisionsdirektoratets vurdering af forvaltningens interne

kontrol, og i afsnit C redegøres for revisionen af personsager samt for antallet af stikprøver og fejlrubricering. I afsnit III oplyses om særlige kontrolarbejder.

Revisionen er udført i henhold til kommunens revisionsvedtægt og førnævnte bekendtgørelse. Revisionen er således udført i overensstemmelse med god offentlig revisions-skik.

## **A. Opfølgning af revisionen af tidligere år**

### **Revisionsbetænkningen for 2006**

**3.** Revisionsdirektoratet fandt det beklageligt, at Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen ikke havde sikret sig korrekt hjemtagelse af resultattilskud for opnået beskæftigelse, jf. betænkningen, bilag 1, s. 650.

Ifølge Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets behandling af sagen den 13. september 2007 tog Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen bemærkningen til efterretning. Ifølge forvaltningen drejer det sig primært om en tolkning af overgangsreglerne i forbindelse med implementeringen af resultattilskud i 2003. Forvaltningen har tilsyneladende tolket reglerne omkring hjemtagelse af resultattilskud strammere end nødvendigt og vil inden udgangen af september 2007 korrigere hjemtagelsen af resultattilskud for de nævnte år.

Revisionsdirektoratet har påset, at berigtigelser for 2004-2006 vedrørende resultattilskud for ordinær beskæftigelse er opgjort korrekt, jf. decisionsskrivelsen.

**4.** Revisionsdirektoratet fandt det stærkt beklageligt, at revisionen af de interne kontroller havde vist store svagheder i medfør af manglende forretningsgange for hjemtagelse af tilskud og manglende udførelse af interne kontroller, herunder udførelse af ledelsestilsyn, jf. betænkningen, bilag 1, s. 650. Direktoratet understregede betydningen af et godt internt kontrolmiljø for at formindske risikoen for fejl og foreslog, at der blev udarbejdet forretningsgange for hjemtagelse af tilskud fra staten, samt at forvaltningen har øget fokus på etablering og overholdelse af interne kontroller.

Ifølge Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets behandling af sagen den 13. september 2007 tog Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen bemærkningen til efterretning. Ifølge forvaltningen har alle enheder i 2007 udarbejdet forretningsgange for de lokale ledelsestilsyn. Ledelsestilsynet udføres på strategisk udvalgte områder som løn, regnskab og borgersager.

Forvaltningen har overfor den lokale ledelse indskærpet, at ledelsestilsynet skal gennemføres, og den interne kontrol vil fremadrettet stille krav om, at de lokale enheder indberetter resultatet af tilsynet, ligesom den interne kontrol selv vil udtage månedlige stikprøver af sager på udvalgte områder.

Ifølge betænkningen fandt Revisionsudvalget det også stærkt beklageligt, at der forelå væsentlige mangler i forvaltningens interne kontrol, jf. betænkningen s. 13.

Af Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets midtvejsopfølgning den 28. februar 2008 (BIU 34/2008) fremgår: Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har styrket den interne kontrol ved at etablere en selvstændig enhed pr. 1. januar 2008 – Kvalitetskontrolenheden – med 5 medarbejdere. Der er samtidig indført et skærpet lokalt ledelsestilsyn, som udgør det centrale element i den interne kontrol. Det indebærer, at de lokale enheder hver måned skal udtage og gennemgå stikprøver af sager på alle væsentlige sagsområder. Resultatet af de lokale stikprøveprøvekontroller skal samtidig rapporteres til den nye Kvalitetskontrolenhed med henblik på styrket central opfølgning. Kontrollerne retter sig mod de helt centrale opgavefelter i forvaltningen, hvor der kontrolleres for, om der f.eks. er taget de nødvendige sagsbehandlingsskridt, truffet afgørelser på rette tidspunkt og ud fra rette grundlag osv.

Resultaterne af det lokale ledelsestilsyn påtænkes offentliggjort i forvaltningens ledelsesinformationssystem, således at det er muligt at se udviklingen i resultaterne for de enkelte enheder, ligesom sammenligning på tværs bliver mulig.

Gennemførelse og resultaterne af de lokale ledelsestilsyn vil fremadrettet være et centralt tema i de lokale ledelsesudviklingssamtaler.

**5.** Revisionsdirektoratet fandt det beklageligt, at antallet af fejl ved sagsbehandlingen var højt og foreslog, at forvaltningen satte øget fokus på at styrke sagsbehandlingen, jf. betænkningen, bilag 1, s. 650.



Ifølge Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets behandling af sagen den 13. september 2007 tog Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen bemærkningen til efterretning. Forvaltningen havde store forventninger til, at forvaltningens arbejdsgangsportaler ville medvirke til at sikre en mere ensartet og korrekt sagsbehandling. Arbejdsgangsportalerne blev idriftsat ultimo 2006 og er udviklet væsentligt siden.

Forvaltningen har samtidigt udviklet et uddannelsesprogram for frontmedarbejdere, som generelt vil medvirke til at løfte kompetenceniveauet i forvaltningen.

Forvaltningen ville igangsætte en samlet kampagne for bedre datakvalitet med bl.a. styrket uddannelse i systemanvendelsen og hyppigere og mere ensartet kontrol af, at registreringer i systemer foretages på en ensartet og retvisende måde.

Ifølge betænkningen fandt Revisionsudvalget det stærkt beklageligt, at der på ny på integrationsområdet forelå fejl i betydeligt omfang.

Af Beskæftigelses- og Integrationsudvalgets midtvejsopfølgning den 28. februar 2008 (BIU 34/2008) fremgår: Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har iværksat en række initiativer med henblik på at styrke kvaliteten i sagsbehandlingen. Det førnævnte styrkede lokale ledelsestilsyn er et af værktøjerne. Kompetenceudvikling er et andet væsentligt redskab og blandt de initiativer, der kan nævnes, er:

- Forvaltningen afholder månedlige kurser om journalisering, der tager sigte på forbedringer af kvaliteten i sagsbehandlingen, herunder sagers førelse. Det drejer sig om dels et kursus over 2 dage benævnt "Borgerens retsgarantier - grundlæggende forvaltningsretlige regler" og dels et kursus over 1 dag benævnt "Sagers førelse og S & A Journal- og Notatark".
- Forvaltningen har løbende månedsvise kurser over 3 dage i KOMMA-systemet (det nuværende sagsstyringssystem) med henblik på korrekt anvendelse af sagsstyringssystemet.

Med baggrund i iagttagelser om dårlig datakvalitet nedsatte forvaltningen april 2007 en arbejdsgruppe til at undersøge datakvaliteten i KOMMA-systemet med henblik på bedring af datakvaliteten. Arbejdet har resulteret i 70 konkrete tiltag til højnelse af datakvaliteten, der er blevet igangsat. Forvaltningens ledelse orienteres hver 3 måned om status på tiltag med indikatorer på, hvordan datakvaliteten ændrer sig.

Der vil i forbindelse med det lokale ledelsestilsyn og den interne kontrolenheds arbejde blive fulgt op på, at det forventede kvalitative løft i sagsbehandlingen også finder sted.

### **Integrationsministeriets bemærkninger til beretningen for 2006**

6. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration har ved skrivelse til Borgerrepræsentationen (J.nr. 2007/1174-613) meddelt de bemærkninger, som gennemgangen af revisionsberetningen for 2006 havde givet anledning til.

Ministeriet konstaterede, at sagsbehandlingen ikke er forbedret, og at der fortsat er en del kritisable forhold, som kommunen bør have fokus på og følge op på. Ministeriet agter derfor, at følge op på sagen igen i forbindelse med revisionsberetningen for 2007 og forventer, at der i forbindelse hermed vil kunne bemærkes betydelige forbedringer.

På denne baggrund godkendte ministeriet Københavns Kommunes revisionsberetning for 2006.

### **B. Intern kontrol**

#### **Forretningsgange og forvaltningens udførelse af kontroller**

7. Revisionsdirektoratet har gennemgået de væsentligste elementer i Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningens interne kontrol. Vurderingen heraf danner grundlaget for den efterfølgende revision af personsager, idet vurderingen giver en indikation af risikoen for fejl.

Forvaltningens interne kontrol består af forvaltningens kontrolmiljø, forvaltningens risikovurderingsproces, kommunikation, etablerede kontroller samt overvågningen og opfølgningen heraf.

Revisionsdirektoratet foretager en samlet vurdering af den interne kontrol, og på baggrund heraf udvælges de væsentligste kontroller til gennemgang. Direktoratet har således gennemgået forvaltningens forretningsgange for og udførelsen af kontrol af borgersager, kontrol af alternative modtagere, kompetenceskemaer og ledelsestilsyn, idet disse elementer vurderes som de væsentligste områder i forvaltningens interne kontrol.

De centrale kontrolopgaver udføres nu af Kvalitetskontrolenheden (tidligere Den Interne Kontrol), der hvert år gennemfører temaundersøgelser af områder, hvor det vurderes, at der er risiko for fejl i sagsbehandling eller procedurer. Direktoratet har inddraget notater og anden rapportering i vurderingen af den interne kontrol.

Nedenfor redegøres for gennemgangen af de væsentligste kontroller.

### **Kontrol af KMD Aktiv & Udbetaling: Borgersager**

**8.** Kontrollen af KMD Aktiv – borgersager er en stikprøvevis efterfølgende kvalitetskontrol, hvor 5 % af alle nye sager kontrolleres. Ydelsesservice – Regnskab – fastlægger udvælgelsesmetode og udvælger 5 % af de sager, som optræder på et dataudtræk for nye borgersager. Listerne over de udvalgte sager sendes til Ydelsesservice Krumtappen, hvor det kontrolleres, at der er en reel sag bag den enkelte oprettelse i systemet. Listen påtegnes med dato og initialer som dokumentation for, at kontrollen er udført. Ifølge forretningsgangen skal der ved konstatering af fejl, gives meddelelse til sagsbehandler og pågældende teamchef. Når kontrollen er udført, tilbagesendes listerne til ydelseschefen til brug for ledelsestilsynet.

Revisionsdirektoratet har gennemgået den udførte kontrol af KMD-Aktiv & Udbetaling – borgersager på Ydelsesservice Krumtappen. Kontrollen er foretaget sammen med kontrollen af kontanthjælpssager, idet integrationssager ikke fremgår af en særskilt kontrolliste.

Ydelsesservice Krumtappen har oplyst, at 5 % kontrollen løbende var blevet udført i 2007, og at listerne efterfølgende blev sendt til Ydelsesservice – Regnskab.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at kontrolmaterialet på Ydelsesservice – Regnskab ikke var fuldstændigt. Det var derfor ikke muligt at efterprøve, om kontrollen var udført i henhold til retningslinierne.

### **Kontrol af KMD Aktiv & Udbetaling: Alternative modtagere**

**9.** Kontrollen af Alternative modtagere er en 100 % kontrol af, at der ikke sker uautoriseret brug af alternative modtagere. Kontrollen foretages på grundlag af

kontrollisterne KMD Udbetaling og SS080. Kontrollen foretages kun i Ydelsesservice Krumtappen.

Revisionsdirektoratet har gennemgået listen KMD Udbetaling for november 2007, og der blev ikke konstateret fejl og mangler. Gennemgangen af listerne SS080 for andet halvår 2007 viste, at der i enkelte tilfælde ikke var markeret for den udførte kontrol. Endvidere forekom der tilfælde, hvor kontrollanten havde gjort sagsbehandler opmærksom på, at den alternative modtager skulle oprettes i KMD Aktiv inden næste udbetaling, men at dette ikke var sket. Pågældende optrådte derfor igen på liste SS080 næste gang der blev foretaget udbetaling til pågældende. Ydelsesservice har efterfølgende ændret forretningsgangsbeskrivelsen, således at centerchefen orienteres tillige med teamchef, når en medarbejder i gentagelsestilfælde benytter systemet uautoriseret.

### **Kompetenceskemaer**

**10.** Revisionsdirektoratet har stikprøvevis påset, at der er udarbejdet kompetenceskemaer for medarbejderne i henhold til forretningsgangen herfor.

Gennemgangen viste, at Ydelsesservice Krumtappen og Sprog og Integration Musvågevej havde udarbejdet kompetenceskemaerne i overensstemmelse med forretningsgangen.

### **Undersøgelser udført af Den Interne Kontrol**

**11.** Kontrolenheden har for 2007 ikke gennemført undersøgelser af procedurer og sagsbehandling for de udgiftsområder, som er omfattet af Integrationsministeriets ressortområde. Der er dog iværksat en række generelle tiltag, som har betydning for administrationen af området, herunder har Kontrolenheden bl.a. haft fokus på, at de decentrale enheder har fået udarbejdet nye forretningsgange for ledelsestilsynet.

### **Kontrol af ledelsestilsyn**

**12.** Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen har udarbejdet et nyt koncept for ledelsestilsyn, jf. udvalgets midtvejsopfølgning den 28. februar 2008.

Revisionsdirektoratet vurderer, at disse retningslinier, såfremt de efterleves, er tilstrækkelige til at tilvejebringe ledelsen den fornødne indsigt med kvaliteten i sagsbehandlingen.

Revisionsdirektoratet har fået oplyst, at den nye Kvalitetskontrolenhed er etableret, men at enheden ikke har registreret ledelsestilsyn i 2007.

For så vidt angår udførelse af ledelsestilsyn for 2007 i enhederne, er det oplyst, at der kun er udført ledelsestilsyn for 4. kvartal 2007 i Sprog og Integration på Musvågevej.

Revisionsdirektoratet konstaterede, at kontrolmaterialet hos Ydelsesservice – Regnskab ufuldstændigt. Ydelsesservice – Regnskab har efterfølgende foretaget en reetablering materialet, således at der foreligger et ledelsestilsyn for 3. kvartal 2007. Dette har dog ikke omfatter sager om integration.

Revisionsdirektoratet henstiller, at retningslinierne for ledelsestilsyn efterleves, og at Kvalitetskontrolenheden med henblik på at styrke den centrale opfølgning indsamler oplysninger om resultatet af de foretagne stikprøver.

### **Revision af IT-anvendelsen**

**13.** I henhold til regnskabs- og revisionsbekendtgørelsen skal revisionen ved revisionsbesøg i løbet af året bl.a. efterprøve, at kommunens anvendelse af IT-systemer i tilknytning til sagsbehandling mv. er hensigtsmæssig og betryggende.

Revisionsdirektoratet har efterprøvet – bl.a. gennem en test af kontroller samt ved revision af personsager – at der for anvendelsen af IT-systemer er etableret betryggende og dokumenterede interne kontroller.

I relation til udgifts- og tilskudsområderne i dette protokollat anvendes forskellige systemer.

Det er påset, at der for KMD Aktiv, der driftsafvikles af KMD, foreligger revisorerklæring.

Revisionsdirektoratet har konstateret, at der ikke foreligger udarbejdet revisorerklæringer for KMD-Integration. Direktoratet anbefaler, at der – for at tilgodese kommunens generelle ønske om et højt sikkerhedsniveau – stilles krav om revisorerklæring for anvendte systemer, uanset der ikke er tale om udbetalingssystemer.

Revisionsdirektoratet har ikke konstateret tilfælde, hvor anvendelsen af IT-systemer ikke er sket i overensstemmelse med revisions- og regnskabsbekendtgørelsen samt kommunens interne retningslinier for IT-anvendelsen.

### **Forretningsgang for hjemtagelse af tilskud**

**14.** Det er konstateret, at der er uoverensstemmelse mellem forretningsbeskrivelserne for resultattilskud for ordinær beskæftigelse og de faktiske udførte arbejdsgangen. Det fremgår således ikke af forretningsgangsbeskrivelsen, at resultattilskud for ordinær beskæftigelse først hjemtages, når den 3-årige integrationsperiode udløber eller sagen passiveres. I henhold til loven er det muligt at hjemtage resultattilskud, når en person har været i ordinær beskæftigelse i et halvt år. De faktiske arbejdsgange medfører således, at resultattilskud i værste fald først hjemtages 2½ år senere, end det er muligt.

Det ligeledes konstateret, at der er uoverensstemmelse mellem forretningsgangsbeskrivelserne for resultattilskud for bestået danskprøve for integrationsudlændinge, der deltager i danskuddannelse på udenbys sprogcentre og de faktiske arbejdsgange. Det fremgår således af forretningsbeskrivelsen, at Sprog og Integration indhenter oplysninger direkte fra udbyderen og registrerer resultattilskuddet i KMD-Integration. Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, Kontoret for Integrationspolitik, har oplyst, at der p.t. ikke hjemtages nævnte tilskud. De faktiske arbejdsgange medfører således, at der hjemtages for lidt i resultattilskud for udenbys kursister.

Der bør efter Revisionsdirektoratets opfattelse etableres et samarbejde mellem den enhed, der modtager kopi af bevis for bestået danskprøve i forbindelse med ophør eller nedsættelse af garantistillelse og den enhed, der hjemtager resultattilskud for bestået

danskprøve, så der sikres hjemtaget resultattilskud i størst muligt omfang, og også sikres mulighed for at hjemtage resultattilskud for udenbys kursister.

### **Forretningsgang for hjælp i særlige tilfælde**

Forretningsgangsbeskrivelsen for hjælp i særlige tilfælde oplyser, at lovgrundlaget skal undersøges. Under sagsgennemgangen blev det konstateret, at der for hjælp i særlige tilfælde ydet af Socialforvaltningen var henvist til forkert lovgrundlag. Der var således henvist til aktivloven i stedet for integrationsloven. Socialforvaltningen har oplyst, at journalerne er tilrettet, og at forvaltningen fremover er opmærksom på problemstillingen. Det skal oplyses, at dette ikke har haft betydning for udbetalinger i de gennemgåede sager, hvor udbetaling er sket korrekt via KMD-Aktiv.

### **Sammenfattende vurdering af den interne kontrol**

**15.** Revisionsdirektoratets gennemgang af den interne kontrol har påvist mangler i udførelsen heraf. Dette har især været tilfældet for udførelsen af ledelsestilsyn.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at der er mangler i de interne kontroller, herunder at der ikke for 2007 har været gennemført ledelsestilsyn i fuldt omfang.

#### **Revisionsbemærkning**

Revisionsdirektoratet henstiller, at forretningsgangene for hjemtagelse af tilskud og hjælp i særlige tilfælde og de faktiske arbejdsgange bringes overens og således, at administrationen tilrettelægges hensigtsmæssigt.

## **C. Gennemgang af personsager**

### **Stikprøvens omfang og udvælgelse**

**16.** Revisionsdirektoratets udvælgelse af personsager på tilskuds- og refusionsområdet er foretaget dels på grundlag af udtræk fra PNR-basen for 2007, som bl.a. indeholder alle udbetalte integrationsydelse, dels på udvælgelse af forskellige typer tilskudssager fra de

af forvaltningen anmeldte tilskud på den endelige restafregning af statsrefusion og tilskud for 2007. Direktoratet har i denne forbindelse bl.a. fået udtræk fra KMD-Integration.

Ved udvælgelsen er der lagt særlig vægt på nyetablerede sager. Herudover er der udtaget sager inden for de enkelte kategorier af hjælp i særlige tilfælde (forsørgelsessvigt, deltagelse i introduktionsprogrammer, enkeltudgifter og sygebehandling), hvor dette har været muligt.

Sagerne er gennemgået med henblik på at kontrollere:

- Om integrationslovgivningen overholdes.
- Om forretningsgange overholdes.
- Om sagerne korrekt er optaget på refusions- og tilskudsopgørelsen til staten.

Revisionen har omfattet 36 sager. Der forekommer tilfælde, hvor sager omfatter flere ydelser og tilfælde, hvor sager omfatter både ydelse og tilskud

### **Integrationsydelser**

17. Gennemgangen omfattede 16 sager med udbetaling af følgende ydelser:

- Starthjælp.
- Starthjælp med beskæftigelsestillæg.
- Starthjælp med aktivering.
- Særlig støtte mv.
- Hjælp i særlige tilfælde:
  - § 33 forsørgelsessvigt.
  - § 34 deltagelse i introduktionsprogram.
  - § 35 enkeltudgifter.
  - § 36 sygebehandling.

Sagerne er delt mellem Ydelsesservice Krumtappen og Sprog og Integration Musvågevej. Hjælp i særlige tilfælde udbetales i nogle situationer af socialcentre under Socialforvaltningen.



Ved sagsgennemgangen blev konstateret følgende:

### **Starthjælp**

I en sag fremgik det ikke, at der var udarbejdet en integrationskontrakt, jf. integrationsloven § 19, senest en måned efter kommunens overtagelse af ansvaret for udlændingen, jf. bekendtgørelse nr. 252 af 28. marts 2006 om udarbejdelse af integrationskontrakt og om introduktionsprogrammet efter integrationsloven. Endvidere fremgik det ikke af sagen, at der var foretaget opfølgning hver 3. måned, jf. integrationsloven § 20.

### **Starthjælp med beskæftigelsestillæg**

I en sag var der ikke foretaget korrekt udbetaling af beskæftigelsestilskud.

Sagen er rubriceret som fejl med udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning.

### **Starthjælp med aktivering**

I en sag fremgik det ikke, at der var foretaget opfølgning hver 3. måned, jf. integrationsloven § 20. Endvidere fremgik det ikke af sagen, at pågældende var tilmeldt som arbejdssøgende hos staten i jobcentret, eller årsagen til hvorfor pågældende ikke var tilmeldt.

Sagen er rubriceret som formel fejl.

I en sag fremgik det ikke, at der er foretaget korrekt kontering mellem passiv/aktiv forsørgelse. Endvidere fremgik det ikke af sagen, at der umiddelbart efter, at kommunen var blevet bekendt med, at udlændingen er sygemeldt, er taget stilling til udarbejdelse af en plan for sygeopfølgning, jf. integrationsloven § 20a, og at der efterfølgende er foretaget opfølgning på den udarbejdede plan.

Sagen er rubriceret som fejl med udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning.

**Særlig støtte**

Der er gennemgået 1 sag, og der er ikke konstateret fejl eller mangler.

**Hjælp i særlig tilfælde i Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen**

Det fremgik ikke i en sag, at der var foretaget behovsvurdering. I en anden sag fremgik det ikke, at der var bevilget hjælp i særlig tilfælde.

Sagerne er rubriceret som formelle fejl.

**Hjælp i særlig tilfælde i Socialforvaltningen**

I en sag var der ikke foretaget korrekt lovhenviisning.

Sagen er rubriceret som formel fejl.

I en sag var der ikke foretaget korrekt kontering. Endvidere var der ikke foretaget korrekt lovhenviisning.

Sagen er rubriceret som fejl med udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning.

**Grund-, program- og resultattilskud**

**18.** Gennemgangen omfattede 17 sager (heraf er 2 sager også gennemgået for integrationsydelser), hvor forvaltningen hjemtager følgende typer af tilskud

- Grundtilskud.
- Programtilskud, timetal 5 pr. uge.
- Programtilskud, timetal 10 pr. uge.
- Programtilskud, timetal 15 pr. uge.
- Programtilskud § 23 a.
- Programtilskud § 23 a og b.
- Resultattilskud bestået danskprøve.

Revisionsdirektoratet skal gøre opmærksom på, at der ikke i den foreløbige refusionsopgørelse for 2007 er anmeldt tilskud i relation til Integrationslovens §§ 23 d og 24 a (tilskud-mentorfunktion) samt § 45, stk. 11 (tilskud-opkvalificering).

Ved sagsgennemgangen blev konstateret følgende:

### **Grundtilskud**

Der er gennemgået 3 sager og der blev ikke konstateret fejl eller mangler.

### **Programtilskud 5 timer ugentligt**

I en sag var der hjemtaget tilskud, selvom det ikke fremgik af sagen, at pågældende var tilmeldt danskundervisning.

Det er oplyst af Kontoret for Integrationspolitik, at fejlen er rettet i den endelige restafregning vedrørende 2007.

Sagen er rubriceret under fejl med refusionsmæssig betydning.

### **Programtilskud 10 timer ugentligt**

I en sag var der hjemtaget tilskud 10 timer ugentligt mod korrekt 5 timer ugentligt.

Det er oplyst af Kontoret for Integrationspolitik, at fejlen er rettet i den endelige restafregning vedrørende 2007.

Sagen er rubriceret som fejl med refusionsmæssig betydning.

### **Programtilskud 15 timer ugentligt**

I en sag var der hjemtaget tilskud 15 timer ugentligt mod korrekt 5 timer ugentligt.

I en sag var der hjemtaget tilskud, selvom det ikke af sagen fremgik., at pågældende var tilmeldt danskundervisning.

I en sag var der hjemtaget tilskud, selvom pågældende ikke var omfattet af et integrationsprogram. Pågældende var EU-borger.

Det er oplyst af Kontoret for Integrationspolitik, at fejlene er rettet i den endelige restafregning vedrørende 2007

Sagerne er rubriceret som fejl med refusionsmæssig betydning.

### **Programtilskud § 23 a**

Det fremgik ikke af en sag, at der var bevis for hjemtagelse af programtilskud. Det er oplyst af Kontoret for Integrationspolitik, at fejlen er rettet i den endelige restafregning vedrørende 2007. Endvidere fremgik det ikke af sagen, at pågældende var tilmeldt som arbejdssøgende hos staten i jobcentret eller årsagen til at pågældende ikke var tilmeldt.

Sagen er rubriceret som fejl med refusionsmæssig betydning.

### **Programtilskud § 23 a og b**

I en sag fremgik det ikke, at pågældende var tilmeldt som arbejdssøgende hos staten i jobcentret eller årsagen til, at pågældende ikke var tilmeldt.

Sagen er rubriceret som formel fejl.

### **Resultattilskud bestået danskprøve**

Der er gennemgået 4 sager. Vi har konstateret, at de gennemgåede sager er uden fejl og mangler.

### **Repatriering**

**19.** Revisionsdirektoratet har gennemgået 3 sager med udbetaling af hjælp til repatriering. Vi har konstateret, at de gennemgåede sager er uden fejl og mangler.

### **Sammenfattende vurdering af revisionen af personsager**

**20.** Revisionsdirektoratet kan generelt konstatere, at fejlandelen fortsat er høj, herunder er andelen af formelle fejl faldet, mens andelen af fejl med udbetalingsmæssig/refusionsmæssig betydning er steget.

I forhold til regnskabsbekendtgørelsens bestemmelser om sagers indhold, journalføring mv., forekommer der følgende mangler i flere sager:

- Det fremgår ikke, om der er foretaget fradrag i hjælpen ved ulovligt fravær, jf. integrationsloven §§ 30 og 31.
- Det fremgår ikke, at der umiddelbart efter, at kommunen er blevet bekendt med, at en udlænding er sygemeldt, er taget stilling til udarbejdelse af en plan for sygeopfølgning, jf. integrationsloven § 20 a, og der efterfølgende er foretaget opfølgning på den udarbejdede plan.
- Det fremgår ikke, at der er foretaget behovsvurdering i særlige tilfælde, samt at der er anvendt korrekt lov henvisning.
- Det fremgår ikke, at der var foretaget opfølgning, jf. integrationslovens § 20, hver 3. måned.
- Det fremgår ikke, at der er hjemtaget korrekt programtilskud for danskundervisning på baggrund af oplysninger i LUDUS.

Ovenstående mangler vurderes som værende af generel karakter.

Vi har i øvrigt konstateret, at der har været forskellig opfattelse af, hvornår der er foretaget opfølgning, jf. integrationslovens § 20. For at sikre klarhed herom, bør det efter Revisionsdirektoratets opfattelse sikres, at journalføring af at opfølgning er foretaget, jf. integrationslovens § 20, indledes med en overskrift, der lyder: "Opfølgning, jf. IL § 20", således at der ikke er tvivl om, at opfølgning er foretaget.

### **Redegørelse for antallet af stikprøver og fejlrubricering**

**21.** I henhold til revisionsbekendtgørelsens § 69, stk. 4, skal der redegøres for væsentlige fejl og mangler i de udtagne sager. Revisionsdirektoratet har udarbejdet følgende tabel over antal reviderede sager:

Kategorier	Sager udvalgt Ved stikprøve	Sager uden fejl	Sager med fejl af formel karakter	Sager med fejl med eventuel udbetalings- og/eller refusionsmæssig betydning	
	Antal	Antal	Antal	Antal	Kr.
<b>Integrationsydelser</b>	16	8	5	3	
<b>Grund-, program- og resultattilskud</b>	17	10	1	6	
<b>Repatriering</b>	3	3	0	0	
<b>I alt</b>	36	21	6	9	1)

1) Den eventuelt refusionsmæssige betydning var ikke opgjort på tidspunktet for protokollatets afsendelse.

I nogle tilfælde forekommer der for den enkelte ydelse mere end en fejl. I disse tilfælde er sagen dog kun medregnet med en fejl.

Resultatet af gennemgangen af opgørelsen for 2007 af resultattilskud for opnået beskæftigelse foreligger endnu ikke. Direktoratet anmoder om at blive holdt orienteret om resultatet af gennemgangen.

I nogle sager, som også indgår i tabellen ovenfor, er udbetalingerne i sagen sket fra et socialcenter under Socialforvaltningen. Der er redegjort for disse sager under sagsgennemgangen – afsnittet for Integrationsydelser.

Revisionsdirektoratet kan oplyse, at der i 2006 blev gennemgået 39 sager, hvoraf 17 sager var uden fejl. I 14 sager var der fejl af formel karakter, og i 8 sager var der fejl med refusionsmæssig betydning.

Resultatet af gennemgangen for 2007 viser, at den samlede fejlandel er faldet, men dog stadig er høj, herunder er antallet af formelle fejl faldet, mens antallet af fejl med udbetalingsmæssig/refusionsmæssig betydning er steget.

### Revisionsbemærkning

Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at antallet af fejl ved sagsbehandlingen fortsat er højt.

### **III. Særlige kontrolarbejder**

#### **22. Integrationsministeriet puljemidler**

Der er afgivet revisionserklæring på 1 regnskab under puljen vedrørende virksomhedsrettede forsøgs- og udviklingsaktiviteter for flygtninge, indvandrere og efterkommere.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold eller supplerende oplysninger.

REVISIONSDIREKTORATET FOR KØBENHAVNS KOMMUNE

13. august 2008

Jan Christensen

/Maibritt Søderberg

**Revisionsberetning til Borgerrepræsentationen  
om Københavns Kommunes regnskab for 2007**

København den 12. september 2008

Jan Christensen

/J. Stenderup